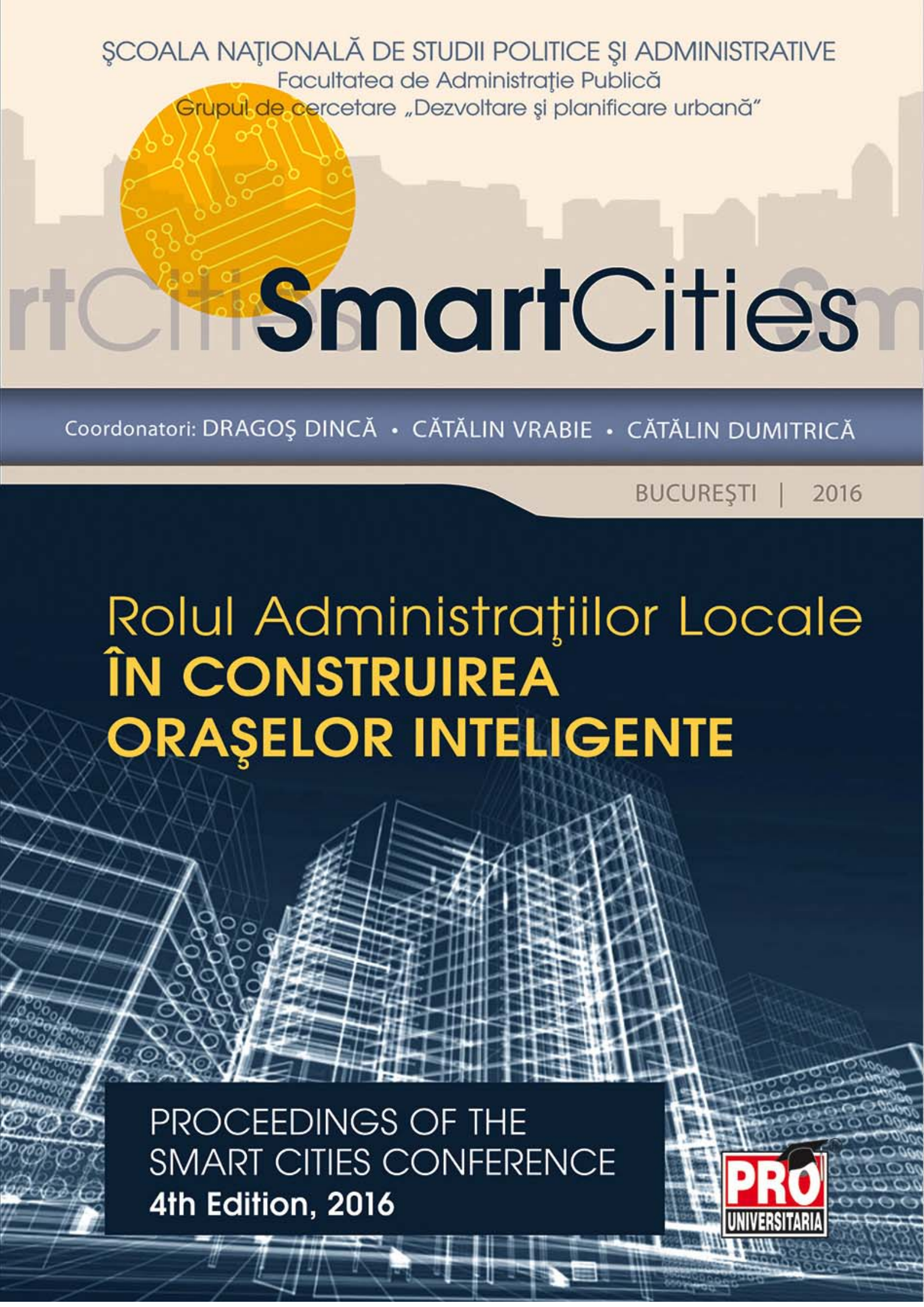
ŞCOALA NAŢIONALĂ DE STUDII POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE
Facultatea de Administraţie Publică
Grupul de cercetare „Dezvoltare şi planificare urbană”

SmartCities

Coordonatori: DRAGOŞ DINCĂ • CĂTĂLIN VRABIE • CĂTĂLIN DUMITRICĂ

BUCUREŞTI | 2016

Rolul Administraţiilor Locale ÎN CONSTRUIREA ORAŞELOR INTELIGENTE

PROCEEDINGS OF THE SMART CITIES CONFERENCE
4th Edition, 2016

PRO UNIVERSITARIA

Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative
Facultatea de Administraţie Publică
Grupul de Cercetare „Dezvoltare şi Planificare Urbană”

„SMART CITIES”
Oraşul Inteligent

Rolul Administraţiilor Locale în Construirea Oraşelor Inteligente

PROCEEDINGS OF THE SMART CITIES CONFERENCE
4th Edition, 2016

COMITETUL ŞTIINŢIFIC

Prof.univ.dr. **Vasile BALTAC**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Prof.univ.dr. **Adriana GRIGORESCU**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Prof.univ.dr. **Lasse BERNTZEN**
University College of Southeast, Norvegia;
Prof.univ.dr. **Nicoleta CORBU**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Prof.univ.dr. **Stanisław WRYCZA**
University of Gdańsk, Polonia;
Prof.univ.dr. **Adrian FLOREA**
Universitatea „Lucian Blaga", Sibiu;
Prof.univ.dr. **Marta-Christina SUCIU**
Academia de Studii Economice, Bucureşti;
Conf.univ.dr. **Florina PÎNZARU**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Conf.univ.dr. **Alexandru GAVRILĂ**
Academia de Studii Economice, Bucureşti;
Conf.univ.dr. **Jacek MASLANKOWSKI**
University of Gdańsk, Polonia;
Conf.univ.dr. **Florin Codruţ NEMŢANU**
Universitatea Politehnica, Bucureşti;
Conf.univ.dr. **Dragoş JALIU**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Lect.univ.dr. **Sergiu ŢÂRA**
Universitatea Politehnica, Bucureşti;
Lect.univ.dr. **Diana Mariana POPA**
Universitatea Politehnica, Bucureşti;
Ing. **Gabriela Dana VLAD**
Direcţia Tehnologii Informaţionale şi Servicii Electronice, Primăria Braşov;
Andrea BECCALLI
The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers.

COMITETUL DE ORGANIZARE

Conf. univ. dr. **Dragoş DINCĂ**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Lect. univ. dr. **Cătălin VRABIE**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;
Lect. univ. dr. **Cătălin DUMITRICÂ**
Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti;

Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative
Facultatea de Administraţie Publică
Grupul de Cercetare „Dezvoltare şi Planificare Urbană”

„SMART CITIES”
Oraşul Inteligent

Rolul Administraţiilor Locale în Construirea Oraşelor Inteligente

PROCEEDINGS OF THE SMART CITIES CONFERENCE
4th Edition, 2016

Coordonatori:
Conf. univ. dr. **Dragoş DINCĂ,**
Lect. univ. dr. **Cătălin VRABIE,**
Lect. univ. dr. **Cătălin DUMITRICĂ**

PRO UNIVERSITARIA
BUCUREŞTI
2017

COLEGIUL EDITORIAL

COORDONATORI
Conf. univ. dr. **Dragoş DINCĂ,**
Lect. univ. dr. **Cătălin VRABIE,**
Lect. univ. dr. **Cătălin DUMITRICĂ**

EDITOR EXECUTIV
Marian Bârgău

MEMBRI
Dr. **Oana DUMITRACHE**
Drd. **Andreea-Maria TÎRZIU**
Drd. **Luminița IORDACHE**

ISBN 978-606-26-0822-4

ISSN 2501-1677
ISSN-L 2501-1677

The „Development and Urban Planning" research working group
Faculty of Public Administration, SNSPA
Expozitiei blvd. no. 30A, 6th floor, Bucharest,
Postal code: 012104, Romania
Tel. 0372-177182
e-mail: catalin.vrabie@snspa.ro
www.administratiepublica.eu

Pro Universitaria Publishing House
Iuliu Maniu blvd., no.7,
Sect. 6, Bucharest, Romania
Tel. 0733-672111
Fax 021-3149316
e-mail: editura@prouniversitaria.ro
www.prouniversitaria.ro

Cuprins

România inteligentă, un proiect de ţară pe termen lung, ... - 9 -

Nicolae OACĂ

Social innovation labs – instrumente de schimbare socială ..... - 17 -

Drd. Andreea-Maria TÎRZIU

Cerinţe specifice produselor informatice destinate administraţiei publice; sugestii..... - 28 -

Drd. Ioan-Liviu CHIRCĂ

Soluţii smart pentru combaterea obezităţii..... - 43 -

Drd. Cristina ŞICLOVAN

Oportunitatea recunoaşterii unui drept european al amenajării teritoriului şi al urbanismului ..... - 53 -

Conf. univ. dr. Andrei DUŢU-BUZURA

Impactul turismului internaţional în dezvoltarea ţării ..... - 62 -

Anastasia CIUPERCA

Crearea schimbării sociale prin administraţia publică inovativă. Studiu de caz: Primăria Municipiului Braşov ..... - 73 -

Luminiţa IORDACHE

Deontologia civilizaţiei universale..... - 85 -

Lucia MUREŞAN

Conservarea patrimoniului, punct de plecare în evoluţia urbanistică a Bucureştiului..... - 95 -

Irina Airinei VASILE,

Sorin BORDUSANU

Inteligenţă emoţională şi personalitate. Studiu asupra unui grup de funcţionari fiscali din Bucureşti..... - 104 -

Beatrice Adriana BALGIU,

Alina Gabriela NEGROIU

Integrarea socială şi comunitară a beneficiarilor serviciilor sociale ..... - 112 -

Drd. Carmen Marina GHEORGHIU

Libertatea ta începe unde se termină intimitatea mea ..... - 135 -

Cătălin VRABIE

Parteneriatul pentru inovare – o nouă procedură de achiziţie în sprijinul creşterii eco-eficiente a mediului urban ..... - 148 -

Lilian ONESCU,

Daniela FLORESCU

Patrimoniul construit şi realitatea virtuală ..... - 155 -

Lect. univ. dr. Andra JACOB,

Conf. univ. dr. Constantin RUSU

Finanţarea proiectelor de transport prin intermediul instrumentelor structural ..... - 165 -

Drd. Erika Georgeta KUCIEL

Capitalul intelectual activ intangibil ..... - 179 -

Drd. Lidia-Gabriela HERCIU

Soluţii inteligente pentru restabilirea monumentelor istorice căzute sub ruină ..... - 187 -

Elena SOLOMON

The place of the virtual workplaces in developing smart urban centres .. - 196 -

Joshua Olusegun FAYOMI

The evolution of professional training of employees and public servants on the labour market ..... - 206 -

Associate Professor Radu Răzvan POPESCU, PhD.

Bottlenecks arising from ownership in urban planning process. Lessons from Romania ..... - 215 -

Dr. Dana ALEXANDRU

Mobilitate pentru durabilitate ..... - 223 -

Conf. univ. dr. Dragoş DINCĂ

Olimpiada de Guvernare

Stimularea creativităţii, inovării şi transferului tehnologic în universităţi ..... - 233 -

Drd. Andreea-Maria TÎRZIU

Reforma administraţiei publice. Schimbarea socială la nivel de prefectură ..... - 250 -

Drd. Luminița IORDACHE

Studiu asupra site-ului Guvernului României ..... - 263 -

Anastasia CIUPERCA

România inteligentă,
un proiect de țară pe termen lung

Nicolae OACĂ,
MBA

nicolae.oaca@gmail.com

Rezumat:

Proiectul pilot Alba Iulia 2018 - oraş inteligent, pentru determinarea unei reţete tehnice şi economice şi formarea unei echipe în 18 mai 2016, în cadrul primei sesiuni a Zilei Comunicaţiilor 2016, ministrul Marius Bostan anunţa începerea preparativelor pentru primul proiect pilot de oraş inteligent în Alba Iulia, care fost lansat oficial în 2 decembrie 2016 şi urmează a fi finalizat în anul 2018, când se vor aniversa 100 de ani de la mare unire. Desigur că o astfel de transformare nu se va „finaliza" niciodată, noile dezvoltări tehnologice permiţând noi aplicaţii.

Cuvinte cheie: Alba Iulia, oraş inteligent, România inteligentă.

De ce este important proiectul pilot „Alba Iulia 2018 - oraş inteligent"?

În primul rând, proiectul pilot „Alba Iulia 2018, oraş inteligent" dă românilor speranţa unei societăţi mai bune, mai eficiente, mai ecologice, dar dă speranţe şi industriei - operatorilor de telecomunicaţii, furnizorilor de echipamente şi de aplicaţii, care deja au experimentat diferite soluţii sau chiar mici proiecte pilot.

Apoi, acest proiect pilot are rostul de a stabili ce aplicaţii sau facilităţi ar trebui să fie folosite, alegerea depinzând de cazul particular al oraşului Alba Iulia, de ofertele industriei, dar şi de costurile de implementare - partea tehnică. Proiectul pilot ar mai trebui să releve şi un „model de afacere", adică reguli, proceduri, parteneriate, costuri, finanţare, care să stea la baza acestui demers - partea economică. Adică o reţetă!

Proiectul pilot ar trebui să formeze la ministerul „telecomunicaţiilor", MCSI, o echipă capabilă să administreze atât problemele tehnice ale unui astfel de proiect, cât şi pe cele economice (accesarea de fonduri, administrarea proiectului, parteneriate), ambele împreună cu autorităţile locale, o echipă capabilă apoi să ajute şi alte proiecte similare.

În fine, un proiect pilot de oraş inteligent poate fi un prim pas într-un demers mult mai mare, unul naţional.

Proiectul de ţară România Inteligentă - replicarea reţetei Alba Iulia 2018 - oraş inteligent la nivel naţional

Un proiect pilot „Alba Iulia 2018 - oraş inteligent" reuşit poate fi începutul unui proiect de ţară – „România inteligentă", prin replicarea la nivel naţional a reţetei rezultate în urma experimentului Alba Iulia şi care ar duce, pe termen lung, la transformarea modului de viaţă din oraşele şi localităţile din România.

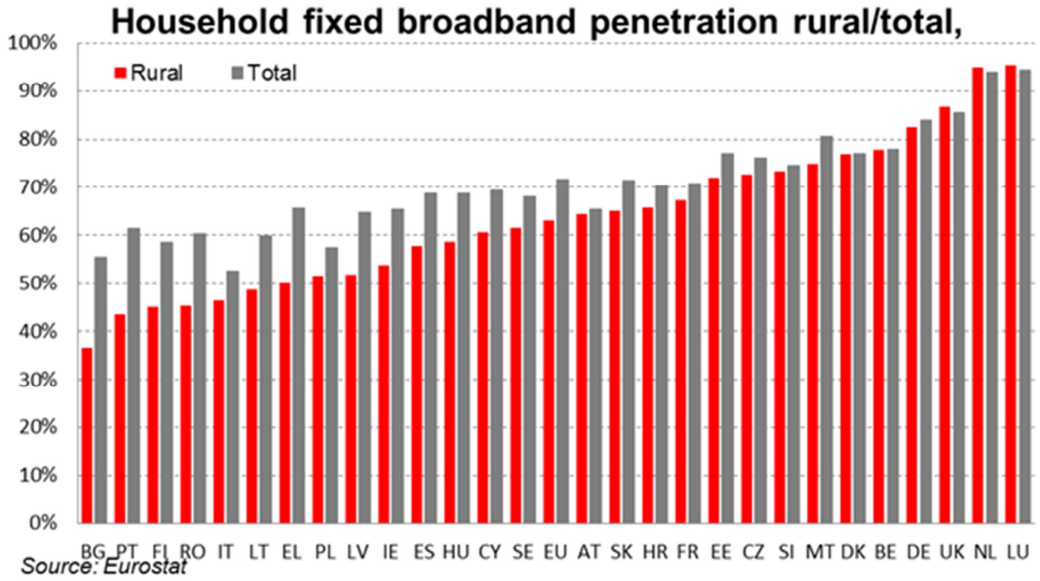
Experienţa câştigată în derularea proiectului pilot Alba Iulia, „modelul de afacere" rezultat în urma acestui proiect, dar şi echipa cu experţi tehnici şi economici care se va forma, vor permite replicarea la nivel naţional, transformarea oraşelor şi localităţilor României. Aceasta ar însemna că procesul de transformare a oraşelor să fie coordonat, sau ajutat de la „centru", de la guvern, prin ministerul „telecomunicaţiilor". S-ar putea, prin urmare, reproşa că iniţiativa locală ar avea de suferit dacă guvernul ar interveni sau ar conduce „inteligentizarea" oraşelor şi localităţilor ţării, deoarece, de cele mai multe ori, guvernul se mişcă mai greu şi ar putea astfel frâna elanul local. Aceasta pentru oraşele mai „grăbite", care deja au început procesul de transformare. Pentru a evita aceasta oraşele şi localităţile ar trebui să fie cele care decid când să înceapă procesul de transformare şi vor putea solicita ajutorul guvernului, adică al echipei formate la ministerul telecomunicaţiilor. Această abordare prezintă avantajul utilizării unei expertize (economice şi tehnice) acumulate la „centru" în urma proiectului pilot şi care cu greu s-ar putea găsi la nivel local (lipsa specialiştilor IT în oraşele şi, mai ales, localităţile mici, de exemplu) şi ar evita, astfel, multiplicarea în toate oraşele a unor astfel de echipe şi expertize pentru administrarea procesului de transformare.

Este, evident, un proiect pe termen lung, care se va întinde pe durata a mai multor mandate şi de aceia poate ar fi bine să fie asumat de preşedinţie.

România Inteligentă trebuie să fie o România Conectată

Unul dintre cele mai importante obiective ale Agendei Digitale pentru Europa este conectarea cetăţenilor UE la reţele de mare viteză - până în anul 2020 întreaga UE să fie acoperită cu acces Internet cu viteza de minim 30 Mb/s, iar 50% din cetăţenii UE să aibă acces Internet cu viteza de peste 100Mb/s. Pentru acest obiectiv UE a oferit finanţare pe care România nu prea a fost capabilă să o folosească. România este o ţară cu o particularitate deosebită, unică poate, în UE - circa 46% din populaţie locuieşte în zonele rurale, unde venitul este, de regulă, mai mic. Dacă zonele urbane ale României stau bine cu acoperirea cu reţele de mare viteză, în România rurală mai sunt probleme cu acoperirea, cu vitezele furnizate, dar mai ales cu adopţia Internetului. Venitul mic, slabele cunoştinţe IT, etc. fac ca adopţia Internetului, cererea, să fie una dintre cele mai mici din UE, favorizată şi de gradul scăzut de informatizare a administraţiei publice în zonele rurale. Proiectul RoNet, finanţat de UE şi mult întârziat din necunoaştere sau alte interese, va permite racordarea a peste 700 localităţi la reţele de mare viteză, dar nu cred că va rezolva problema complet. Vor urma şi alte proiecte cu finanţare de la UE şi de la guvern, care vor trebui accelerate însă pentru a putea acoperi întreaga ţară cu reţele cu viteza minimă de 30Mb/s până în 2020 şi, mai ales, pentru a stimula adopţia Internetului, care să ducă la impulsionarea activităţii economice în zonele

respective, ştiut fiind că o creştere a utilizării Internetului cu 10% duce la creşterea PIBului cu circa 1,5% prin noile afaceri care se pot dezvolta local.

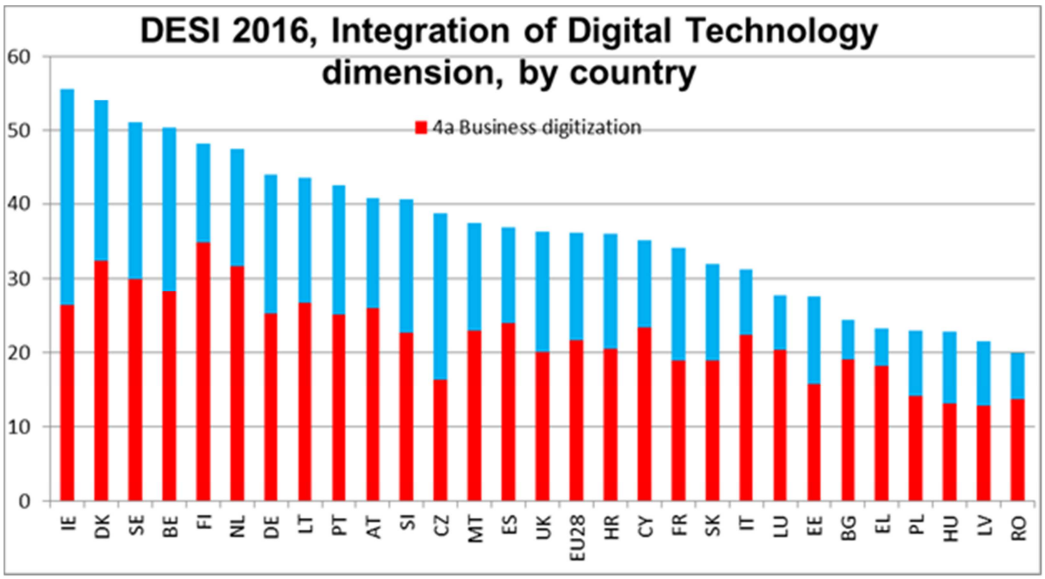
Potrivit TeleGeography din 1 decembrie 2016, Ungaria va începe în februarie 2017 construcţia reţelei „Superfast Internet" în 139 de districte în cadrul programelor Prosperitate digitală/Bunăstare digitală. Vor fi investiţi USD511 milioane în următorii doi ani pentru atingerea obiectivelor UE de acoperire cu viteze de minim 30Mbps a gospodăriilor, întreprinderile şi instituţiile publice până la sfârşitul anului 2018. Potrivit guvernului, 1,9 milioane de gospodării din Ungaria nu au acces la reţele cu viteza 30Mbps. România stă un pic mai bine decât Ungaria la accesul la reţele de mare viteză (minim 30Mb/s), dar este necesar a fi lansat rapid un program similar, România Conectată, iar costurile ar putea fi de circa două ori mai mari.

Conectarea întregii Românii la reţele de mare viteză va uşura procesul de transformare, „inteligentizare" a localităţilor ţării, oferind suport pentru diferitele aplicaţii. România conectată va permite mai uşor diversele aplicaţii (trafic, iluminat, parcare, control aer, apă, etc.) cerute de transformare, pentru ca societatea să devină mai eficientă, mai ecologică, iar relaţionarea mai facilă, mai prietenoasă.

România inteligentă trebuie să fie o Românie digitală

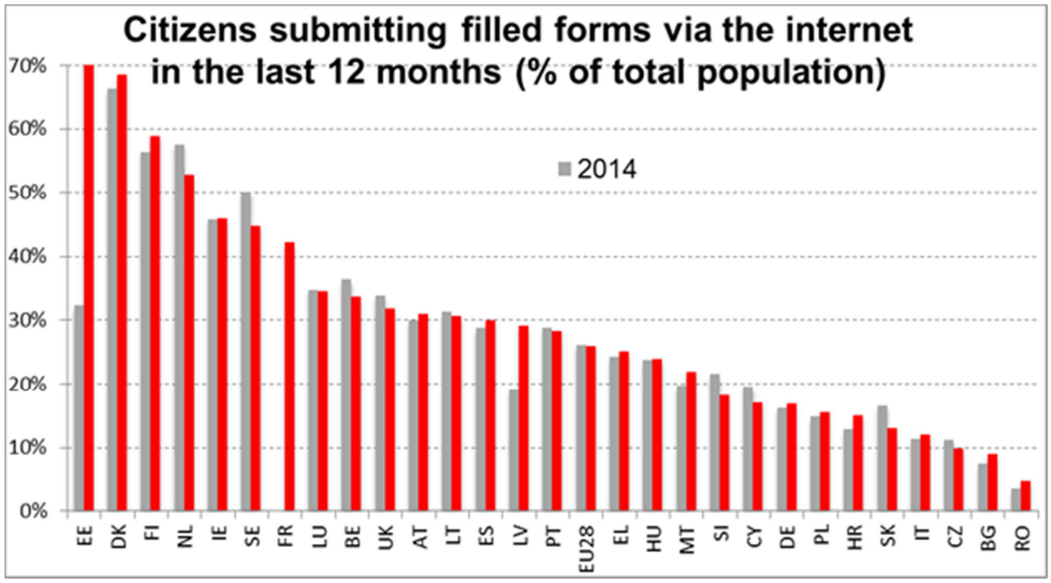
„România inteligentă" trebuie să fie o Românie conectată, care permite pe lângă comunităţi mai eficiente, mai ecologice urmare a diverselor aplicaţii şi o relaţionare mai facilă, mai prietenoasă a cetăţenilor şi afacerilor cu autorităţile, un mediu de afaceri mai atractiv, propice. Aceasta presupune şi informatizarea administraţiei publice, a educaţiei, culturii, justiţiei, etc., care să permită o relaţionare facilă, de la distanţă (on-line) cu autorităţile statului. Guvernare

electronică, eficientă şi prietenoasă cu cetăţeanul şi afacerile va accelera dezvoltarea tuturor zonelor ţării.

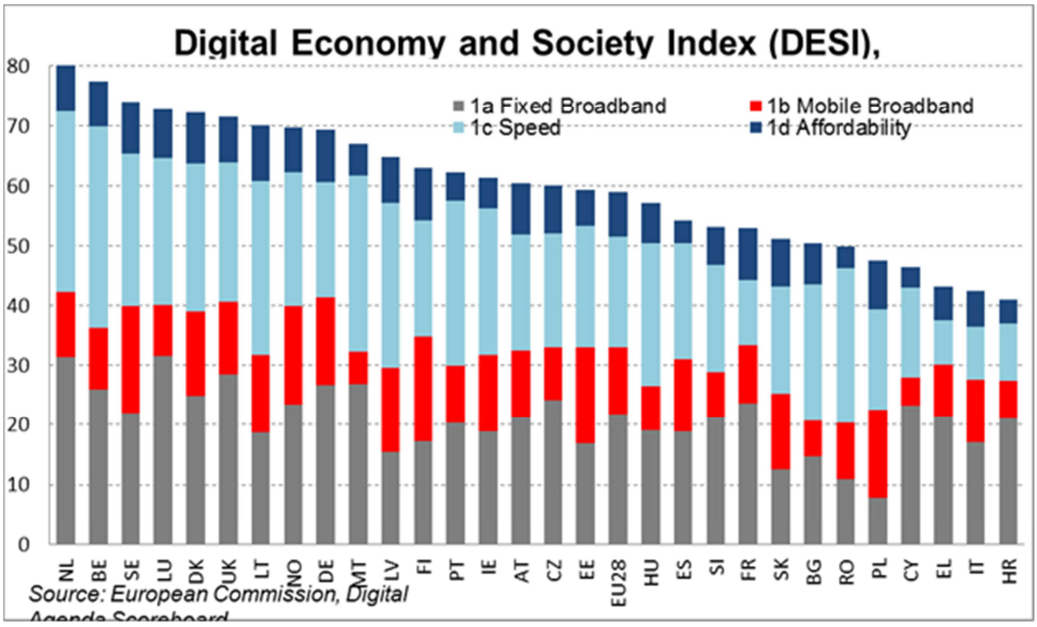
Sursă: *Comisia Europeană*

În aprilie 2016, Comisia Europeană prezenta măsuri menite să sprijine şi să conecteze iniţiativele naţionale pentru digitalizarea industriei şi a serviciilor conexe în toate sectoarele şi să stimuleze investiţiile prin intermediul parteneriatelor strategice şi al reţelelor. CE propunea axarea pe cinci domenii: 5G, cloud computing, internetul obiectelor, tehnologiile datelor şi securitatea cibernetică şi un set de 20 de măsuri care urmează a fi lansat până la sfârşitul anului 2017: portal digital unic care să permită utilizatorilor să obţină toate serviciile de informare, asistenţă şi soluţionare a problemelor pentru a-şi desfăşura eficient activitatea la nivel transfrontalier; interconectarea registrelor comerţului şi a registrelor de insolvenţă şi conectarea lor la portalul e-justiţie care va deveni un ghişeu unic; proiect-pilot la care vor participa administraţiile care aplică principiul „doar o singură dată" pentru întreprinderile cu activitate transfrontalieră (Întreprinderile vor trebui să furnizeze documente autorităţilor publice doar într-un singur stat membru al UE, chiar dacă îşi desfăşoară activitatea şi în alte state membre UE); ajutarea statele membre UE să dezvolte servicii de e-sănătate transfrontaliere, accelerarea tranziţiei la achiziţiile publice electronice, la semnăturile electronice şi la punerea în aplicare a principiului „doar o singură dată" în domeniul achiziţiilor publice.

Sursă: *Comisia Europeană*

România trebuie să fie în stare să facă faţă acestor obiective prin sisteme informatice adecvate la nivelul tuturor activităţilor - sănătate, educaţie, justiţie, cultură, comerţ, administraţie publică, etc.

România inteligentă va fi o Românie competitivă!

O Românie conectată, digitală, Inteligentă va fi cu siguranţă o Românie competitivă. Potrivit „România competitivă trebuie să fie, în primul rând, o Românie inteligentă" publicat pe blogul http://nicolaeoaca.blogspot.ro, proiectul de ţară „România inteligentă" ar trebui să stea la baza proiectului naţional „România competitivă", lansat anul acesta. România inteligentă va fi o Românie conectată, care permite, pe lângă comunităţi mai eficiente, mai ecologice urmare a diverselor aplicaţii (trafic, iluminat, parcare, control aer, apă, etc.) şi stimularea dezvoltării afacerilor locale, dar şi o Românie digitală care să permită relaţionare mai facilă, mai prietenoasă a cetăţenilor şi afacerilor cu autorităţile, un mediu de afaceri mai atractiv, propice. Toate acestea sunt condiţii de bază pentru o economie competitivă, pentru o Românie competitivă.

Un Minister pentru Economia şi Societatea Digitală?

Comisia Europeană are un comisar pentru economie digitală şi societate digitală (poate şi din considerente politice) şi mă întreb dacă România nu ar avea nevoie de un minister al Economiei şi Societăţii Digitale, pentru a accelera procesul de transformare digitală, de digit(al)izare a economiei. Recent a fost creat la nivelul guvernului funcţia de director tehnologia informaţiei (CIO) cu un rol oarecum asemănător, pasul următor fiind transformarea acestei funcţii în cea de ministru pentru economia digitală, evident şi cu noi prerogative. Un prim contra-argument ar fi că guvernul ar avea prea mulţi miniştri!

Finanţare pentru Romania inteligentă – Fondul România Inteligentă/ Digitală

Sunt dificil de estimat costurile proiectului naţional „România Inteligentă", proiectul pilot „Alba Iulia 2018 - oraş inteligent" urmând a da un indiciu şi mai ales un „model de afacere". În afară de finanţarea din fonduri UE, alte surse pentru finanţarea proiectului pilot ar trebui să fie telecomunicaţiile şi bugetul de stat şi local.

Telecomunicaţiile au fost considerate până acum o sursă de venituri pe care guvernele au folosit-o conform intereselor conjuncturale, alimentând adesea „găurile negre" ale economiei. Amintesc de banii obţinuţi din vânzarea unui pachet de 54,01% din acţiunile RomTelecom (US$716 milioane), de rezultatul licitaţiei de frecvenţe organizată de ANCOM în anul 2012 (€682 milioane), etc., în total cu mult peste un miliard de euro, fonduri care nu au fost folosite în cel mai bun interes naţional - conectarea întregii Românii la reţele de mare viteză şi mai ales creşterea adopţiei internetului, care ar fi dus la dezvoltarea economiilor locale şi implicit şi la creşterea economiei naţionale.

Obiectivul privatizărilor ar fi trebuit să fi fost reducerea decalajului României faţă de ţările UE în acoperirea cu reţele de mare viteză şi, mai ales, în adopţia Internetului, şi pentru aceasta ar fi trebuit ca rezultatul acestor vânzări să rămână în „telecomunicaţii", să contribuie la dezvoltarea reţelelor de telecomunicaţii în special în zonele rurale. 46% din populaţia României locuieşte în zonele rural unde adopţia Internetului este mică, iar pentru soluţionare MCSI s-a împrumutat (Banca Mondială, etc.), autoritatea de reglementare (ANRCTI/ANC) a luat bani de la

operatorii de telecomunicaţii pentru a instala telecentre în comune în timp ce banii generaţi de telecomunicaţii (privatizarea RomTelecom, licenţe 2G, 3G, 4G, etc.) erau „atraşi de găurile negre" din economia României, rezultatul fiind o slabă dezvoltare economică, România fiind alături de Bulgaria ultimele ţări din UE în privinţa PIB/locuitor.

Fondul România Inteligentă/Digitală

Ar trebui creat un fond, să-i zicem Fondul România Digitală sau Fondul România Inteligentă alimentat din cel puţin două surse şi care să fie pus la dispoziţia procesului de digitalizare, transformare, „inteligentizare", a României.

Fondurile generate de telecomunicaţii pentru „telecomunicaţii"!

O primă sursă pentru acest fond ar trebui să fie chiar telecomunicațiile. Având în vedere puternicul impact al adopției Internetului asupra creşterii PIB-ului, (creşterea utilizării internetului cu 10% duce la creşterea PIB-ului cu 1,5%), ar trebui ca guvernele să folosească fondurile generate de telecomunicaţii (privatizări: RomTelekom (Telekom), Radiocomunicaţii, licenţe frecvenţe, etc.) numai pentru conectarea României la reţelele de comunicaţii de mare viteză, pentru România Inteligentă, alimentând acest fond, care să ajute la realizarea proiectului naţional „România Inteligentă".

De exemplu, ar fi posibil, poate chiar în anul 2017, ca ANCOM să vândă spectrul (2x5 MHz) din banda de 800MHz rămas nevândut la licitaţia din 2012 şi pentru care s-ar putea obţine cel puţin €35 milioane, care ar putea să alimenteze Fondul România Inteligentă/Digitală şi astfel puse la dispoziţia proiectului pilot „Alba Iulia 2018 - oraş inteligent", cel puţin la început până ce se obţin şi fonduri UE. Astfel, proiectul ar putea fi accelerat şi terminat până la 1 decembrie 2018. În următorii câţiva ani este posibil ca ANCOM să mai vând şi alte licenţe de frecvenţe (banda de 700MHz până în 30 iunie 2020, etc.), pentru care s-ar putea obţine aproape €200 milioane.

De asemenea, rezultatul vânzării (prin listare, de exemplu) a unui pachet de acţiuni ale operatorului RomTelekom, lansată încă din toamna anului 2013 şi tot amânată ar putea alimenta acest fond cu sume mai mari, în funcţie şi de conjunctură şi de mărimea pachetului oferit pieţei. Pentru un pachet de 20-25% din acţiunile RomTelekom s-ar putea obţine €(300-500) milioane. Poate că nu este cel mai favorabil moment pentru vânzări de active (unii operatori ce pot fi vânduţi au probleme), dar listarea sau privatizarea sunt procese de durată, timp în care lucrurile pot evolua. Oricum, finalizarea procesului va fi decisă în funcţie de context: evoluţia pieţelor, nevoia României de a finanţa conectarea la Internet a tuturor locuinţelor ţării, cum o face restul ţărilor UE.

Telecomunicaţiile trebuie considerate motor de dezvoltare economică a ţării şi nu sursă de venituri.

Fonduri de la bugetul de stat pentru „România Inteligentă".

O a doua sursă de finanţare pentru acest fond ar trebui să fie bugetul de stat, care ar trebui să prevadă fonduri pentru proiectul de ţară „România inteligentă",

investiţii în viitorul economic al ţării. Este o practică mult uzitată - ţări (dezvoltate) care se gândesc la viitorul economiei investesc în „telecomunicaţii” pentru a accelera creşterea economică.

Oraşele care doresc transformarea ar trebui să prevadă fonduri pentru aceasta. Mă refer mai ales la oraşele care deja au început procesul de transformare.

Fonduri de la Uniunea Europeană pentru „România Inteligentă”.

Şi nu în ultimul rând, accesarea de fonduri UE pentru conectarea la Internet a tuturor românilor, pentru digitalizare, pentru transformarea României, ar trebui să fie o sursă importantă pentru finanţarea „României Inteligente”. De exemplu, potrivit Mobile World Live din 5 decembrie 2016, UE a prevăzut o finanţare de €120 milioane pentru Wi-Fi public gratuit în 6,000 localităţi. Apoi, în 12 decembrie 2016, Comisia Europeană şi Banca Europeană de Investiţii anunţau lansarea Connecting Europe Broadband Fund, fond de minim €500 milioane pentru creşterea conectivităţii de mare viteză în ţările UE şi care poate finanţa până la 12 proiecte pe an.

Ministrul „telecomunicaţiilor” trebuie să convingă guvernul că în UE şi nu numai, comunicaţiile electronice sunt considerate motor al dezvoltării economice, să convingă că România trebuie să investească şi să dezvolte reţele de bandă largă care să conecteze românii şi România şi că trebuie accelerat procesul de digitalizare a economiei şi de „inteligentizare” a oraşelor şi localităţilor ţării.

Social innovation labs – instrumente de schimbare socială

Drd. Andreea-Maria TÎRZIU,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

tirziu.andreea@yahoo.com

Rezumat:

Într-o eră în care societatea este din ce în ce mai mult bazată pe cunoaştere şi în care tehnologiile digitale au devenit indispensabile pentru realizarea activităţilor de zi cu zi, schimbarea socială devine o problemă a cărei rezolvare nu mai poate aştepta amânare. ***Obiective:*** *Această lucrare doreşte să prezinte un cadru asupra importanţei dezvoltării de social innovation labs ca instrumente pentru realizarea schimbării sociale, inovarea socială aducând nenumărate beneficii în viaţa indivizilor.* ***Studii prealabile:*** *Lucrarea prezintă o parte a literaturii de specialitate care se concentrează pe conceptul de inovare socială, punând accentul pe laboratoarele de inovare socială.* ***Abordare:*** *Metodologia folosită pentru realizarea cercetării este bibliografică – optându-se pentru studierea lucrărilor autorilor specialişti în domeniu, atât din România, cât şi din străinătate, cât şi empirică – realizată prin construirea unui studiu de caz asupra unor exemple de bune practici privind aceste living labs.* ***Rezultate:*** *Prin intermediul social innovation labs, indivizii formează conexiuni unii cu ceilalţi, mobilizându-se în scopul atingerii unui obiectiv comun – acela de a crea un viitor mai bun.* ***Valoare:*** *Cercetarea arată că laboratoarele de inovare socială se comportă ca nişte laboratoare normale, aşadar inventează şi experimentează în privinţa găsirii de soluţii pentru provocările lumii actuale. Adesea, acestea generează soluţii promiţătoare. Cu toate acestea, pentru ca soluţiile respective să ajungă un succes, nu trebuie uitat faptul că elementul esenţial este componenta umană. Aşadar, trebuie luată în considerare capacitatea şi voinţa indivizilor de a colabora, nu numai prin mijloace electronice, ci şi prin metodele tradiţionale de participare la procesul de schimbare socială prin inovare.*

Cuvinte cheie: inovare socială; schimbare socială; living labs.

1. Introducere

Multe domenii de activitate din sectorul privat au suferit modificări survenite în urma utilizării tot mai intense a tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor si, bineînţeles, a Internetului (Bria, 2015). Astfel, companii precum Google, Amazon, Airbnb şi altele asemenea sunt considerate a fi adevăraţi revoluţionari ai secolului

al XXI-lea, schimbând modul în care indivizii se informează despre ceea ce prezintă interes pentru ei, în care aceştia îşi fac cumpărăturile şi, mai recent, în care închiriază diferite locaţii pentru a-şi petrece vacanţele. Un exemplu în acest context ar fi chiar posibilitatea de a închiria, pentru o noapte, Castelul Bran. Aşadar, printr-un simplu click pe site-ul Airbnb, două persoane din Canada au fost alese, dintre 88 mii de participanţi la concurs, să îşi petreacă noaptea de Halloween în faimosul castel al lui Dracula (MediaFax).

Sectorul privat a beneficiat de mari investiţii financiare pentru sprijinul inovării digitale, în sectorul public existând însă un sprijin sistematic mai redus pentru inovaţii care se bazează pe utilizarea tehnologiilor digitale în scopul abordării provocărilor sociale şi al găsirii de soluţii pentru problemele de această natură (Bria, 2015), ajutând totodată procesul de schimbare socială.

Putem uşor înţelege că tehnologiile digitale se pot adapta cu uşurinţă în vederea ajutorării acţiunii civice, prin elemente precum: permiterea schimbului de resurse, mobilizarea unui număr mare de indivizi, răspândirea puterii. Astfel, antreprenorii din domeniul tehnologic şi inovatorii societăţii civile au început să dezvolte soluţii digitale de succes pentru schimbarea socială, acestea purtând denumirea de *digital social innovations*. Ca exemplu, putem menţiona platformele online care permit cetăţenilor să participe la procesul de luare a deciziilor, care le oferă acces la informaţii de interes public, prin intermediul cărora poate creşte nivelul de transparenţă în ceea ce priveşte achiziţiile publice etc. (Bria, 2015).

2. Datele problemei: tehnologiile digitale impun schimbare socială

Două elemente care, de-a lungul timpului, au adus îmbunătăţiri semnificative privitoare la modalitatea în care indivizii dintr-o societate pot avea acces la serviciile oferite de administraţia publică sunt, aşa cum s-a menţionat şi în introducerea acestei lucrări, calculatoarele şi, fără îndoială, Internetul (Baltac, 2011).

Noua eră digitală este reprezentată de un proces de tranziţie, astfel că se trece de la societatea industrială la un nou tip de societate, şi anume cea informaţională (Stoica, 2000). Într-o astfel de societate, informaţiile sunt accesate, procesate, stocate şi transmise mai ieftin, rapid şi uşor, industriile existente se modifică şi se creează altele noi, apărând astfel efecte majore asupra cetăţenilor (Stoica, 2000). Societatea informaţională reprezintă aşadar o extensie naturală a societăţii democratice, care necesită informaţii de interes public pentru a putea funcţiona, fiind caracterizată de un nivel înalt de folosire a informaţiilor de către cetăţeni în viaţa de zi cu zi, în majoritatea organizaţiilor şi instituţiilor (Hellawell, 1997). În acest tip de societate se utilizează tehnologia comună sau compatibilă cu o gamă largă de activităţi personale, sociale, educaţionale şi de afaceri, dispunând totodată de capacitatea de a primi şi de a transmite, în manieră rapidă, date digitale între părţile procesului, indiferent de distanţa la care acestea se află (Hellawell, 1997).

Pentru că societăţile actuale se bazează din ce în ce mai mult pe tehnologiile digitale, devine evident faptul că aceste tehnologii impun schimbări sociale pentru a putea fi utilizate cu succes şi în beneficiul comunităţilor. Aceste schimbări sociale pot fi înţelese ca modificări ale modului actual de viaţă, fie provenite în urma modificării condiţiilor de viaţă, a echipamentelor culturale, a compoziţiei populaţiei

sau chiar a ideologiilor, fie provenite ca urmare a modificării indivizilor dintr-un grup sau a invenţiilor create de aceştia (Shah).

În anul 2015, la Conferinţa "Shared Prosperity and Health" de inaugurare a iniţiativei Stanford Global Development and Poverty, Preşedintele Băncii Mondiale, Jim Yong Kim, a declarant, în legătură cu planurile organizaţiei sale de a eradica sărăcia până în anul 2030, că dacă se doreşte schimbarea unui sistem, este importantă stabilirea unui target ambiţios (Stanford Graduate School of Business). În acest caz, putem însă face referire la schimbarea socială, din care pot decurge şi alte schimbări majore. Aşadar, un target ambiţios aici ar putea fi considerată dezvoltarea de *social innovation labs* ca instrumente care să contribuie la producerea de schimbări sociale. Dar acest concept va fi dezbătut mai amplu în secţiunea următoare a lucrării.

Păstrând discuţia la nivelul perspectivei tehnologice, este necesar să menţionăm de ce conceptul de inovare socială digitală prezintă o aşa mare importanţă atunci când vine vorba de schimbare socială. Instrumentele digitale pot veni în ajutorarea cetăţenilor, a comunităţilor şi a antreprenorilor sociali cu privire la găsirea de soluţii pentru problemele de tip social. Astfel, serviciile oferite cetăţenilor prin intermediul tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor pot beneficia de efectul de *network* pe care Internetul îl produce, putând da ca exemplu aici faptul că avantajul unei reţele şi al masei critice de utilizatori a acesteia este că acestea se măresc mai mult decât costurile aferente utilizării reţelei respective (Bria, 2015).

Maniera rapidă în care tehnologiile şi reţelele digitale au evoluat a dezvoltat capacitatea de a acumula cunoştinţe şi de a gestiona interacţiunile creative, aceasta fiind considerată una dintre principalele problematici ale politicilor socio-economice (Bria, 2015). Astfel, în era digitală în care ne aflăm, sunt necesare noi forme de inovare care să îmbine perspectiva socială cu cea tehnică, creându-se noi tipuri de valori care să aibă impact social pe scară largă. În acest context, Internetul sporeşte mediul benefic dezvoltării inteligenţei colective (atât de necesară schimbării sociale) prin utilizarea sa în orice domeniu de activitate şi prin imensa cantitate de date pe care o pune la dispoziţie în scopul transformării acesteia în cunoaştere colectivă. Am menţionat inteligenţa colectivă deoarece, pentru anumite probleme sociale, se pot găsi soluţii doar prin acţiuni colective bine coordonate pe care cetăţenii nu le pot realiza individual (Bria, 2015).

Astfel, cheia în vederea utilizării tehnologiilor digitale pentru a produce schimbări sociale este ca administraţia publică să se asigure nu numai de faptul că foloseşte şi pune la dispoziţia cetăţenilor tehnologii de calitate, acestea trebuind să fie şi „ambalate" în mod corespunzător (Stanford Graduate School of Business) atunci când sunt date, spre folosinţă, beneficiarilor lor. Pe lângă aceste condiţii, indivizii (fiind vorba de cetăţeni, funcţionari publici şi angajaţii din domeniul privat) trebuie să fie instruiţi în vederea utilizării corecte a acestor tehnologii, atât de indispensabile în realizarea activităţilor cotidiene (Vrabie, 2014).

3. Soluţii pentru rezolvarea problemei: dezvoltarea de social innovation labs

În 1994, preşedintele Cehiei la vremea aceea, Vaclav Havel, susţinea, într-un faimos discurs al său, că „trăim într-o lume postmodernă, în care totul este posibil şi aproape nimic nu este sigur" (Havel, 1994, citat de Torjman, 2012). Această afirmaţie este valabilă şi astăzi deoarece, deşi a existat progres în multe arii de activitate, omenirea în continuare face cu greu faţă provocărilor globale, precum: schimbările climatice, sărăcia, inegalităţile ce survin în procesul de creştere a indivizilor, ameninţările la adresa sănătăţii, sisteme alimentare şi de provizie a apei instabile şi, de asemenea, sisteme neadecvate de îngrijire a populaţiei în vârstă (Torjman, 2012).

În acest context, oamenii de ştiinţă şi practicienii preocupaţi de viitorul societăţii umane şi al planetei noastre au început să scoată în evidenţă din ce în ce mai mult nevoia unor procese de tranziţie sustenabilă (Raskin, 2002). Problemele actuale au nevoie aşadar de noi tipuri de soluţii, indivizii trebuind să gândească diferit şi să colaboreze în moduri strategice şi noi. Aceştia trebuie să înţeleagă mai bine sistemele în care coexistă, astfel reuşind să identifice şi să genereze condiţiile necesare implementării şi dezvoltării inovării sociale (Westley, 2015).

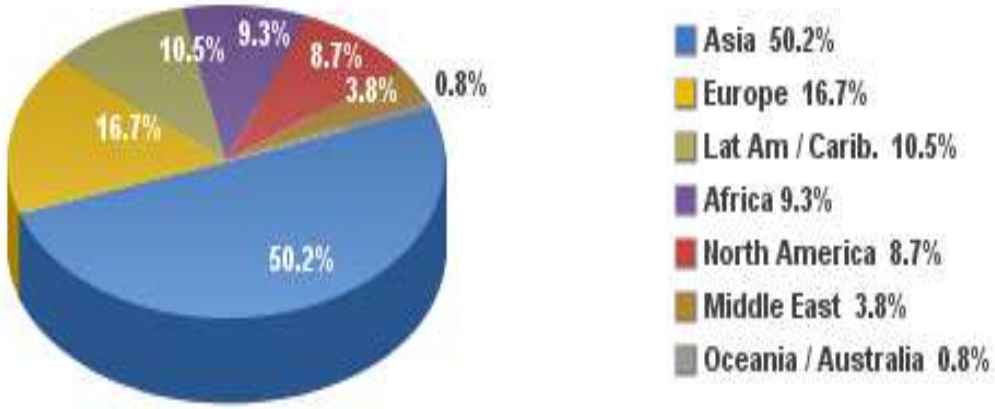

Figura 1. Utilizatori de Internet la nivel global (iunie 2016)[1]

Sursa: *Internet World Stats, http://www.internetworldstats.com/stats.htm, accesat în ianuarie 2017.*

Putem observa progresele pe care omenirea le-a făcut, de-a lungul timpului, în aceste direcţii prin simplul fapt ca indivizii au ajuns la un grad superior de *connectedness* [conectivitate], astăzi mai mult de jumătate din populaţia planetei folosind Internetul (a se vedea Fig. 2), pentru anul 2017 fiind preconizat ca numărul de utilizatori de telefoane mobile să atingă 4,77 miliarde (Statistica – The statistical portal).

[1] 3,675,824,813 utilizatori de Internet în ziua de 30 iunie 2016.

WORLD INTERNET USAGE AND POPULATION STATISTICS JUNE 30, 2016 - Update						
World Regions	Population (2016 Est.)	Population % of World	Internet Users 30 June 2016	Penetration Rate (% Pop.)	Growth 2000-2016	Table % Users
Asia	4,052,652,889	55.2 %	1,846,212,654	45.6 %	1,515.2%	50.2 %
Europe	832,073,224	11.3 %	614,979,903	73.9 %	485.2%	16.7 %
Latin America / Caribbean	626,119,788	8.5 %	384,751,302	61.5 %	2,029.4%	10.5 %
Africa	1,185,529,578	16.2 %	340,783,342	28.7 %	7,448.8%	9.3 %
North America	359,492,293	4.9 %	320,067,193	89.0 %	196.1%	8.7 %
Middle East	246,700,900	3.4 %	141,489,765	57.4 %	4,207.4%	3.8 %
Oceania / Australia	37,590,820	0.5 %	27,540,654	73.3 %	261.4%	0.8 %
WORLD TOTAL	7,340,159,492	100.0 %	3,675,824,813	50.1 %	918.3%	100.0 %

Figura 2. Utilizarea Internetului la nivel global si statisticile populaţiei (30 iunie 2016)
Sursa: *Internet World Stats, http://www.internetworldstats.com/stats.htm, accesat în ianuarie 2017.*

Aceste rezultate indică faptul că indivizii îşi dezvoltă din ce în ce mai mult relaţiile de interconexiune, făcând apel la diferite tehnologii sociale, astfel având atât acces la informaţii de interes public, cât şi la date despre persoanele cu care sunt conectaţi, rezultatul fiind crearea unui mediu care stimulează cooperarea, inovarea, antreprenoriatul şi dezvoltarea (Schaffers & Turkama, 2012). Cu alte cuvinte, un *social innovation lab* reprezintă o parte emergentă de laboratoare create la nivel global, care se bazează pe o abordare experimentală şi colaborativă pentru generarea de soluţii în privinţa provocărilor sociale şi de mediu cu care statele se confruntă la momentul actual (Social Innovation Lab.net). Aceste tipuri de laboratoare oferă un teren de testare antreprenorilor începători în scopul perfecţionării ideilor lor şi al susţinerii lor pentru îmbinarea cunoştinţelor umaniste cu practicile de afaceri durabile (Social Innovation Lab.org).

Traditional organization	Lab
Hierarchy	Collective
Static	Dynamic
Singular (expert) focus	Multi-disciplinary
Risk-averse	Open to failure
Operations-oriented	Systems-approach
Market-driven	User-centric
Production outcomes	Social change outcomes
Linear	Iterative
Prescribed success	Conditional success

Figura 3. Organizaţii tradiţionale vs. social innovation labs

Sursa: *Torjman, L. (2012), Labs: Designing the Future, MaRS Solutions Lab, MaRS Discovery District, p. 10.*

O diferenţă majoră între organizaţiile tradiţionale şi noile tipuri de „laboratoare" este reprezentată de accentul care se pune, în cadrul celor din urmă, pe diversitatea de perspective şi seturi de competenţe. Echipa care este responsabilă de iniţierea procesului prezintă convergenţă din punct de vedere al proiectelor, al etnografiei şi al mediului de afaceri, astfel încât să poată sprijini eficient atât partea teoretică, precum şi aplicabilitatea practică a ideilor. Aceste laboratoare nu sunt structurate după un model ierarhic, astfel că fiecare participant are drepturi egale de a contribui la procesul de colaborare în vederea găsirii de soluţii benefice la problemele şi/sau nevoile sociale (Torjman, 2012).

Mai degrabă decât să fie definit de un set de valori deja existente, succesul proiectelor create în aceste laboratoare este atins prin actualizarea aspiraţiilor, dorinţelor şi a nevoilor pe care utilizatorii finali le au (Torjman, 2012).

În contextul rezolvării problemei menţionate în această lucrare, inovarea are o importanţă majoră în sistemele sociale întrucât aceasta impune ca schimbările să aibă loc la diferite niveluri sau scale în aşa manieră încât impactul lor să fie puternic şi durabil (SIG Knowledge Hub). Astfel, o inovaţie socială este văzută ca orice iniţiativă (produs, proces, proiect, politică, program sau platformă) care contribuie la schimbarea activităţilor de rutină ce nu mai dau rezultate în privinţa îmbunătăţirii sistemului social. Cu alte cuvinte, inovaţiile sociale de succes reduc vulnerabilitatea, sporesc caracterul de elasticitate, sunt durabile, au amploare, impactul acestora fiind de tip transformativ (Westley, citat de SIG Knowledge Hub).

Unul dintre principiile de bază ale *social innovation labseste* reprezentat de *open innovation* [inovarea deschisă] (Guzmán, 2006). Organizaţiile sectorului public au început să adopte abordări inovatoare deschise cu scopul de a oferi un portal suplimentar util pentru crearea de inovaţii, prin intermediul căruia cetăţenii să poată oferi sugestii de soluţii pentru problemele ce ţin de managementul public (Mergel, 2015).

Sectorul privat a fost cel care a adoptat, pentru prima dată, acest concept de inovare deschisă care constă în a îî invita pe actorii care se ocupă de rezolvarea problemelor să contribuie la transformarea serviciilor, produselor sau a modelelor de afaceri care pot ajuta la supravieţuirea şi buna funcţionare a organizaţiilor (Chesbrough, 2003).

Un rol important în acest context îl joacă intermediarii inovării sociale, care sunt reprezentaţi de indivizi şi organizaţii externe care sprijină companiile în vederea întreprinderii activităţilor inovative, colectând, elaborând, controlând şi diseminând cunoştinţe externe, prin intermediul furnizării de resurse diverse şi al reglementării reţelelor de inovare. Există o mare varietate de astfel de inovatori, pornind de la incubatoare atât private, cât şi publice, până la institute tehnologice de renume (Bakici, Almirall & Wareham, 2013). În categoria aceasta au fost incluse şi laboratoarele de inovare socială (Almirall & Wareham, 2011) întrucât şi acestea au rolul de a fi implicate în sprijinirea procesului de inovare (Howells, 2006).

4. Studiu de caz: living labs în Europa

La nivel global, sunt prezente aceste *living labs*, care sunt înţelese ca nişte ecosisteme de inovare deschisă, focusate pe utilizator şi bazate pe o abordare

sistemică de co-creare cu utilizatorul, care au scopul de a integra procesele de cercetare şi inovare în comunităţile şi situaţiile din viaţa reală (ENoLL). Le menţionăm pe acestea ca fiind în interconexiune cu *social innovation labs* întrucât ambele tipuri de laboratoare urmăresc acelaşi scop, şi anume acela de creare şi dezvoltare a inovaţiilor care pot contribui la îmbunătăţirea calităţii vieţii indivizilor.

Cel mai notabil exemplu în acest context este reprezentat de The European Network of Living Labs – ENoLL, federaţia internaţională de *living labs* etalonate atât la nivel european, cât şi mondial. Aceasta a fost înfiinţată în anul 2006 şi, până în prezent, a atins un număr mai mare de 170 de membri „living labs" la nivel global. Astfel, ENoLL se ocupă direct, cât şi prin colaborarea cu membrii săi, de oferirea facilităţilor de co-creare, implicare a utilizatorilor, testare şi experimentare, aceste acţiuni având ca target inovarea în domenii variate, precum: mass media, asistenţă medicală, mobilitate, energie etc. Această asociaţie non-profit are menirea de a acţiona ca o platformă utilă pentru schimbul de cele mai bune practice, de învăţare şi de sprijin, totodată ocupându-se de dezvoltarea de proiecte privitoare la *living labs* la nivel internaţional (ENoLL).

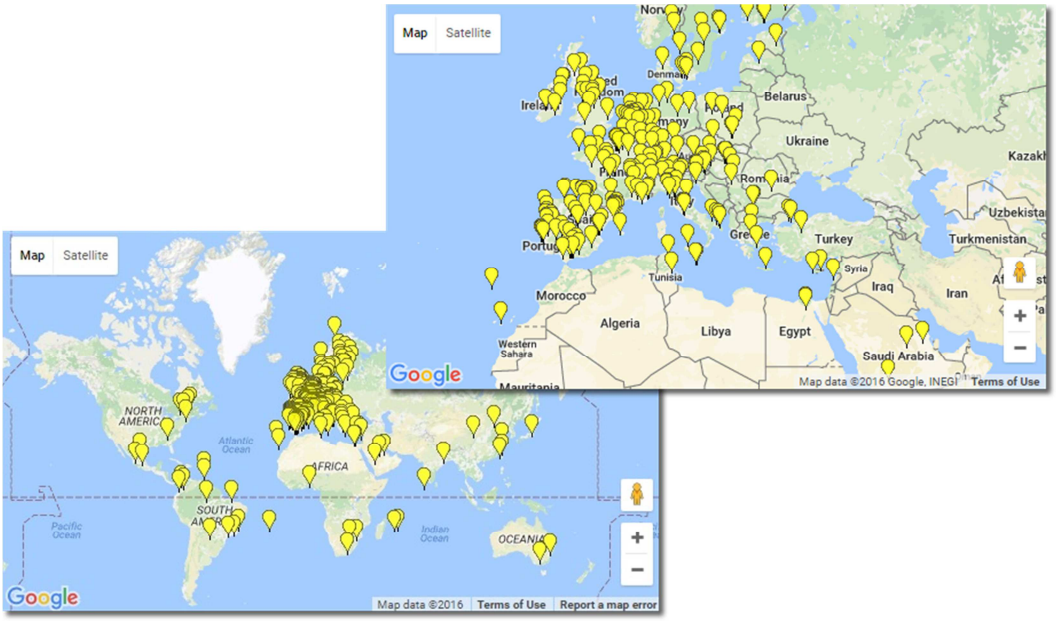

Figura 4. Living labs în statele membre ale ENoLL

Sursa: *The European Network of Living Labs (ENoLL), http://www.openlivinglabs.eu/livinglabs, accesat în ianuarie 2017.*

După cum se poate observa din Fig. 4, şi România (fiind un membru aderent al asociaţiei) a beneficiat de sprijin în vederea dezvoltării unui astfel de laborator (în Bucureşti, mai exact). Este vorba despre laboratorul *ARCHES*[2], înfiinţat de

[2] Acest *living lab* nu mai este un membru activ al reţelei EnoLL începând cu anul 2010, după cum putem vedea pe site-ul The European Network of Living Labs (ENoLL), http://www.openlivinglabs.eu/ourlabs/Romania, accesat în ianuarie 2017.

Universitatea Politehnica din Bucureşti cu misiunea de a crea prima platformă din România orientată spre domeniul sinergiei. Mai mult decât atât, SIG-RO[3] a dezvoltat *ARCHE3S*, acesta fiind un laborator a cărui atenţie este orientată spre metropola Bucureşti, descris de iniţiativa rezultată în urma colaborării dintre sectorul public şi cel privat, axată pe: automatică, robotică, computere, ştiinţă, sănătate, energie, eficienţă, activităţi sectoriale de mediu, bazate pe un sistem coherent, consecvent şi competitiv (Stănescu, 2009). Acest laborator îşi propune să facă o selecţie riguroasă a problemelor complexe şi de mare prioritate pentru care trebuie găsite soluţii în timpul ciclului lor de viaţă; să găsească modalităţi, bazate pe interoperabilitate, în vederea sprijinirii procesului de e-democraţie, e-guvernare şi luare a deciziilor; să stimuleze tinerele generaţii de studenţi să îşi dezvolte o gândire inovatoare şi să aibă acces la educaţia de tip antreprenorial; să îi sprijine pe cetăţenii români care locuiesc în capitală să dezvolte o gândire conştientă legată de folosirea serviciilor publice complexe, care se bazează pe utilizarea Internetului (Stănescu, 2009).

Un alt exemplu relevant în acest context este laboratorul creat în Franţa – *La 27e Region*, care este un proiect de interes general ce îndeplineşte rolul de a produce şi de a consolida cunoştinţe, propuneri şi *feedback* cu scopul de a împărtăşi toate aceste informaţii pentru binele comun al indivizilor. Acesta desfăşoară diferite programe de acţiune şi cercetare pentru a testa metode noi de inovare în procesul de elaborare a politicilor publice, realizând parteneriate cu autorităţile locale şi regionale, cu administraţiile publice şi cu actorii interesaţi din sectorul privat (La 27e Region). Proiectul mobilizează capacităţile de care dau dovadă echipe multidisciplinare formate din designeri, generatori de idei şi oameni de ştiinţă socială din multe domenii, angajându-se în acţiuni specifice. Astfel, se pune accent pe experienţa utilizatorilor, a funcţionarilor publici şi a cetăţenilor, fiind privită drept un punct de pornire pentru reexaminarea politicilor publice (La 27e Region).

Danemarca reprezintă un alt exemplu de atitudine pozitivă faţă de această nouă metodă de stimulare a creativităţii, inovării şi colaborării, creând *MindLab*, care este o unitate de inovare transguvernamentală, prin intermediul căreia cetăţeni şi întreprinderi au posibilitatea de a se implica în generarea de noi soluţii pentru rezolvarea problemelor ce apar la nivelul societăţii. Acest *lab* vizează domenii generale de politică ce afectează viaţa de zi cu zi a cetăţenilor danezi, educaţia, ocuparea forţei de muncă şi antreprenoriatul fiind doar câteva dintre aceste domenii (MindLab).

Acestea sunt doar câteva din exemplele de succes de care Europa s-a bucurat în anii recenţi[4], toate acestea reprezentând modele pe care autorităţile locale şi regionale ar trebui să le ia în calcul în vederea producerii de impact asupra dezvoltării zonelor ţării şi, implicit, a generării de schimbare socială prin dezvoltarea sistemelor de inovare, schimbarea politicilor publice sau implementarea unora noi, producerea de schimbări

[3] Un grup de interes special din România, care îşi concentrează acţiunile pe cercetarea academică de tip multi-disciplinar.

[4] Pentru mai multe exemple, a se vedea Europe Tomorrow, http://europetomorrow.org/blog/, şi Social Innovation Lab, http://www.socialinnovationlab.net/previous-labs/, accesate în ianuarie 2017.

asupra domeniului de afaceri şi antreprenoriat, asupra bunăstării sociale şi individuale şi, de asemenea, asupra internaţionalizării (Schaffers, Merz & Guzman, 2009).

5. Concluzii

Prin intermediul laboratoarelor de inovare socială, societăţile pot deveni mai inteligente, utilizând activităţi bazate pe folosirea TIC, care să ajute cetăţenii să creeze inovaţii sociale şi să susţină dezvoltarea comunităţilor din care fac parte.

Administraţia publică joacă şi ea un rol important în ceea ce priveşte stimularea creării de inovaţii şi utilizarea TIC pentru dezvoltarea noilor proiecte şi, astfel, pentru creşterea productivităţii, stimularea creării de valoare publică, creşterea eficienţei în relaţia cetăţeni-administraţie publică, răspunzând, în cele din urmă, provocărilor pe care societatea actuală le ridică (Matei, Săvulescu & Antonovici, 2015).

Inovarea socială este considerată a fi o practică ce poate fi posibilă prin dezvoltarea unei minţi creative, care să depăşească marginile tiparului (Tîrziu & Vrabie, 2016). În acest context, *social innovation labs* sunt elemente esenţiale, acestea oferind participanţilor şi persoanelor vizate şansa de a vedea modul în care o inovaţie s-ar comporta de-a lungul timpului, putând astfel evidenţia efecte neaşteptate (de ex.: *politic pushback*), totodată fiind utile în ceea ce priveşte analiza promptă realizată de participanţi – cunoştinţele acestora şi experienţele personale pot sugera efectele şi consecinţele care trebuie luate în considerare atunci când se proiectează inovaţii (Westley, 2015).

Cu toate acestea, trebuie să fie amintit faptul că, deşi tehnologiile digitale furnizează un ajutor important în privinţa inovării sociale şi a dezvoltării comunităţilor, elementul fundamental în orice relaţie interpersonală a fost şi va rămâne întotdeauna resursa umană. Aşadar, interacţiunea dintre indivizi nu trebuie suprimată în proporţie de sută la sută, ci trebuie găsit un echilibru între utilizarea tehnologiilor şi a metodelor tradiţionale de a efectua anumite acţiuni (Tîrziu, 2016).

Bibliografie

Almirall, E., Wareham, J., (2011), *Living labs: Arbiters of mid- and ground-level innovation*, Technology Analysis & Strategic Management, vol. 23, nr. 1, pp. 87-102.

Bakici, T., Almirall, E., Wareham, J., (2013), *The role of public open innovation intermediaries in local government and the public sector*, Technology Analysis & Strategic Management, vol. 25, nr. 3, pp. 311-327.

Baltac, V., (2011), *Tehnologiile informaţiei – Noţiuni de bază*, Ed. Andreco Educational, Bucureşti, pp. 24-25.

Bria, F. – Nesta, (2015), *Growing a digital social innovation ecosystem for Europe*, DSI final report, European Commission, Directorate-General of Communications Networks, Content & Technology, pp. 4-16.

Chesbrough, H., (2003), *The era of open innovation*, MIT Sloan Management Review, vol. 44, nr. 3, pp. 35-41.

Europe Tomorrow, http://europetomorrow.org/blog/, accesat în ianuarie 2017.
Guzmán, G.J. et al. (2006), *Methodological framework for human and user centric rural living labs*, în Cunningham, P., Cunningham, M. (eds.) (2006), *Exploiting the Knowledge Economy: Issues, Applications and Case Studies*, IOS Press, Amsterdam, pp. 730-737.
Havel, V., (1994, July 4), [Speech], Philadelphia: Independence Hall, citat de Torjman, L., (2012), *Labs: Designing the Future*, MaRS Solutions Lab, MaRS Discovery District, p. 5.
Hellawell, S., (1997), *The Net Result – Social Inclusion in the Information Society*, Report of the National Working Party on Social Inclusion (INSINC), IBM United Kingdom Limited, Londra, pp. 7-9.
Howells, J., (2006), *Intermediation and role of intermediaries in innovation*, Research Policy, vol. 35, pp. 715-728.
Internet World Stats, http://www.internetworldstats.com/stats.htm, accesat în ianuarie 2017.
La 27e Region, http://www.la27eregion.fr/en/, accesat în ianuarie 2017.
Matei, A., Săvulescu, C., Antonovici, C., (2015), *Social Innovation in the Local Public Sector: A Cross-Regional Approach for Romania*, Theoretical and Applied Economics, vol. 22, nr. 4(605), p. 6.
MediaFax,http://www.mediafax.ro/life-inedit/doi-frati-si-au-petrecut-noaptea-de-halloween-in-castelul-lui-dracula-din-bran-au-dormit-in-sicrie-15893600, accesat în noiembrie 2016.
Mergel, I., (2015), *Opening government. Designing open innovation processes to collaborate with external problem solvers*, Social Science Computer Review, vol. 33, nr. 5, pp. 599-612.
MindLab, http://mind-lab.dk/en/om-mindlab/, accesat în ianuarie 2017.
Raskin, P. et al., (2002), *Great Transition – The Promise and Lure of the Times Ahead*, raport al Global Scenario Group, Stockholm Environment Institute, Boston.
Schaffers, H., Merz, C., Guzman, J.G., (2009), *Living Labs as Instruments for Business and Social Innovation in Rural Areas*, work partly funded by the European Commission through IST Project C@R: Collaboration@Rural (No. IST-2006-34921).
Schaffers, H., Turkama, P., (2012), *Living Labs for cross-border systemic innovation*, Technology Innovation Management Review, vol. 1, pp. 25-31.
Shah, S., http://www.sociologydiscussion.com/sociology/theories-of-social-change-meaning-nature-and-processes/2364, accesat în noiembrie 2016.
Social Innovation Generation (SIG) Knowledge Hub, *Introduction to Social Innovation*, http://sigknowledgehub.com/2012/01/01/introduction-to-social-innovation/, accesat în ianuarie 2017.
Social Innovation Lab, http://www.socialinnovationlab.net/, http://www.socialinnovationlab.net/previous-labs/, accesat în ianuarie 2017.
Social Innovation Lab, http://www.socinnlab.org/, accesat în ianuarie 2017.
Stanescu, A.M. et al. (2009), *ARCHE3S: first Living Lab enabler in Romania aiming at cross domain synergy-based approach to sustain SMEs*, Technology Management Conference (ICE), 2009 IEEE International.

Stanford Graduate School of Business (Spring 2016), *Stanford Business –Innovation*, vol. 84, nr. 1, pp. 6-22.
Statista – The statistical portal, https://www.statista.com/statistics/274774/forecast-of-mobile-phone-users-worldwide/, accesat în ianuarie 2017.
Stoica, M., (2000), *Premise ale trecerii la societatea informațională*, Revista Informatica Economică, nr. 4 (16), pp. 42-43.
The European Network of Living Labs (ENoLL), http://www.openlivinglabs.eu/aboutus, http://www.openlivinglabs.eu/livinglabs, http://www.openlivinglabs.eu/ourlabs/Romania, accesat în ianuarie 2017.
Tîrziu, A.M., (2016), *Social innovation – a beneficial vision on the public sector. Case study: social innovation in the public universities from Italy*, vol. 3 al Conferinţei "Smart Cities", ediţia a 3-a, 10 decembrie 2015, Ed. Pro Universitaria, SNSPA, Bucureşti, România.
Tîrziu, A.M., Vrabie, C.I., (2016), *NET Generation. Thinking outside the box by using online learning methods*, New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences, nr. 8, SPROC, 6th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership (WCLTA 2015), 29-31 octombrie 2015, Universitatea Descartes, Paris, Franţa.
Torjman, L., (2012), *Labs: Designing the Future*, MaRS Solutions Lab, MaRS Discovery District, pp. 5-10.
Vrabie, C., (2014), *Elemente de IT pentru administraţia publică*, vol. II, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, p. 5.
Westley, F., citat de Social Innovation Generation (SIG) Knowledge Hub, *Introduction to Social Innovation*, http://sigknowledgehub.com/2012/01/01/introduction-to-social-innovation/, accesat în ianuarie 2017.
Westley, F. et al., (2015), *Social Innovation Lab Guide*, The Rockefeller Foundation, pp. 1-100.

Cerinţe specifice produselor informatice destinate administraţiei publice; sugestii

Drd. Ioan-Liviu CHIRCĂ,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

chircadsa@gmail.com

Rezumat:

Informatizarea pe scară largă a tuturor activităţilor, dar mai ales acelor de management este o legitate obiectivă a vremurilor actuale şi viitoare. Prin spectru, importanţă şi complexitate managementul social şi administraţia publică au însă trăsături specifice puternic conturate. Produsele IT care le vor fi puse la dispoziţie trebuie să satisfacă aceste cerinţe şi să asigure modernizarea continuă şi eficientă a activităţilor. Prezentul material încearcă să prezinte realitatea şi perspectivele informatizării domeniului în discuţie şi să propună câteva specificaţii oportune, în opinia autorului, care să fie incluse în viitoarele caiete de sarcini/specificaţii tehnice ale produselor IT cu destinaţie administrativ-publică.

Cuvinte cheie: administraţie publică, informatizare, securitate informaţională.

Introducere

Informatizarea activităţilor umane are un caracter general, în lărgimea spectrului acestora, în spaţiu şi în timp. Activitate preponderent intelectuală, cu adresabilitate şi utilizare aproape imediată în la mai toate nivelurile cunoaşterii (sau poate tocmai din acest motiv) dezvoltarea acestui proces s-a desfăşurat şi de desfăşoară dispersat, divers, haotic. Cauzele sunt profunde şi rezidă atât din natura procesului informatizării cât şi din trăsăturile majore ale administrării lui dar şi a domeniului informatizat. cauzele sunt nu numai profunde ci, ca de obicei şi contradictorii. *E.g.* activităţile disparate de informatizare asigură pe de o parte diversitatea necesară evoluţiei dar pe de alta se îndepărtează de optimul raportului rezultat/efort la nivelul entităţilor sociale mari şi chiar la nivel planetar.

Aparent paradoxal, în această situaţie se află informatizarea administraţiilor publice [AP], deşi procesele şi structurile domeniului au un grad sporit de tipizare şi similaritate (comparativ cu situaţia întreprinderilor economice private). Astfel de situaţii se remarcă pregnant şi cu efecte financiare negative însemnate la nivelul statelor în tranziţie către economiile şi formele de organizare moderne, democratice. În plus, în mod firesc, diminuarea eficienţei este direct proporţională cu nivelul corupţiei iar efectele sunt cu atât mai importante în condiţiile în care respectivele entităţi au şi resurse financiare reduse. Un tablou mai cuprinzător al

dispersării activităţilor de informatizare din AP este accesibil dacă se consideră şi gradul de securitate a informaţiei cu care operează astfel de domenii şi conjuncturile interne şi internaţionale actuale.

Logic, la baza îmbunătăţirii eficienţei activităţilor de informatizare a administraţiei publice stau analizele sistemice ale domeniului de informatizat şi cea a procesului însuşi.

Despre administraţia publică; administraţia publică românească

AP este o noţiune aparent comună. Termenul este derivat din conceptul general de administraţie căruia i se specifică domeniul de aplicabilitate, cel public. Deosebirile faţă de termenul iniţial, cel de administraţie provin pe de o parte în principal de varietatea domeniului administrat; în cazul societăţii, complexitatea administrării este în strânsă legătură cu multitudinea componentelor vieţii sociale pe care societatea, prin conducerea ei (sau numai conducerea, în cazul organizărilor nedemocratice) şi le asumă a fi exercitate la nivele determinate. Pe cale de consecinţă, în contemporaneitate, AP utilizează cunoştinţe din mai multe domenii (*drept, sociologie, politică, management/conducere, organizare a activităţii/muncii, economie, ştiinţe particulare (de la educaţie, sănătate la ştiinţele mediului, la matematică, informatică) în general de cultură etc.)* devenind un domeniu interdisciplinary (Nocolescu, 2012, p. 14). La o primă vedere, activităţile şi structurile AP în diferite epoci şi entităţi sociale mari (state sau asimilate), având acelaşi obiect general de activitate, prezintă un grad mare de similitudine. O scurtă analiză prezentată în continuare denotă însă ca aceleaşi obiective pot fi atinse prin mijloace şi relaţionări diferite, proprietate specifică sistemelor sociale.

Conducerea societăţii, asimilată anterior epocii moderne, la nivel de cunoaştere comună cu administrarea a evoluat, dar s-a bazat preponderent pe experienţa proprie, pe cea transmisă şi frecvent pe cea dobândită în alte activităţi importante cum ar fi cele militare. Din aceste motive AP au fost făcute în baza dreptului natural [cu semnificaţia dată anticii romani **Florentinus**: „Libertatea este facultatea naturală a fiecăruia de a face ceea ce îi place, afară numai dacă nu i se interzice ceva prin forţă sau prin (norma de) drept" sau de **Ulpian**: „Drept natural este cel cu care natura a învăţat toate vieţuitoarele. Căci acest drept nu este propriu numai neamului omenesc, ci este comun tuturor animalelor care se nasc fie pe pământ, fie în mare şi de asemenea, păsărilor. De aici descinde uniunea bărbatului cu femeia, pe care o numim căsătorie, de aici procrearea copiilor şi de aici educaţia (lor); căci vedem, că şi celelalte animale, inclusiv sălbatice se consideră că au cunoştinţa acestui drept" şi care se regăsesc în Digestele lui Iustinian (1.5.4) şi respectiv (1.1.1.3). Prima carte (Sâmbrian, 2002, pg. 99-100 şi respectiv 28,29)]. AP au caracter diacronic şi conţin foarte importante trăsături de stabilitate tradiţională. În plus, AP influenţează, ca şi dreptul, cu care este într-o indisolubilă legătură, comportamentul şi evolutiv convingerile populaţiei. Mediile conexe ale fiecărei AP sunt inerţiale (Matei, 2008, p. 94), dacă considerăm părţile cele mai importante ale lor, societăţile respective.

O altă trăsătură definitorie a AP este limitarea spaţială a teritoriului administrat, în prezent statuându-se la nivelul entităţilor statale. În statele

federative se există un nivel al administraţiei federale, un nivel statal şi unul local. Trebuie făcută o distincţie clară în cazul Uniunii Europene, configurare de state care nu are formă de super/supra statalitate. Împreună, caracterul diacronic şi cel spaţial implică faptul că AP, structuri artificiale (create de oameni) evolutive, au importante caractere de particularitate, apropiate de cele ale dreptului. În mod firesc s-au conturat structuri administrative asociate familiilor de drept, fiecare însă cu trăsături specifice statale. În Fig. 1 sunt prezentate sub forma de produse carteziene interrelaţionările dintre domeniile AP, a mediul ei conex şi factorii care îi determină caracteristicile definitorii.

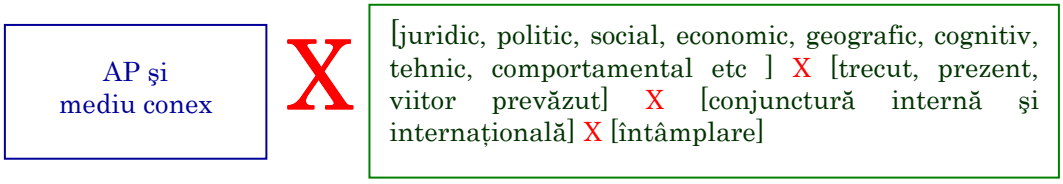

Figura 1. Inter-relaţionările dintre domeniile AP, a mediul ei conex şi factorii care o influenţează

Multitudinea de domenii cu ajutorul cărora se poate cunoaşte (construi/modifica/utiliza) AP a generat cel puţin tot atâtea viziuni asupra acesteia, toate definirile, principiile şi legităţile lor, toate cu valoare de adevăr dar nici una completă [*„administraţia, în general, şi administraţia publică în special, se lasă analizată şi descrisă, dar nu se lasă definită”* (Forsthoff, 1969, p. 36)].. Situaţia s-a schimbat şi se schimbă continuu datorită abordării acestei realităţi complexe cu metodele Teoriilor Generale ale Sistemelor (Matei, 2008, p. 66 şi urm.).

O analiză mai fină denotă şi diferenţe lingvistice. *E.g.* în limba română există cuvinte diferite pentru activitatea de administrare şi pentru instituţiile/structurile administrative (administraţie). Cum în limbile în care au fost redactate principalele surse care au stat la baza formării dreptului şi administraţiei publice româneşti (franceză, germană, italiană şi spaniolă) corespondentele cuvântului administraţie au dublu sens, acelea de activitate şi sistem de organizare (Negoiţă A., 1996, p. 5), semnificaţia dublă a fost introdusă (forţat *n.a.*) prin intermediul literaturii de specialitate şi a actelor normative. Practica continuă şi în prezent, sub influenţa literaturii de specialitate de limbă engleză, dar se preiau cu un discernământ discutabil principii, concepte, instituţii de drept administrativ şi semnificaţii din sisteme administrative nici măcar înrudite. Pentru precizare se prezintă comparativ, grafic, ceea ce se înţelege (United States of America-Public Administration-Country Profile, 2006) prin „public administration” (sinonim cu governement (Merriam-Webster, 2016), (dictionary.com)) în SUA şi ceea ce prevede Legea Fundamentală a României (CONSTITUŢIA ROMANIEI republicată, 2003). La o astfel de accepţiune [integratoare, în care este cuprinsă şi componenta elaborării şi deciziei asupra politicilor publice (Matei, 2008, p. 67)], prezentă îndeosebi în lumea academică, s-a ajuns şi prin abordările moderne ale managementului administraţiei publice, ale căror surse principale sunt concepţiile nord-americane (Woodrow Wilson, Talcott Parsons, Philip Selznick,

Paul_R._Lawrence etc. şi savanţi care au pus bazele managementului ştiinţific: H. Fayol, O. Sheldon, F.W. Taylor) asupra domeniului. În fapt, modelul sistemic se referă la procesul guvernării (al managementului vieţii sociale), proces în care implementarea politicilor publice capătă un aspect mult mai bine conturat din punct de vedere sistemic. AP nu se ocupă doar de practica politicilor publice ci implică în plus şi problematica asigurării condiţiilor de desfăşurare a vieţii sociale curente şi realizării drepturilor omului (Verdinaş, 2015)

Se poate remarca facil că înţelesurile acordate de Constituţia României noţiunilor de administraţie publică şi guvernare sunt clar conturate; administraţia publică constituie capitol aparte (V) în Titlul III Autorităţi publice). In opinia autorului acestui material principiul separaţiei puterilor în stat este bine conturat şi în consecinţă delimitarea administraţiei publice este clară şi permite abordări neechivoce. Acest motiv face ca referirile din acest material să fie făcute pentru administraţia publică românească [APR]

Instituţiile AP îşi desfăşoară activităţile bazându-se, tradiţional, pe activitatea umană. În ultimele decenii însă, prin informatizare, şi acest sistem a devenit, ireversibil un **sistem sociotehnic**.

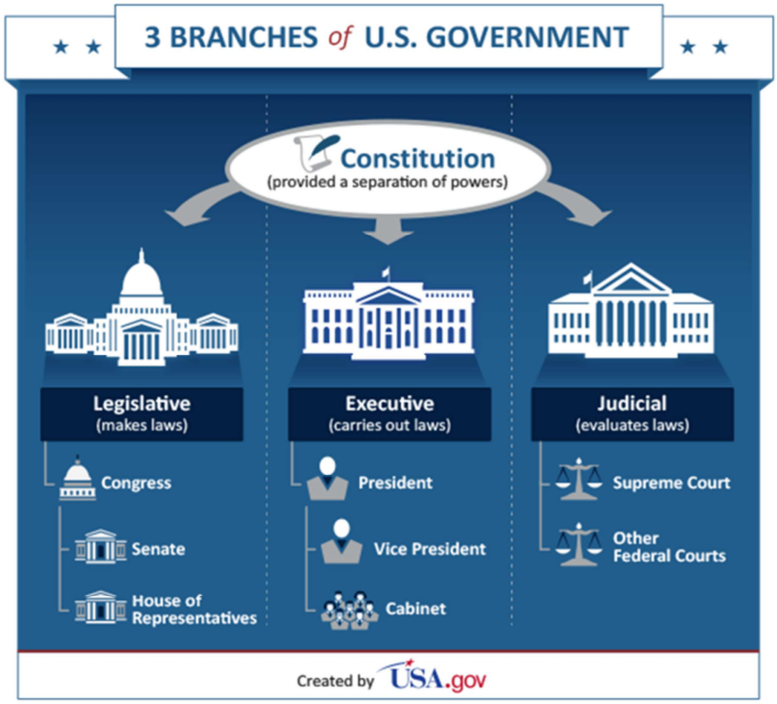

Figura 2. Semnificaţia atribuită oficial sistemului de guvernare al SUA (United States of America-Public Administration-Country Profile, 2006)

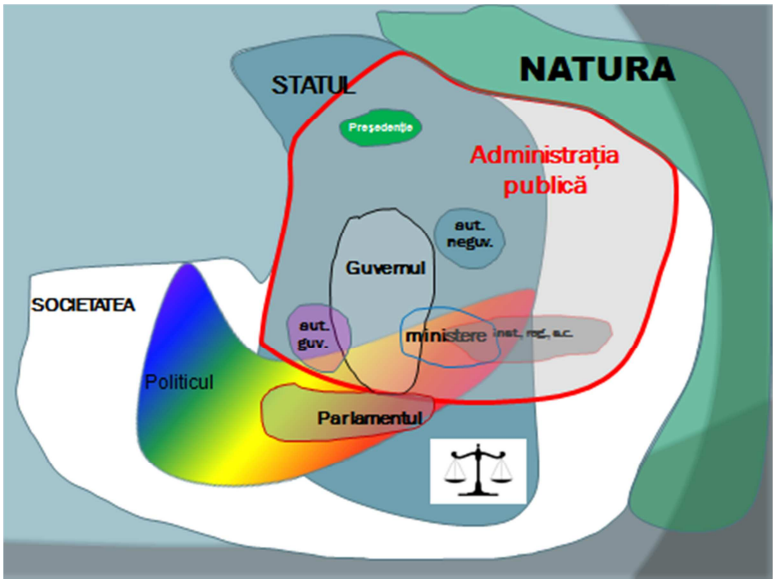

Figura 3. Reprezentarea grafică (redusă) a structurii instituţionale româneşti conform legii fundamentale

Activităţile, din ce în ce mai multe, mai diverse şi mai complexe cu care este însărcinată, prin lege, administraţia publică de către societate, prin Parlament au în vedere, cel puţin în principiu, gradul de informatizare. Oricine realizează că activităţile administrativ-publice actuale nu se mai pot realiza cu mijloace „manuale", ca înainte de sfârşitul sec. al XX-lea. Această transformare profundă implică noi viziuni şi noi probleme în conceperea, organizarea şi desfăşurarea activităţilor administraţiei publice. Câteva sunt abordate în acest articol.

Trăsături importante ale administraţiei publice româneşti şi ale informatizării acesteia

Starea în care se află acum administraţia publică românească este o rezultantă evolutivă a operei de modernizare (aproape reînfiinţare) a sistemului începută după Unirea Principatelor din 1859, pe fondul sistemului tradiţional şi a reformelor introduse de Regulamentele Organice (1831-32), care conţineau reforme neluate în considerare nici chiar în Rusia, putere care ocupantă a Moldovei şi Ţării Româneşti-Valahia, ca urmare a victoriei împotriva Imperiului Otoman şi în conformitate cu Tratatul de la Adrianopole (1829). Reforma instituţională radicală, amplă, iniţiată pe parcursul domniei lui Al. I. Cuza în care un rol determinant l-a avut M. Kogălniceanu s-a îngemănat şi cu o reformă a dreptului, inspirându-se din cele mai moderne (atunci) sisteme europene. În mod firesc, administraţia publică a fost, ca în mai toate statele continentale foarte strâns legată de dreptul romano-germanic. Implementarea reformelor a durat decenii, deşi a fost continuată (în acelaşi spirit şi ţinând seama şi de tradiţiile locale) de rigurosul şi longevivul monarh Carol I şi în perioada interbelică. Opera de modernizare în spirit european a fost întreruptă brutal de reforma impusă de ocupantul sovietic, creându-se cu forţa,

în doar câţiva ani, un stat stalinist, totalitar, supercentralizat, bazat pe generalizata proprietate a statului asupra resurselor şi mijloacelor de producţie. Administraţia publică a devenit administraţie de stat, extinzându-se la aproape toate domeniile vieţii sociale. Impuse sub teroare, modificările administrative şi de drept au avut permanent (din 1947 până în 1989) efecte mult mai reduse decât cele scontate de liderii acaparatori ai puterii şi foarte încet şi doar parţial au modificat mentalităţile sociale şi individuale [*e.g.* mita şi traficul de influenţă, aspru incriminate de toate Codurile Penale, erau practici curente şi generalizate (*n.a.*)]. Administraţia românească, ca şi cele din în toatele statele care au aparţinut lagărului autointitulat „de democraţie populară" a preluat, deformat şi amplificat (deseori până la nivele absurde) conceptele weberiene ale administraţiilor europene interbelice.

Procesul informatizării a început la noi, pionieri ai domeniului în lumea autointitulată socialistă, din anii 60 ai precedentului secol şi i se prevedea şi atunci, ca şi acum, un viitor „luminos". Nu este obiectul prezentului material de a face o retrospectivă a domeniului, dar şcoala IT românească şi realizările ei erau destul de avansate pe plan mondial, chiar de vârf în zona estică. Totuşi, deşi se creaseră condiţii materiale IT acceptabile acelor vremuri şi un corp de profesionişti important, mai ales în managementul economic, inclus şi el în administraţia de stat, dar rezultatele, importante într-o oarecare măsură, nu s-au ridicat la nivelul aşteptat. Fondul ştiinţific propriu software-ului se lovea direct şi făţiş de ignoranţa, minciuna generalizată şi arbitrariul practicii conducerii întreprinderilor, a economiei, a societăţii în general în acele vremuri. Dar dacă efectele informatizării au fost diminuate de racilele fundamentale, structurale ale economiei totalitare, ele au fost remarcabil de mari în domeniul învăţământului informatic, învăţământ care „produce" şi în prezent, specialişti recunoscuţi la nivel internaţional. Totodată, pe parcursul deceniilor al şaptelea şi al optulea, "criza aplicării informatizării" s-a manifestat şi pe alte meridiane, dar cu alte cauze, legate, de data aceasta de limitele modelării matematice şi ale cunoaşterii proceselor sociale unde se încerca aplicarea informatizării (Păun, 2011, p. 5). În ultimul deceniu al sec. al XX-lea şi în sec. al XXI-lea situaţia s-a îmbunătăţit continuu, îndeosebi prin atragerea amplă a matematicienilor către domeniile aplicative, dezvoltarea exponenţială a informaticii şi „explozia" produsă de internet.

Informatizarea nu este un scop în sine şi nici nu este o „modă". Ea este o întreprindere de folos activităţilor rezultate a fi necesare desfăşurării vieţii sociale. Consecinţă directă a acestei trăsături definitorii, informatizarea trebuie să servească domeniilor de interes (aici APR) aşa cum sunt ele (nu cum am dori să fie sau cât poate la un moment dat modelarea matematică, reducând forţat realitate aceasta). Nu se poate nega însă că, în mod frecvent, informatizarea a generat noi curente în varii domenii: în administraţie a revoluţionat formalizarea, tipizarea şi chiar organizarea producţiei.

Întreaga construcţie statală a fost şi este construită de societate pe baze raţionale, pragmatice. Sesizările necesităţilor, de regulă obiective ale existenţei sociale urmate de însărcinarea unei persoane/organizaţii (practic crearea unei instituţii) şi de formularea şi adoptarea regulilor de acţiune în/asupra societăţii şi a celor interne, de funcţionare este procesul tipic al creaţiei instituţionale. Practica, în

cazul de faţă, a activităţii administrative conduce la perfecţionarea structurală dar şi la abateri de la cele propuse iniţial şi funcţionarea corelată cu celelalte instituţii induce din ce în ce comportamente noi. Întâmplarea, complexitatea, multitudinea şi divergenţa de interese, aspectele dualiste individual/social impun, insesizabil dar şi ireversibil ceea ce teoriile generale ale sistemelor numesc dezorganizare entităţilor organizaţionale. Societatea revine continuu pentru ameliorarea activităţilor entităţilor componente şi adăugarea altora noi, pe aceleaşi baze structurale, inclusiv relaţionale. Evoluţia continuă aduc individul, chiar în poziţie de lider, să nu mai cunoască (sub)sistemele cu care interacţionează sau numai le simte efectele. Raporturile cu mediul său sunt şi ele supuse evoluţiei cognitive şi comportamentale ale fiecăruia. În acest tablou complex trebuie permanent însă, să nu se neglijeze **aspectele funcţionale ale (sub)sistemelor** sociale. Acest mod de abordare devine firesc şi în proiectarea informatizării (sub)sistemelor administrative. Un pericol specific marilor transformări umane care s-a manifestat şi în cazul informatizării a fost şi este cel al „metamorfizării" din mijloc în scop.

Informatizarea trebuie să ajute, cu complicaţii minime, îndeplinirea funcţiunilor specifice domeniului. pentru a atinge acest scop este necesară analiza acestuia în viziunea scopului propus. Structura domeniului este importantă, deoarece reflectă în măsura cea mai mare procesul. Astfel, în cazul APR, trebuie considerată ca fiind de maximă importanţă caracterul unitar al Statului Român, al legislaţiei şi gradul foarte mare de tipizare/uniformizare instituţională.

Dimensiunile, istoria, unitatea poporului (religie, obiceiuri, limbă, comportament, valori, dorinţe etc.), concepţiile moderne ale construcţiei statale din sec. al XIX-lea şi ulterioare precum şi caracterul centralizat au creat (sub)sistemul APR coerent, unitar (**T1**) [notaţiile Xi, cu i=1...n sunt făcute pentru referiri ulterioare] la nivele: funcţional, principial şi la cel al practicilor curente. Diferenţele sunt, de regulă, nesemnificative. Se enumeră concis elementele considerate importante care pot influenţa informatizarea AP:

- **Principiile APR** sunt: cel al legalităţii (**P1**), al egalităţii în fata AP (**P2**), priorităţii interesului public (**P3**), diviziunii muncii şi specializării (**P4**), continuităţii activităţii în AP (**P5**), ierarhiei concomitent cu al unicităţii comenzii (**P6**), ordinii în viaţa socială şi în munca administrativă (**P7**).
- **Concepţiile, stereotipurile şi practicile de conducere a activităţii administrative împământenite** (moştenite), importante temei care există sau pot apare: centralizarea administrativă şi financiară (**S1**), autoritarism accentuat (Apostol Tofan, 1999, pg. 35-60) (**S2**), transparenţă redusă şi tendinţe de ermetizare (**S3**), rolul exagerat şi intruziunea politicului în APR(Profiroiu, 1999, pg. 25-40) (**S4**), existenţa unor structuri clientelare/de clan de natură economică, politică, rudenie (**S5**), un nivel de corupţie în interiorul APR (**S6**).
- **Trăsături ale mediului APR** (existente sau posibile): economie cu performanţe reduse (**M1**), divizare teritorială excesivă, anacronică (**M2**), structură socială insuficient conturată care deseori determină o politică difuză, fără doctrine clar conturate şi nici acelea respectate (**M3**), insuficientă, slabă şi inconsecventă activitate şi eficienţă politică (**M4**), practici politice „la marginea legii" (Amititeloaie,

2004, p. 125)(**M5**), structuri demografice, profesionale, culturale, sociale, dezechilibrate (**M6**), existenţa corupţiei (cu componente în activităţi şi structuri, altele decât cele administrativ-publice) (**M7**), spirit şi comportament individualiste şi gregare, totodată puţin disciplinate, ne-riguroase (**M8**), spirit cetăţenesc redus (**M9**), comportament conflictual extins (**M10**), conservatorism, naţionalism greşit înţelese şi aplicate pe fondul multiculturalităţii (**M11**), dinamică normativă accentuată (**M12**), resurse naturale limitate (**M13**), poluare şi distrugeri ale mediului natural accentuate şi foarte greu controlabile (**M14**), modificări normative şi instituţionale rezultate din apartenenţa la UE (**M15**), tensiuni şi stări conflictuale în zona geopolitică proximă (**M16**).

- **Caracteristici ale producţiei şi produselor ITC**: necesită investiţii însemnate (**I1**), comportă multă muncă intelectuală profund matematizată la nivel uzual (**I2**), este şi solicită multă tipizare şi rigurozitate, stabilitate a procesului informatizat (**I3**), perisabillitate (atât hardware cât şi mai ales software) (**I4**), utilitatea este inferioară stabilităţii entităţii informatizate (**I5**), frecvent nu este deplin finalizată (la livrare, uneori chiar până la ieşirea din uz) şi nici testată complet (**I6**),este greu evaluabilă atât ca producţie cât şi ca rentabilitate adusă domeniului informatizat [în AP în special] (**I7**), valoarea informaţiei creşte exponenţial cu acumularea (**I8**), extinderea informatizării conduce la creşterea volumului şi calităţii activităţii informatizate (**I9**), informatizarea nu a determinat niciodată şi nicăieri reducerea personalului (**I10**), raportul costurilor soft/hard este de minim 10 (**I11**), produsele software au o foarte puternică amprentă a producătorului care aproape de regulă nu livrează descrierea UML, codul sursă, algoritmica, şi nici manuale complete de utilizare (**I12**), mentenanţa şi mai ales actualizarea, strict necesare mai ales în societăţile în tranziţie, sunt foarte scumpe în raport cu investiţia iniţială –corelare cu trăsătura anterioară (**I13**), produsele software cu sorginte diversă conlucrează foarte greu/aproape deloc între ele (**I14**), Sunt produse soft care cu greu pot fi up-gradate (*e.g.* SGBD) (**I15**), „inventivitatea" financiară şi utilizarea fraudei la lege a producătorilor ITC depăşesc cu mult media (**I16**), măsurile de securitate informatică trebuie prevăzute din stadiul iniţial (**I17**), Măsurile referitoare la securitate se prevăd prin aplicarea principiului conformării la restricţiile maxime conjugat cu stabilirea şi dimensionarea lor la nivelul minim admisibil, optim economic (**I18**), asigurarea compatibilităţii evolutive a produselor ITC (**I19**), asigurarea compatibilităţii depline a SGBD-urilor (**I20**), şcoala românească produce specialişti IT la nivel competitiv internaţional (**I21**), mobilitatea naţională şi internaţională a specialiştilor IT este foarte ridicată (**I22**)

(Sub)sistemul sociotehnic APR este însă mult mai complex decât ceea ce implică aspectele enunţate. Este necesar a fi considerate vulnerabilitatea la infracţionalitatea informatică internă, internaţională şi la atacurile informatice (inclusiv pregătirea lor) a unor forţe oficiale străine. O imagine mai cuprinzătoare este prezentată în Fig.4.

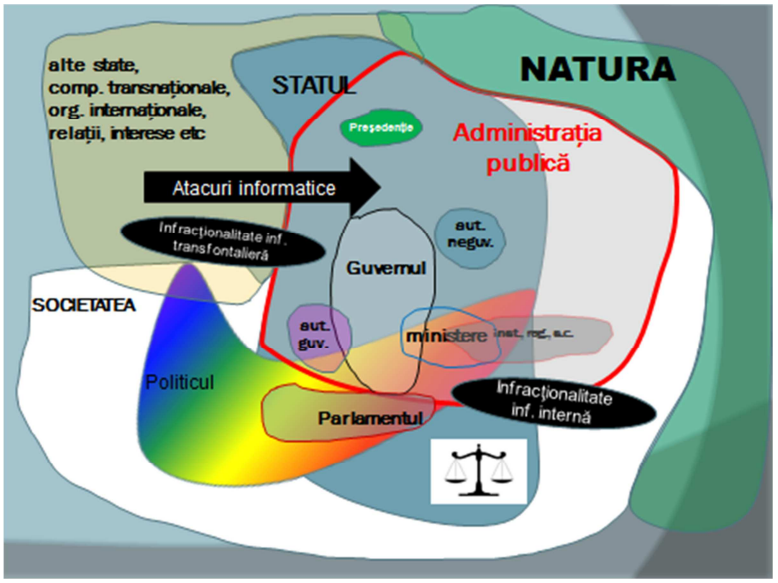

Figura 4. Reprezentarea grafică a structurii instituţionale româneşti conform legii fundamentale

În mod firesc, vieţile oricărei persoane, grup, societate depind de într-o foarte mare măsură de administraţia publică. Deţinerea sau accesul la informaţii (individuale şi mai ales de grup) asigură deţinerea puterii de orice natură.

- La **nivel infracţional** (**V1**) scopurile deţinerii de informaţii vizează îndeosebi aspecte valorice (financiare, imobiliare) dar nu exclud şi aspecte referitoare la terorism, răzbunări, faimă, „distracţie" şi sunt comise de profesionişti sau amatori, adolescenţi, tineri, criminali, făptuitori individuali ori din crima organizată sau salariaţi furioşi, nemulţumiţi, bolnavi psihic etc. Cele mai mari atacuri se petrec din interior, dar se acţionează şi de la distanţă Pentru exemplificare se amintesc numai cazurile Snowden (Badica, 2016) şi Wikileaks (htpps: //wikileaks.org).
- La **nivel militar** (**V2**) atacuri ale unor structuri oficiale, uneori publice alteori deghizate în entităţi neguvernamentale i.e. presă, organizaţii diverse sau chiar conspirative sau al grupurilor teroriste în care se vizează în principal noi forme de „cucerire" şi/sau „colonizare" economico-financiară (ziare.com, http://www.ziare.com/stiri/sri/octombrie-rosu, 2013), mediatică, orientarea/ manipularea populaţiei către o direcţie favorabilă agresorilor, dezorganizarea vieţii economico-financiare (burse) şi/sau sociale, dezorganizarea şi/sau diminuarea drastică a performanţelor economice (îndeosebi în industria de apărare), a productivităţii, a nivelului de trai; deformarea percepţiei publice asupra evenimentelor şi scopurilor entităţii lor statale, creând germenii opoziţiei generalizate şi a revoltelor făţişe împotriva autorităţilor; slăbirea activităţilor diplomatice(ziare.com, 2014), pregătirea spaţiului de desfăşurare a unor conflicte viitoare, anihilarea sistemelor sociotehnice militare etc. Chiar şi acţiunile militare clasice depind în măsuri determinante de resurse materiale, economice umane şi de

susţinerea populaţiei proprii sau influenţarea în sens negativ a aceloraşi categorii enunţate dar ale statului /statelor inamice. Astfel de acţiuni (pe plan informaţional şi fizic) compun un nou concept, acela de război hibrid, dar pot exista şi separat. „Războiul tăcut" este generalizat (cibernetic, informaţional-propagandistic) şi este de regulă nedeclarat/nerecunoscut, şi conjugat şi cu alte mijloace neconvenţionale de luptă: comerţ cu droguri, arme, terorism, spălare de bani, coruperea persoanelor utile (*e.g.* informaticieni importanţi), afectarea mediului etc. Sunt state care şi-au stabilit doctrine militare (publice sau secrete) în sensurile enunţate, care şi-au creat structuri sociotehnice special destinate se modernizează continuu şi desfăşoară acţiuni specifice, de multe ori chiar fără ştirea inamicului. Statul Român este vizat în acest sens. (Chifu, 2016, p. 131 şi urm.) Cele mai mari atacuri se petrec din exterior, uneori prin intermediari, fără a le omite pe cele din interior.

În epoca actuală şi sigur viitoare sursele de informaţii cele mai bogate sunt sistemele/reţelele de calcul şi de comunicaţii. O AP informatizată este deţinătoarea unor astfel de informaţii dar şi conform misiunii ei fundamentale, administrează pe baza lor o multitudine de aspecte ale vieţii sociale (*e.g.* transport, aprovizionare, alimentare cu energie, apă, alte utilităţi, sisteme financiare etc. precum şi opţiuni ale electoratului sau distrugerea sistematică a bazelor organizării democratice), deci este o „ţintă" (poate principala) pentru toţi cei interesaţi.

Domeniul este deosebit de sensibil şi deoarece modul fraudulos de utilizare a informaţiilor este aproape imposibil de imaginat programatorilor şi utilizatorilor obişnuiţi. Este deci de datoria deţinătorului de date (în acest caz, APR) să le colecteze, organizeze, exploateze, întreţine şi protejeze astfel încât să nu i se poată perturba raţiunile de a fi: de *organizare a activităţii şi de executare a legii,* de asigurare a tuturor condiţiilor necesare pentru recunoaşterea şi exercitarea drepturilor individuale şi/sau colective ale populaţiei.

Aceste obligaţii ferme (şi nu deziderate, aşa cum uneori se afirmă) sunt foarte greu de realizat la nivel local, neorganizat chiar şi de profesionişti IT dacă nu sunt specializaţi în domeniul securităţii informaţionale. *E.g.* la momentul redactării prezentei comunicări, Avocatul Poporului a sesizat Curtea Constituţională a României cu nr. intrare 11773/28.11.2016 (Ciorbea, 2016) referitor la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art.30 alin.(2) şi (3) şi art.280 alin. (29 din legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, rep. în Monitorul Oficial al României nr.652/28.08.2015.

Sesizarea face referire directă la posibilele încălcări a drepturilor omului aşa cum sunt prevăzute de art. 26 din Constituţie (CONSTITUŢIA ROMÂNIEI republicată, 2003) care stabilesc obligaţia autorităţilor publice de a respecta şi ocroti viaţa intimă, familială şi privată prin constituirea Dosarului electronic de sănătate la Casele de Sănătate care nu respectă –în opinia autorului sesizării - astfel de condiţii de securitate informaţională.

Starea informatizării APR din vara anului 2016 a fost sintetizată, urmare a unui studiu guvernamental, de personajul cel mai autorizat, Prim Ministrul în exerciţiu: „**digitalizarea instituţiilor statului e în mare impas, în ciuda miliardelor de euro cheltuite în ultimii ani: ministerele şi instituţiile şi-au creat sisteme informatice care fie nu comunică între ele, fie sunt pur şi**

simplu incompatibile cu cele ale altor instituţii cu care ar trebui să existe cooperare." (Ionescu, 2016) Situaţia este similară, chiar mai grea şi la nivelul UAT-urilor, a unităţilor APR şi a celor care aparţin de acestea: şcoli, spitale, regii autonome, administraţii fiscale locale.

Situaţia a fost cauzată de faptul că procesul informatizării APR a constituit o preocupare oarecum secundară a strategiilor oficiale ale modernizării APR (*e.g.* în ordine invers-cronologică: Program Operaţional pentru Capacitate Administrativă 2016, Strategia Guvernului privind Informatizarea Administraţiei Publice, Strategia pentru consolidarea Administraţiei Publice 2014-2020, Strategia pentru o reglementare mai bună la nivelul administraţiei publice centrale 2008–2013) niciuna însă dusă la îndeplinire completă şi nici continuată consistent.

Câteva societăţi comerciale specializate în producţia şi furnizarea de ITC *e.g.* SC Fujitsu-Siemens România SA pentru Microsoft, SC Siveco SA, SC Asesoft International SA, Grupul UTI (pentru a nu menţiona decât cele mai vehiculate în comunicatele juridice oficiale) împreună cu un păienjăniş de firme româneşti şi străine au sesizat şi exploatat cu profituri uriaşe oportunităţile create chiar şi prin mijloace discutabile (din ce în ce mai mult anchetate de Parchetele anticorupţie şi de crimă organizată şi terorism, DNA şi DIICOT).

Din punct de vedere instituţional s-au luat câteva măsuri prin înfiinţarea Centrului Naţional de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică - **CERT-RO** (Hotărâre nr.494 din 11.05.2011 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 388 din 02 iunie 2011), care a pus la dispoziţia utilizatorilor un „Ghid de securitate informatică pentru funcţionarii publici" şi recenta Direcţie Guvernamentală pentru Tehnologia Informaţiei şi programul GovITHub (mediafax, 2016) dar proiecte de legi specifice, cum ar fi cel de securitate cibernetică, actualizat de mai multe ori, sunt nefinalizate de mult timp; la nivelul UE activitatea normativă este lentă, dar totuşi mai dinamică. Se remarcă Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European şi al Consiliului şi Directiva 2016/680, ambele din 27 aprilie 2016 privind protecţia persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulaţie a acestor date şi de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecţia datelor) şi respectiv a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului

Cerinţe specifice produselor informatice destinate administraţiei publice româneşti

Urmare a analizei anterioare s-au conturat cerinţe şi restricţii necesare desfăşurării complexului proces de informatizare a APR, care sunt prezentate sub formă de tabel. Construcţia conceptuală a măsurilor propuse nu este una te tip liniar ci cuprinde şi referiri reciproce.

Tabel 1.
Măsuri propuse pentru asigurarea informatizării APR în condiţii de eficienţă şi securitate informaţională

Cerinţe şi restricţii	Not.	Măsuri propuse
P1, P3, M2, M7, M8, M10, M12, M15, S3, S4-S6, I1-I5, I7-I8, I16, R3	R1	Termenii contractelor de furnizare vor fi exclusiv cei prevăzuţi de legislaţia română sau normele europene
P2-P5, S1-6, M1,M7, M13, I1-I5, I12-I14	R2	Se vor utiliza resurse ITC de bază, accesibile, fără furnizori unici sau puţini. Se vor folosi sisteme de operare de tip „open source”
P3-P5, P7, I9, I13-I15	R3	În cazul SGBD-urilor mari se pot admite producători mari, unici, dar se vor prevedea clauze speciale la contractele de furnizare, mentenanţă, up-gradare şi garanţie executabilă.
T1, S1-6, P3, P5, P7, M1-M8, M12-M15,	R4	Este rentabilă proiectarea produselor software destinate APR tipizate, la nivel naţional (altfel e risipă, cale deschisă spre fraude majore); pot fi admise rare şi temeinic justificate excepţii.
P3, P4, S5, S6, M5, M7, M8, M10, M12, M15	R5	Produsele trebuie furnizate cu întreaga documentaţie, completă şi explicită
P3, M12, M15, I1-I5, I12,	R6	Drepturile de autor vor fi cedate implicit de producător, beneficiarului
P3, S1-6, M7, I4, I6-I8,	R7	Perioada de omologare şi recepţie finală va fi dimensionată în aşa fel încât să poată fi verificate performanţele cerute/asumate
P3, M5, M7, I7, I16, R1, R17, R18	R8	Posibilele litigii produse în procesul de informatizare a APR vor fi soluţionate exclusiv pe teritoriul Statului Român, cu celeritate
V1, V2, P6, S6, M7, M16, I8,	R9	Structurile ITC trebuie să asigure secretul informaţiilor deţinute şi vehiculate
V2, P1, P5, P6, M16, I6, I8, I12, I13	R10	Reţelele ITC să fie rapid şi uşor preluabile de structuri specializate militare (sau măcar managementul lor) în caz de forţă majoră
V1, V2, P6, S6, M7, I8, I13,	R11	Se vor prevede mijloace şi metode de fiabilizare a stocurilor de informaţii/băncilor de date
V2, P1, P3, P7, S1, S4, S6, M16, I1-I5, I13,	R12	Producţia de ITC trebuie să aibă componente naţionale determinante, facil de întreţinut, reparat şi înlocuit în stări de conflict, fără vulnerabilităţi majore
V1, V2, S6, M7, I1-15, I7, I8, I17	R13	Produsele ITC vor fi proiectate cu măsuri corespunzătoare, verificabile, de protecţie a accesului şi modificării/distrugere a informaţiilor
V1, V2, S5, S6, M7, M9, M11,I1-I5, I7, I8, I17	R14	Se va asigura auditarea permanentă a performanţelor referitoare la prezervarea şi securitatea informaţiilor APR de către autorităţile statului cu asigurarea responsabilităţii a respectivelor entităţi de stat
V2, M16, S5, S6, M7, I8, I17 I18	R15	Pentru traficul important de date se vor folosi reţele speciale, intranet

V1, V2, M16, I14,	R16	Specificaţiile tehnice şi condiţiile contractuale ale produselor ITC destinate APR vor fi elaborate exclusiv de entităţi specializate ale statului; aceste entităţi vor avea şi sarcina responsabilă a recepţiilor pe faze şi finale.
S1-6, M12, M15, M16, I14, I17, I19, I20. M20, M21	R17	Producţia ITC destinată APR va fi realizată de către entităţi specializate de stat; în cazuri excepţionale, pentru produse ample, pot apare şi colaborări, dar cu divizarea în subproduse nedeterminante, a căror realizare poate fi cedată, dar numai sub directa conducere şi responsabilitate a respectivelor entităţi de stat
V1,V2, S6, M7, M12, M15, I14, I17, I19, I29, M20, M21	R18	Pentru realizarea produselor ITC în colaborare cu economia privată se vor realiza licitaţii cu participanţi agreaţi pe criterii clare, economice şi de securitate
P1, P3, P5, S6, M7, I4, I6, R18	R19	Perioadele de garanţie şi includerea modernizărilor în cazul colaborărilor vor fi extinse la durata de viaţă estimată a produselor şi vor fi luate măsuri compensatorii în cazurile de denunţare unilaterală, faliment etc.
M1-M5, M7, M14, I1-I5, I9-I11	R20	Informatizarea APR va constitui o direcţie prioritară de dezvoltare şi actualizare/modernizare continuă
V1,V2, M4, M5, M12, I9-I11, R20	R21	Derularea proiectelor informatice va fi asigurată ferm din punct de vedere financiar , cu penalizări cert recuperabile
M3-M5, M7-M10, M12	R22	Neaplicarea temporară-*minim 8 ani*-principiului simetriei decizionale în cazul politicilor publice prioritare referitoare la informatizarea APR-*şi nu număi*- (la nivel naţional)

Concluzii

1. Informatizarea APR trebuie să fie o direcţie prioritară; modernizarea administraţiei publice este de neconceput fără informatizare cel puţin la fel de bine concepută şi realizată.

2. Informatizarea APR şi gestionarea produselor ITC utilizate la nivel central şi a UAT-urilor mari (judeţe, municipii şi oraşe cu peste 30000 de locuitori) sunt de competenţa siguranţei naţionale.

3. O parte din problemele specifice informatizării APR au fost sesizate de către guvernanţi începând cu anul 2001 dar după mai bine de un deceniu a început crearea unui cadru instituţional.

Bibliografie

CONSTITUŢIA ROMÂNIEI republicată, (2003), Bucureşti, Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003.

United States of America-Public Administration-Country Profile, (2006). New York, ONU.

Albu, E., (2006), *Drept administrativ şi ştiinţa administraţiei,* Bucureşti: Ed. EFRM.
Amititeloaie, A., (2004), *Particularitatile abuzului de putere si ale arbitrariului politic în procesul democratizarii vietii publice si a edificarii institutiilor statului de drept (cazul României), monografie.* Iaşi, Ed. Candy.
Apostol Tofan, D., (1999), *Dana Apostol Tofan, Puterea discretionara si excesul de putere al autoritatiolor publice,* Bucureşti, Ed. All Beck.
Badica, G., (2016, 9 21), *Declaraţia lui Edward Snowden care răspunde paradoxului lui Fermi.* Preluat pe 10 30, 2016, de pe http://www.mediafax.ro/stiinta-sanatate/declaratia-lui-edward-snowden-care-raspunde-paradoxului-lui-fermi-podcast-14731620
Chifu, I.N., (2016), *Război informaţional: tipizarea agresiunii informaţionale a Federaţiei Ruse.* Bucureşti: Editura ISPRI "Ion I.C. Brătianu".
Ciorbea, V., (2016, 11 28), *http://avp.ro/exceptii/2016/exceptie_4_2016.pdf*. Preluat pe 12 1, 2016, de pe www.avp.ro: http://avp.ro/exceptii/2016/exceptie_4_2016.pdf
dictionary.com. (fără an). Preluat pe 10 15, 2016, de pe www.thesaurus.com: http://www.dictionary.com/browse/government?
Forsthoff, E., (1969), *Traite de droit administratif allemand.* (M. Fromonr, Trad.) Bruxelles, Etablissements Emile Bruylant.
Ionescu, V., (2016, 7 7), *http://cursdeguvernare.ro*. Preluat pe 7 31, 2016, de pe http://cursdeguvernare.ro/Guvernul încearcă să lege insulele informatice deţinute de stat: http://cursdeguvernare.ro/guvernul-incearca-sa-lege-insulele-informatice-detinute-de-stat
Matei, A., (2008), *Analiza sistemelor administraţiei publice,* Bucureşti, Ed. SNSPA.
mediafax. (2016, 7 30). *www.mediafax.ro/economic.* Preluat pe 8 10, 2016, de pe www.mediafax.ro: http://www.mediafax.ro/economic/ciolos-vom-crea-directia-tehnologiei-informatiei-pentru-dezvoltarea-zonei-it-in-administratie-15519809
Merriam-Webster. (2016, 10 09). *https://www.merriam-webster.com/dictionary/system*. Preluat pe 12 01, 2016, de pe merriam-webster.com/dictionary/: https://www.merriam-webster.com/dictionary/
Negoiţă, A., (1996), *Drept administrativ,* Bucureşti, Ed. Sylvi.
Negoiţă, A., (1998), *Drept administrativ,* Bucureşti, Ed. Sylvi.
Nocolescu, C., (2012), *Analiza sistemică a politicilor publice -Idei pentru România.* Bucureşti: Ed. Bren.
Păun, M., (2011), *Bazele analizei de sistem,* Bucureşti, Ed. ASE.
Profiroiu, M., (1999), *Etică şi corupţie în Administraţia publică,* Bucureşti, Ed. Ecomonica.
Digestele lui Iustinian. Prima carte, (2002), (T. Sâmbrian, Trad.) Craiova: Ed. Universitaria.
Traicu, A., (2016, 11 30). *http://www.mediafax.ro/social/avocatul-poporului-a-sesizat-ccr-in-legatura-cu-dosarul-electronic-de-sanatate*. Preluat pe 12 1, 2016, de pe mediafax.ro: http://www.mediafax.ro/social/avocatul-poporului-a-sesizat-ccr-in-

legatura-cu-dosarul-electronic-de-sanatate-intrucat-accesul-la-datele-personale-este-mult-prea-exhaustiv-16010908
Verdinaș, V., (2015, 12 30), *http://www.universuljuridic.ro/*. Preluat pe 12 30, 2015, de pe Alt timp nu avem: http://www.universuljuridic.ro/alt-timp-nu-avem ziare.com. (2013, 1 19). *http://www.ziare.com/stiri/sri/octombrie-rosu.* Preluat pe 10 1, 2015, de pe www.ziare.com:http://www.ziare.com/stiri/sri/octombrie-rosu-atacul-cibernetic-a-vizat-in-special-resursele-romaniei-din-marea-neagra1213467
ziare.com. (2014, 8 7). *http://www.ziare.com/internetsitehnologie/.* Preluat pe 2 11, 2015, de pe www.ziare.com: http://www.ziare.com/internet%ADsi%ADtehnologie/hacker/kaspersky%ADdoua%ADministere%ADdin%ADromania%ADvictime%ADale%ADunei%ADoperatiuni%ADde%ADspionaj%AD13153471/1

Soluţii smart pentru combaterea obezităţii

Drd. Cristina ŞICLOVAN,
Facultatea de Ştiinţe Politice, SNSPA

cristeo2014@gmail.com

Rezumat:

În ultimii 25 de ani, conform datelor Comisiei Europene, numărul persoanelor supraponderale din Europa aproape s-a triplat, şi s-ar putea ajunge, în 2030, ca aproximativ jumătate din populaţia Europei să fie supraponderală sau obeză. România nu este ferită de epidemia de boli cronice, înregistrată la nivel european, în special bolile de inimă şi obezitatea, afecţiuni strâns legate de un stil de viaţă nesănătos, care este o responsabilitate stringentă a marilor oraşe. În vederea creşterii gradului de informare şi a accesului mai rapid al bolnavilor la servicii medicale adecvate, unele oraşe europene, inclusiv din ţara noastră, şi-au activat deja platforme online de unificare a furnizorilor de servicii medicale. Platformele online oferă soluţii inovatoare de comunicare între diferiţii participanţi la actul medical, protejând, în acelaşi timp, dreptul pacientului la confidenţialitate. Folosind tehnologii moderne, oraşele inteligente dezvoltă noi metode de îngrijire a sănătăţii, caracterizate printr-o mai mare flexibilitate şi accesibilitate, fiind conectate la mediul în care oamenii trăiesc. În lucrarea de faţă vom enumera câteva soluţii smart utilizate pentru combaterea obezităţii, pentru prevenirea bolilor cronice asociate pandemiei de obezitate, şi pentru asigurarea nevoii de suport a persoanelor obeze în anevoiosul proces de slăbire, mijloace care pot fi oferite de un oraş inteligent. De asemenea, vom prezenta o succintă evaluare a Programului privind tratamentul tulburărilor de nutriţie şi metabolism, derulat de CNAS, insistând asupra necesităţii de optimizare a acestuia prin implementarea unor noi soluţii tehnologice.

Cuvinte-cheie: tehnologie modernă, platformă online, dispozitive smart, dispozitive de comunicare multimodală, e-Health, m-Health.

1. Obezitatea, o problemă importantă de sănătate publică

În ultimii 25 de ani, conform datelor Comisiei Europene, numărul persoanelor supraponderale din Europa aproape s-a triplat, şi ar putea ajunge, în 2030, ca aproximativ jumătate din populaţia Europei să fie supraponderală sau obeză. Deoarece numărul de locuitori este în continuă creştere, iar ponderea bolilor cronice înregistrează aceeaşi tendinţă ascendentă, este necesar un **sistem integrat de îngrijiri medicale** pentru populaţia din Europa, din ce în ce mai îmbătrânită şi

mai bolnavă. Această situaţie reprezintă o provocare financiară, socială, medicală şi urbanistică pentru autorităţile oraşelor inteligente care trebuie să încurajeze populaţia să abordeze un stil de viaţă sănătos şi să-şi modifice mentalitatea, în consecinţă. Misiunea nu este uşoară deoarece obişnuinţa este o a doua natură.

Un oraş inteligent este capabil să furnizeze soluţii inteligente locuitorilor săi pentru menţinerea şi redobândirea sănătăţii, pentru a trăi în condiţii de confort şi bunăstare. Numai locuitori sănătoşi şi apţi de muncă vor putea aduce prosperitate localităţii în care domiciliază şi vor putea trăi în armonie cu vecinii, conlucrând la bunăstarea regiunii.

Epidemia de boli cronice cu care ne confruntăm, confirmată de datele medicale şi statistice, pe locuri fruntaşe situându-se bolile de inimă şi obezitatea, este strâns legată de un stil de viaţă nesănătos, de stres şi poluare, de modificări sociale şi agresiuni asupra individului şi mediului înconjurător. Rezolvarea acestor probleme intră în responsabilitatea oraşelor viitorului.

Obezitatea este o problemă importantă de sănătate publică, ea contribuie la o serie de boli grave, precum bolile de inimă, diabetul, hipertensiunea arterială şi anumite tipuri de cancer. Această pandemie constituie o provocare din punct de vedere terapeutic şi farmacologic. Maladia are o etiologie extrem de complexă, iar soluţiile terapeutice existente până la ora actuală nu dau rezultatele scontate. Fiind o boală dificil de tratat, având cauze multiple şi mecanisme de producere necunoscute în totalitate, limitarea tendinţei de creştere a incidenţei bolii este foarte modestă.

2. Evaluarea Programului CNAS de combatere a obezităţii. Soluţii inteligente

Observând cu îngrijorare incidenţa crescândă a obezităţii în ţara noastră şi apariţia bolii chiar la copii şi adolescenţi, Ministerul Sănătăţii a iniţiat, începând cu luna octombrie 2008, un program de combatere a acestui flagel, derulat prin Casa Naţională de Asigurări de Sănătate (CNAS). Pe parcursul celor 8 ani de la debutul **Programului privind tratamentul tulburărilor de nutriţie şi metabolism**, prin Comisia de experţi de la nivelul CNAS, în perioada 2008-2016 au fost analizate un număr de 946 de dosare ale persoanelor obeze, din care 754 au primit tratament pe parcursul a 12 luni, conform protocolului terapeutic. Tratamentul cu Orlistatum (medicament care împiedică absorbţia grăsimilor din tubul digestiv) este compensat 50% de către CNAS pentru adulţi, gratuit pentru copii şi tineri fără venit, până la vârsta de 26 de ani, şi compensat 90% pentru pensionarii cu venituri numai din pensii de până la 700 lei/lună. Din 3 în 3 luni, pe parcursul unui an, pacienţii se prezintă la medicul diabetolog sau endocrinolog pentru monitorizarea greutăţii şi a parametrilor biologici, iar dosarele medicale ale acestora sunt înaintate pentru evaluare Comisiei de experţi de la nivelul CNAS.

Până la ora actuală, dosarele au fost trimise pe suport de hârtie, iar datele sunt introduse electronic în Sistemul Informatic Unic Integrat (SIUI), parte a platformei informatice a CNAS. Dar lucrurile evoluează şi timpul este tot mai preţios. Este nevoie de soluţii inteligente pentru optimizarea activităţii. De aceea, o prioritate a CNAS o constituie elaborarea, în viitorul apropiat, a **registrelor naţionale electronice de boli cronice**. Un Registru Naţional de Obezitate, în care

datele să fie introduse electronic, iar accesarea Registrului să poată fi făcută din orice punct de pe glob, prin utilizarea **sistemului cloud**, ar permite procesul online de aprobare sau de respingere a accesului la tratamentul specific, şi ar simplifica mult lucrurile. Ar uşura activitatea Comisiei de experţi, a caselor de asigurări de sănătate şi ar fi în folosul medicului, dar şi al pacientului, care ar fi scutit de drumuri inutile. Digitalizarea întregului proces medical şi administrativ ar optimiza vieţile oamenilor şi le-ar permite să se ocupe mai mult de sănătatea proprie şi de familie.

Beneficiarii tratamentului cu Orlistatum, aprobat prin Comisia de experţi de la nivelul CNAS, sunt marii obezi, adică persoane care suferă de obezitate de gradul II şi III. Acestor persoane le este dificil să se prezinte periodic la medici pentru controalele medicale de rutină. Ar fi nevoie de mijloace inteligente şi personalizate, prin care să poată transmite medicilor informaţii referitoare la starea lor de sănătate şi să primească un feedback medical. Fapt ce ar însemna economie de timp, satisfacerea dorinţei lor de a avea controlul asupra propriei sănătăţi şi, nu în ultimul rând, ar reduce costul îngrijirilor medicale pe termen lung. Există şi la noi în ţară preocupări ale medicilor şi ONG-urilor pentru elaborarea unor proiecte care să vină în ajutorul acestor pacienţi. Dar mai sunt încă multe de făcut. Pentru pacienţii obezi care au şi diabet problema este ca şi rezolvată. O aplicaţie pentru diabet introdusă în telefonul mobil, realizare a unor medici români, este deja utilizată de pacienţi. Este nevoie de un smartphone, blutooth, kit de monitorizare a glicemiei, updatat ca să trimită informaţiile în smartphone, şi de acolo către o bază de date, la care este asociat un call center. Informaţiile din baza de date pot fi accesate de către un medic diabetolog care poate urmări, în acelaşi timp, mai mulţi pacienţi prin monitorizarea valorilor glicemiei, a numărului de calorii ingerate, a bilanţului energetic al organismului şi a altor parametri biologici şi poate să le transmită pacienţilor, de la distanţă, rezultatul evaluărilor şi diverse sfaturi medicale. În acest mod este posibilă monitorizarea permanentă a sănătăţii acestor bolnavi fără să fie necesară deplasarea lor la diverse unităţi sanitare.

Un scurt bilanţ al eficacităţii programului CNAS pe parcursul celor 8 ani de derulare a evidenţiat următoarele:

- 57% dintre pacienţi aveau obezitate de gradul II şi 43% obezitate morbidă (gradul III)
- Debutul obezităţii a fost în copilărie pentru 19% dintre pacienţi, 37% o dată cu debutul afecţiunii endocrine, 13% după sarcină, 5% după menopauză, iar restul din alte cauze.
- Intervalul de vârstă al pacienţilor incluşi în program a fost de 11-83 de ani. Repartiţia pe sexe: 25% de sex masculin şi 75% de sex feminin.
- Mediul de provenienţă: 63% din rural şi 37% din urban.
- Dispoziţia obezităţii: 30% dintre pacienţi cu obezitate abdominală (risc de complicaţii metabolice şi cardio-vasculare), 47% obezitate a membrelor şi 23% cu obezitate generalizată.
- 32% cu istoric familial de obezitate printre rudele de gr. I şi 21% cu diabet zaharat la unul din membrii familiei.
- **Complianţa la tratament a fost de 64%.**

- 36% sunt pacienţi necomplianţi din cauza administrării neregulate/ suprimării unor doze de terapie, neasocierii activităţii fizice, dietei şi a schimbării stilului de viaţă la terapia medicamentoasă, nerespectării sfaturilor medicale privind dieta hipocalorică şi evaluările periodice.

Din datele de mai sus reiese că un procent destul de mare de pacienţi nu sunt complianţi la tratament. Pentru reuşita unui program naţional de pierdere în greutate sunt necesare noi soluţii care să corespundă necesităţilor populaţiei afectate de acest flagel. Implementarea unor noi metode de îngrijire a sănătăţii, flexibile, inteligente, adaptate cetăţenilor cu probleme medicale, conectate direct la mediul în care oamenii trăiesc, reprezintă o necesitate a viitorului apropiat. În acest sens, s-au dezvoltat **soluţii integrate de servicii** dedicate sectorului de sănătate, cum ar fi **portalurile de sănătate**. Un exemplu îl constituie **dosarul electronic de sănătate,** implementat de Casa Naţională de Asigurări de Sănătate (CNAS), începând cu data de **12 noiembrie 2016,** când toţi medicii au purces la iniţierea şi completarea dosarelor electronice ale pacienţilor proprii. Dosarul electronic de sănătate (**DES**) conţine toate informaţiile importante despre starea de sănătate a pacientului: alergii, intoleranţe, transplanturi, istoricul de boli, rezultatele analizelor, intervenţiile suferite de-a lungul timpului, imunizări şi multe altele. Dosarul electronic de sănătate funcţionează pe baza cardului de sănătate. Platforma pe care funcţionează dosarul electronic de sănătate poate fi accesată la adresa de internet: http://www.des-cnas.ro/pub/.

Portalul DES este interconectat cu celelalte platforme ale sistemelor informatice deja în producţie la CNAS: **SIPE** – Prescripţia Electronică; **CEAS** – Cardul Naţional de Sănătate şi **SIUI** – Sistemul Informatic Unic Integrat. Pacientul este singura persoană care are control total asupra dosarului său electronic de sănătate, prin vizualizarea tuturor accesărilor, dar şi a actualizărilor făcute de medici în dosar. Pacientul poate vedea online, în timp real, orice modificare făcută în orice secţiune din dosarul electronic de sănătate. Fiecare modificare din dosarul electronic este însoţită de data, ora şi parafa medicului care a făcut-o.

Figura 1. Accesarea dosarului electronic al pacientului de pe tabletă
(foto preluată de pe site-ul www.cnas.ro)

De exemplu, pentru un pacient obez, singurele informaţii din dosarul său electronic, pe care orice medic autentificat în acest sistem le poate vedea, sunt datele din secţiunea „sumar pentru situaţii de urgenţă". Pentru a consulta însă întreg dosarul de sănătate al pacientului, este necesară prezenţa şi acceptul acestuia. Când pacientul nu este prezent, un medic îi poate consulta în totalitate dosarul de sănătate, dacă anterior pacientul i-a acordat drept de acces pe baza parafei. Pacientul poate oricând să-i retragă dreptul de acces la întregul dosar.

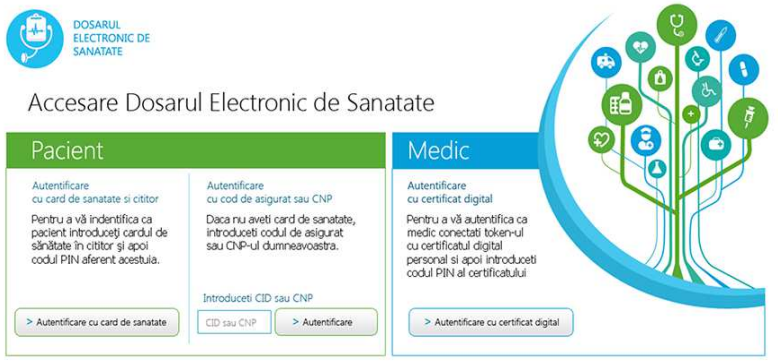

Figura 2. Autentificare pe portalul dosarului electronic de sănătate
(foto preluată de pe site-ul www.cnas.ro)

Dezvoltarea dosarului electronic de sănătate este un proces în derulare şi constă în includerea unor sisteme compatibile autorizate: portaluri şi aplicaţii pentru pacienţi, pentru medicii de familie, pentru medicii cu diverse specializări, pentru spitale, pentru laboratoare de analize şi investigaţii, pentru raportări şi pentru CNAS.

Dosarul electronic reprezintă o etapă importantă în procesul de integrare a serviciilor de sănătate. Într-o etapă mai avansată se va ajunge la dezvoltarea, aşa cum există deja în occident, a unui portal de sănătate care să utilizeze atât conceptele de **e-Health (sănătate digitală)** cât şi **m-Health (sănătate mobilă).**

e-Health reprezintă utilizarea rentabilă şi sigură a tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor în sprijinul sănătăţii şi a domeniilor conexe (servicii de îngrijire a sănătăţii, de supraveghere a sănătăţii, literatură medicală de specialitate, educaţie pentru sănătate, cercetare medicală etc.).

m-Health reprezintă sectorul din domeniul sănătăţii digitale care utilizează aplicaţii *software* pentru mobile, tablete, diverse aparate wireless, în vederea preluării datelor de la pacienţi şi transmiterea lor ulterioară către medici. Astfel de dispozitive smart, cu rol de asistent personal, monitorizează în timp real parametrii vitali ai persoanei bolnave, îi transmit medicilor, şi permit furnizarea de servicii medicale prin reţeaua mobilă (**telemedicină mobilă**).

DES este interconectat cu aplicaţia de Telemedicină (SIT) şi va permite preluarea datelor medicale de la pacient, prin intermediul dispozitivelor inteligente, şi transmiterea lor către DES pentru a fi accesate de medici.

Prin componenta de **telemedicină** relaţia între specialiştii din domeniul îngrijirilor de sănătate şi dintre medic şi pacient va căpăta noi dimensiuni, de exemplu: va face posibil consultul interdisciplinar, fără deplasarea pacientului de la un cabinet la altul sau de la o unitate sanitară la alta. Un obez cu greutatea corporală de peste 200 de kg, de exemplu, nu se poate mobiliza uşor, iar accesul său la un furnizor de îngrijiri de sănătate este foarte dificil. Printr-o aplicaţie de pe telefonul său mobil va putea obţine informaţii necesare orientării sale în sistemul îngrijirilor de sănătate, va face o programare online la o consultaţie sau va organiza o conferinţă video care să-i permită dialogul cu un medic. În caz de nevoie, medicul său de familie se va deplasa la domiciliul pacientului pentru a-l examina, sau îl poate observa, graţie conexiunii la internet, printr-un apel video, fără a fi necesar contactul direct. Orice situaţie de urgenţă (cum ar fi un puseu de hipertensiune arterială, tulburări respiratorii, aritmie cardiacă, stări de leşin etc.) este sesizată de **dispozitivul inteligent wireless** (telefon mobil, brăţară inteligentă) aflat în posesia persoanei obeze, iar datele sunt transmise pe loc medicului de familie sau specialistului în medicina de urgenţă. În felul acesta, viaţa pacientului obez va fi salvată şi va primi, în timp util, serviciile medicale necesare.

Prin dezvoltarea portalurilor de sănătate se vor stabili noi conexiuni: pe de o parte, între medic şi pacient, pe de altă parte, între aceştia şi producătorii de medicamente, depozite de medicamente, dispozitive şi materiale sanitare, şi farmacii. Datorită unor servicii precum „*Farmacie online*", „*Medic online*", „*Îngrijiri medicale la domiciliu online*" pacientul obez nu va mai interacţiona, în mod fizic, cu

furnizorii de servicii medicale şi farmaceutice, ci va beneficia de un singur *„point of contact”* online şi mobile, capabil să satisfacă toate nevoile sale: acces la diverse informaţii, consultaţie medicală, socializare, comenzi de produse medicale, livrare de medicamente la domiciliu. De pe site-uri specializate îşi va putea comanda, în baza sfaturilor de nutriţie primite de la dispozitivul inteligent wireless, produsele alimentare sau hrană gata preparată, în conformitate cu dieta stabilită de medic şi cu numărul de calorii calculate de dispozitiv, în funcţie de greutatea sa corporală şi de activitatea pe care o desfăşoară.

În sprijinul persoanele obeze au apărut diverse gadgeturi care să le uşureze viaţa şi să le monitorizeze starea de sănătate. O **brăţară inteligentă**, cu un monitor de ritm cardiac încorporat, poate verifica în mod constant pulsul, fie că utilizatorul este în mişcare sau stă la birou. Persoana obeză poate observa ce activităţi îi provoacă creşterea ritmului cardiac, şi cât timp îi este necesar pentru întoarcerea la ritmul normal de repaus. Brăţara „aruncă un ochi” pe nivelul pulsului şi altul pe nivelul de stres, şi înregistrează oscilaţiile de energie ale organismului şi îi semnalează posesorului câte calorii au fost consumate prin activitatea fizică prestată, în orice moment, chiar în timpul somnului. Supraponderalul poate observa ce activităţi îl ţin calm, şi ce îl excită, precum şi toate stările intermediare, astfel încât să-şi poată organiza activitatea ca să se simtă bine şi să trăiască armonios, în echilibru cu sinele său.

Prin intermediul unei **aplicaţii inteligente de pe smartphone** persoana obeză va putea accesa diferite date ordonate cronologic, în memoria dispozitivului său, cum ar fi evenimente, fotografii, muzică, dar şi date despre starea sa de sănătate şi informaţii medicale. Aplicaţia permite înregistrarea pulsului, ritmului cardiac, bioritmului, nivelului de activitate fizică, nivelului de stres etc. Dispozitivul înlesneşte observarea modului cum diverşi factori pot modifica nivelul de stres, frecvenţa pulsului, valorile indicatorilor biologici, astfel încât posesorul învăţa cum să-şi echilibreze viaţa.

Figura 3. Brăţară inteligentă şi smartphone cu aplicaţie pentru monitorizarea sănătăţii (foto preluată de pe site-ul http://www.sonymobile.com/)

O vibrație blândă generată de o brățară inteligentă și eventual aprinderea opțională a unor LED-uri colorate alertează persoana obeză care o poartă, dându-i de știre că un apel sau un mesaj vine de pe telefonul mobil. Culoarea LED-ului se schimbă în funcție de tipul de notificare (de la medic, de la laborator, de la membrii familiei, de la serviciu), iar utilizatorul poate decide dacă ar trebui să răspundă la apel sau nu.

Alte aplicații ale dispozitivelor inteligente permit monitorizarea parametrilor vitali și alertarea persoanei obeze, fie în stare de veghe, fie în somn, dacă apar modificări importante ale acestora, cu risc vital. Există, de asemenea, **dispozitive destinate asistării persoanelor cu dizabilități** cum sunt, de altfel, persoanele obeze. O altă categorie o constituie **dispozitivele destinate asistării și monitorizării actului medical**. Au apărut deja, pe piață, produse care înglobează **capacități de comunicare multimodală om-mașină**, apropiate de performanța umană, de raționament automat bazat pe recunoașterea contextuală a situațiilor (*awareness*), de asistare a actului educațional al utilizatorului. Sunt proiectate și dezvoltate noi tipuri de **subsisteme asistive**, **intercorelative** (haine inteligente, pastile și cipuri de monitorizare, nanodispozitive inteligente etc.) care să sesizeze situațiile în care se află persoana obeză și să-i ofere asistență inteligentă, în mod neabuziv, prin cooperare.

Nu peste mult timp, vor apărea, și la noi în țară, **miniroboți asistivi**, (există deja preocupări în domeniu), care să recunoască imaginea facială a persoanelor cu care interrelaționează, să proceseze toate informațiile transmise de dispozitivele inteligente dintr-o locație, și să memoreze schemele terapeutice ale membrilor familiei cărora să le furnizeze, la orele stabilite, medicamentele prescrise de medic, să-i atenționeze dacă au uitat să-și ia comprimatele, iar dacă stocul s-a epuizat, să apeleze la medic pentru o nouă rețetă și apoi la farmacie pentru a comanda medicamentele prescrise. Astfel de roboți inițiază apeluri telefonice și comunică cu alte dispozitive inteligente sau chiar cu persoane.

În procesul de monitorizare a greutății, atunci când persoanele obeze încep anevoiosul drum al pierderii kilogramelor în plus, inovațiile din *mHealth* vor permite ca pacienții să fie urmăriți de la distanță prin intermediul telefonului mobil și să primească un feedback în timp real. Pacientul obez nu mai trebuie să se deplaseze la săli de sport sau de recuperare, ci poate să își deruleze programul de slăbire în condiții de confort, la domiciliu, cu ajutorul aparatelor de slăbit inteligente. Personalul medical va putea monitoriza o serie de funcții care sunt configurate de la distanță (terapie medicamentoasă, activitate fizică personalizată, parametri vitali, consiliere nutrițională și numărul de calorii ingerate, greutate corporală), și va putea asigura suportul psihosocial, atât de necesar bolnavului în procesul pierderii kilogramelor excedentare. Totul este posibil prin **sistemul telemedical**, folosind mai multe interfețe grafice de operare (pentru telefonul mobil și pentru calculator) dedicate pacienților și personalului medical, astfel încât un medic să poată urmări, în același timp, mai multe persoane cu obezitate și cu alte afecțiuni asociate acesteia, 24 de ore din 24, putând acționa cu rapiditate în momentele vitale. Pacientul, la rândul său, poate observa istoricul măsurătorilor preluate de dispozitivele inteligente pe parcursul procesului de slăbire. În acest mod își va redobândi încrederea în sine,

observând progresul pierderii în greutate şi, treptat, va reuşi să se autoîngrijească datorită educaţiei medicale furnizate de sistem. Orice nelămurire, orice obstacol sau simptom apărut în timpul programului va fi semnalat de pacient personalului medical, prin intermediul dispozitivului inteligent, şi va primi îndrumare. Pe de altă parte, dispozitivul asistiv personal îl va monitoriza, şi după finalizarea procesului de slăbire, şi îi va semnala, atât pacientului, cât şi medicului curant, orice abatere de la greutatea ideală.

Utilizarea roboţilor asistivi, a dispozitivelor inteligente de monitorizarea a stării de sănătate a cetăţenilor, crearea de terapii şi protocoale medicale eficiente şi rapide pentru recuperarea la domiciliu a persoanelor cu probleme medicale vor reduce costurile din sistemul sanitar prin scăderea numărului spitalizărilor şi respitalizărilor.

Un oraş inteligent trebuie să se îngrijească şi de alimentaţia locuitorilor săi. Alegerea sănătoasă a hranei nu este o treabă uşoară, iar pentru persoanele obeze, care vor să slăbească, este o problemă dificilă. În sprijinul locuitorilor „mai plinuţi" ai oraşelor inteligente vor veni noi produse ale tehnologiei, cum ar fi hrana inteligentă, adică alimente care să conţină molecule care ingerate transmit creierului senzaţia de saţietate, deşi consumatorul a înghiţit o cantitate mică de hrană. Pentru combaterea obezităţii şi a bolilor asociate vor fi implementate noi politici de sănătate publică, elaborate în urma utilizării medicinei bazate pe dovezi şi a prelucrării cu ajutorul tehnologiilor avansate a volumului imens de date ştiinţifice acumulate până în acel moment. În plus, vor fi distribuite spre marele public, cu ajutorul unor sisteme informatice tot mai complexe, informaţii corecte privind modelele sănătoase de consum alimentar şi va fi monitorizat întregul ciclu de producere a hranei şi de îmbunătăţire a produselor alimentare.

Pătrunderea tehnologiei informaţiei în domeniul medical este încă la început de drum, iar viteza de implementare a unor noi soluţii inteligente în sprijinul actului medical se desfăşoară cu o viteză nebănuită. Digitalizarea datelor şi proceselor bazate pe cloud, analytics, mobile, cu utilizarea unor nivele crescute de securitate a informaţiilor, va revoluţiona întregul proces medical şi întreaga viaţă a locuitorilor oraşelor inteligente.

Bibliografie

Casey J.A., Schwartz B. S., Stewart W.F. and Adler N.E., (2016), *Using Electronic Health Records for Population Health Research: A Review of Methods and Applications,* Annual Review of Public Health, Vol. 37: 61-81 (Volume publication date March)

http://www.pearl-project.eu/

ResearchGate, https://www.researchgate.net/publication/40450971

Sendra S., Lloret J., Garc´ıa M., and Toledo J.F., "*Power saving and energy optimization techniques for wireless sensor networks*," Journal of Communications, vol. 6, no. 6, pp. 439–459, 2011.

Shahriyar R., Bari F., Kundu G., Ahamed I., and Akbar M., (2009), *Intelligent Mobile Health Monitoring System (IMHMS),* International Journal of Control and Automation, Vol.2, No.3, September.

Van Dam K., Pitchers S., and Barnard M., (2001), *Body area networks: towards a wearable future*, in Proceedings of WWRF Kick Off Meeting, Munich, Germany, March.

Van Halteren A., Bults R., Wac K., Konstantas D., Widya I., Dokovsky N., Koprinkov G., Jones V., Herzog R., (2004), *Mobile Patient Monitoring: The MobiHealth System,* The Journal on Information Technology in Healthcare; **2**(5): 365–373.

www.cnas.ro.

Oportunitatea recunoaşterii unui drept european al amenajării teritoriului şi al urbanismului

Conf. univ. dr. Andrei DUŢU-BUZURA,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

contact@andreidutu.net

Rezumat:

În ciuda competenţelor cvasi-exclusive de reglementare ale legiuitorului naţional în domeniul amenajării teritoriului şi al urbanismului, concretizate prin norme de dreptul urbanismului specifice fiecărui stat, constatăm, în ultima perioadă, creşterea numărului actelor europene – atât normative, cât şi jurisdicţionale – în materie. În consecinţă, lucrarea de faţă încearcă să identifice „ingerinţele" dreptului Uniunii Europene asupra acestui domeniu care, din considerente stricte, de ordin geografic şi geopolitic, a constituit un domeniu de reglementare exclusiv al statelor. Iar perspectiva pe care o considerăm cea mai utilă, date fiind particularităţile domeniului, în special din punct de vedere al reglementărilor europene, o constituie jurisprudenţa Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, care pe această cale a conturat o potenţială nouă ramură de drept, cu implicaţii complexe, atât la nivel naţional, cât şi la nivelul reglementărilor europene.

Cuvinte cheie: planificare teritorială, urbanism, drept, Uniunea Europeană, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene, jurisprudenţă, ramură de drept.

1. Introducere. Competenţele Uniunii Europene în materia urbanismului şi amenajării teritoriului

Dreptul unional-european stabilit existenţa a patru mari categorii de competenţe: competenţele rezervate statelor membre, competenţele exclusive ale UE, competenţele partajate (între structurile europene şi state) şi competenţele de susţinere. În ceea ce priveşte amenajarea teritoriului şi urbanismului, competenţele în materie nu sunt prevăzute în mod expres, nici în conţinutul Tratatului privind Uniunii Europeană (TUE), nici în cel al Tratatului privind Funcţionarea Uniunii Europene (TFUE). Prin urmare, o primă concluzie ar fi că un atare domeniu nu este de competenţa UE; dar, în condiţiile în care nu face parte nici din competenţele exclusive ale statelor membre, rezultă că acesta ar aparţine familiei competenţelor partajate, astfel încât se impune aplicarea principiului subsidiarităţii şi proporţionalităţii (Haumont, 2016, p. 16).

Şi aceasta, în ciuda faptului că, în prezent, Uniunii Europene îi lipseşte voinţa certă de a consolida aplicarea principiului subsidiarităţii la nivelul dreptului material, iar instituţiile UE dau dovada unei intervenţii din ce în ce mai accentuate în aceste domenii.

1.1. Principiul subsidiarităţii şi principiul proporţionalităţii

Paragraful al treilea al articolului 5 din Tratatul privind Uniunea Europeană stabileşte că: „în temeiul principiului subsidiarităţii, în domeniile care nu sunt de competenţa sa exclusivă, Uniunea intervine numai dacă şi în măsura în care obiectivele acţiunii preconizate nu pot fi realizate în mod satisfăcător de statele membre nici la nivel central, nici la nivel regional şi local, dar datorită dimensiunilor şi efectelor acţiunii preconizate, pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii", iar cel de-al patrulea paragraf prevede că „în temeiul principiului proporţionalităţii, acţiunea Uniunii, în conţinut şi formă, nu depăşeşte ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor tratatelor".

Reiese din aceste dispoziţii faptul că principiul subsidiarităţii nu se aplică decât în ceea ce priveşte competenţele partajate între Uniune şi statele membre. În acelaşi timp, Uniunea Europeană nu poate interveni în aceste domenii partajate, în condiţiile în care statele, la nivel central, regional, sau local, sunt competente să acţioneze într-o manieră mult mai eficientă, sau pur şi simplu la fel de eficientă, decât ar fi putut să intervină Uniunea (Sadeller, 2012).

Protocolul nr. 2 privind aplicarea principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii, anexă la Tratat, prevede la articolul 6 posibilitatea ca parlamentele naţionale să se adreseze instituţiilor europene arătând motivele pentru care un proiect legislativ european nu respectă principiul subsidiarităţii. Amintim că acest principiu a fost introdus, iniţial, prin tratatul de la Maastricht, ca urmare a voinţei anumitor state membre de a limita prerogativele Comisiei (Verhoeven, 2002, p. 376), iar o primă menţiune a acestuia privea domeniul mediului (art. 174 par. 4): „Comunitatea acţionează în materie de mediu în măsura în care obiectivele vizate la paragraful 1 pot fi mai bine realizate la nivel comunitar decât la nivelul statelor membre".

În ce priveşte principiul proporţionalităţii, acelaşi Protocol sus-menţionat precizează mai multe aspecte:

- forma acţiunii Uniunii trebuie să se adapteze realizării adecvate a obiectivului măsurii şi necesităţii unei executări eficace;
- Uniunea nu reglementează decât în măsura posibilităţilor sale şi preferă, prin urmare, alte forme de intervenţie precum, de pildă, recomandările, programele de acţiune sau chiar acordurile pe ramură;
- în situaţia în care Uniunea legiferează, aceasta va prefera directivele în defavoarea regulamentelor, şi directivele-cadru în defavoarea reglementărilor mai detaliate;
- măsurile unional-europene trebuie să lase o marjă de decizie cât mai largă cu putinţă la nivel naţional, care să rămână însă compatibilă cu obiectivele Tratatelor;
- trebuie să se asigure, în măsura posibilului, respectarea practicilor naţionale deja consolidate, cât şi organizarea şi funcţionarea sistemelor juridice ale statelor membre;
- dacă se adoptă măsuri unional-europene, acestea trebuie să le ofere statelor membre soluţii diferite, în vederea realizării obiectivelor.

Protocolul nr. 2 stabileşte, la articolul 5, redactarea unei fişe justificative a elementelor care să permită aprecierea proporţionalităţii măsurilor avute în vedere.

1.2. Controlul respectării principiilor

Obligaţia de motivare, aferentă tuturor proiectelor de act normativ european în ce priveşte conformitatea sa cu principiile subsidiarităţii şi proporţionalităţii şi reacţiile posibile în materie din partea altor instituţii europene, în afară de cele care elaborează proiectul, dar şi ale organelor legislative ale statelor naţionale, asigură, în concret, o respectare *a priori* a acestora. În ceea ce priveşte controlul *a posteriori*, acesta rămâne în sarcina Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, care va stabili dacă obiectivele acţiunii urmărite nu pot fi realizate în mod suficient de statele membre, în temeiul art. 5 TUE.

2. Amenajarea teritoriului şi urbanismul din perspectiva reglementărilor europene

2.1. Definirea conceptelor fundamentale

Înainte de orice analiză a dispoziţiilor Tratatelor europene sau de drept derivat, care constituie baza intervenţiei UE în domeniu, trebuie să precizăm că vocabularul utilizat de documentele europene este predispus unor confuzii, în condiţiile în care semnificaţia sa poate fi diferită, de la un sistem juridic la altul.

2.1.1. În dreptul românesc, Legea nr. 350 2001 privind amenajarea teritoriului şi urbanismul[1], cu modificările ulterioare, prevede la articolul 7 că „Scopul de bază al amenajării teritoriului îl constituie armonizarea la nivelul întregului teritoriu a politicilor economice, sociale, ecologice şi culturale, stabilite la nivel naţional şi local pentru asigurarea echilibrului în dezvoltarea diferitelor zone ale ţării, urmărindu-se creşterea coeziunii şi eficienţei relaţiilor economice şi sociale dintre acestea"; o atare dispoziţie ar putea fi considerată chiar ca o definiţie legală a acestui concept. În continuare, legea precizează competenţa spaţială a reglementărilor, în sensul că „Activitatea de amenajare a teritoriului se exercită pe întregul teritoriu al României, pe baza principiului ierarhizării, coeziunii economice, sociale şi teritoriale şi integrării spaţiale, la nivel naţional, regional şi judeţean" (art. 8). În fine, secţiunea dedicată definirii conceptului se încheie prin enumerarea obiectivelor principale ale amenajării teritoriului, respectiv:

„a) dezvoltarea economică şi socială echilibrată a regiunilor şi zonelor, cu respectarea specificului acestora;

b) îmbunătăţirea calităţii vieţii oamenilor şi colectivităţilor umane;

c) gestionarea în spiritul dezvoltării durabile a peisajului, componentă de bază a patrimoniului natural şi cultural şi a resurselor naturale;

d) utilizarea raţională a teritoriului, prin limitarea extinderii necontrolate a localităţilor şi conservarea terenurilor agricole fertile;

e) conservarea şi dezvoltarea diversităţii culturale." (art. 9).

[1] Publicată în Monitorul Oficial nr. 373 din data de 10 iulie 2001;

În ceea ce priveşte conceptul de „urbanism”, şi acesta este definit de acelaşi act normativ prin scopul urmărit, anume că „are ca principal scop stimularea evoluţiei complexe a localităţilor, prin elaborarea şi implementarea strategiilor de dezvoltare spaţială, durabilă şi integrată, pe termen scurt, mediu şi lung” (art. 10). Cu privire la aplicarea în spaţiu, următorul articol stipulează că „Activitatea de urbanism cuprinde toate localităţile ţării, organizate în reţea, pe baza ierarhizării şi distribuţiei echilibrate a acestora în teritoriu. Aplicarea obiectivelor are în vedere întregul teritoriu administrativ al oraşelor şi comunelor sau zone din acestea”.

În continuare, legea română arată că „Urbanismul urmăreşte stabilirea direcţiilor dezvoltării spaţiale a localităţilor urbane şi rurale, în acord cu potenţialul economic, social, cultural şi teritorial al acestora şi cu aspiraţiile locuitorilor” (art. 12). Cu privire la obiectivele activităţii de urbanism, acestea sunt:

„a) îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă prin eliminarea disfuncţionalităţilor, asigurarea accesului la infrastructuri, servicii publice şi locuinţe convenabile pentru toţi locuitorii;

b) crearea condiţiilor pentru satisfacerea cerinţelor speciale ale copiilor, vârstnicilor şi ale persoanelor cu handicap;

c) utilizarea eficientă a terenurilor, în acord cu funcţiunile urbanistice adecvate;

d) extinderea controlată a zonelor construite;

e) protejarea şi punerea în valoare a patrimoniului cultural construit şi natural;

f) asigurarea calităţii cadrului construit, amenajat şi plantat din toate localităţile urbane şi rurale;

g) protejarea localităţilor împotriva dezastrelor naturale.” (art. 13) (Duţu, 2011, p. 68).

2.1.2. Situaţia se complică, însă, dacă avem în vedere diversitatea reglementărilor altor state membre ale UE care ridică probleme specifice. De pildă, expresia „amenajare a teritoriului” nu are aceeaşi semnificaţie în sistemul belgian şi în cel francez. În Belgia, aceasta desemnează organizarea teritoriului naţional şi utilizările sale diverse, în vederea diminuării inconvenientelor rezultate din utilizările contigue şi incompatibile. Amenajarea teritoriului se realizează şi se concretizează prin intermediul planurilor de amenajare şi celor de afectare a solurilor. Iar baza legislativă a acestei activităţi o constituie codurile de urbanism (Haumont, 2016, p. 23).

În dreptul francez, amenajarea teritoriului este definită în manieră tradiţională ca fiind „căutarea, în cadrul geografic al Franţei, a unei mai bune repartizări a populaţie în funcţie de resursele naturale şi de activităţi” (Jacquot & Priet, 2004, p. 12), şi se distinge de urbanism. În prezent, acesta din urmă este definit ca „o politică publică incitativă şi selectivă de tratament teritorial diferenţiat, în funcţie de o anumită imagine prospectivă a dezvoltării urmărite a teritoriului” (Madiot & Le Mestre, 2001, p. 11) sau ca „politica guvernamentală care urmăreşte să aplice instrumentele unei dezvoltări economice şi sociale echilibrate a ansamblului teritoriului naţional şi să asigure integrarea sa în spaţiul european”[2].

[2] Decretul nr. 97-515 din 17 iunie 1997 relativ la atribuţiile ministrului amenajării teritoriului şi mediului, disponibil la:

2.1.3. În versiunea sa în limba engleză, articolul 192 par. 2 TFUE vorbeşte despre „*town and country planning*", ceea ce ar corespunde amenajării teritoriului şi urbanismului din dreptul român şi din cel belgian, legislaţia britanică de urbanism având la bază *Town and Country Planning Acts*. În propunerea de directivă pentru definirea unui cadru juridic pentru protecţia solurilor, conceptul „de urbanism şi de amenajare a teritoriului" a fost tradus prin „regional and urban spatial planning"[3]. În limba olandeză, utilizarea termenilor „*de ruimtelijke ordening*" şi „*de bodembestemming*" trimite la dreptul amenajării teritoriului şi urbanismului.

2.1.4. În concluzie, reiese din precizările de mai sus faptul că, atunci când avem în vedere „amenajarea teritoriului" în sensul art. 192 TFUE, ne referim, practic, la semnificaţiile acordate celor două concepte de dreptul român şi de cel belgian. În schimb, când avem în vedere aceleaşi concepte în contextul politicii de coeziune economică, socială şi teritorială, în condiţiile art. 174 TFUE, regăsim o semnificaţie şi o competenţă mult mai apropiată de sensul francez al termenilor. Mai mult decât atât, evoluţiile recente ale politicii de coeziune europeană integrează din ce în ce mai frecvent aspectele de urbanism ale acesteia, astfel cum reiese din programul 2014-2020, unde una din principalele sale axe are ca obiect oraşele durabile.

2.2. Perspectiva dreptului UE

O concluzie conform căreia Uniunea Europeană nu este competentă în domeniul amenajării teritoriului şi urbanismului, având în vedere cele două principii menţionate mai sus, nu poate fi decât greşită; lista domeniilor de competenţă partajată, stipulată la articolul 4 din TFUE, vizează mai multe sectoare, mai mult sau mai puţin apropiate de domeniul amenajării teritoriului şi urbanismului, precum coeziunea economică, socială şi, după adoptarea Tratatului de la Lisabona, şi teritorială, agricultura, mediul sau transporturile. Printre liniile directoare susceptibile a contribui la facilitarea exercitării competenţelor partajate figurează, de asemenea, şi aspecte transnaţionale ale politicilor care pot justifica, de pildă, intervenţia subsidiară şi proporţională a dreptului Uniunii Europene.

Putem identifica, de asemenea, şi alte faţete ale amenajării teritoriului şi urbanismului susceptibile de intervenţie unional-europeană, ceea ce presupune ca testul de subsidiaritate şi, dacă este cazul, de proporţionalitate, să se bucure de validare a intervenţiei, în temeiul articolului 5 TUE. În acest sens, apreciem că cele mai utile dispoziţii sunt cele aferente, pe de o parte, politicii de mediu (art. 191 TFUE) şi politicii de coeziune economică, socială şi teritorială (art. 174 şi urm. TFUE).

---

https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=52C96B9838C91E4A4DDB272E8411CBBE.tpdila17v_3?cidTexte=JORFTEXT000000200615&dateTexte=19970523&categorieLien=cid;

[3] Propunerea de directivă pentru definirea unui cadru juridic de protecţie a solurilor şi de modificare a directivei 2004/35/CE, COM(2006) 232 final, 22 septembrie 2006, art. 3; propunerea a fost retrasă în mai 2014;

3. Agenda teritorială a Uniunii Europene

În 2004, miniştrii de resort europeni au căzut de acord asupra adoptării unei Agendă vizând o abordare mai coerentă a dezvoltării durabile în cadrul politicilor europene. Astfel, Agenda teritorială a UE reprezintă un cadru politic orientat către acţiunea efectivă, elaborat de ministerele statelor membre cu competenţe în domeniul amenajării teritoriale şi dezvoltării, în strânsă colaborare cu Comisia europeană[4]. Odată cu adoptarea acestui document, statele membre urmăresc să consolideze creşterea economică durabilă şi, în acest sens, Agenda va contribui la încurajarea unei dezvoltări teritoriale policentrice şi la o mai bună utilizare a resurselor disponibile în regiunile europene.

O atare Agendă se sprijină pe mai multe documente, în special pe raportul intitulat „Situaţia teritorială şi perspectivele Uniunii"[5], pe de o parte, şi, pe de altă parte, chiar dacă într-o manieră mai subtilă, pe Comunicarea Comisiei privind politica de coeziune şi oraşele[6]. Consiliul informal al miniştrilor din domeniul amenajării teritoriului a avut loc la Leipzig, în zilele de 24 şi 25 mai 2005, ocazie cu care s-au adoptat atât Carta despre Oraşele Europene Durabile, cât şi Agenda teritorială a Uniunii Europene. Aceasta din urmă a fost revizuită în 2011, cu ocazia unei reuniuni a aceluiaşi consiliul informa, ţinută la Gödöllö (Ungaria).

Conţinutul acestui document se remarcă prin anumite chestiuni extrem pe precise; de exemplu, intenţia de a-i conferi Strategiei de dezvoltare a spaţiului comunitar (SDEC) (Baudelle, 2003) un nou suflu, dat fiind faptul că Agenda însăşi se bazează pe cele trei obiective principale ale acesteia. În aceeaşi măsură, remarcăm intenţia de a se baza pe principiile directoare ale Conferinţei europene a miniştrilor însărcinaţi cu amenajarea teritoriului (CEMAT), în materie de dezvoltare durabilă a teritoriului continentului european, elaborate în cadrul Consiliului Europei.

Dar, în aceeaşi măsură, şi cu o relevanţă mult mai mare pentru studiul de faţă, în cadrul analizării competenţelor unional-europene în domeniul amenajării teritoriului şi urbanismului, se observă dorinţa statelor membre ca instituţiile europene să aibă un rol activ în implementarea acestei Agende teritoriale. Astfel, statele doresc ca Comisia să asigure consecinţe concrete acestui document, prin continuarea integrării unei componente teritoriale ferme în cadrul raporturilor viitoare privind coeziunea economică şi socială, pentru a le oferi oraşelor şi regiunilor posibilitatea de a integra strategiile proprii de dezvoltare într-un context european, ceea ce ar contribui la punerea efectivă în practică a principiului subsidiarităţii. S-a solicitat, în acelaşi timp, şi concursul Parlamentului, Comitetului Regiunilor şi Comitetului Economic şi Social, precizându-se necesitatea unei cooperări strânse între acestea şi Comisie, pe de o parte, şi între statele membre şi structurile europene.

---

4 „Agenda teritorială a Uniunii Europene – Spre o Europă mai competitivă şi durabilă a regiunilor diverse", Acceptată cu ocazia Reuniunii ministeriale informale privind dezvoltarea urbană şi coeziunea teritorială de la Leipzig, 24-25 mai 2007, document disponibil la: http://www.mdrl.ro/_documente/dezvoltare_teritoriala/amenajarea_teritoriului/Agenda_teritoriala.pdf ;

5 „The Territorial State and Perspectives of the European Union Document" (first draft – 26 June 2006), document elaborat în cadrul Consiliului informat al miniştrilor, Luxemburg, 20-21 mai 2005;

6 COM(2006) 385 final, 13 iulie 2006;

Dintre cele mai importante etape înregistrate de-a lungul timpului, în implementarea Agendei teritoriale a UE, remarcăm Programul de acţiune adoptat la Ponta Delgada (I-le. Azore), în noiembrie 2007, şi Rezoluţia nr. 84 a Parlamentului, adoptată în 2008, privind evoluţiile acestui document şi ale Cartei Leipzig.

Agenda 2020, adoptată în 2011, are rolul de a impune o veritabilă politică de amenajare a teritoriului, având 6 priorităţi teritoriale: 1. promovarea unei dezvoltări policentrice şi echilibrate a teritoriului; 2. încurajarea unei dezvoltări integrate a oraşelor, zonelor rurale şi regiunilor specifice; 3. integrarea teritorială a regiunilor funcţionale transfrontaliere şi transnaţionale; 4. garantarea competitivităţii mondiale a regiunilor, pe baza economiilor locale puternice; 5. ameliorarea conectivităţii teritoriale pentru persoane, comunităţi şi entităţi comerciale; 6. gestionarea şi accesibilizarea bogăţiilor de natură ecologică, peisagistică şi culturală a regiunilor.

Toate aceste măsuri pot fi realizate numai în cadrul şi cu ajutorul competenţelor partajate între statele membre şi Uniunea Europeană.

4. Alte domenii de competenţă relevante în materie

Am arătat, mai sus, că principalele preocupări unional-europene, cu tangenţe semnificative în domeniul urbanismului şi amenajării teritoriului, sunt protecţia mediului şi coeziunea economică, socială şi teritorială; în acelaşi timp, însă, şi alte politici comune joacă un rol deloc de neglijat în acest domeniu, cum ar fi, de pildă, politica agricolă comună (art. 38 şi urm. TFUE), politica transporturilor (art. 90 şi urm. TFUE) şi cele privind reţelele transeuropene în sectoarele aferente infrastructurii şi transporturilor, telecomunicaţiilor şi energiei (art. 170 şi urm. TFUE). Putem, de asemenea, să adăugăm la această enumerare şi politica industrială (art. 173 şi urm. TFUE) şi politică de cercetare şi dezvoltare (art. 179 şi urm.).

Politica culturală (art. 167 TFUE) poate avea, şi ea, conotaţii urbanistice, în condiţiile în care par. 2 pct. 2 al acestui articol prevede în mod expres „conservarea şi salvgardarea patrimoniului cultural de importanţă europeană". Aşadar, dacă această vastă categorie poate include elemente de patrimoniu cultural imobiliar, precum monumentele sau siturile, în realitate, până la momentul actual, numai patrimoniul cultural mobil a determinat o intervenţie diversă mai semnificativă (Fallon, 2003, p. 723). În această situaţie, anumite intervenţii asupra patrimoniului imobiliar ar putea fi susţinute în cadrul proiectelor finanţate prin fondurile structurale. În plus, protecţia patrimoniului cultural constituie unul dintre elementele celui de-al treilea obiectiv al Strategiei de dezvoltare a spaţiului comunitar.

Putem afirma, pe bună dreptate, că o mare parte a politicilor europene au, chiar dacă într-o mai mică măsură, un impact asupra amenajării teritoriului şi urbanismului. Altfel spus, dacă se poate susţine că Uniunea Europeană nu deţine competenţe specifice în acest domeniu, beneficiază totuşi de numeroase posibilităţi de a exercita o atare competenţă, atât direct, cât şi indirect.

5. Spre un drept european al amenajării teritoriului şi al urbanismului

Principala provocare cu care ne confruntăm atunci când urmărim să ajungem la o asemenea concluzie constă în găsirea punctelor comune dintre o reglementare de urbanism şi dreptul european, pentru a identifica maniera în care acesta din urmă influenţează şi interacţionează cu dispoziţiile interne. Premisa de la care plecăm nu este

una favorabilă; cum am arătat şi spre începutul lucrării de faţă, acest domeniu nu se înscrie printre competenţele Uniunii Europene, concluzie care, totuşi, cunoaşte diverse nuanţări.

5.1. În ciuda faptului că, aproape în exclusivitate, am avut în vedere doar dreptul Uniunii Europene, nu putem neglija, în acest context, influenţa semnificativă a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului (CEDO). Astfel, fie că luăm în considerare impactul asupra exercitării dreptului de proprietate privată al politicilor de urbanism şi de amenajare a teritoriului, fie măsurile impuse de acestea, în special prin achiziţii publice, drepturi de preemţiuni sau exproprieri, rolul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului este major. Mai mult decât atât, constatăm că jurisprudenţa CEDO în domeniu cunoaşte o amplificare de natură cantitativă, iar severitatea de tratament a acesteia faţă de măsurile nelegale este impresionantă.

Şi în domeniul sancţionator, CEDO joacă un rol esenţial; mai precis, prin garantarea articolului 6, par. 1, din Convenţie, privind dreptul la un proces echitabil, instanţa de la Strasbourg controlează statele nu numai în ceea ce priveşte principiul proporţionalităţii sancţiunilor, dar şi executarea lor efectivă.

5.2. În ce priveşte amploarea intervenţiei unional-europene în acest domeniu, dacă avem în vedere doar politica de coeziune economică, socială şi teritorială (art. 174 TFUE), numărul proiectelor având tangenţe cu domeniul urbanismului, finanţate prin fonduri structurale, este în continuă creştere. În prezent, acestei politici de coeziune i s-a adăugat şi atributul „teritorială", iar dezvoltarea urbană durabilă constituie o componentă a obiectivelor politicii regionale 2007-2013 şi, respectiv, 2014-2020.

Apreciem, totuşi, că, dacă avem în vedere exclusiv aceste două domenii de competenţă – protecţia mediului şi politica de coeziune – instituţiile europene deţin prerogative extinse de intervenţie în domeniul urbanismului. În ceea ce priveşte competenţa environmentală, mai ales prin intermediul teoriei raportului principal-accesoriu – iar în acest context directiva 2001/42/CE relativă la evaluarea efectelor anumite planuri şi programe asupra mediului este cel mai bun exemplu – se pot adopta, pe baza acesteia şi fără să se aplice regula unanimităţii, măsuri cu valenţe urbanistice concrete. În ceea ce priveşte politica de coeziune, sfera ei de cuprindere, care se reflectă şi în bugetul care i se acordă, este în continuă creştere, în avantajul statelor membre.

În plus, noua politică regională confirmă dorinţa statelor membre de a consolida colaborarea cu Uniunea, încredinţându-i, dacă nu printr-o extindere formală a competenţelor, ci, mai degrabă, prin situaţia de fapt, posibilităţile complementare de intervenţie.

5.3. Este, deci, binevenită această conturare, din ce în ce mai accentuată, a unui drept european al urbanismului? Răspunsul onest, cel puţin din perspectivă teoretică, este că acest nou domeniu cunoaşte atât aspecte pozitive, cât şi negative. Astfel, politica de coeziune se bucură de unanimitate, aproape din principiu; şi nu numai datorită faptului că i se acordă un buget de miliarde de euro, ci şi datorită faptului că dezvoltarea echilibrată a teritoriului reprezintă un obiectiv fundamental

al UE. Iar politica regională se apropie, la rândul său, de acest nivel, înglobând şi dezvoltarea urbană durabilă.

În schimb, în ceea ce priveşte conţinutul actelor europene cu caracter normativ, problema este mai delicată, şi aceasta datorită aspectelor de ordin administrativ pe care le implică. Uneori, se poate ajunge la concluzia că autorii anumitor directive sau regulamente nu au deloc în vedere situaţia concretă pe care o reglementează. Fără a nega, evident, importanţa impunerii unor proceduri şi formalităţi care să garanteze protecţia mediului şi participarea extinsă a cetăţenilor la luarea deciziilor în domeniul amenajării teritoriului şi urbanismului, înmulţirea formalităţilor procedurale nu pare a fi neapărat indispensabilă procesului legislativ.

În această privinţă, constatăm chiar existenţa unei contradicţii între, pe de o parte, obiectivul de simplificare legislativă şi administrativă urmărit de Uniunea Europeană, mai ales în ceea ce priveşte implementarea politicii de coeziune economică, socială şi teritorială, şi, pe de altă parte, procedurile concrete care nu de puţine ori se suprapun în mod inutil, în domeniul de competenţă environmentală.

Într-adevăr, cu aceste dificultăţi de ordin procedural se confruntă numai directivele, completate prin procedurile de transpunere aferente fiecărui stat membru, care dau naştere, mai ales în domeniul mediului, unor disparităţi semnificative. Iar, în consecinţă, aceeaşi directivă nu va mai fi percepută în acelaşi fel în statele membre, afectând din acest punct de vedere aplicabilitatea şi efectivitatea dreptului amenajării teritoriului şi urbanismului.

5.4. Concluzionând, putem afirma, pe bună dreptate, că acest domeniu se află la început de drum; fără a ignora existenţa unor dificultăţi, atât de natură materială, cât şi de natură procedurală, apreciem că dreptul european al amenajării teritoriului şi urbanismului va cunoaşte, în viitorul apropiat, dezvoltări originale şi, mai ales, cu valenţe multiple şi fundamentale pentru Uniunea Europeană, pe de o parte, şi pentru statele sale membre, pe de altă parte.

Bibliografie

Baudelle, G., (2003), *L'Europe du demain sera-t-elle polycentrique?* Territoires 2020, 125-134.

Duţu, M., (2011), *Dreptul Urbanismului.* Bucureşti, Universul Juridic.

Fallon, M., (2003), *Droit matériel général de l'Union Européenne.* Bruxelles: Bruylant.

Haumont, F., (2016), *Francis Haumont, Droit européen de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme.* Bruxelles: Bruylant.

Jacquot, H., & Priet, F., (2004), *Droit de l'urbanisme.* Paris: Dalloz.

Madiot, Y., & Le Mestre, R., (2001), *Aménagement du territoire.* Paris: Armand Colin.

Sadeller, N.D., (2012), Principle of subsidiarity and the EU Environmental Policy. *Journal for European Environmental and Planning Law*, 63-70.

Verhoeven, J., (2002), Analyse du contenu et de la portée du principe de subsidiarité. În *Le principe de subsidiarité.* Paris-Bruxelle: Bruylant-L.G.D.J.

Impactul turismului internaţional în dezvoltarea ţării

Anastasia CIUPERCA,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

ciuperca.nastica@gmail.com

Rezumat:

Investiţiile aduc noi investiţii, pornind de la aceasta idee voi prezenta în lucrare, cum industria turismului internaţional produce efecte pozitive asupra ţării. Turismul este un sector, care are tendinţă de a stimula în mod direct dezvoltarea a mai multor domenii importante precum economia, noile tehnologii inclusiv domeniul social. Elementul cheie în dezvoltarea unei ţări este investiţiile pe termen lung. Lucrarea de faţă are scopul de a prezenta zonele de dezvoltare stimulate de turismul internaţional în scopul creării unui oraş modern care atrage turiştii din toate părţile lumii, după exemplul capitalei Malaeziene, Kuala Lumpur.

Cuvinte cheie: turism, investiţii, oraş modern.

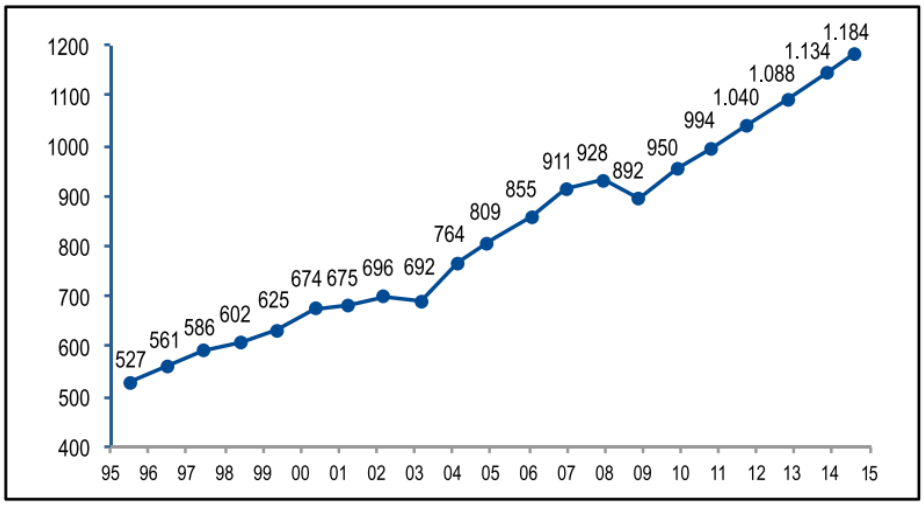
Introducere

Extraplorând noţiunea de turism internaţional, cea mai cunoscută variantă ne propune Dictionnaire Touristique International (1969) ***„turismul internaţional reprezintă acţiunea de deplasare temporară a rezidenţilor unei ţări în calitate de vizitatori spre o altă ţară, în scopul satisfacerii unor motivaţii şi consumuri specifice acoperite de activităţi de producţie generatoare de venituri în ţara de destinaţie”***. Realizând o paralelă cu circulaţia internaţională de mărfuri, circulaţia turistică internaţională se poate caracteriza ca *„totalitatea tranzacţiilor comerciale (cu servicii şi mărfuri) care premerg, însoţesc şi decurg din călătoriile turistice internaţionale”* (Cosmecu, 1998).

Turismul internaţional este unul dintre cel mai importante industrii şi cu cea mai rapidă creştere economia la nivel mondial. Pentru o creştere rapidă, ţările au recunoscut direcţia economică al secolului trecut şi a prezis un viitor luminos, astfel în anul 2015 sa sărbătorit „Ziua mondială a turismului”, subliniind potenţialul de a ajunge în viitorul apropiat la un număr impresionant de turişti. Secretarul General la UNWTO, Taleb Rifai încă în 2011 a afirmat că numărul turiştilor în anul 2030 va ajunge de 1,8 mild. (UNWTO, 2011).

Tabelul de mai jos ne arată ponderea creşterii sosirilor a turismului intern, din lume, care conform statisticilor UNWTO a crescut de la 527 mil. în 1995 la 1,184 mil. în 2015.

Tabel 1.
Scara sosirea turişti începând cu anul 1995 până în 2015 (Raifai, 2011)

Turismul internaţional a înregistrat în 2015, în urma sosirilor turiştilor o creştere de 4,4%, generând venituri de 1,2 milioane în 2015, potrivit ultimului studiu realizat de *World Tourism Barometer*, în timp ce comerţul mondial a urcat cu doar 2,8%, arată datele Organizaţia Mondială a Turismului (UNWTO). În anul 2015 numărul turiştilor cu destinaţii internaţională din întreaga lume (care au stat cel puţin o noapte) s-a mărit cu 50 milioane, faţă de anul 2014 (UNWTO, 2016).

În fiecare an circa un miliard de turişti călătoresc către o destinaţie internaţională, turismul a devenit un sector economic de frunte, contribuind cu 10% din PIB-ul global şi 7% din totalul exporturilor mondiale (UNWTO, 2016).

Analiza sectorială a fluxului de turişti în perioada 2010-2013, pe baza datelor publicate de către UNWTO, ne arată zonele cu implicaţie mai mare a turismului în economia ţării. Numărul de turişti de ieşire din Asia a crescut cu 15,7%, de la 257 milioane în 2010 la 297 milioane în 2013 depăşind America de Nord 8,1% şi Europa 12,1%, pentru aceeaşi perioadă. În special, în picioare afară este creşterea numărului de turişti din China, care a urcat de la 32 milioane în 2010 la 56 milioane în 2013, o creştere cu 73,5% (WTO, 2016).

Mai mult decât atât, numărul de turişti de ieşire în alte ţări din Asia de Sud-Est a crescut, de asemenea, în intervalul 20-30%, cu excepţia Brunei şi Singapore. Specific pentru turismul intern, numărul de turişti care au intrat în Asia a crescut de la 194 mil. în 2010 la 236 mil. în 2013, o creştere de 21,7% faţă de America de Nord 10,6% şi Europa 16,2%. În special, numărul de turişti care au intrat în Asia de Sud-Est a cunoscut o creştere puternică, generând rate ridicate de creştere de peste 25% în fiecare ţară (Choue, 2016).

Reprezentând mai mult decât doar puterea economică, aceste cifre reflectă imensul potenţial turistic şi creşterea capacităţii de a aborda unele dintre cele mai presante provocări pe plan mondial, inclusiv creşterea socio-economică, dezvoltarea şi conservarea mediului. În topul categoriilor mondiale de exporturi,

turismul se situează pe poziția a treia, după combustibili și produse chimice, devansând produsele alimentare și automobilele (UNWTO, 2016).

Turismul internațional, ca o componentă esențială a PIB-lui, reprezintă un factor important al dezvoltării economiilor naționale. Totodată, turismul internațional, alături de cel intern, îndeplinește un rol multiplicator în circuitul economic al unei țări (Turcu, Morariu, Weisz 2006).

În UE cele mai mari venituri din turismul internațional în 2014 au fost înregistrate în Spania 49 de miliarde EUR și Franța 43,2 miliarde EUR, urmate de Regatul Unit, Italia și Germania toate trei înregistrând venituri de 33–35 miliarde EUR (Eurostat, 2015). Banii colectați merg în bugetul statului, care mai târziu sunt din nou învestiți în domeniul turistic, de exemplu Germania, în anul 2014, a înregistrat cel mai mare nivel al cheltuielilor pentru turismul internațional, totalizând 70,3 miliarde EUR (Eurostat, 2015). Germania a mai investit un echivalent a venitului din turism pentru anul 2014, realizând o investiție pe termen lung în dezvoltarea domeniului turistic.

Impactul turismului asupra economiei naționale

Cu toate că turismul are un aport semnificativ la crearea PIB-lui național, turismul are și o contribuție aparte la realizarea valorii adăugate. Factorii și tendințele de dezvoltare a cererii pe piață turistică al secolului XXI-lea sunt în continuu schimbare. Anume prin specificul implicării marketingului și creativității, impune participarea turismului la crearea valorii adăugate într-o măsură mai mare decât alte ramuri apropiate, din punct de vedere al nivelului de dezvoltare.

Dimensiunile fenomenului turistic, prezentarea multifuncționalității acestuia, evidențiază ***interdependența dintre dezvoltarea turismului și creșterea economică***, proces care intensifică și antrenează cererea pentru o serie de bunuri și servicii, care altfel nu ar fi fost produse sau prestate (Barcar, Cincilei, 2015). Pentru a înțelege mai ușor acest fenomen am luat ca exemplu o țară din Asia de Sud, și anume Malaezia. În ultimii 10 ani, s-a prezentat cu o creștere economică semnificativă, față de țările vecine, unul dintre motive aceste creșteri, a fost pe baza dezvoltării turismului internațional și a sub-structurilor acesteia.

Tabelul de mai jos prezintă studiul cheltuielilor turismului intern. Primul rând indică țările în care a fost realizat sondajul. Marcajul selectat "✓" indică faptul că țara efectuează anchete privind statistica turismului intern după criteriile propuse (Choue, 2016). Rezultatul arată că 6 țări desfășoară anchete interne privind cheltuielile de turism. Cum putem observa Malaezia este unica țară din lista de mai jos, care realizează cercetări pe toate criteriile, ceea ce indică un nivel mai înalt de dezvoltare în domeniul cercetării turismului intern. Acesta este un al doilea motiv, de ce am ales anume aceasta țară ca subiect de cercetare.

Tabel 2.
Aplicarea e Tourism Satellite Accounts (TSAs) în ţările asiatice

	Brunei	Cambogia	Indonezia	Japonia	Koreea	Malaiezia	Myanmar	Philipine	Tailanda
Pentru estimarea turismului în PIB	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
În calitate de date de bază pentru a estima efectul mişcării economice al turismului	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pentru a înţelege structura industriilor legate de turism	✓				✓	✓	✓		✓
În calitate de bază pentru a stabili obiective politice în domeniul turismului	✓					✓	✓	✓	
Pentru comparaţie internaţională cu alte ţări	✓				✓	✓		✓	✓
Pentru simulare şi prognoză						✓		✓	✓
Pondere a turismului în PIB (%)			4,0	2,3	2,4	5,4	0,01	6,0	4,0

Structura cheltuielilor turistice reflectă impulsul pe care aceste cheltuieli îl dau sectoarelor ce concură la realizarea produsului turistic, procesul de creştere a veniturilor având loc cu precădere în aceste sectoare dar şi în alte sectoare ale economiei, prin intermediul intrărilor succesive de bani, încasaţi de la turişti, încasări ce reprezintă venituri derivate ale acestor sectoare. Importanţa economică a turismului, evidenţiată de implicaţiile şi considerentele acestui domeniu, este argumentată astfel (Dumitru, 2007):

1. Turismul se consideră a fi creator de venit naţional;
2. Turismul reprezintă un mijloc de valorificare a resurselor;
3. Turismul sprijină diversificarea structurilor economice;
4. Turismul generează noi locuri de muncă;
5. Turismul stimulator al investiţiilor;
6. Turismul componentă a relaţiilor externe.

1. Turismul se consideră a fi creator de venit naţional.

În ansamblul unei economii naţionale, turismul acţionează ca un element dinamizator al sistemului economic global, el presupunând o cerere specifică de bunuri şi servicii, cerere care antrenează o creştere în sfera producţiei acestora (Borghean, 2012). Cererea turistică îşi impune amprenta, stimulând dezvoltarea structurilor turistice şi a ramurilor legate de ea, promovând o ofertă potrivită, astfel, conducând la un semnificativ spor de producţie.

Efectul favorabil al turismului asupra venitului naţional, este evidenţiat de procesul prin care turişti veniţi asigură valorificarea mai avantajoasă a resurselor

naţionale şi a muncii interne. Turismul contribuie la producerea de venit naţional şi prin valorificarea resurselor nevalorificate încă, exploatarea suplimentară a celor ce aparţin altor domenii, sau a creaţiilor realizate în alte scopuri (Turcu, Morariu, Weisz 2006).

Contribuţia totală a turismului şi călătoriilor la PIB-ul Malazian, a fost de 161 mild. MYR (Ringit Malaezian (valoarea unui Ringit Malaezian echivalează cu 0,22$)) adică 14,9% din PIB, în 2014, în 2015 a crescut cu 4,5%, şi se preconizează să crească cu 5,3% ajungând la 262,2 mild. MYR, valorificând 15,8% din PIB, în 2025 (World Travel & Tourism Council, 2015).

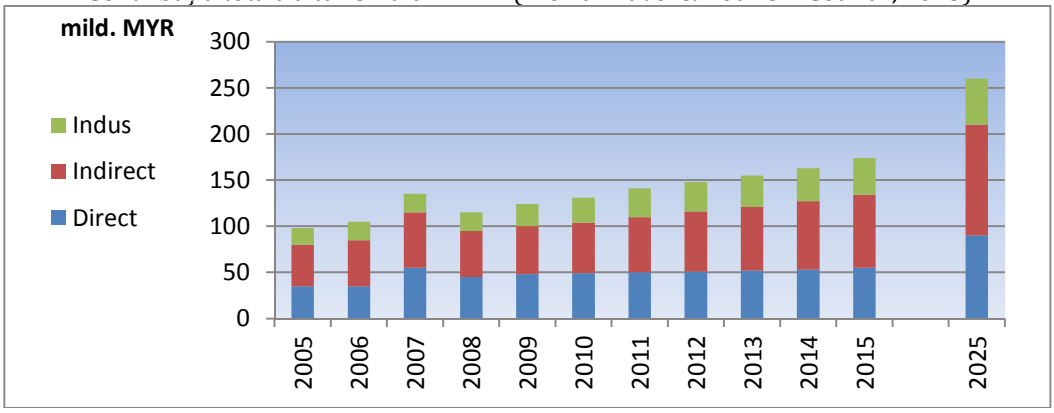
La fel de important este efectul multiplicator al turismului prin cele trei forme (Gogonea, Hapenciuc, 2012):

- ***efect direct*** care constă în creşterea veniturilor în sectorul turistic (salarii, profituri ale hotelurilor, restaurantelor, agenţiilor tour-operatoare), ca urmare a cheltuielilor diverse efectuate de turişti în decursul unei anumite perioade de timp.
- ***efectul indirect*** care vizează impactul creşterii cheltuielilor pentru serviciile turistice asupra ramurilor producătoare de bunuri de consum la care firmele turistice apelează în mod inevitabil pentru a-şi susţine oferta turistică la parametri competitivi.
- ***efect indus*** asupra întregii economii naţionale, deoarece atât veniturile celor ce lucrează nemijlocit în turism, cât şi cele ce revin sectorului producător de bunuri de consum sunt reinvestite în vederea procurării altor mărfuri şi servicii de care au nevoie. Asistăm astfel la un proces de multiplicare a cererii agregate la scară macroeconomică.

Potrivit Organizaţiei Mondiale a Turismului efectul multiplicator poate fi definit ca ***volumul suplimentar de venituri realizat de o unitate de cheltuieli a turistului, care va fi utilizat în economie***. Acest efect multiplicator poate fi observat în tabelul de mai jos pentru perioada din 2005 până în 2015, analizând media de creştere a fost realizat prognoza de creştere pentru anul 2025.

Tabel 3.

Contribuţia totală a turismului în PIB (World Travel & Tourism Council, 2015)

2. Turismul reprezintă un mijloc de valorificare a resurselor.

Turismul antrenează şi stimulează producţia din alte domenii. Studiile de specialitate au evidenţiat faptul că activitatea unor ramuri este determinată în mare parte de nevoile turismului. Pe lângă toate acestea, turismul reprezintă şi o cale de valorificare superioară a tuturor categoriilor de resurse şi în special a celor naturale: frumuseţea peisajelor, calităţile curative ale apelor minerale sau termale, condiţiile de climă (Toader, 2015).

Malaezia nu este o țară săracă în resurse naturale, doar în anul 2014 a fost exportat, petrol rafinat în valoare de 24,7 mild $, gaz petrolier 21,3 mild $, ulei de palmier 12,4 mild. $ (Observatory of Economic Complexity, 2016), ceea ce întăreşte economia naţională. De asemenea are ieşire în Oceanul Indian şi Golful Tailandez care au stimulat amenajate plajelor şi deschiderea porturilor. Clima specifică a creat păduri tropicale, care sunt transformate în parcuri naţionale protejate de stat, nu sunt uitate râurile pe care se practică raftingul. Nu se bucură de zone muntoase în schimb poziția geografică îi permite legături cu numeroase ţări. Toate aceste în combinaţie crează noi locuri de muncă, prin realizarea unor amenajări turistice astfel creându-se condiţii de viaţă mai bune băştinaşilor (Dumitru, 2007):

Se conturează, astfel, rolul turismului în dezvoltarea economico - culturală a regiunilor respective. Impactul cultural este dominat de relaţia dintre turişti şi populaţia locală, care nu este întotdeauna benefica în plan local.

Aspectele pozitive sunt date de (Ispas, Onuț, 2004):

- dezvoltarea şi revigorarea tradiţiilor culturale şi religioase;
- favorizarea creşterii interesului populaţiei locale pentru păstrarea şi conservarea obiectivelor de interes turistic, naturale şi culturale, care astfel pot fi valorificate;

3. Turismul sprijină diversificarea structurilor economice

Constituit, în principal, din prestaţii de servicii, turismul reprezintă astăzi una din componentele esenţiale ale sectorului terţiar, apartenenţa la acest sector derivând din modul de realizare a unora din trăsăturile sale definitorii ca mobilitate, dinamism sau capacitate de adaptare la exigenţele fiecărui turist, precum şi din particularităţile produsului turistic, acesta fiind rezultatul combinării armonioase a mai multor servicii cu trăsături specifice şi mecanisme proprii de utilizare (Reisinger, 2009).

Sectorul serviciilor în Malaezia, a crescut de 5,6 la sută sau 356,7 mild. RM în al treilea trimestru 2016, comparativ cu acelaşi trimestru 2015. Creşterea a fost contribuită de sănătate, educaţie şi arte, divertisment şi recreere 8,7% şi profesională şi 8,3 %. Venitul total trimestrial a crescut cu 6,9 mild. RYM sau 2,0 la sută (DSM, 2016).

Numărul total al persoanelor angajate în sectorul turistic a fost de 3,5 milioane de persoane, o creştere de 78,840 de persoane sau 2,3 la sută comparativ cu acelaşi trimestru al anului precedent. Pe o bază trimestrială, numărul persoanelor angajate a crescut cu 18,154 de persoane 0,5%.

Procesul de diversificare şi extindere a serviciilor este, ceea ce presupune, pe de o parte, dezvoltarea celor existente ca urmare a derulării activităţilor turistice cu implicaţii directe sau indirecte asupra lor prin creşterea dimensiunilor sectoarelor economice destinate să satisfacă cererea turistică, iar pe de altă parte crearea altor ramuri datorită apariţiei unor noi activităţi specifice turismului (Nedelea, 2009).

Conform statisticilor în anul 2013 în Malaezia, au existat 70,725 unităţi care desfăşoară activităţi comerciale şi 260,664 sau 70,3% din unităţile comerciale au fost în comerţul sub-sectorial. Venitul total pentru comerţul angro, alimentaţie, băuturi şi segmentul de cazare a înregistrat o creştere de 5,6 la sută ceea ce adus în buget Malezian 282,9 mild. RYM, comparativ cu acelaşi trimestru 2015 (DSM, 2016).

4. Turismul generează noi locuri de muncă

Turismul prin faptul că este un mare consumator de muncă vie, joacă un rol important în economie. El creează noi locuri de muncă, participând astfel la atragerea excedentului de forţă de muncă din alte sectoare, contribuind astfel la atenuarea şomajului (Reisinger, 2009).

Contribuţia totală a turismului la ocuparea forţei de muncă a fost 1,770,000 de locuri de muncă în 2014 (13% din totalul populaţiei ocupate). Care a crescut cu 3,1% în 2015 la 1,824,000 de locuri de muncă (World Travel & Tourism Council, 2015).

De la an la an, numărul persoanelor angajate în sectorul turistic Malaezian a crescut marginal cu 0,2 la sută. În medie salariile lunare primite în 2015 a crescut de 6,5 la sută la 1,600 RYM comparativ cu 1,500 MYR în 2014. Între timp, salariile medii lunare au crescut la 2,312 MYR comparativ cu 2,193 MYR în anul precedent cu rata anuală de creştere de 5,3 la sută (DSM, 2016).

5. Turismul stimulator al investiţiilor

Turismul reprezintă un domeniu prielnic în ceea ce priveşte relansarea şi modernizarea economiei, deoarece afacerile sunt de dimensiuni reduse iar necesităţile de capital sunt mici imprimând investiţiilor un ritm rapid, astfel, se constituie într-un stimulator al investiţiilor. Dezvoltarea turistică durabilă, prin formele sale practice, conciliază interese şi obiective antagoniste, favorizează parteneriatul şi cooperarea între decidenţi, operatori şi consumatori şi promovează interesul general pe termen lung, dincolo de cel particular, imediat (Chepea, Oreleţchi, Pirici, 2007).

Unul dintre cele mai cunoscute proiecte care a adus o valoare enorma în PIB-ul naţional este construcţia turnurilor Petronas. Contractanţii principali sunt Petronas, Hazama Corporation, Samsung, Engineering & Construction and Kukdong, Engineering & Construction, B.L. Harbert International în colaborare au creat o adevărată bijuterie moderna a Kuala Lumpurului. Construcţia a durat între anii 1993-1996, şi au fost învestiţi 1,6 mild. $ (Emporis, 2016), devenind cele mai înalte turnuri gemene din lume.

În scurt timp construcţia a devenit super populară în rândul localnicilor, pentru forma turnurilor, care seamănă cu litera "M" prima literă din denumirea ţării

Malaezia. Conturul crestat seamănă subtil cu una dintre faimoasele obiecte de artizanat tradiţional Malaezian - subliniind astfel, valorea ei puternic culturală, dar şi pentru turişti, triunghiul format dintre turnuri simbolizează, echilibrul perfect dintre trecut şi viitor, valorile locale şi perspectivele la nivel mondial, mediu multi-cultural şi conceptul de Malaezia Unită (Petronas Twin Towers, 2016).

Turnurile Petronas au stimulat sosirea turiştilor în zona Selangor, Kuala Lumpur, care domina în sectorul servicii în Malaezia cu o pondere de 50,3 la sută. Prin acest exemplu înţelegem mai bine conceptul învestiţii aduc noi investiţii.

6. Turismul – componentă a relaţiilor externe

Schimburile mondiale de servicii, în general, cele de servicii turistice, în special, manifestă o tendinţă certă de dezvoltare, într-un ritm mai rapid decât schimburile cu mărfuri. Aceasta evoluţie presupune adaptarea ţărilor la numeroase şi profunde schimbări structurale, economice şi sociale (Smith, Robinson, 2005).

Dorinţa turistului nu e suficientă pentru a călători, sunt o serie de proceduri obligatorii pentru a păşi pe noi teritorii. Turismul internaţional este afectat în special de reguli rigide impuse. De asemenea, adoptarea unor măsuri care limitează uneori în mod considerabil fluxurile turistice, cum ar fi dificultăţi în obţinerea vizelor, interdicţia exportului de monedă naţională, imposibilitatea utilizării cărţilor de credit pentru plăţile în străinătate, măsuri administrative, vamale, poliţieneşti, protecţionismul tarifar în transporturile aeriene, descurajează o mare parte a turiştilor de a se deplasa peste graniţele ţării (Cocean, Moisescu, Toader, 2014).

Malaezia este o ţară primitoare, din mai multe aspecte, primul este uşurinţa primirii vizelor. În anul 2015 Malaezia oferă pentru 58 ţări, viză gratis la intrare în ţară pe termen de 90 zile, pentru 100 ţări, viză pe termen de 30 zile, şi pentru 4 ţări pe termen de 14 zile (Malaysia visa, 2016). Un alt aspect este colaborarea cu numeroase ţări privind zborurile internaţionale. Malaiezia în anul 2015 a primit 25,7 mil. de turişti din întreaga lume, care au adăugat în bugetul statului 69,1 mild. MYR (Aeroportul Malaezian, 2015). Al treilea criteriu sunt porturile care primesc navele cu destinaţie internaţională. Impactul economic al turismului de croazieră şi beneficiile sale sunt mai mici faţă de primele două, dar asta nu înseamnă ca acest domeniu nu are drept la existenţă.

Concluzii

Evoluţia, atât a turismului, cât şi a turismului internaţional se caracterizează, la nivel mondial, printr-o tendinţă de creştere datorită influenţei factorilor economici, demografici, politici, sociali. Considerat fenomen specific lumii moderne, turismul a evoluat secole întregi, moştenind multiple interpretări în viziunea marilor teoreticieni, care de la o perioadă la alta, de la o ţară la alta, şi-a păstrat sensul şi forma sa reală. Datorită progresului tehnic înregistrat în domeniul transporturilor, progres care permite călătorii mai rapide şi mai confortabile pe distanţe din ce în ce mai lungi dorinţele oamenilor de a vizita alte ţări, de a cunoaşte alte civilizaţii, obiceiuri a devenit reală.

Sectorul turistic în ultimii ani este foarte atractiv pentru cercetători, oameni de afaceri şi investitori. Cu privire la activitatea de investiţii în economie, turismul

este afectat de mai mulţi factori. Unul dintre principalele aspecte ale îmbunătăţirii fluxului de investiţii în acest sector al economiei este politica statului de a consolida activitatea turistică. Statul este în mare parte responsabil pentru succesul dezvoltării turismului internaţional.

Guvernul Malaezian a întreprins paşii necesari, pentru a crea mediu potrivit în care turismul a putut şi continuă să se dezvolte. Investind în turism au mobilizat investiţii în acele domenii care îşi desfăşoară activitatea în strânsă corelaţie cu turismul. Şi au asigurat, în acest mod prosperitatea unor zone defavorizate, ce au fost un remediu pentru regiunile dezindustrializate.

Turismul a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea regiunilor Malaeziene. Infrastructura creată în scopuri turistice a contribuit la dezvoltarea locală, iar locurile de muncă create sau menţinute au contribui la compensarea declinului industrial şi rural. Şi au exercitat, în acest mod, o influenţă favorabilă asupra zonei în care a fost plasat obiectivul amenajat, prin veniturile generate de exploatarea acestuia, prin consumul de bunuri şi servicii precum şi prin salariile acordate angajaţilor.

Turismul durabil presupune protejarea şi dezvoltarea patrimoniului cultural şi natural, de la artă la gastronomie locală sau la conservarea biodiversităţii, toate aceste măsuri au fost întreprinse de guvernul Malaezian pentru a atrage turişti în ţară.

Unul din pilonii succesului pe care se bazează dezvoltarea turistică în Malaezia este competitivitatea produselor, asociată cu un raport calitate-preţ corect stabilit şi acoperit prin servicii corespunzătoare preţului pretins şi plătit.

Conform datelor departamentului de statistici Malaeziene, cel mai favorizat sector de turismul internaţional este Selangor în care este situată capitala Kuala Lumpur. La fel sectorul domină în prestarea serviciilor cu o pondere de 50,3 la sută. Datorită poziţiei geografice şi taxelor de aeroport mici, turiştii vizitau Kuala Lumpurul în treacăt către alte destinaţii. O dată cu construcţia turnurilor Petronas a pornit un valul de turişti care doreau să-şi petreacă vacanţa în Kuala Lumpur. Pentru a răspunde cererii turiştilor, statul în colaborare cu numeroase companii au învestit miliarde de dolari, folosind cele mai noi tehnologii în construcţia clădirilor şi drumurilor în trei nivele. La fel au avut loc investiţii în zona marketingului şi popularizării Malaeziei în toate colţurile lumii.

În ultimii zece ani Malaezia s-a schimbat enorm, îndeosebi capitala Kuala Lumpur care a devenit o adevărată perlă a Asiei de Sud. E locul unde mărginesc calmul budistic şi agitaţia oraşului modern, e locul unde se păstrează tradiţiile vechi, implicând tehnologii ai secolului XXI-lea, e locul potrivit pentru a înţelege ce impact are turismul internaţional asupra unei ţări.

Bibliografie

Barcar I., Cincilei M., (2015), *Turismul Internaţional şi Comerţul Mondial,* Republica Moldova.

Bâc D.P., (2012), *Turismul şi dezvoltarea durabilă: realităţi, provocări şi oportunităţi*, Oradea.

Borghean C., (2012), *Economia turismului,* note de curs la specializarea Economia Comerţului, Turismului şi Serviciilor, la Universitatea Ştefan cel Mare, Suceava.
Chepea A.M., Oreleţchi F., Pirici R., (2007), *Strategii de dezvoltare durabilă în turism*, Târgu-Jiu.
Choue I., (2016), *UNWTO: Asia-Pacific Newsletter*, publicat de Ministerul Culturii, Sportului şi Turismului al Republicii Coreea.
Cocean R., Moisescu O.I., Toader V., (2014), *Economie şi planificare strategică în turism*, Ed. Risporint, Cluj-Napoca.
Cosmescu I., (1998), *Turismul - fenomen complex contemporan***,** Bucureşti, Ed. Economică.
Dumitru N., (2007), *Contribuţia Turismului în Procesul Creşterii Economice*, publicată în Jurnalul de turism, Nr. 3, Bucureşti, România.
Gogonea M.R., Hapenciuc C.V., (2012), *Efectul multiplicator al turismului*, Suceava.
Ispas A., Onuţ E., (2004), *Economia turismului. Fundamente teoretice şi aplicaţii practice,* Braşov, Ed. Universităţii TRANSILVANIA.
Nedelea A. *„Marketing în comerţ, turism şi servicii",* note de curs la disciplina Economia Comerţului, Turismului şi Serviciilor, la Universitatea Ştefan cel Mare, Suceava, 2009.
Organizaţia Mondială a Comerţului (WTO) raportul (2016), *Trade Profiles 2016,* Elveţia, Geneva.
Organizaţia Mondială a Turismului (UNWTO) (2011), *Tourism Towards 2030 Global Overview,* Madrid, Spania.
Organizaţia Mondială a Turismului (UNWTO) (2016), *World Tourism Barometer,* Madrid, Spania.
Organizaţia Mondială a Turismului (UNWTO) (2016), *Annual Report 2015,* Madrid, Spania.
Raportul anual 2015, realizate de Aeroportul Malaezian *Connecting you, seamplessly to the world*
http://ir.irchartnexus.com/malaysiaairports/doc/ar/ar2015.pdf, accesat la data de 21.11.2016.
Reisinger Y., (2009), *International Tourism: Cultures and Behavior*, publicat de Elsevier, S.U.A..
Site-ul oficial de statistică Eurostat, raportul *Statistici privind turismul* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/ro, accesat la data de 10.11.2016.
Site-ul oficial al Departamentului de statistici Malaeziene (DSM), raportul *SALARIES & WAGES SURVEY REPORT, MALAYSIA, 2015,*
https://www.statistics.gov.my/index.php?r=column/pdfPrev&id=czRyNkJIbDFyYXJFbU5YTVJ1V1BHZz09, accesat la data de 24.11.2016.
Site-ul oficial al Departamentului de statistici Malaeziene (DSM), raportul *The Revenue for Services Sector Increased 5.6 per cent or RM356.7 billion in the Third Quarter 2016*
https://www.statistics.gov.my/index.php?r=column/pdfPrev&id=NHZEbzl2Z2F3Zk9FNG5pdlA1S25ndz09, accesat la data de 24.11.2016.

Site-ul oficial Emporis, privind datele construcţiei turnurilor Petronas, https://www.emporis.com/complex/100172/petronas-towers-kuala-lumpur-malaysia, accesat la data de 19.11.2016.
Site-ul oficial pentru Vize Malaeziene, https://malaysia.visahq.com/, accesat la data de 20.11.2016.
Site-ul oficial Petronas Twin Towers, http://www.petronastwintowers.com.my/about#history, accesat la data de 17.11.2016.
Site-ul oficial The Observatory of Economic Complexity, date statistice Malaeziene, http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/mys/, accesat la data de 20.11.2016.
Site-ul oficial World Travel & Tourism Council, raportul anual *Travel & Tourism Economic Impact 2015 Malaysia, https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/malaysia2015.pdf*accesat la data de 20.11.2016.
Smith M., Robinson M., (2005), *Cultural Tourism in a Changing World Politics, Participation and (Re)presentation*, publicat de Cromwell Press, Marea Britanie.
Toader V., (2015), *Economia industriei ospitalităţii,* România.
Turcu V., Morariu D., Weisz J., (2006), *Turismul Internaţional,* Timişoara, Ed. Eurostampa.

Crearea schimbării sociale prin administrația publică inovativă. Studiu de caz: Primăria Municipiului Brașov

Luminița IORDACHE,
Facultatea de Administrație Publică, SNSPA

luminita.iordache@administratiepublica.eu

Rezumat:

În societatea de astăzi, bazată pe cunoaștere, limitările nu sunt legate de nivelul tehnologic, ci de gradul de implicare creativă în găsirea de soluții inovative, de noi instrumente de evaluare, decizie, proiectare și implementare strategică. Cunoașterea presupune și acțiune iar acțiunea competitivă și sustenabilă înseamnă o gândire anticipativă, o viziune social-antreprenorială din partea administrației publice, pentru realizarea unui salt de bunăstare sustenabilă. ***Scopul lucrării*** *este acela de a evidenția importanța inovațiilor întreprinse de administrația publică în crearea schimbării sociale.* ***Obiectivele cercetării*** *constau în analizarea legăturii dintre cele două concepte centrale ale lucrării, inovația și schimbarea socială durabilă, aplicarea acestora în cadrul științelor administrative și promovarea inițiativelor inovative pentru schimbarea nivelului de trai al cetățenilor. Îmbunătățirea serviciilor publice se datorează inovării și presupune adaptarea administrației publice la cerințele și nevoile oamenilor. Strategia Europa 2020 pune accentul pe rolul inovației în cadrul societății inteligente, sustenabile și incluzive ceea ce solicită guvernelor naționale și administrației publice oferirea unor răspunsuri la provocările complexe sociale și societale. Lucrarea se bazează pe cercetarea literaturii de specialitate, a studiilor privind modul în care sunt aplicate aceste concepte în cadrul altor state cât și utilizarea și analizarea datelor obținute. Ultima parte a lucrării este susținută de un studiu de caz ce analizează modul în care Primăria Municipiului Brașov răspunde provocărilor complexe și gestionează serviciile publice.* ***Rezultatele cercetării*** *constau în impactul social și economic pe care l-au avut acțiunile întreprinse de această administrație publică locală din Județul Brașov asupra vieții cetățenilor și schimbările produse în cadrul orașului. Lucrarea semnalează necesitatea unui demers intens și constant de inovare în activitățile instituțiilor publice, fiind necesar implicarea cercetătorilor și practicienilor în realizarea schimbării sociale. Această cercetare contribuie la cunoașterea mai aprofundată a unor concepte și dezvăluie bune practici din cadrul administrației publice locale.*

Cuvinte cheie: schimbare sustenabilă, adaptare, inovație, servicii publice.

Introducere

Deşi există diferenţe de dezvoltare între România şi celelalte state membre ale Uniunii Europene, acestea pot fi reduse prin intermediul implicării active, inovării şi oportunităţile existente. Esenţa unei noi economii reprezintă o schimbare profundă şi fundamentală de la efortul fizic la cunoaştere şi inteligenţă ca surse primare de valoare, productivitate şi creştere economică (FLORIDA, R., 2004). Schimbările structurale, deşi generalizate şi urmând linii comune în Europa, trebuie adaptate nevoilor specifice fiecărui stat în parte.

O schimbare într-un domeniu atrage schimbări şi în alte domenii având o influenţă semnificativă asupra vieţii oamenilor. Schimbarea socială reprezintă un proces social care modifică cursul istoriei afectând structura şi funcţionarea organizării sociale, şi totodată, presupune modificări ale atitudinilor şi comportamentelor tuturor membrilor societăţii în unele aspecte (O paradigmă sociologică a problemelor sociale, Mircea Agabrian).

Prin această lucrare ne propunem să subliniem importanţa inovaţiei ca factor conducător al schimbării sociale. Având în vedere situaţia actuală a României şi schimbările ce au loc la nivel european şi internaţional, am considerat necesar focusarea lucrării prezente pe conceptul de inovaţie socială ca fiind unul din procesele care contribuie la schimbarea socială, ce presupune o administraţie publica inovativă, care sunt barierele şi soluţiile identificate şi preocupările privind subiectul central al lucrării în lume. Lucrarea se încheie cu un studiu de caz centrat pe inovaţiile întreprinse de Primăria Municipiului Braşov.

1. Cadrul conceptual al inovaţiei sociale

În definiţiile regăsite în literatura de specialitate observăm că inovaţiile sociale sunt considerate noi soluţii sub formă de produse, servicii, modele şi procese care întâlnesc nevoile sociale, conduc la transformarea societală, la un model de management organizaţional, antreprenoriat social şi la creşterea capacităţii administrative (Caulier Grice, 2012:18). Inovaţia poate însemna diferite lucruri, noi modalităţi de manageriere a organizaţiilor, noi modalităţi de recompensare a angajaţilor sau noi modalităţi de comunicare, prin asta însemnând noi soluţii de îmbunătăţire a activităţii organizaţiilor sau de îmbunătăţire a vieţii cetăţenilor. Aşadar, inovaţiile se pot dezvolta prin mai multe căi iar inovatorii pot fi decidenţii politici, organizaţiile neguvernamentale, mediu academic sau mediul de afaceri.

Inovaţiile sociale sunt bazate pe creativitatea cetăţenilor, a comunităţilor locale, funcţionarilor publici, organizaţiilor societăţii civile, mediului de afaceri, astfel încât produsele şi serviciile să satisfacă aspiraţiile la nivel individual şi colectiv (EC, Guide to social innovation, 2013:6). Câteodată, inovaţia poate fi determinată şi de crize, presiuni asupra costurilor, cerinţe politice ori este catalizată de o nouă tehnologie.

Potrivit documentului „Social innovation in Europe", există mai multe categorii de inovaţii sociale: inovaţii sociale de bază care răspund presiunilor cerinţelor sociale şi care sunt adresate grupurilor vulnerabile în societate, inovaţii sociale care se adresează schimbărilor societale adresate societăţii ca întreg şi

inovaţii sociale care privesc schimbări fundamentale în atitudini şi valori, strategii şi politici, structuri, procese şi servicii. Consolidarea capacităţii inovaţiei are un rol central în creşterea dinamicii succesului statelor dezvoltate, inovaţia fiind importantă în toate stagiile de dezvoltare.

Prin portalul „The Social Innovation Europe", Comisia Europeană oferă suport organizaţiilor din cadrul Europei pentru a conecta decidenţii politici, antreprenorii, mediul academic, cel de-al treilea sector cu alţi inovatori şi de a schimba experienţe. De asemenea, Strategia Europa 2020 punctează faptul că inovaţia socială joacă un rol cheie în atingerea obiectivelor strategiei. Fondul Social European abordează inovaţia socială mai strategic şi sprijină fiecare stat membru în proiecte care privesc acest subiect. Cadrul Fondurilor Structurale pentru 2014-2020 oferă noi oportunităţi pentru inovaţia socială în domenii precum incluziunea socială, migraţia, regenerarea urbană, economia socială, sănătate şi bătrâneţe, incubare, inovaţie la locul de muncă şi strategii regionale.

Prin intermediul inovaţiilor sociale este promovată o societate inovativă, servicii la un nivel de calitate superioară şi mai sustenabile pe termen lung, care aduc valoare adăugată vieţii zilnice a cetăţenilor. Printr-o inovare incluzivă se pot oferi soluţii pentru reducerea lacunelor în standardele de viaţă dintre grupurile sărace şi cele bogate ale societăţii, se poate sprijini bunăstarea celor săraci prin furnizarea de servicii inovatoare care sunt accesibile să fie împărtăşite de către o masă mai largă a populaţiei (OECD, 2012:16).

2. O administraţie publică inovativă pentru schimbare socială

Cel puţin patru tipuri de valori guvernează sectorul public inovativ: rezultatele, serviciile, productivitatea (eficienţa activităţii administraţiei publice) şi democraţia. Administraţia publică inovativă implică creativitate, dezvoltarea şi implementarea unor idei practice care să realizeze un beneficiu public şi aceste idei trebuie să fie cel puţin noi, nu doar simple îmbunătăţiri.

Pentru a găsi tipul de inovare corespunzător, este important să se adopte noi perspective asupra găsirii unor soluţii relevante, să se cunoască şi înţeleagă modul în care oamenii trăiesc şi cum pot serviciile să le fie cu adevărat folositoare şi să le îmbunătăţească viaţa. Deseori, ideile care pot conduce la inovaţii nu sunt bine definite sau dezvoltate de la bun început, de aceea este necesar să fie testate, puse în practică la o scală mai mică astfel încât riscul unui eşec să fie diminuat, multe abordări alternative ale inovaţiilor fiind pilot sau experimente.

Aplicarea, testarea intensivă a experimentelor şi fazelor pilot ale acestor inovaţii ajută administraţia publică în creşterea şanselor de succes pe termen lung şi a diferitelor tipuri de laboratoare să joace un rol important în cadrul acestui sector. Inovatori de succes împrumută idei bune de la alţii şi le adaptează în noi forme.

Pentru succesul inovaţiilor, acestea nu ar trebui să se refere strict la produse sau la servicii specifice, ci înainte de aplicarea acestora trebuie luate în considerare reformarea întregului sistem, schimbarea modului în care sistemul funcţionează şi interacţiunile dintre noile tehnologii, produsele şi serviciile, noile reglementări şi politici, noul tip de piaţă şi schimbările în normele sociale.

Administraţia publică are nevoie de un leadership care să-şi asume responsabilitatea de a-şi asuma riscuri, de a coordona schimbarea. Inovaţia trebuie susţinută de persoane care să aibă puterea de decizie pentru furnizarea resurselor financiare şi pentru implicarea în cadrului procesului de inovare.

Inovaţiile presupun cercetare, resurse financiare, resurse umane, pregătire, evaluare şi implementare. Administraţia publică are nevoie de oameni cu abilităţi şi aptitudini pentru a inova, de echipe inovatoare care să facă parte din cadrul structurii ori cu care să colaboreze. Echipe inovatoare puternice pot juca un rol esenţial în accelerarea schimbării, în înţelegerea nevoilor şi oportunităţilor, în generarea ideilor, în testare, măsurare, evaluare şi difuzarea rezultatelor.

Aceasta trebuie să-şi construiască pârghii pentru propria capacitate de a inova şi de a conduce în mod concret procesele de schimbare. Sunt eforturi în acest sens atât la nivelul Uniunii Europene prin Joinup şi portalul comun pentru soluţii de e-Guvernare, cât şi la nivel global, prin Observatory of Public Sector Innovation al OECD şi Expert Group cu o intensă activitate în sfera cercetării şi a bunelor practici.

Într-o eră a fluxurilor de informaţii emergente şi a reţelelor, este deseori afirmat că serviciile publice vor creşte prin furnizarea acestora de către funcţionarii publici împreună cu omologii lor (cetăţenii, oamenii de afaceri, alte organizaţii publice, organizaţii neguvernamentale).

Obiectivul inovării este de a mobiliza manageri publici şi personalul administrativ să devină antreprenori mai conştienţi concentrându-se pe schimbare pozitivă şi inovare în sectorul public, promovând o colaborare deschisă cu actori din afara sectorului public.

Un sector public care promovează meritocraţia şi încurajează inovarea este un loc mai bun pentru a stimula astfel de procese într-o societate mai largă, astfel iniţiază un proces autoperpetuu al schimbării, care ajută indivizii să-şi folosească talentele şi abilităţile, şi care conduce la o performanţă economică mai bună, precum şi la crearea valorii publice şi a unui răspuns mai bun la provocările societăţii.

Un sector public inovativ este conectat la mişcări de reformă precum Noul Management Public (Pollit and Bouckaert, 2011), guvernarea electronică (Bekkers and Homburg, 2005) şi schimbarea de la guvernare la guvernanţă (Rhodos, 1996).

Autori precum Osborne and Brown (2013:7) studiază sectorul public inovativ în termeni de factori ai schimbării şi bariere, despre legătura dintre organizaţie şi mediu. O altă abordare a inovaţiei este cea a părintelui fondator al teoriei moderne a inovării, Joseph Schumpeter (1942) care a afirmat că inovarea este conectată cu antreprenoriatul.

Beneficiile investiţiei în inovarea sectorului public sunt atât financiare cât şi sociale. Acestea constau în: creşterea răspunsului la nevoi, căutarea de noi moduri de a realiza anumite lucruri, îmbunătăţirea leadership-ului şi abilităţilor de inovare în sectorul public, creşterea atractivităţii sectorului public ca loc de muncă pentru oameni foarte talentaţi. În ceea ce priveşte beneficiile financiare, acestea pot fi substanţiale.

Alte beneficii aduse de introducerea inovaţiilor sunt: îmbunătăţirea activităţii administraţiei publice, a accesului utilizatorilor la informaţie datorită serviciilor

inovatoare, a satisfacţiei utilizatorilor, mai multe servicii orientate pe nevoile cetăţenilor, o furnizare rapidă a serviciilor, simplificarea procedurilor administrative, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi satisfacţia funcţionarilor şi reducerea costurilor rezultând în urma inovaţiilor (EC, 2013).

3. Bariere privind inovaţia socială în cadrul administraţiei publice

Potrivit autorului Peter Blunt, în articolul „Public Administrative Reform and Management Innovation for Developing Countries", bunele practici de inovare nu pot fi abordate într-un sistem căruia îi lipseşte esenţialul, respectiv baza, ingrediente care să susţină acestea. O altă observaţie pe care o face autorul Peter Blunt este aceea că promovarea unei noi alternative, a unei noi inovaţii este slabă în exemple practice şi puternică în argumente teoretice, balanţa dintre teorie şi practică înclină abrupt către cea dintâi şi necesită corectare. Pentru a putea fi puse în aplicare noi idei care să conducă la inovaţii este necesar o fundaţie care să sprijine demersurile. Succesul acestora depinde de deschiderea membrilor comunităţii, a cetăţenilor, a funcţionarilor publici şi a reprezentanţilor de conducere aleşi sau numiţi şi de modul în care se pune în practică.

Problemele de cultură contează foarte mult atunci când sunt implementate noi inovaţii, bune practici sau noi reforme, deoarece atitudinile şi valorile sunt cruciale în modurile în care oamenii interacţionează unii cu alţii, cum se organizează formal, cum manageriază, cum doresc să fie manageriaţi, ce tolerează sau acceptă şi pentru cât timp, şi continuă să fie tratate cu mai puţin interes în dezvoltarea practicilor.

Aşa cum se pune accentul în majoritatea studiilor, inovaţia presupune un suport din partea sectorului public. Potrivit documentului „Innovation in the public sector: How can public organisations better create, improve and adapt?" (2014), barierele care împiedică administraţia publică inovativă constau în lipsa unor modele de investiţii pentru inovare în organizaţiile publice, lipsa unor bugete alocate în această direcţie, a unor echipe dedicate, procese şi abilităţi necesare, descurajarea premierii şi a unor sisteme de premiere, lipsa unui management al riscului matur şi a unor metode pentru experimentare.

Sectorul public inovativ întâmpină diferite bariere şi potrivit evaluării realizate de Grupul Expert al Uniunii Europene, barierele inovaţiei se clasifică în 4 categorii:

- factori sau condiţii-cadru nefavorabile;
- lipsa de leadership la toate nivelurile;
- o cunoaştere şi o aplicare limitată a procesele şi metodele de inovare;
- utilizarea sistematică insuficient de precisă a măsurării şi a datelor.

În ceea ce privesc condiţiile nefavorabile care împiedică inovaţia în cadrul sectorului public, se regăsesc următoarele:

- reforma sectorului public: lipsa unei viziuni pe termen lung în inovarea sectorului public şi strategii de reformă disparate;
- difuzarea şi extinderea bunelor practici nu se bucură de un succes efectiv, schimbul de bune practice nu este bine stabilit;

- lipsa reglementării inteligente şi administraţia sensibilă să acţioneze la nevoile cetăţenilor;
- adoptarea tehnologiei: lipsa conştientizării impactului tehnologiei, a e-Guvernării etc. ca rezultat, utilizarea tehnologiei nu este optimă;
- potenţialul de achiziţionare al inovării nu este suficient utilizat în serviciile publice;
- probleme de finanţare: finanţarea inovării în cadrul administraţiei publice continuă să fie strâns legat de bugetele instituţiilor;
- învăţarea organizaţională şi inovarea instituţională: condiţii nefavorabile persistă în ceea ce privesc reglementările resurselor umane, legi şi practici, flexibilitate, diversitate, mobilitate şi creativitate limitată pentru a crea şi implementa noi idei.

Aceste bariere blochează oportunităţile pentru o schimbare socială pozitivă. Desigur că aceşti factori pot fi consolidaţi, modele de leadership şi guvernare pot fi transformate prin focusare pe inovare, pot fi dezvoltate instrumente şi abilităţi, aşadar ceea ce lipseşte este iniţierea şi aplicarea unor propuneri concrete atât la nivel european cât şi la nivel naţional, în cadrul multor state membre U.E.

În anul 2013, potrivit „Innovation Union Scoreboard", întrucât sectorul public este expus aceloraşi condiţii dificile economice şi financiare, acesta se confruntă cu probleme specifice ca:
- obstacole structurale: competenţe dispersate şi mecanisme de guvernare inovatoare ineficiente, diversităţi ale culturilor administrative şi legislative care rezultă din cadre de reglementare ce împiedică deseori inovarea;
- constrângerea de resurse: funcţionarii sectorului public şi managementul sunt cele mai importante surse ale sectorului public inovativ;
- coordonarea problemelor.

Potrivit datelor analizate de grupul de experţi, există câteva principii care ar trebui să stea la baza sectorului public pentru depăşirea barierelor privind inovarea:
- crearea şi design-ul soluţiilor inovatoare de către sectorul public împreună cu alte state membre ale Uniunii Europene sau alte guverne, medii de afaceri, cetăţeni şi cel de-al treilea sector;
- adoptarea unor noi şi colaborative modele de furnizare a serviciilor prin intermediul parteneriatului public-privat sau cu organizaţiile neguvernamentale, atât în cadrul statului cât şi în afara frontierelor naţionale;
- deschiderea spre tehnologie;
- adoptarea experimentării şi antreprenoriatul.

Organizaţiile sectorului public au nevoie de perspective pe termen lung pentru a găsi soluţii. Într-un studiu realizat la nivelul Uniunii Europene au fost identificate trei tipuri de factori conducători ai schimbării şi bariere în calea

inovării, și anume: factori interni – resurse umane și factori care fac referire la acest aspect (educație, training, stimulente pentru inovare, management și leadership) și birocrație, structuri organizaționale și design. Factorii externi fac referire la colaborarea public-privat, co-crearea și implicarea utilizatorilor beneficiari, existența unor bune practici la nivel internațional și o schemă de premieră națională pentru inovarea sectorului public. Printre cei mai importanți factori politici se regăsesc reducere ori restricții ale bugetului, finanțare, decizii politice de la nivelul Uniunii Europene, suport politic prin legi și reglementări.

Nu organizațiile conduc către schimbare, către inovare, ci oamenii, personalul executiv și de conducere. Inovarea sectorului public trebuie să fie o responsabilitate la toate nivelele, de la politicieni care sunt responsabili de inițiativele legislative, de politici publice până la leadership-ul de la nivelul fiecărei organizații publice, manageri publici și funcționari publici. Într-adevăr, pentru realizarea inițiativelor personalului executiv este nevoie de acceptul leadership-ului, funcționarii publici pot fi demotivați în lansarea unor noi idei din cauza răspunsului slab ori negativ dat de superiori.

De altfel, în ciuda abilității managerilor publici de a testa noi idei, de a experimenta noi abordări inovative și de a dezvolta noi proceduri, acestea pot fi descurajate de regulile rigide organizaționale, de lipsa reglementării cadrului pentru aplicarea acestora. Acești agenți ai schimbării trebuie să colaboreze mai mult și într-o altă manieră care să conducă la realizarea obiectivelor propuse.

Sectorul public se confruntă cu multe probleme pe termen lung, pe lângă nevoile moderne ale cetățenilor. Explozia factorului tehnologiei informației și comunicațiilor cât și altele presupun un nou mod de operare al administrației publice și o nouă percepție asupra sa.

Administrația publică trebuie să-și regândească modul în care poate obține cele mai bune rezultate ale politicilor publice și să-și reproiecteze structurile organizaționale interne și procesele.

4. Preocupări privind inovația socială la nivel european și internațional

Câteva state emergente, și China, în mod particular, au devenit actori importanți în sistemul inovației globale. Multe economii emergente au industrii sau afaceri care se află la frontiera tehnologică și au nevoie să inoveze pentru a concura. State cu o creștere de participare la rețeaua de inovare globală sunt China, India, Brazilia, Rusia și USA. Aceste state au înțeles importanța tehnologiei în susținerea inovației prin reducerea costului de acces și difuzare al informației și permiterea startului proceselor de inovare (OECD, 2012:20).

Inovația socială contribuie la bunăstarea socială, oferă acces la oportunități și introduce inovații tehnologice în comunități. Prin adoptarea tehnologiei se promovează inovarea în cadrul sectorului public, simplificarea procedurilor administrative, pentru centrarea serviciilor pe cetățean, pentru eficiență și eficacitate, creșterea transparenței și eficacității, suportul politicilor și proceselor de decizie, salvarea resurselor financiare, împuternicirea cetățenilor datorită utilizării inovative a noilor tehnologii.

Studii empirice realizate pe inovarea în sectorul public au fost realizate de către NESTA într-un studiu pilot în anul 2010 asupra organizaţiilor publice din care a reieşit că 90% din acestea au introdus servicii noi sau îmbunătăţite semnificativ. Un alt proiect pilot care a fost realizat pe cinci state nordice măsurând inovaţia publică (MEPIN) asupra organizaţiilor publice de la nivel local, regional şi central, din care 80-90% au introdus o inovaţie, rezultatele MEPIN confirmând rolul managementului ca factor important al sectorului public inovativ şi lipsa de finanţare ca fiind o barieră importantă către inovaţie.

De asemenea, Innobarometrul Comisiei Europene din 2010 pe inovare în administraţia publică, realizat pe 29 de state europene a arătat că două treimi ale administraţiei publice au afirmat că au introdus servicii noi sau îmbunătăţite semnificativ. Din rezultate a reieşit că cel mai semnificativ factor conducător al inovaţiei a fost introducerea unor noi legi şi reglementări, urmate de noi priorităţi de politici publice şi implementarea mandatorie de furnizare a serviciilor online.

Guvernul Danez a desfăşurat un program numit „Free Municipalities", în care 9 din 98 de municipalităţi li s-a acordat un statut special. Ca liberă municipalitate, o autoritate locală poate aplica la Ministerul de Interne să fie scutită de o anumită regulă sau legislaţie, pentru a i se permite să experimenteze modalităţi inovative pentru rezolvarea unei sarcini. Scutirile pot fi aplicate în cadrul tuturor domeniilor de politici precum educaţie, sănătate, afaceri sociale, mediu, guvernare digitală etc. Municipalităţile libere pot aplica individual sau în colaborare.

Acest experiment se doreşte şi la nivelul Uniunii Europene prin stabilirea unor mecanisme clare şi transparente pentru acordarea statutului de organizaţie liberă şi pentru acordarea drepturilor la această provocare.

Scopul acestui proiect este de a oferi oportunitatea organizaţiilor publice de la toate nivelurile, să demonstreze cum sunt capabile să realizeze obiectivele fără o reglementare existentă sau una nouă, şi de a împuternici organizaţiile/statele membre să se organizeze şi să inoveze mai bine în abordările şi serviciile lor. Valoarea pe care o aduce acest plan este de a elimina legislaţia inutilă şi obstructivă la toate nivelurile de guvernanţă şi găsirea unei modalităţi de a furniza mai multă valoare publică.

La nivelul statelor membre, există câteva exemple de laboratoare de inovare, precum: „La 27e region" în Franţa, „Behavioural Insights Team" în UK şi „Mindlab" în cadrul guvernului danez. La nivelul SUA a fost stabilit recent „Innovation Lab at OPM' iar în cadrul guvernului Australian funcţionează laboratorul „DesignGov" în Canberra.

La nivelul Uniunii Europene se doreşte un nou mecanism de guvernanţă care constă în 28 de unităţi strategice ale administraţiilor publice ale statelor membre plus Comisia Europeană şi poartă denumirea de Acest mecanism va stabili o reţea virtuală de membrii, a cărei infrastructură va fi „Innovation Single Contact Points" (iSCPs), construită pe structurile şi resursele existente incluzând baze de date cu studii de caz şi reţele precum sunt „European Network of Public Administration' (EUPAN) şi „Observatory of Public Sector Innovation" al OECD. De asemenea, acesta va fi strâns legat şi sprijinit de „EU Innovation Delivery Teams".

Un instrument care vizează managerii publici şi recomandat de Grupul Expert de la nivelul Uniunii Europene este un „toolbox", pus la dispoziţie pe o pagina web ce cuprinde un set de instrumente focalizate pe procese de inovare colaborative, incluzând metodologii, cadrul problemelor, stabilirea unei echipe de inovare, identificarea unei baze de date cu cunoştinţe referitoare la inovare, analize şi recunoaşterea unor modele, testare şi măsurare, ghiduri pentru manageri şi angajaţi în dezvoltarea poziţiilor acestora. Cei care au nevoie de aceste informaţii pot găsi abordări şi metode concrete care să conducă la procesul de inovare, noi pârghii de a face faţă provocărilor apărute, mecanisme de diagnosticare online, inspiraţie şi moduri concrete de a efectua procesele de inovare.

Un alt instrument este „European Citizens Scoreboard" pentru serviciile publice prin benchmarking care permite măsurarea performanţelor şi realizarea de comparaţii, ajutând organizaţiile publice să stimuleze inovarea şi să se implice în îmbunătăţirea proceselor.

5. Abordarea inovaţiei sociale în România. Studiu de caz: Primăria Municipiului Braşov

Pornind de la ideea îmbunătăţirii calităţii serviciilor publice oferite cetăţenilor, Agenţia Naţională a Funcţionarilor Publici şi-a propus să organizeze o conferinţă internaţională „Inovaţie şi calitate în sectorul public", demarând totodată o competiţie naţională care are ca scop diseminarea bunelor practici în furnizarea serviciilor publice, încurajarea şi recunoaşterea acestora prin premierea celor mai bune practici şi idei aplicate în administraţia publică din România, începând cu anul 2008 şi continuând până în prezent.

Prin intermediul acestei iniţiative se doreşte să se contribuie la promovarea unor schimbări majore în sectorul public din România, trasând direcţii inovatoare în vederea unei preocupări mai intense asupra dezvoltării reformei în administraţia publică.

Obiectivele urmărite prin realizarea competiţiei vizează: creşterea standardelor la nivelul administraţiei publice, dezvoltarea serviciilor publice, împărtăşirea ideilor la nivelul instituţiilor administraţiei publice pentru a încuraja bunele practici şi promovarea inovaţiei la nivelul tuturor domeniilor. În fiecare an, tematicile de concurs sunt diferite, acestea fiind adaptate la situaţia actuală iar cele mai bune practici sunt diseminate atât prin intermediul conferinţei dar şi printr-un Ghid de bune practici, disponibil în format electronic.

În anul 2016, Primăria Municipiului Braşov a fost premiată pentru bune practici, încadrându-se în pilonul nr. 4 al concursului, „Reducerea risipei şi eficientizarea cheltuirii banului public în administraţia public locală" pentru două proiecte pe care instituţia le-a implementat. Prin intermediul proiectelor s-a realizat un sistem de management informatizat integrat al flotei transportului în comun şi un sistem integrat de telegestiune a iluminatului public la nivelul municipiului Braşov.

Primul proiect a avut ca rezultate realizarea unor sisteme de vânzare şi emitere a titlurilor de călătorie prin casierii moderne şi automate de vânzare, sisteme de informare în timp real despre orarul curselor, prioritizarea vehiculelor

transportului în comun în intersecţiile semaforizate. Prin intermediul acestuia s-a contribuit la revitalizarea urbană, creşterea calităţii serviciilor publice la nivelul standardelor europene şi a eficienţei transportului public, creând premisele reducerii gradului de poluare prin creşterea utilizării transportului public în comun. Proiectul a vizat îmbunătăţirea condiţiilor de transport în comun, a fluxului rutier, creşterea siguranţei, a confortului cetăţenilor şi reprezintă singurul proiect de o asemenea complexitate şi inovaţie pe această componentă, la nivel naţional. Proiectul a fost realizat de către Primăria Municipiului Braşov împreună cu Regia Autonomă de Transport Braşov ceea ce a presupus o colaborare între cele două instituţii.

Cel de-al doilea proiect a avut ca scop modernizarea sistemului de iluminat public prin posibilitatea controlului prin telegestiune a punctelor de iluminat de către un dispecerat centralizat de supraveghere şi monitorizare şi implementarea unui sistem integrat de supraveghere video în zonele de risc pentru creşterea siguranţei publice. Prin platforma software inteliLIGHT utilizată, reţeaua electrică a devenit suport şi pentru multiple aplicaţii instalate în folosul comunităţii. Proiectul a vizat un consum mai mic de energie şi resurse, îmbunătăţirea infrastructurii urbane şi îmbunătăţirea serviciilor urbane.

În lipsa unor bune practici pe astfel de iniţiative, instituţia a identificat soluţii şi a luat decizii pe baza cunoştinţelor şi experienţei echipei extinse de proiect. De asemenea, pentru succesul şi sustenabilitatea proiectelor a fost necesar armonizarea acestora cu cadrul legislativ, dezvoltarea unei relaţii de parteneriat între actorii implicaţi, capacitatea de a face faţă provocărilor care au apărut în timpul implementării şi susţinerea top managementului în derularea proiectelor.

Cele două proiecte inovatoare reprezintă paşi importanţi pentru un oraş inteligent, Primăria Braşov a implementat şi continuă să desfăşoare proiecte numeroase, printre care „Dispecerat Tehnic Integrat la nivelul Municipiului Braşov – Servicii electronice geospaţiale –eturist în Braşovul istoric", „Dezvoltare locala prin educaţie flexibilă: Implementarea unei platforme e-Learning la nivelul Primăriei Municipiului Braşov", „Primăria Braşov la un click distanţă!- promovarea interacţiunii între sectorul public şi întreprinderi/cetăţeni prin valorificarea potenţialului TIC". Prin cel din urmă proiect, primăria a realizat un portal proiectat ca punct unic de acces pentru cetăţeni şi mediul de afaceri, acesta este menit să înlocuiască, în condiţii legale şi de securitate tranzacţiile, deplasarea la ghişeu şi interacţiunea fizică între cetăţeni şi funcţionarii publici.

Prioritățile la nivel european din domeniul dezvoltării regionale, precum creştere inteligentă, durabilă şi integrativă se regăsesc în cadrul obiectivelor propuse prin „Strategia de dezvoltare durabilă a Municipiului Braşov 2030". Complexitatea obiectivelor de dezvoltare şi a măsurilor, precum şi domeniile care trebuie integrate, depăşesc în unele cazuri sfera de competenţă a Municipiului Braşov şi presupune cooperare cu diferiţi parteneri, cetăţeni.

Primăria Municipiului Braşov promovează coparticiparea cetăţenilor prin forme adecvate pentru integrarea acestora în procesul de implementare şi organizarea de workshop-uri şi evenimente prin care pot fi adunate ideile şi sugestiile participanţilor care pot contribui la implementarea măsurilor. Instituţia

participă în mod activ în cadrul programelor europene care vizează transferul de knowhow, în cadrul unor inițiative de dezvoltare spațială și colaborează cu alte orașe. Pentru susținerea inițiativelor inovațiilor sociale este necesar sprijin de la nivel național acordat eforturilor ce se depun în coordonarea unor procese complexe de dezvoltare din cauza capacității limitate de co-finanțare a autorităților locale.

Concluzii

România are nevoie să restabilească creșterea economică, ocuparea forței de muncă și să realizeze reforme structurale pe termen lung la toate nivelurile, în mod special la nivelurile economic și instituțional (sectorul public, serviciile publice, competiție etc.).

Administrația publică trebuie să folosească inovarea socială ca un instrument de a introduce schimbarea sistemică în societate la toate nivelurile: instituții, economie, educație, cultură, sănătate etc. Inovațiile sociale reprezintă un mecanism pentru obținerea schimbării sociale deoarece acestea sunt văzute ca o abordare a cauzele principale ale problemelor sociale.

Inovațiile în administrația publică pot fi realizate prin schimbarea politicilor publice și a cadrului legislativ, schimbări în gândire, în modul de abordare al furnizării serviciilor publice și în oferirea de soluții relevante în cadrul administrației publice. Pentru a se adresa acestor provocări, sectorul public trebuie să fie deschisă tuturor, să colecteze cele mai bune practici, sa colaboreze cu alte instituții din țară și din afara sa pentru a reuși o schimbare socială durabilă. Forme ale guvernanței precum colaborări, platforme informale sau programe sunt considerate cea mai bună metodă de a încuraja inovarea socială.

Bibliografie

Amoros, M.A. and Tippelt, R., (2012), Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), *Managing Change and Innovation: A Challenge for Modern Organizations*, Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (Giz) GmbH., Germany.

Blunt, P., (2016), *Public Administrative Reform and Management Innovation for Developing Countries*, disponibil online la http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan006226.pdf, accesat la 9 octombrie.

Bonneau, M. and Jegou, F., URBACT, (2014), *State of the Art, Social Innovation in Cities*, disponibil online la http://urbact.eu/sites/default/files/urbact_state_of_the_art_socinn.pdf, accesat la 2 noiembrie, 2016.

Bureau of European Policy Advisers (BEPA), European Commision, (2011), *Empowering People, Driving Change, Social Innovation in the European Union*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Bureau of European Policy Advisers (BEPA), European Commision, (2014), *Social Innovation. A Decade of Changes*, disponibil online la https://www.edic-eindhoven.nl/downloads/EU-social-innovation_en.pdf, accesat la 24 octombrie, 2016.

Enterprise and Industry, European Commission, (2012), *Strengthening Social Innovation in Europe*, Belgium, disponibil online la https://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjA0PnjyN7TAhUKZFAKHa6BDB0QFggtMAE&url=https%3A%2F%2Fwww.minaraad.be%2Fdigibib%2Fprojects%2F2012-013%2FEuropean%2520Commission%2520-%2520Strengthening%2520social%2520innovation.pdf%2Fdownload&usg=AFQjCNGDZZ8fp_sj8tyoAFmFbPHq2j8cTw, accesat la 5 noiembrie, 2016.

European Commission, (2013), *Powering European Public Sector Innovation: Towards a New Architecture*, Report of the Expert Group on Public Sector Innovation, Luxembourg, disponibil online la https://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/psi_eg.pdf, accesat la 22 octombrie, 2016.

European Commission, (2016), Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Implementation of the Strategy for International Cooperation in Research and Innovation*, Brussels, disponibil la https://www.ffg.at/sites/default/files/downloads/progress_report_oct-2016.pdf, accesat la 5 noiembrie, 2016.

Mulgan, G., Nesta, (2014), *Innovation in the Public Sector. How Can Public Organisations Better Create, Improve and Adapt?*, disponibil online la http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/innovation_in_the_public_sector-_how_can_public_organisations_better_create_improve_and_adapt_0.pdf, accesat la 7 noiembrie, 2016.

Pagina web a Primăriei Municipiului Braşov, *Strategia de Dezvoltare a Municipiului Braşov 2030*, disponibil online la http://www.brasovcity.ro/documente/public/constructii-urbanism/Strategia-dezvoltare/Strategia%20de%20dezvoltare%20a%20Municipiului%20Brasov.pdf, accesat la 3 octombrie, 2016.

Pagina web a Primăriei Municipiului Braşov, *Raport Sondaje privind Oraşul Braşov*, disponibil online la http://www.brasovcity.ro/documente/public/constructii-urbanism/Strategia-dezvoltare/Raport_sondaje.pdf, accesat la 4 octombrie, 2016.

Pisano, U., Lange, L. and Berger, G., (2015), *Social Innovation in Europe, An Overview of the Concept of Social Innovation in the Context of European Initiatives and Practices*, European Sustainable Development Network (ESDN) Quarterly Report Nr 36, Vienna, Austria.

Regional and Urban Policy, European Commision, (2013), *Guide to social innovation*.

Deontologia civilizaţiei universale

Lucia MUREŞAN,
ANSVSA

muresan.maria@ansvsa.ro

Motto:
„Suntem în faza unei noi epoci care se naşte şi care, depăşind Adevărurile şi Oamenii, stabileşte modestul loc al fiecărui adevăr, al fiecărui om, unind adevărurile şi unind umanitatea."
(Anton Dumitriu)

Rezumat:

Pornind de la relaţia de implicare reciprocă generată, la diferite niveluri, între cultura şi civilizaţia unei comunităţi - oraş, stat, continent, etc..., lucrarea expune o nouă paradigmă cultural-ştiinţifică - paradigma integralist-transdisciplinară - şi modul în care, prin intermediul său, deontologia civilizaţiei poate fi numită, proiectată şi exprimată la nivel universal. Paradigma integralist-transdisciplinară (ITD), obţinută prin conjugarea integralismului lingvistic coşerian (unicul sistem integralist ştiinţific recunoscut academic) cu transdisciplinaritatea (noua metodologie ştiinţifică derivată din fizica cuantică, validată de asemenea la nivel academic-universitar) - poate genera modele noi de lucru prin care, sistemele actuale administrative în primul rând dar şi cele juridice şi legislative, se redresează. Paradigma ITD redefineşte obiectele de studiu / activitate ale marilor cadre multidisciplinare actuale aflate în impas, - pornind de la aspectele de relaţionare (comunicare) pe care le conjugă corect cu funcţionalitatea şi organicitatea sistemelor (modelelor) de lucru pe care le prefigurează, – „corect" însemnând universal valabil. Lucrarea defineşte condiţiile şi principiile sine qua non care asigură durabilitatea unei comunităţi, al cărei nucleu generativ trebuie să fie corecta relaţionare, - propunând şi instrumente concrete în sensul acestei dezvoltări.

Cuvinte cheie: occident, integralism, transdisciplinaritate.

Dezvoltarea armonioasă a unei comunităţi umane, la orice nivel (local, statal, regional, etc...), se defineşte astăzi prin aspecte care trebuie să răspundă, corect, unei culturi de tip *integrativ*; aceasta semnifică aducerea *coerentă* în activitatea curentă (civilizaţie) a valorilor aparţinând atât ştiinţelor exacte cât şi ştiinţelor umane – dar şi, de asemenea, valorilor celorlalte forme ale culturii: limbaj, artă, religie, mit, tehnică şi filosofie.

Această „cultură de tip integrativ", care conţine toate ingredientele unei civilizaţii funcţionale, trebuie pusă în scenă dinamic atât de nucleele decizionale ale societăţii cât şi, în acelaşi timp, de fiecare membru al comunităţii în parte – ceea ce răspunde esenţial unei *civilizaţii coerente planetar*. Dincolo de faptul că o asemenea situaţie pare de neatins - pentru a o face totuşi posibilă, trebuie cu siguranţă să precizăm, mai întâi teoretic, care ar fi pilonii esenţiali ai unui asemenea model - pentru a vedea apoi cum putem, prin decizii *asertive*, să îl instituim.

De ce avem nevoie aşadar de o deontologie universală a civilizaţiei, de unde necesitatea gândirii de tip universal şi cum de este posibilă o deontologie a civilizaţiei universale, - ce anume face ca un model de civilizaţie să fie de tip universal? - sunt întrebările la care articolul de faţă propune un răspuns succint, actual.

Termenii „cultură" şi „civilizaţie" sunt asumaţi de această lucrare în sensul operei logicianului Anton Dumitriu, cunoscut pentru studiile sale remarcabile în domeniu (Orient şi Occident, Culturi eleate şi culturi heracleitice, etc...) – studii prin care este elucidată esenţial relaţia dintre cei doi termeni. Prin enunţarea aspectelor fundamentale din opera lui A Dumitriu, intenţionez desprinderea principiilor esenţiale ale unei civilizaţii conjuncte cu cultura - congruente cu cercetarea proprie, care propune pentru reformarea administraţiei publice a statului dar şi europene, o nouă paradigmă epistemologică - epistemologia integralist-transdisciplinară respectiv, modelul de lucru integralist-transdisciplinar.

„(…) *Cultura, în general, este sistemul de principii după care are loc întreaga activitate, pe toate laturile, a unei colectivităţi*"- iar atunci când această activitate are loc înafara unui asemenea sistem, ea este haotică, rezultând o civilizaţie „neordonată" (A. Dumitriu, 1987, 108). O asemenea colectivitate nu a reuşit încă să „secrete" o cultură, nu a ajuns la maturitate, spune în continuare A. Dumitriu. Civilizaţia nu este un caracter esenţial al culturii, ci numai organicitatea sa manifestă: *dacă ne găsim în faţa unei civilizaţii organizate, este sigur că ea exprimă o cultură*; dezvoltarea extraordinară a unei civilizaţii nu este însă semnul sigur al unei culturi mari, căci numai după gradul de *organicitate* al ei se poate judeca nivelul cultural respectiv. „Dacă înţelegem că nu cultura secretă civilizaţia, ci numai o organizează ca expresie a ei, civilizaţia nu mai e o condiţie necesară a culturii; între ele nu există un raport de implicaţie de la antecedent la consecvent. Dar acest raport există între cultura şi organicitatea unei civilizaţii corespunzătoare" (A. Dumitriu, 1987, 109); aşadar, doar dacă această civilizaţie este dublată de o structură principială, ea exprimă existenţa unei culturi.

În cultura occidentală se constată *absenţa unei organicităţi culturale*, remarcă mai departe A. Dumitriu; „constatăm, de asemenea, o dezvoltare uluitoare a unei activităţi care nu integrează actul într-un sistem principial. Încheierea noastră nu

poate fi, fatal, decât că nu ne aflăm în faţa unei culturi superioare pe măsura unei civilizaţii împinsă la o dezvoltare maximă" (A. Dumitriu, 1987, 109). Din toate aceste motive A. Dumitriu precizează că *civilizaţia europeană este relativ tânără, lipsită de maturitate*: „Cultura tânără a Occidentului, neorganizată încă pe nişte principii unitare, nu a avut forţa necesară să imprime o direcţie unică şi definită activităţii noastre civilizatoare." (A. Dumitriu, 1987, 109).

A. Dumitriu citează, mai mult, cercetări recente asupra primitivilor şi animalelor care au demonstrat că există, chiar şi la animale, un instinct tehnic, acesta nefiind propriu omului; "intervenţia culturii se manifestă, astfel, numai în modalitatea şi organicitatea unei civilizaţii şi nu, pur şi simplu, în facultatea de a fabrica" - conchide autorul, - sau de a dispune elementele fabricate, am putea adăuga noi acum, în plină eră de implementare a comunicării electronice în comunitate, înainte de a beneficia de *principii clare de relaţionare* interumane, interinstituţionale, inter/trans-guvernamentale/statale – pe care acest instrument *facilitator* al comunicării să se poată insera. În afara acestor coordonate ale relaţionării – organizării, care să fie durabile într-adevăr, să fie prin urmare bazate pe principii organice (care să poată da seama de organizarea funcţională a unui organism comunitar), aceste instrumente „golemice" - supradimensionate / excrescute în afara unor principii organice coerente cu sistemul, se întorc într-o anumită măsură împotriva omului prin faptul că la un anumit nivel prag au un destin autonom – independent de voinţa personală-comunitară a omului. *Un prim principiu pe care îl putem desprinde aşadar este acela că avem nevoie de intervenţia organică a culturii în civilizaţie – o intervenţie care, prin principii, să poată organiza.*

În timp ce cultura semnifică viaţa spirituală a omului, dimensiunea umană care caută să se întemeieze înafara contingenţelor concrete (dar ale cărei valori întemeiate, recunoscute, trebuie să fundeze civilizaţia aferentă) - „civilizaţia ar însemna viaţa *civilis*, viaţa în cetate, cum era în trecut, sau viaţa în cetăţi, cum este în prezent, când e vorba de o naţiune sau de naţiuni federale"- fiind deci aspectul uman tributar unor constrângeri necesare. Poţi fi civilizat fără a fi cult – civilizaţia fiind mai mult o problemă de educaţie civică decât intelectuală în sensul strict al cuvântului; se poate imagina o colectivitate total incultă - nu se poate însă să existe o societate complet lipsită de orice civilizaţie – deoarece societatea presupune un minimum de convenţii, o serie de unelte elementare, care toate sunt opere de civilizaţie (A. Dumitriu, 1987, 117). Relaţiile dintre oameni şi oameni, dintre oameni şi natură (realitate, am spune, împreună cu transdisciplinaritatea), se exprimă direct prin ele. *Fundamentarea acestor relaţii este o operă de cultură*, precizează A. Dumitriu şi abia această fundamentare poate susţine o civilizare autentică.

Un al doilea principiu pe care putem să îl extragem prin urmare din opera marelui logician - congruent cu paradigma integralist-transdisciplinară - este acela că fundamentarea organicităţii culturale a unei civilizaţii porneşte de la relaţii - de la modul relaţionării într-un sistem.

Al treilea principiu pe care îl putem deduce, oarecum contrar tezelor lui A. Dumitriu, este necesitatea stabilirii unei culturi de tip axiomatic. „Cultura europeană nu a izbutit sa se axiomatizeze şi de aceea nu formează un corp de doctrină bine definit, ne spune autorul; ea este deschisă, falsul şi adevărul nefiind întotdeauna

absolut distincte" (A. Dumitriu, 1987, 121). Toate teoriile ştiinţifice cunoscute pledează pentru acest tip de „deschidere" în care, pentru ca un sistem să fie coerent, axiomele / propoziţiile sale fundamentale trebuie să fie necontradictorii – avantaj care însă, ar trebui plătit prin incompletitudine, spune teorema godeliană a incompletitudinii sistemelor formale. Dar ideea că un sistem nu poate fi coerent şi complet în acelaşi timp se impune ea însăşi, paradoxal, ca şi moment logic coerent şi complet în cultura occidentală – nefiind negată încă de nici o teorie sau aport cultural (foarte) cunoscut. Persistenţa acestei matrici de gândire în cultura occidentală actuală este un fapt incredibil deoarece ea *duce inevitabil la o depresie a demersurilor reale, la inconsistenţa şi / sau incompletitudinea tuturor acţiunilor noastre* – pe scurt, a civilizaţiei de tip occidental. Abia aceasta sugerează esenţial necesitatea unei schimbări *radicale* care trebuie să aibă loc în gândire şi activitate pentru a reforma state, administraţii, uniuni; o schimbare paradigmatică actuală utilă trebuie să aibă amploarea acestei transgresiuni.

Ideea că orice ai face este ori incomplet, ori incoerent – erodează astăzi fundamental orice demers, orice proiect pe termen lung - inclusiv cel de unificare europeană. Se speră în fond că în timp, lucrurile se vor conjuga oarecum de la sine – importantă fiind intenţia şi unele impulsuri orientate în acest sens – dacă se întâmplă să apară. Dar un asemenea model de lucru este totuşi mult prea orb pentru a califica integrarea europeană – care are nevoie la orice nivel al subsidiarităţii sale de o viziune coerentă şi completă asupra acestui demers. A. Dumitriu pledează pentru „heracleitismul" culturii de tip occidental (devenirea continuă – lipsită însă de coordonate clare / „Toate curg", afirmă Heraclit) în faţa „eleatismului" oriental (gândirea orientală fiind coerentă dar închisă, nemişcată de milenii, - incompletă aşadar / „Schimbarea este imposibilă", spune Zenon din Eleea) - fără a găsi însă o soluţie actuală pentru colaborarea constructivă dintre cele două mari direcţii milenare ale lumii, despre care spune că este absolut necesară pentru ieşirea din impasul actual al omului occidental. Precizând că nu poate fi vorba de un simplu sincretism sau import al unor idei dintr-o cultură în alta, autorul arată complementaritatea acestor direcţii fundamentale în cadrul unui demers actual de reconstituire a atitudinii omului pentru sine şi pentru comunitate în acelaşi timp. Soluţia pe care o vede, arc peste timp, este *homo creator*, arătând că fiecare om trebuie să se construiască pe sine în libertate deplină a gândirii, prin aceasta aducându-şi contribuţia proprie, unică, la realizarea omenirii; adevărul se construieşte în dinamica acestei complementarităţi progresiv şi toţi oamenii trebuie să contribuie, treptat, la continua (trans)formare a umanităţii.

Axiomatizarea apare în cultură o dată cu apariţia logicilor polivalente - adică, atunci când a devenit necesar un nou tip de raţionament, care să permită articularea coerentă a unor fapte contradictorii pentru gândirea liniară - mecanicistă occidentală de până atunci – fapte care se dovedeau totuşi în acelaşi timp certe, acreditate fiind experimental. După cum se ştie, cultura occidentală nu a adoptat încă, organic (trans-formator) nici un fel de logică polivalentă (noi bazându-ne, tradiţional, pe logica bivalentă „adevărat" şi „fals" în dezbateri – *tertium non datur*). Tot mai mulţi autori actuali însă pun problema inserării în civilizaţia noastră, în mod tradiţional fluidă, pentru repoziţionarea ei faţă de

momentul dificil, stagnant şi impropriu din acest motiv, actual – a unei logici trivalente, cel puţin. Este spre exemplu cazul marelui logician român Ştefan Lupaşcu – al cărui „terţ inclus", bazat teoretic pe indubitabile fapte cuantice, este preluat de acad. Basarab Nicolescu într-un sistem metodologic ternar, radical diferit de metodologia ştiinţifică actuală, care este „binară", utilizând în toate demersurile sale logica terţului exclus; această nouă metodologie, având la bază un sistem de trei axiome / piloni fundamentali (existenţa mai multor niveluri de realitate – *axioma ontologică,* logica terţului inclus – *axioma logică* şi complexitatea – *axioma epistemologică*) aparţine Modelului transdisciplinar al realităţii şi este sursa unor importate demersuri de transpunere a culturii şi civilizaţiei pe noi baze de raţionament, în acord deschis cu marile provocări actuale, în întreaga lume.

Aşa cum am mai arătat, dincolo de toate aceste demersuri înnoitoare – care toate sunt legate, în opinia mea, de stabilirea conexiunilor axiomatice cu diferite tipuri de logici care dau seama despre realităţi concrete provocatoare pe care trebuie să le acceptăm - există un fapt cultural actual, un model *complet şi coerent* al unei asemenea noi ştiinţe despre care exegeţii spun fără excepţie că este un miracol al culturii - în contextul în care autorul ei, Eugen Coşeriu, „colosul din Germania", a trăit şi a scris într-o modestie şi erudiţie exemplare, proprie am putea spune poporului autentic român. „Lingvistica integrală" reprezintă o revoluţie copernicană în gândire, pentru a cărei asimilare chiar în sânul lingvisticii ar mai fi necesar un secol, spun exegeţii coşerieni, – şi în interiorul căreia, „investigaţia completă şi coerentă a întregului domeniu este teoretic întemeiată şi practic, legitimă şi organizată", afirmă profesorul M. Borcilă, considerat adesea chiar de Coşeriu ca fiind cel mai important cunoscător actual al lingvisticii integrale (M. Borcilă, 2003).

În cercetarea proprie am argumentat posibilitatea reîntemeierii întregii culturi în perspectiva integralismului lingvistic (numind acest cadru *dinamic* „Integralism cultural" – L. Mureşan, 2012), observând că acesta respectă în constituirea sa exerciţiul efectiv al terţului inclus, mai multor planuri / niveluri de realitate şi complexitatea reală a faptelor, nesimplificând nimic abuziv ci antrenând elementele ireductibile, esenţiale ale limbajului, în demersuri ternare argumentate exemplar – fiind astfel, congruent cu metodologia transdisciplinară. Modalitatea în care aceste două doctrine se pot conjuga, realizând modele de lucru integralist-transdisciplinare, face în continuare obiectul unor studii teoretice şi practice concrete la nivel de administraţie publică centrală – care însă se pot implementa la orice nivel public administrativ, constituindu-se într-un demers actual alternativ de redresare – reconfigurare a pilonilor fundamentali ai statului integrativ european.

Respectând dinamic complexităţile tuturor elementelor constitutive ale limbajului / lingvisticii, pe care le aduce la un prag unitar exemplar de preluare sistematică la nivelul unui singur model – *care devine astfel, integralist* – putem afirma că lingvistica integrală, *integralismul constituit pe fundamentul disciplinei pilot a culturii, în fapt,* - se detaşează optim de teorema godeliană a incompletitudinii, construind astfel un sistem unic în cultură în acest moment. Actualitatea în câmpul cunoaşterii a teoremei godeliene, căreia nu i se contestă, paradoxal, veridicitatea absolută, mărturiseşte teama de a nu pierde acest pas câştigat cu greu, - înfrângerea spiritului adevărurilor imuabile - care ar bloca tocmai

ceea ce este propriu culturii occidentale: continua (trans)formare, adevărul care se construieşte, nefiind dat o dată pentru totdeauna. Să nu confundăm însă spiritul heracleitic al culturii occidentale cu necesitatea validării absolute a teoremei lui Godel – căci acesta ar fi tocmai un contraargument; această teoremă este valabilă la rândul ei tot pentru un anume moment al culturii – şi anume, doar pentru spiritul accidental staticist al culturii occidentale în care, din nefericire, actualmente ne încadrăm. Doctrina coşeriană a integralismului repune însă în drepturi însăşi *dinamicitatea* spiritului / raţiunii (con-ştiinţelor), care este axul central al teoriei sale - constituindu-se astfel într-un veritabil *punct arhimedic* de redresare a culturii de tip occidental şi, foarte plauzibil, a demersului european.

Cu ocazia articulării modelului integralist-transdisciplinar al culturii (comunicării) am remarcat că există astăzi un staticism al gândirii şi activităţii occidentale, contrar spiritului occidental propriu-zis definit de mari oameni de cultură ai lumii, acela al continuei deveniri; blocajul se datorează întru totul gândirii de tip fragmentarist, incriminată de tot mai mulţi autori ca fiind esenţial destructurantă. Esenţializând în continuare, trebuie spus că *spiritul fragmentarist însuşi se datorează gândirii binare* - logicii simpliste, liniare, a terţului exclus. Acest spirit binar reprezintă capcana incredibilă a „demersului" actual administrativ european (nu se mai poate spune în fapt că ar fi vorba de un demers), infiltrat în cercuri vicioase însăşi la nivelul gândirii din universităţi; universitatea şi-a abandonat treptat astfel menirea în lume, aceea de a forma oamenii în spirit universal (B. Nicolescu). Aşa cum spunea, poate prea dur, A. Dumitriu: „Occidentul, această lume bizară unde inteligenţa, într-un elan prea mare, s-a întors distructiv împotriva ei însăşi, s-a înfrânt singură" – afirmaţie pe care o asimilăm doar unui semnal de alarmă, aducând în discuţie alterativa raţiunii integraliste.

Desigur, nu este posibil în acest cadru restrâns să descriem integralismul coşerian – cert este însă că integrarea europeană nu mai poate sta astăzi pe piloni intuitivi ci, are nevoie de o bază ştiinţifică reală, extrem de diferită de cea actuală, fragmentaristă (pozitivistă) – iar integralismul o poate oferi. Bazele integralismului sunt puse între anii 1950 – 1960, coincident cu anii de întemeiere ai Uniunii Europene şi studiile integraliste au înflorit de atunci în marile universităţi ale lumii în paralel cu dezvoltările integrării europene, oferind un câmp de lucru important pentru articularea ştiinţifică a acestor necesare dezvoltări. Principiul fundamental al integrării se desprinde cu necesitate din modul în care Coşeriu rezolvă, prin *analize ternare*, aspectele contradictorii de la interfaţa teoriilor comune ale limbajului cu realitatea concretă - care este atât actuală cât şi virtuală. Integrarea funcţionează din acest motiv numai pe baze axiomatice, *întregul fiind întotdeauna mai mare decât suma părţilor* – şi aceasta este (trebuie să fie) supremaţia integrării europene asupra uniunilor de tip federal (sumativ).

Un plan ştiinţific real al integrării trebuie cu atenţie pus în pagină, având în vedere principiile corecte ale acestui amplu demers, pentru a dezvolta activităţi de tip integrativ şi nu sumativ - pentru a nu se cădea în simpla federalizare; este necesară în acest sens dezvoltarea *atelierelor integralist-transdisciplinare* în toate domeniile de activitate, la început sub forma proiectelor pilot (la nivel guvernamental central / al instituţiilor centrale) care apoi pot fi implementate în

cascadă, la nivel local. Diferenţa dintre integrare şi însumare face spre exemplu ca proiectele pilot actuale (asumate metodologic ştiinţific inevitabil binar) să nu poată fi cu adevărat utile – mesajul fragmentarist intrând în extincţie prin definiţie cu mult înainte de a da rezultatele scontate. Câteva consecinţe ale fragmentarismului şi respectiv integralismului în comunitate pot fi prezentate într-un tabel sinoptic succint (Fig.1).

FRAGMENTARISM (logică binară)	**INTEGRALISM** (logică ternară)
Viziune statică (sincronie – diacronie)	Viziune DINAMICĂ / CREATIVITATE (sincronie, diacronie şi istorie)
Procesualitate binară Metodologie binară Proiectele pilot – simulacre	Procesualitate TERNARĂ Metodologie ternară Proiecte pilot – Implementare
Cauzalitate locală (singura /dominantă)	Cauzalitate UNIVERSALĂ (patru tipuri de cauzalitate)
Intruziunea principiului naturalist în ştiinţele umaniste (culturii)	Principiile ŞTIINŢELOR UMANISTE diferenţiate de principiul naturii
Federalizare „Întregul" este reprezentat de suma părţilor	INTEGRARE Întregul este mai mare decât suma părţilor
Istoria este redusă la o simplă descriere (nu se poate învăţa din astfel de istorie)	Diferenţierea ISTORIE – DESCRIERE; Istoria implică viziune, concept, instrumentar universal (şi nu naturalist)

Figura 1. Tabel sinoptic cu consecinţe ale gândirii binare şi ternare în comunitate

Alte principii care pot fi preluate din studiile despre cultură şi civilizaţie ale logicianului Anton Dumitriu - sunt *repunerea în drepturi a filosofiei*, astăzi marginalizată – vorbim însă despre o filosofie ştiinţifică, prin care se recuperează practic dreptul la viziune, imagine de ansamblu a unei situaţii, fără de care nu se pot construi strategii şi nu se poate înainta (situaţie vizibilă în toate domeniile); *colaborarea şi nu competiţia* trebuie să ghideze dezvoltarea comunităţilor (în acest sens trebuie înclinată balanţa în educaţie, unde copiii sunt deprinşi să lupte unii cu alţii pentru a se departaja – şi nu să conlucreze, pentru a înainta); *deprinderea spiritului ştiinţific* ca şi regulă a învăţării: conştiinţa, nemaifiind un element pasiv de receptare, ar deveni un instrument care dirijează însăşi modalitatea reprezentărilor noastre, spune A. Dumitriu. („Cunoştinţele formează punctele de oprire a gândirii; în aceste puncte, gândirea nu mai este liberă", iar libertatea gândirii nu constă atât în formularea unor noi şi grandioase teorii – ci mai ales în faptul că ele sunt găsite imperfecte de propriul lor creator, că vor trebui depăşite, întregite prin altele – A. Dumitriu, 1987). În acest sens, tehnicianul (cel care practică ştiinţa şi nu omul de

ştiinţă) aplică orb metodele ştiinţei şi rezultatele ei, astfel încât tehnicianismul poate deveni periculos pentru dezvoltarea culturii şi civilizaţiei, fiind extrem de frecvent întâlnit – privilegiat în societatea noastră, atrage atenţia A. Dumitriu.

Este greu de admis pentru foarte mulţi dintre noi faptul că, având în vedere generalizarea dezintegrării treptate a sistemelor administrativ decizionale şi, aferent, a activităţilor care caracterizează astăzi sistemele umane (civilizaţia), responsabilitatea cheie este a tipului de cultură în care trăim. Câteva din problemele concrete ale unei administraţii publice în cultura de tip fragmentarist - din perspectiva integralist-transdisciplinară, ar fi: lipsa diferenţierii între a institui şi a administra, lipsa de definire a actului consilierii, separarea completă a executivului de decizional - sistemul piramidal fiind astfel complet nefuncţional, expertiză tehnică înalt majoritară faţă de expertiza ştiinţifică (dezafectarea practic a administraţiei publice de la ştiinţă), nivelul minor al expertizei (secretarial, gimnazial), competiţie mult exacerbată în detrimentul colaborării, lipsa comunicării - coordonării inclusiv extrasistem, lipsa completă a creativităţii (nu este permisă pentru că nu are nici o bază de reprezentare), etc....; toate aceste aspecte pot fi descrise precis şi redresate în cadrul unui program integralist-transdisciplinar de guvernare.

Putem afirma împreună cu transdisciplinaritatea că la baza tuturor acestor probleme se află metodologic existenţa a peste 8000 de discipline neintegrate instituţional – situaţie care necesită în mod evident depăşirea criteriilor de relaţionare pluri şi interdisciplinară. Din punct de vedere integralist, vorbim de lipsa fundamentală din proiectul integrării (statelor, activităţilor) a principiului conceptualizat al integrării dar şi a celorlalte principii care decurg din reaşezarea integralistă a principalelor direcţii de dezvoltare umană. Aceste două doctrine pot colabora la dezvoltarea *modelului universal al civilizaţiei*, fiind complementare; ne vom opri aici doar la ilustrarea, în sensul acestei complementarităţi, a congruenţei dintre principiile deontologiei culturii (E. Coşeriu, 1999) – şi exigenţele fundamentale ale transdisciplinarităţii (B. Nicolescu, 1999). Cerinţele privind respectarea obiectului real de studiu (condiţia primordială în ambele perspective), spre exemplu - sunt garantate în egală măsură de o atitudine transdisciplinară ca şi de o deontologie a culturii (Fig.2).

Principiile deontologiei culturii	**Exigenţe transdisciplinare**
1. Principiul realismului sau al obiectivităţii, al absolutei obiectivităţi (a considera în egală măsură aspectele actuale şi virtuale ale realităţii); "a spune lucrurile cum sunt"	Prima cerinţă a transdisciplinarităţii este respectarea „Obiectului Transdisciplinar" (a ţine seama de nivelurile multiple de realitate ale obiectului concret); „realitatea este ceea ce rezistă unor false reprezentări"
2. Principiul omului sau al cunoaşterii originare (referinţă la Husserl); obiectul activităţii culturale, libere şi creatoare, este infinit - el este identificat prin coincidenţa dintre *verum* şi *certum*	A doua cerinţă a transdisciplinarităţii priveşte „Subiectul Transdisciplinar", care trebuie să ţină seama, coerent şi izomorf cu nivelurile de realitate ale obiectului, de nivelurile sale multiple de percepţie (referinţă la Husserl)
3.Principiul tradiţiei – cercetarea tradiţiei este vitală în vederea înţelegerii	Tradiţia are poziţie şi validitate ireductibile în sensul cercetării pentru a înţelege

amplitudinii reale a aspectelor studiate	amplitudinea reală a problemelor luate în lucru
4. Principiul antidogmatismului (cercetarea teoriilor, modelelor similare pentru a vedea în ce sens acestea şi / sau propria teorie pot să primească îmbunătăţiri)	Antidogmatismul: sunt cercetate în permanenţă modelele şi teoriile cu aspecte congruente pentru o poziţionare corectă culturală
5. Principiul etic: cercetătorul este privit prin prisma de cetăţean al comunităţii; este în acelaşi timp *principiul utilităţii publice* (ştiinţa trebuie popularizată adecvat)	Activitatea transdisciplinară este întotdeauna a unui subiect în comunitate / univers

Figura 2. Congruenţe între deontologia culturii şi transdisciplinaritate

Atunci când susţinea pentru prima oară, la Cluj, conferinţa „Deontologia culturii", Eugen Coşeriu spunea: „în program, această conferinţă a fost intitulată ontologia culturii. (...) A fost însa o greşeală justificabilă, fiindcă poate vom susţine că ontologia şi deontologia este acelaşi lucru, că la un anumit nivel nu există diferenţă între *a fi* şi *a trebui să fii*. De altfel, ştiţi că există un principiu fundamental al lui Hegel conform căruia are loc această identificare între *sein* şi *sein sollen*, adevăratul *sein* al lucrurilor fiind acel *sein sollen*, acel *a trebui să fie* pe care îl implică" (E. Coşeriu, 1999). Aşadar deontologia (ceea ce trebuie să fie, noi creaţii de cultură şi civilizaţie) este atitudinea care trebuie să meargă în faţa ontologiei (ceea ce este dat deja) – astfel încât, prin viziune şi libertate corect înţeleasă, care se poate deprinde efectiv, educa – membrii comunităţilor să se dezvolte creativ, în acord cu comunitatea.

Sunt multe aspecte care pledează pentru faptul că Europa poate oferi un model organic universal de cultură, pentru a institui o civilizaţie coerentă universal; pentru aceasta ea însăşi trebuie să respecte condiţiile organice (culturale) ale devenirii, care sunt în orice caz de tip integralist. Subsidiaritatea trebuie să proiecteze la nivel local aceleaşi principii, care sunt principii ale devenirii umane, omul contribuind prin dezvoltarea sa proprie la dezvoltarea comunităţii locale şi umanităţii în acelaşi timp. Suntem încă în momentul în care unele state preiau – şi printre ele, România – modele de lucru particulare ale altor state, dat fiind că principiul intuit al integrării - *unitate în diversitate* - este pe de o parte recepţionat incorect iar pe de altă parte, nu este conceptualizat şi instrumentat corespunzător de la nivel central european. Prin autori români de amplitudine universală, această lucrare propune un model alternativ de administrare-instituţionalizare complet românesc, care permite prin instrumente concrete universale, dezvoltarea omului la toate nivelurile comunităţii în acord cu redresarea europeană.

Bibliografie

Borcilă, Mircea, (2001), *Început de drum în studiile integraliste*, în „Studia Universitatis Babeş-Bolyai", seria Philologia, XLVI, Nr.4, Cluj-Napoca;

Coşeriu, Eugenio, (1992), *Principiile lingvisticii ca ştiinţă a culturii*, în Apostrof, Cluj Napoca, nr.2;

Coşeriu, Eugen, (2003), *Universaliile limbajului (şi altele),* în „Dacoromania", serie nouă, VII – VIII, 2002 – 2003, Cluj-Napoca, p. 19-50;
Coseriu, Eugeniu, (1999), *Deontologia culturii*, Echinox – ciclul „Conferinţele Echinox", nr. 7-8-9, Cluj-Napoca;
Coşeriu, Eugen (1994), *Prelegeri şi conferinţe*, editor Eugen Munteanu, în «Anuar de lingvistică şi istorie literară», editat de Institutul de Filologie Română «A. Philippide» din Iaşi, (1992-1993);
Dumitriu, Anton, (1987), *Culturi eleate şi culturi heracleitice*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti;
Dumitriu, Anton, (1984), *Aletheia. Încercare asupra ideii de adevăr în Grecia antică*, Ed. Eminescu, Bucureşti;
Heidegger, Martin, (1988), *Repere pe drumul gândirii*, Ed. Politică, Bucureşti;
Marino, Adrian (1992), *Europa: o idee în expansiune*, în „Transilvania", Nouă serie nouă, Anul XXI (XCVIII), Nr 3-4;
Motocu, Marius, (2012), *A Transdisciplinary Understanding for Economic Risk Management*, in Transdisciplinarity and Sustainability, The Atlas Publishing, Lubbock, Texas, p.58-75;
Mureşan, Lucia (2015), *Dimensiunea universală a oraşului inteligent*, în Oraşul Inteligent, Ediţia a II-a, Ed. Economică, Bucureşti, p.29 – 45;
Mureşan, Lucia, (2012), *Un model transdisciplinar al comunicării,* (PhD. diss, Universitatea Babeş - Bolyai, Cluj Napoca), http://ciret-transdisciplinarity.org/biblio/biblio_pdf/Lucia_Muresan%20_final.pdf ;
Nicolescu, Basarab, (2009), *Ce este realitatea? Eseu în jurul gândirii lui Stéphane Lupasco*, traducere din limba franceză de Simona Modreanu, Ed. Junimea, Iaşi;
Nicolescu, Basarab, (1999), Transdisciplinaritatea. Manifest, Ed. Polirom, Iaşi;
Nicolescu, Basarab, (2010), Methodology of Transdisciplinarity – Levels of Reality, Logic of the Included Middle and Complexity, The Atlas, Transdisciplinary Journal of Engineering & Science Vol. 1, No. 1, pp. 19-38;
Nicolescu, Basarab, (2012), International Congresses on Transdisciplinarity: Their Importance for the Emergence of a Transdisciplinary Methodology, in Transdisciplinarity and Sustainability, TheAtlas Publishing, Lubbock, Texas, pp. 1-7;
Nicolescu, Basarab, (2006), *Transdisciplinarity – Past, Present and Future, Moving Worldviews – Reshaping sciences, policies and practices for endogenous sustainable development*, COMPAS Editions, Holland, p.142-166;
Nicolescu, Basarab, (2011), *Mecatronică şi transdisciplinaritate,* Convorbiri literare, Nr.12, Iaşi;
Nicolescu, Basarab, (2010), *Methodology of Transdisciplinarity – Levels of Reality, Logic of the Included Middle and Complexity,* The Atlas, Transdisciplinary Journal of Engineering & Science Vol. 1, No. 1, pp. 19-38;
Popescu, Livia, (2009), *Perspective teoretice în analiza problemelor sociale*, curs doctoral 2008-2009 sem I, Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca;
Păun, Nicolae, O'Neill, Michael, (2008), *Europe's Constitutional Crisis: International perspectives*, Ed. Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca..

Conservarea patrimoniului, punct de plecare în evoluţia urbanistică a Bucureştiului

Irina Airinei VASILE,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

irinavi2005@yahoo.com

Sorin BORDUSANU

Rezumat:

De la mica cetate de pe malul stâng al Dâmboviţei, loc unde domnitorul Vlad Ţepeş redactează un document ce atestă naşterea urbei, până la linia de cale ferată ce uneşte forturile construite de regele Carol I., Bucureştiul a cunoscut timp de mai bine de jumătate de mileniu, o evoluţie sinuoasă dar continuă . Începând cu prima parte a secolului al XIX-lea când s-a redactat primul regulament de urbanizare oraşului, cunoaşte o expansiune, numeroase localităţi limitrofe devenind cartiere ale capitalei. Multe din aceste zone dezvoltate datorită parcelărilor de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea sunt şi astăzi reprezentative pentru oraş. Arterele de circulaţie create cu această ocazie au primit denumiri care s-au integrat in viaţa cotidiană a oraşului, intrând cu timpul în tradiţia locului ca parte a patrimoniului nescris al oraşului. Parte din aceste denumiri amintesc de membrii marcanţi ai breslei arhitecţilor, care s-au implicat major în transformarea de la mica aşezare la oraşul pe care îl cunoaştem astăzi cu toate neajunsurile vieţii urbane. Păstrarea patrimoniului cultural este condiţia primordială a dezvoltării unei localităţi care îşi cunoaşte trecutul şi se bazează pe el. Cunoaşterea trecutului ajută la eliminarea situaţiei repetitive de distrugere a unora dintre elementele esenţiale ce evidenţiază continuitatea, situaţie distructivă marcată în principal în deceniul al IX-lea al secolului trecut, dar şi în prima parte a secolului al XXI-lea când multe elemente de tradiţie au dispărut din peisajul bucureştean. În acelaşi timp cunoaşterea trecutului ajută la crearea unei urbe care să asigure condiţii de locuire cu facilităţi moderne,dar şi cu păstrarea particularităţii fiecărei zone în parte, particularităţi create de-a lungul secolelor. Denumirile arterelor de circulaţie fac parte din prezenţa cotidiană fiind,în acelaşi timp, unul din elementele principale care marchează tradiţia locului, păstrând, într-o formă imaterială,istoria urbei.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, toponimie, Bucureşti, istorie urbană, străzi.

În decursul istoriei oamenii şi-au găsit sălaşul într-o zonă uşor de apărat şi în apropierea unui râu care să le dea atât siguranţa cât şi sursa de apă. Râul Dâmboviţa prin vechiul ei traseu sinuos şi cu numeroase meandre, care traversa vestitul codru al Vlăsiei, reprezenta un cadru propice locuirii.

Cu toate acestea, actuala capitală a ţării este atestată documentar destul de recent, trecând doar puţin mai mult de o jumătate de mileniu de când, la mijlocul secolului al XV-lea, domnitorul Vlad Ţepes emite documentul din reşedinţa voievodală din mica cetate de pe malul Dâmboviţei. În timp, în jurul cetăţii s-au aşezat meşteşugari şi negustori care au profitat de aşezarea propice pentru desfăşurarea activităţii lor. Şi marii boieri ai ţării şi-au construit reşedinţe pentru a fi în apropierea voievodului când acesta se afla în palatul de pe malul Dâmboviţei.

Dezvoltarea timp de mai bine de două secole a micii aşezări la care şi-au adus contribuţia meşteşugarii, negustorii şi marii boieri, face ca, la mijlocul secolului al XVII-lea să fie mutată aici capitala ţării. Meseriaşii, organizaţi în bresle specializate, ocupă compact zona imediat apropiată reşedinţei domneşti, grupată în funcţie de meseria fiecăruia, drumurile care le asigurau accesul fiind cunoscute după denumirea fiecărei bresle în parte. Până în secolul al XIX-lea, oraşul nu reprezenta mai mult decât teritoriul cuprins între Dealul Mitropoliei şi locul unde se afla mănăstirea Sfântul Sava.

Secolul al XIX-lea reprezintă începutul dezvoltării urbane a Bucureştiului care, atrăgând din ce în ce mai mult meseriaşi de toate nationalităţile, negustori care făceau schimburi între vestul Europei şi orient, reprezentanţi ai clasei conducătoare, se extinde în toate direcţiile păstrând, totuşi,o lungă perioadă de timp, un profund caracter rural, cu străzi dezvoltate sinuos, fără o regulă dinainte stabilită dar şi cu case care se construiesc în mijlocul unor grădini ce au făcut pe toţi străinii care au ajuns aici să-l compare cu o mare gradină.

Urbea s-a extins funcţie de cum se modelau şi remodelau proprietăţile. Cu toate că ne este greu să recunoaştem că prezenţa armatelor ruseşti conduse de generalul conte Pavel Dimitrievici Kiseleff reprezintă un prag important în această schimbare în bine a oraşului. Acum se concepe primul regulament care reglementează modul de dezvoltare, se propun aducţiuni de apă, are loc amenajarea unui sistem incipient de canalizare şi salubritate, începe pavarea arterelor importante fiind înlocuite tradiţionalele poduri de lemn care intrasera şi în denumirea arterelor. Tot acum se creează serviciul de pompieri, unităţi militarizate care îşi vor aduce contribuţia la toate mişcările revoluţionare ale secolului al XIX-lea.

Recunoaşterea aportului lui P.D. Kiseleff la crearea unei legislaţii liberale, foarte modernă pentru perioada în cauză, la sprijinirea celor care au participat la conceperea şi adoptarea Regulamentului Organic, îi aduc recunostinţa personalităţilor vremii, rămânând în memoria bucureşteană şi prin bulevardul creat la iniţiativa sa de la bariera Mogoşoaiei către reşedinţa de vară a unuia dintre cei mai mari domnitori ai Ţării Româneşti, Constantin Brâncoveanu, bulevard care îi poarta numele. Unirea principatelor a însemnat un pas important în dezvoltarea oraşului, acesta căpătând o importanţă deosebită odată cu declararea lui drept capitală a noului stat.

A doua parte a secolului al XIX-lea a adus investiţii deosebite, clădiri care urmau să adăpostească sediile unor instituţii moderne, dar poate cea mai

importantă lucrare este regularizarea râului Dâmboviţa. Amenajarea albiei râului şi realizarea unui traseu lipsit de meandre pe zona care traversează oraşul, a făcut ca ameninţarea de inundaţii să dispară în mare măsură dar şi să fie modernizată această parte a oraşului şi să se faciliteze circulaţia prin crearea celor două spaţii de ambele părţi ale râului. Pe una dintre zonele cele mai afectate ale râului, situată la poalele dealului Cotroceni a apărut unul dintre cele mai elegante cartiere bucureştene construite la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, cartierul Cotroceni.

În aceeaşi perioadă de timp, în jurul nucleului vechi al oraşului, pe terenurile unor mari proprietăţi au fost realizate mai multe parcelări care aveau în perspectivă dezvoltarea construcţiilor de locuinţe. Acţiunea de urbanizare s-a desfăşurat şi în localităţile limitrofe ale oraşului. În această perioadă au fost întocmite şi aprobate mai multe lucrări de parcelare care în timp s-au dezvoltat şi modernizat. Astfel în zona de nord a apărut, pe teritoriul cuprins între comuna Chiajna şi comuna Băneasa, două parcelări mari, parcelarea Chitila şi parcelarea Bucureştii Noi, ultima realizată pe moşia deţinută de familia Bazilescu.

Aceasta parcelare denumita Bucureştii Noi avea în vedere realizarea unei noi zone de locuire creată coerent cu străzi drepte şi largi diferită de zona centrală care moştenea o veche tradiţie cu străduţe înguste şi cu un traseu sinuos. Aceste operaţiuni de dezvoltare sunt întrerupte de prima mare conflagraţie mondială care face ca oraşul să cunoască aproape 5 ani de restricţii economice care se simt şi în dezvoltarea urbană. Perioada interbelică este marcată de o dezvoltare şi mai rapidă şi datorită apariţiei a numeroase obiective industriale care implicit au necesitat mână de lucru şi au dus la apariţia a numeroase cartiere noi pentru toate categoriile societăţii. În această perioadă se dezvoltă unele dintre cele mai cunoscute parcelări ale Bucureştiului situate în toate zonele. În zona de nord a oraşului, a apărut parcelarea Dămăroaia, situată la sud de parcelarea Bucureştii Noi, parcelarea CFR Steaua Română şi parcelarea Arhiducesa Ileana situate în vecinătatea bulevardului Ion Mihalache, parcelările Ministerului Domeniilor I. şi II. situate între actualul bulevard Ion Mihalache şi bulevardul Mărăşti, parcelarea Blank (Bordei) Floreasca situată în zona lacului Floreasca, parcelarea Mornand situată în imediata vecinătate a sediului Televiziunii Române, parcelarea Delavrancea situată în vecinătatea şoselei Kiseleff, parcelările S.N.I.C.- I. şi II., situate pe un teren ce a aparţinut fostei Societăţi naţionale pentru îngrijirea cailor de rasă din imediata vecinătate a căii Floreasca, parcelarea Principele Carol situată între calea Dorobanţi şi strada Belle sau parcelările Ţesătorie Mecanică, Societatea Moara Bucureşti sau Bonaparte situată într-o zonă cuprinsă între calea Dorobanţi şi bulevardul Iancu de Hunedoara.

Şi celelalte zone ale Bucureştiului au suferit modificări substanţiale prin sistematizarea unor mari suprafeţe de teren creându-se astfel parcelarea Negroponte în zona de nord a fostei comune Colentina, parcelarea Apărătorii Patriei în zona şoselei Olteniţa, parcelările Ministerul Muncii I. şi II. şi parcelările Iancului I. şi II. Din vecinătatea şoselei Iancului, Moşoiu, g-ral; parcelarea Ferdinand; Ioanid; Suter; Locuinţe Populare Ghencea; RMS Grant; RMS Seminarul Central Viilor; Tei; Rahova; Poligonul de Tragere; Banca Naţională (Bufet); Olăniţa; CFR Grant; CFR Viilor; CFR

Pieptănari; Clădirea Românească – Branişte; Clădirea Românească – Kogălniceanu; Panduri.

Aceste noi zone de locuire se deosebesc substanţial de cele existente, în principal prin utilităţi moderne precum canalizarea, apa, gazul, electricitatea, dar şi străzi largi, drepte şi pavate, pentru circulaţia care se prefigura.

Secolul al XIX-lea a adus cu el începutul urbanizării şi dezvoltării micului Paris din sud-estul Europei. Regulamentul Organic a fost un prim pas spre o constituţie modernă dar şi spre reglementarea realizării de construcţii si de căi de comunicaţii. Regularizarea râului Dâmboviţa a stimulat restructurarea zonelor de locuit din imediata vecinătate. Perspectivele dezvoltarii oraşului au fost marcate de realizarea de mari parcelări a zonelor localităţilor limitrofe;

Prima jumătate a secolului al XX-lea a reprezentat un moment de dezvoltare coerentă spre un oraş structurat şi modern prin crearea de zone de locuire amenajate cu toate utilităţile necesare, prin construirea de locuinţe pentru clasa medie – funcţionari şi muncitori calificaţi ai marilor societăţi private şi de stat concomitent cu păstrarea zonelor tradiţionale construite anterior.

A doua jumătate a secolului al XX-lea a fost marcată de mărirea teritoriului construit prinr ealizarea de mari platforme industriale şi cartiere-dormitor pe teritoriile unor localităţi limitrofe încorporate oraşului.

Începutul de secol XXI a fost marcat de dezvoltarea necontrolată a oraşului din cauza lipsei de capital autohton şi de politici coerente de conservare a patrimoniului existent, prin politici de restituire a proprietăţilor, restituire desfăşurată pe o perioadă lungă de timp bazată pe o legislaţie inconsecventă.

Păstrarea patrimoniului construit dar şi a patrimoniului imaterial este o modalitate de realizare a unui oraş modern care îşi cunoaşte trecutul şi îşi creează viitorul. La sfârşitul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea au fost realizate parcelări care au remodelat noţiunea de locuire acceptată ca atare şi astăzi (parcelări – **Bucureştii Noi- Bazilescu; Dămăroaia; Moşoiu, G-ral; Călăraşilor; Apărătorii Patriei; Călăraşi; Ministerul Domeniilor I.; Ministerul Domeniilor II.; Ferdinand; Ioanid; Mornand; CFR Casa Muncei; Suter; Blank (Bordei) Floreasca; Iancului I.; Iancului II.; Locuinţe Populare Ghencea; RMS Grant; RMS Seminarul Central Viilor; CFR Steaua Română; Tei; Delavrancea; Principele Carol; Rahova; Poligonul de Tragere; Banca Naţională (Bufet); Bonaparte; Olăniţa; Fabrica Cerchez; Fabrica de Ţesătorie; Ministerul Muncii I.; Ministerul Muncii II.; Negroponte; CFR Grant; CFR Viilor; CFR Pieptănari; S.N.I.C.-parcelarea I.; S.N.I.C.-parcelarea II.; Clădirea Românească – Branişte; Clădirea Românească – Kogălniceanu; Ţesătorie Mecanică; Societatea Moara Bucureşti; Panduri; Arhiducesa Ileana**;). Ansamblurile de locuinţe în care arterele de circulaţie au ca denumire personalităţi din domeniul arhitecturii care au contribuit la dezvoltarea urbei.

Strada arhitect Alexandru Săvulescu

În prima parte a secolului al XX-lea în imediata vecinătate a şoselei care, ca urmare a aplicării Regulamentului Organic, încerca să delimiteze oraşul, lângă Bariera Vergului, se realizează o parcelare pentru construirea de locuinţe cunoscută

cu numele de parcelarea Călăraşi. Străzile din cadrul acestei parcelări primesc în deceniul al VI-lea al secolului al XX-lea ca denumiri nume al unor personalităţi din domeniul arhitecturii şi construcţiilor recunoscuţi în epocă şi care au marcat prin realizările lor viaţa urbei dar şi a altor localităţi din ţară. Artera de circulaţie cuprinsă între şoseaua Mihai Bravu şi strada Dimitrie Hârjeu, cunoscută anterior ca strada F-parc. Călăraşi, a primit în anul 1930 denumirea de arhitect Alexandru Săvulescu (n. 1847, Mehedinţi, judeţul Mehedinţi - d. 1902). A fost unul dintre întemeietorii Şcolii de Arhitectură din Bucureşti. Cea mai cunoscută lucrare a sa este Palatul Poştelor şi Telegrafului din Bucureşti, construit între 1894-1900. Începând din anul 1972, clădirea este sediul Muzeului Naţional de Istorie a României. Între anii 1895-1902 a fost preşedintele Societăţii Arhitecţilor Români, înfiinţată în 1891.

Strada arhitect Alexandru Zagoritz

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Nicolae Slăniceanu şi strada Alexandru Săvulescu, cunoscută anterior ca strada E-parc. Călăraşi, a primit în anul 1930 denumirea de arhitect Alexandru Zagoritz. Alexandru Zagoritz a fost un arhitect prahovean pe frontul Războiului de Întregire Naţională.

Strada arhitect Dimitrie Hârjeu

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Nicolae Slăniceanu şi bulevardul Basarabia, cunoscută anterior ca strada C-parc. Călăraşi, a primit, în anul 1930. denumirea de arhitect Dimitrie Hârjeu. Arhitectul Dimitrie Hârjeu a profesat după 1900, în perioada antebelică, dar şi interbelică, realizând mai ales reşedinţe în zone centrale ale oraşului, atât în stil eclectic cu elemente neoclasice, dar şi în stil neoromânesc. Alături de arhitecţi precum Ion Mincu, Ion D. Berindei, Jean Monda, Horia Creangă, Dimitrie Hârjeu a contribuit la realizarea unor ansambluri rezidenţiale renumite precum Parcelarea Ioanid, Parcelarea Filipescu.

Strada arhitect George Mândrea

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Nicolae Slăniceanu şi strada Alexandru Săvulescu, cunoscută anterior ca strada D-parc. Călăraşi, a primit în anul 1930 denumirea de arhitect Gheorghe Mândrea. **Arhitectul George Mândrea este cel care a realizat planurile Foişorului de Foc. În** 1890 era arhitectul şef al Bucureştiului când a fost realizată construcţia Foişorului de Foc cu o înălţime de 42 de metri, cu rol de turn de apă şi de punct de observaţie pentru apărarea împotriva incendiilor. Folosit până în anul 1935 de către corpul de pompieri, din anul 1965 edificiul a devenit Muzeul Pompierilor.

Strada arhitect George Sterian

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Ion Coravu şi strada Dimitrie Hârjeu, cunoscută anterior ca strada I-parc. Călăraşi, a primit în anul 1930 denumirea de arhitect George Sterian. Arhitect, urbanist, decorator, restaurator şi publicist, cu studii şi specializări în Franţa şi Italia,este unul dintre întemeietorii învăţământului superior de arhitectură din România. Cu numeroase realizări în

întreaga ţară, în Bucureşti, se ocupă de restaurarea, în 1895, a Teatrului Naţional din Bucureşti, care fusese inaugurat în 1852.

Strada arhitect Ioan Socolescu

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Ion Coravu şi strada Dimitrie Hârjeu, cunoscută anterior ca strada H-parc. Călăraşi, a primit în anul 1930 denumirea de arhitect Ioan Socolescu. Absolvă secţia de arhitectură a Şcolii de Belle Arte din Paris în 1883. Alături de Ion Mincu, Grigore Cerchez şi alţii, în încercarea de a crea un stil naţional, arhitectul Ion Socolescu a mers pe o cale proprie de exprimare arhitecturală, folosind ca surse de inspiraţie atât elemente de arhitectură tradiţională românească, cât şi detalii ale arhitecturii orientale. Din vocabularul stilistic al arhitectului fac parte: arce în acoladă sau trilobate, arcade duble, decoraţii dantelate, în relief din stucatură, cu tencuieli pictate şi protejate cu sticlă. Arhitectul foloseşte policromia orientală, regăsită şi în arhitectura religioasă medievală din România. Din creaţiile sale bucureştene, amintim: Penitenciarul Militar din Dealul Spirii (1885), Şcoala de Arte şi Meserii (1888), pe Bulevardul Regina Maria, iar în 1894, extinderea Teatrului Naţional cu un corp anexă. Ca antreprenor a executat majoritatea locuinţelor şi lucrări publice importante precum: clădirea C.E.C.-ului (1896-1900), spitalul de alienaţi Obregia (1906-1910), ambele în Bucureşti.

Strada arhitect Grigore Cerchez

O altă parcelare realizată în prima jumătate a secolului al XX-lea, aflată, în prezent într-o zonă exclusivistă, este parcelarea Mornand după numele deţinătorului terenului pe care s-a realizat. Cu toate că această parcelare nu a fost finalizată, o parte din străzile din cadrul acestei parcelări primesc, la nivelul anului 1940, ca denumiri, nume al unor personalităţi din domeniul arhitecturii si construcţiilor recunoscute în epocă şi care au marcat, prin realizările lor, viaţa urbei dar şi a altor localităţi din ţară. Astfel artera de circulaţie care începe din strada Muzeul Zambaccian, cunoscută anterior ca strada I-parc. Mornand, a primit, în anul 1941, denumirea de arhitect Grigore Cerchez. Primar interimar al Bucureştiului, Grigore Cerchez (1850- 1927) a fost un adept al curentului istorist, creaţiile lui purtând pecetea stilului neobrâncovenesc şi neogotic în arhitectură: Marele salon de Recepţie al Palatului Cotroceni, Palatul Institutului de Arhitectură „Ion Mincu", Palatul Academiei de Studii Economice, Bursa din Bucureşti, sediul Uniunii Artiştilor Plastici dar şi lucrări în provincie cum ar fi Palatul Cantacuzino din Buşteni şi multe altele. A avut o mare contribuţie la canalizarea şi modernizarea Dâmboviţei (1880).

Strada arhitect Ion Mincu

În anul 1927, străzii care delimita la sud una dintre parcelările iniţiate de unul dintre primarii de excepţie al Bucureştiului, cel care este cunoscut mai mult ca scriitor, B. Ştefănescu Delavrancea, şi care era cunoscută cu numele de strada Ghica, i s-a atribuit de către edili numele arhitectului Ion Mincu. Ion Mincu (n. 20

decembrie 1852, Focşani - d. 6 decembrie 1912, Bucureşti) a fost promovat stilul românesc în arhitectură, cunoscută şi ca arhitectură neo-românească. Exemple în acest sens sunt Bufetul din Şoseaua Kiseleff (1882-1892), vila Robescu din Sinaia. Din 1871, începe studiile la Şcoala Naţională de poduri şi şosele din Bucureşti, pe care o absolvă în 1875 şi obţine diploma de inginer. Urmează, între 1877-1884, Şcoala Naţională de Arte Frumoase din Paris, avându-i ca profesori pe Remy de Louanges şi J. Gaudet, şi obţine diploma de arhitect. În 1883 primeşte premiul Societăţii centrale a arhitecţilor francezi. Este un întemeietor al Şcoalii Superioare de Arhitectură din Bucureşti. Între 1903-1912 este preşedintele Societăţii Arhitecţilor Români. Dintre realizările sale bucureştene amintim: Casa Lahovari (1886), Bufetul din Şoseaua Kiseleff (1882-1892), în prezent restaurantul Doina, Casa Petraşcu din Piaţa Romană (1904), Şcoala Centrală de fete din Bucureşti (1890), Cavourile lui Ghica, Cantacuzino, Gheorghieff din Cimitirul Bellu (1900-1904), a restaurat Biserica Stavropoleos din Bucureşti (1904-1910), a renovat Casa Monteoru în perioada 1887–1888, Casa Vernescu (1887-1889), a decorat interiorul Palatului de Justiţie din Bucureşti (1890-1895).

Strada arhitect Ştefan Burcuş

În prima jumătate a secolului al XX-lea, în imediata vecinătate a construcţiei cunoscute în prezent ca fiind „Hotelul Triumf", monument de arhitectură care a fost realizat în anul 1935 după un proiect al arhitectului Petre Antonescu în vederea asigurării cazării funcţionarilor Băncii naţionale, aceasta realizând şi o parcelare în vederea construirii de locuinţe pentru salariaţii săi. Având în vedere vecinătatea străzii Ion Mincu, în anul 1930 strada care asigura accesul la loturile constituite primeşte denumirea de strada arhitect Stefan Burcuş. Ştefan Burcuş (n. 1870, Bacău - d. 21 august 1928, Bucureşti), a studiat arhitectura la Şcoala de Belle Arte din Paris. În Bucureşti, a realizat, printre altele, Palatul Bursei (1906-1912), Castelul Ţepeş din Parcul Carol - Expoziţia din 6 iunie 1906, împreună cu Victor Ştefănescu, Palatul Artelor din Parcul Carol, împreună cu Victor Ştefănescu.

Strada arhitect Grigore Ionescu

Imediat după evenimentele din 1989 a existat o activitate efervescentă de înlocuire a unor denumiri de artere de circulaţie în principal cu nume ale unor personalităţi de excepţie ale culturii româneşti, ţinând cont că mai bine de două decenii astfel de denumiri au fost atribuite restrictiv. Au fost alese câteva din străzile din cunoscutul cartier Tei din vecinătatea zonei de locuinţe cunoscute cu denumirea de Colentina, cărora li s-au atribuit ca denumire numele unor arhitecţi care prin activitatea lor au marcat pozitiv acest domeniu. Astfel artera de circulaţie cuprinsă între strada Lizeanu şi strada Teiul Doamnei, artera care anterior purtase succesiv denumirile de strada Sfântul Nicolae Tei şi strada Narciselor, a primit, în anul 1993, denumirea de arhitect Grigore Ionescu. A trăit între anii 1904 şi 1992, a fost membru titular al Academiei Româneşi profesor la Institutul de arhitectură „Ion Mincu" din Bucureşti. Printre lucrările sale bucureştene se numără Spitalul „Emilia Irza" şi clădirea facultăţii de drumuri şi poduri a Institutului de construcţii.

Este autorul unei istorii a arhitecturii româneşti, prima lucrare de acest gen apărută în literatura română de specialitate.

Strada arhitect Ion D. Berindei

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Teiul Doamnei şi strada Doamna Ghica, artera care anterior purtase succesiv denumirile de strada Coţofeni şi strada Suren Spandarian, a primit in anul 1990 denumirea de arhitect Ion Berindei. Ion D. Berindey (n. 28 iunie 1871, Bucureşti - d. 29 septembrie 1928, Bucureşti) a fost fiul lui Dumitru Berindey (1832–1884), arhitect şi ministru al Lucrărilor publice în Cabinetul Ion Ghica (1870-1871) şi al Anei (1849–1931), născută Slatineanu. Ion D. Berindey a început studiile în Bucureşti, frecventând pentru scurtă vreme cursurile Şcolii de poduri şi şosele, continuând studiile la Paris, la Şcoala Naţională Superioară de Arte Frumoase, Secţia de Arhitectură. Prin lucrările sale, a promovat stilul arhitectural neo-românesc. Numeroase clădiri de patrimoniu din Bucureşti au fost proiectate de Berindey, printre care Casa Heracle Arion (B-dul Lascăr Catargiu), Palatul Cantacuzino / Casa cu Lei / Muzeul Naţional „George Enescu" (Calea Victoriei) – 1900, Vila Vasile Gănescu (Şoseaua Kiseleff) – 1901, Casa Diplomat Alexandru D. Florescu (str. Henri Coandă), Vila lui Bazil G. Assan (Casa Assan din Piaţa Lahovary), Casa Ion Kalinderu, Muzeul Kalinderu (str. Vasile Sion), Vila Amiral Vasile Urseanu / Observatorul Astronomic Amiral Vasile Urseanu (str. Lascăr Catargiu), Vila Procopiu (str. Dumbrava Roşie), Vila Emil Costinescu (str. Polonă) şi multe altele.

Strada arhitect Petre Antonescu

Artera de circulaţie cuprinsă între strada Oteşani şi strada Nada Florilor, artera care anterior purtase succesiv denumirile de strada Dascălului, strada Rondul Bisericii şi strada Cosaci, a primit în anul 1990 denumirea de arhitect Petre Antonescu. Petre Antonescu (n. 29 iunie 1873, Râmnicu Sărat – d. 22 aprilie 1965, Bucureşti) a fost arhitect, pedagog, planificator urban, restaurator de monumente istorice şi academician român, care s-a impus printre personalităţile de frunte ale şcolii de arhitectură românească, marcând activitatea arhitecturală din prima jumătate a secolului al XX-lea prin promovarea unui stil arhitectural neo-românesc. În 1945 a fost ales membru titular al Academiei Române. Printre lucrările se numără clădirea Primăriei Municipiului Bucureşti şi cea a Băncii de Investiţii din Bucureşti (1915 - 1923). În clădirile proiectate de marele reprezentant al stilului neo-românesc, se întâlnesc numeroase interpretări originale şi interesante ale pridvoarelor, loggiilor, ancadramentelor de ferestre şi uşi, brâielor şi altor elemente ale arhitecturii tradiţionale româneşti. Amintim din creaţuia sa bucureşteană Arcul de Triumf, Palatul Primăriei Capitalei, Bulevardul Regina Elisabeta, Casa Constantin I.C. (Dinu) Brătianu, Calea Dorobanţilor, Casa Soare (fost restaurant Casa Bucur), Palatul Băncii Marmorosch Blank, Str Doamnei, Palatul Facultăţii de Drept, Palatul Creţulescu, Hotel Triumf (1935) şi multe lucrări în întreaga ţară.

Strada arhitect Constantin Simionescu

Schimbările survenite după evenimentele din decembrie 1989, precum şi necesitatea de locuire în alte condiţii decât apartamentele din blocurile construite în celebrele ansambluri de locuinţe realizate în deceniile al VII-lea şi al IX-lea ale secolului al XX-lea fac ca edilii să se gândească la realizarea de noi parcelări în vederea realizării de locuinţe individuale. Una dintre aceste parcelări este cea de la sud de pista aeroportului Băneasa, primul aeroport construit în Bucureşti, parcelare cunoscută sub numele de „Henri Coandă". Realizatorii acestei parcelări au propus municipalităţii, şi aceasta a aprobat, ca arterele de circulaţie să poarte numele personalităţilor româneşti, indiferent de specializarea fiecăruia, legate de viaţa filmului. Astfel, artera de circulaţie care începe din strada Francisc Munteanu, a primit în anul 2008 denumirea de arhitect Constantin Simionescu (1926-2004). A lucrat o perioadă importantă ca scenograf de film participând la mari creaţii cinematografice colaborând cu mari regizori români.

Arterele de circulaţie create cu această ocazie au primit denumiri care s-au integrat în viaţa cotidiană a oraşului, intrând cu timpul în tradiţia locului ca parte a patrimoniului nescris al oraşului. Parte din aceste denumiri amintesc de membrii marcanţi ai breslei arhitecţilor, care s-au implicat major în transformarea de la mica aşezare la oraşul pe care îl cunoaştem astăzi cu toate neajunsurile vieţii urbane. Păstrarea patrimoniului cultural este condiţia primordială a dezvoltării unei localităţi care îşi cunoaşte trecutul şi se bazează pe el. Cunoaşterea trecutului ajută la eliminarea situaţiei repetitive de distrugere a unora dintre elementele esenţiale ce evidenţiază continuitatea, situaţie distructivă marcată în principal în deceniul al IX-lea al secolului trecut, dar şi în prima parte a secolului al XXI-lea când multe elemente de tradiţie au dispărut din peisajul bucureştean. În acelaşi timp cunoaşterea trecutului ajută la crearea unei urbe care să asigure condiţii de locuire cu facilităţi moderne, dar şi cu păstrarea particularităţii fiecărei zone în parte, particularităţi create de-a lungul secolelor. Denumirile arterelor de circulaţie fac parte din prezenţa cotidiană fiind, în acelaşi timp, unul din elementele principale care marchează tradiţia locului, păstrând, într-o formă imaterială, istoria urbei.

Inteligenţă emoţională şi personalitate. Studiu asupra unui grup de funcţionari fiscali din Bucureşti

Beatrice Adriana BALGIU,
Universitatea Politehnica din Bucureşti

beatrice.balgiu@upb.ro

Alina Gabriela NEGROIU,
Direcţia de Impozite şi Taxe Locale

Rezumat:

Obiective. Studiul de faţă şi-a propus analiza unor caracteristici de personalitate, precum inteligenţa emoţională, în cazul funcţionarilor fiscali. Metoda. Pentru aceasta, a fost utilizată metoda psihometrică. Astfel, a fost selectat un grup de funcţionari din Direcţia de Impozite şi Taxe Locale, sector 6 (N = 40; M. vârstă = 37,70) care a fost solicitat să completeze un test situaţional de inteligenţă emoţională (TIE) şi un inventar de personalitate bazat pe modelul Five Factors (BFI-10). Metodele statistice folosite au fost analiza descriptivă şi cea corelaţională. Rezultatele arată că grupul respectiv este caracterizat prin agreabilitate, conştiinciozitate, deschidere la experienţă, stabilitate emoţională dezvoltate şi inteligenţă emoţională submedie. Analiza corelaţională evidenţiază relaţia semnificativă dintre inteligenţa emoţională şi agreabilitate şi dintre inteligenţa emoţională şi deschiderea la experienţă sugerând că funcţionarii care reuşesc să managerizeze relaţiile interpersonale sunt acei indivizi colaborativi, flexibili, receptivi la nou şi creativi. Implicaţii. Pe de o parte, au fost evidenţiate caracteristici esenţiale ale grupului de funcţionari din administraţia fiscală (nevoiţi să se confrunte direct şi frecvent cu rezolvarea problemelor contribuabililor şi să se adapteze în multe cazuri "psihologiei" acestora) mult mai puţin analizaţi, chiar şi la nivelul literaturii internaţionale, comparativ cu funcţionarii publici, de pildă. Pe de altă parte, rezultatele contribuie la înţelegerea relaţiei dintre inteligenţa emoţională şi trăsăturile de personalitate fundamentate de modelul Five Factors.

Cuvinte cheie: inteligenţa emoţională, personalitate, Big Five, funcţionari fiscali.

1. Introducere

Rolul inteligenţei emoţionale (IE) în cadrul organizaţiilor (în performanţa în muncă, în satisfacţia şi evaluarea carierei şi a competenţelor etc.) este unul dovedit de nenumărate studii şi este considerat cu atât mai important pentru personalul care

intră în contact cu publicul şi consumatorii (Najwa, 2015; Shih & Susanto, 2010; Wells, 2010; Kramer, 2007; Zeidner, Matthews & Roberts, 2004). Începând cu anii '90, odată cu studiile lui Mayer şi Salovey (1997), Goleman (2008) şi Bar-On (1996, 2012), lucrările despre inteligenţa emoţională par să devină un trend şi să suscite interesul a numeroşi cercetători. Cu toate acestea rămâne un domeniu încă insuficient cercetat, în acest sens, cel al funcţionarilor fiscali (*tax collectors*). În investigaţia prezentă, ne-am propus analiza funcţionarului public fiscal, cel care trebuie să aibă, înainte de toate, următoarea calitate, să fie perceput de publicul cu care intră în contact ca fiind *conştient de el în mod intens*. În fond, în spatele unui ghişeu se află individul cu structura sa emoţională. Din acest motiv, în rolul unui funcţionar public trebuie să îşi găsească locul o persoană echilibrată, empatică, pozitivă, care ştie să comunice. Este raţiunea pentru care recrutarea funcţionarului public – o individualitate, un personaj – trebuie realizată şi în funcţie de aspectele emoţionale ale personalităţii sale.

2. Metodologie

Obiectivele cercetării au constat în:

a) identificarea nivelului de inteligenţă emoţională în cazul unui grup de funcţionari din administraţia fiscală;

b) analiza relaţiei dintre inteligenţa emoţională şi trăsăturile de personalitate în cazul respectivului grup de funcţionari

Am stabilit ca *întrebări de cercetare*, următoarele:

a) Care este coeficientul de inteligenţă emoţională (Q.I.E.) în cazul lotului de funcţionari fiscali?

b) Există dimensiuni ale personalităţii care rezonează înalt cu inteligenţa emoţională?

*Participanţi***:** 40 de funcţionari din administraţia fiscală recrutaţi din cadrul a două centre de recoltare a impozitelor, sector 6, având media de vârstă M = 37,72; A.S. = 5,89, vârsta minimă 25 şi vârsta maximă 49, dintre care 20 bărbaţi M = 37,10 (A.S. = 5,87) şi 20 femei M = 38,85 (A.S. = 5,99). În funcţie de activitatea realizată, 60% dintre subiecţi sunt în relaţie directă cu publicul (lucrează în cadrul biroului unic: preiau actele de declarare imobil, auto, încetare case şi autovehicule, declaraţii sedii societăţi etc.) şi 40% dintre subiecţi, în funcţie de problemele solicitate, lucrează în cadrul biroului urmărire: verificare, urmărire debite etc.).

Instrumentele aplicate au fost:

a. Test pentru inteligenţa emoţională - TIE (Roco, 2001). Testul este adaptat după chestionarul de inteligenţă emoţională (EQ-I) realizat de Bar-On (1996) şi prezintă 10 scenarii cu patru variante de răspuns în care se poate afla o persoană. La final se calculează un quotient de inteligenţă emoţională cuprins între 100 şi 200. *Exemplu* de scenariu: *Sunteţi într-un avion care intră brusc într-o zonă de turbulenţă şi începe să se balanseze într-o parte şi alta. Ce faceţi? a. Continuaţi să citiţi sau să vă uitaţi la film, dând puţină importanţă turbulenţei; b. Vă îngrijoraţi, urmăriţi stewardesa şi citiţi fişa cu instrucţiuni în caz de pericol; c. Câte puţin şi din a. şi din b.; d. Nu observaţi nimic*. Completarea testului are în vedere, pe de o parte,

asigurarea pe cât posibil a transpunerii subiectului în situaţiile respective, iar, pe de altă parte, alegerea uneia dintre variantele de răspuns din 4 posibile care prezintă modalităţi concrete de a reacţiona în situaţiile indicate. Testul vizează anumite componente din structura inteligenţei emoţionale precum conştientizarea emoţiilor personale, automotivarea pentru acţiune, asigurarea de relaţii armonioase, capacitate empatică, optimism şi implicarea în situaţii noi.

b. Chestionarul de personalitate- BFI-10 (Rammstedt & John, 2007) măsoară factorii de personalitate din cadrul modelului Big Five: *Extraversia* – gradul în care individul este orientat spre social sau spre sine; *Agreabilitatea* – măsura în care individul este cordial, altruist şi interacţionează amabil cu cei din jur; *Conştiinciozitatea* – măsura în care individul este responsabil şi orientat spre realizări; *Neuroticismul* – gradul în care individul este stabil *vs.* instabil emoţional; *Deschiderea la experienţă* – nivelul la care persoana este flexibilă şi creativă. Chestionarul este o variantă redusă a BFI 44 (John, Donahue & Kentle, 1991) şi cuprinde 10 itemi, dintre care cinci sunt cuantificaţi inversat. Autorii au etalonat chestionarul utilizând 4 eşantioane cross-culturale, iar scalele din BFI reţin niveluri semnificative de validitate şi fidelitate. Coeficienţii de validitate ai chestionarului în cazul test-retest sunt între 0.72 şi 0.78.

Procedură: completarea celor două chestionarea a durat aproximativ 15-20 minute şi a fost în cazul tuturor participanţilor de tip creion-hârtie. Completarea s-a realizat la sediul centrelor menţionate.

Metode statistice utilizate: analiza descriptivă şi analiza corelaţională (s-a utilizat programul SPSS16).

3. Rezultatele şi interpretarea lor

Obiectivele propuse în studiu au reclamat recurgerea la metodele de analiză primară şi corelaţională. Pentru început, analiza primară (medii, abateri standard şi semnificaţia diferenţelor) evidenţiază rezultatele obţinute prin cele două chestionare (tabel 1). În acord cu modalitatea de interpretare a scorurilor testului de inteligenţa emoţională (Roco, 2001) putem afirma că respectiva variabilă este submedie în cazul subiecţilor evaluaţi (M = 90,13; A.S. = 27,90) sugerând nevoia unor antrenamente în planul IE (fig. 1). Remarcăm, totodată, că nu s-au obţinut diferenţe de gen în cazul caracteristicii evaluate.

Tabel 1.
Scoruri medii şi semnificaţia diferenţelor

Variabile		Medii	A.S.	Bărbaţi	Femei
TIE	Inteligenţa emoţională	90,13	27,90	91,25	89,00
BFI-10	Extraversie	7,07	1,50	7,05	7,10
	Agreabilitate	8,92	1,34	9,00	8,85
	Conştiinciozitate	7,97	1,45	7,60	8,35
	Nevrozism	5,47	1,43	5,35	5,60
	Deschidere la experienţă	7,52	1,26	7,50	7,55

Din analiza chestionarului de personalitate se observă că grupul de funcţionari se caracterizează prin agreabilitate (M = 8,92; A.S. = 1,34) şi conştiinciozitate ridicate (M = 7,97; A.S. = 1,45), deschidere la experienţă (M = 7,52; A.S. = 1,26) şi stabilitate emoţională supramedii (nevrozism - M = 5,47; A.S. = 1,43). Toate aceste trăsături sunt grefate pe un fundal structurat preeminent extravert.

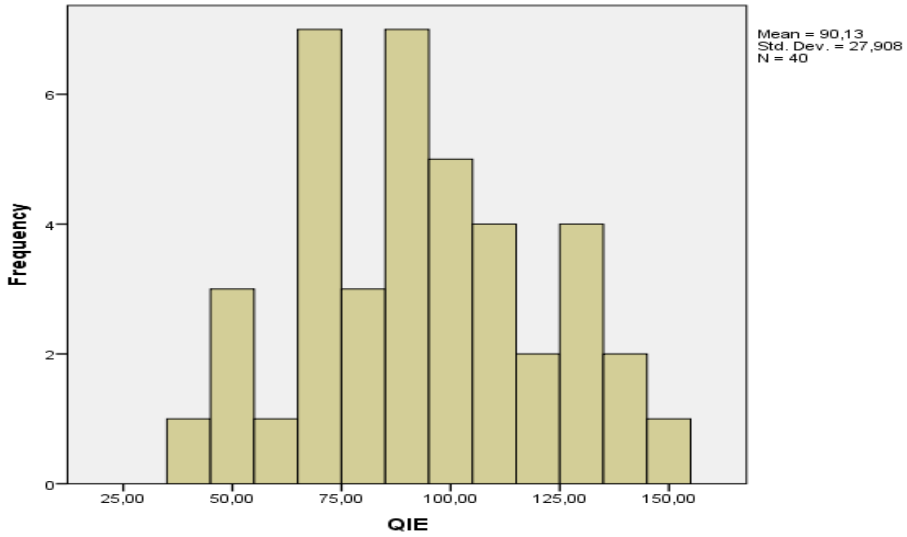

Figura 1. Histograma variabilei inteligenţa emoţională

Prin urmare, grupul de funcţionari analizaţi privilegiază bunăstarea celor din jur, reuşeşte să fie amabil, cu tact şi este foarte cordial, este atent la detalii, responsabil la locul de munca. În general, se menţine informat în problemele profesionale şi caută în permanenţă să fie la curent cu ce se întâmplă, să vină cu idei de îmbunătăţire a activităţii (fig. 2).

Grupul este stabil emoţional (în sensul controlului pe care îl exercită asupra impulsurilor şi emoţiilor proprii). Cu mare probabilitate, subiecţii care au compus grupul sunt caracterizaţi prin faptul că nu se pierd cu firea în faţa situaţiilor problematice. De asemenea, şi în cazul acestor variabile diferenţele de gen sunt nesemnificative.

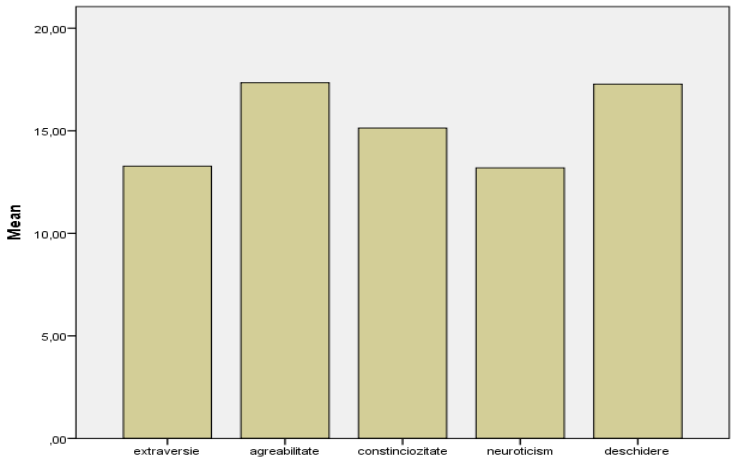

Figura 2. Profilul de personalitate (cu cei 5 factori) al grupului de funcţionari analizaţi

Aşa cum rezultă din tabelul 2, în care este prezentată corelaţia interdimensională, s-au obţinut două corelaţii semnificative de intensitate moderată între inteligenţa emoţională şi factorul agreabilitate (r = .37; p < 0,05) şi între inteligenţa emoţională şi dimensiunea deschidere la experienţă (r = .35; p < 0,05).

Tabel 2.
Intercorelaţia variabilelor

Variabile		Medii	A.S.	Bărbaţi	Femei
TIE	Inteligenţa emoţională	90,13	27,90	91,25	89,00
BFI-10	Extraversie	7,07	1,50	7,05	7,10
	Agreabilitate	8,92	1,34	9,00	8,85
	Conştiinciozitate	7,97	1,45	7,60	8,35
	Nevrozism	5,47	1,43	5,35	5,60
	Deschidere la experienţă	7,52	1,26	7,50	7,55

*Corelaţii semnificative la p < 0,05

Era firesc ca agreabilitatea să fie legată de inteligenţa emoţională atât timp cât scala Agreabilitate din chestionarul utilizat corespunde tendinţei individului de fi in armonie cu cei din jur, de a construi şi menţine relaţii de colaborare cu ceilalţi. Scala respectivă identifică persoanele care ştiu cum sa interacţioneze în cel mai amabil mod cu cei din jur. Or, acest lucru este un conţinut specific al inteligenţei emoţionale, ca şi al capacităţii de a întreţine relaţii emoţionale armonioase (Goleman, 2008; Bar-On & Parker, 2012).

Faptul că s-a obţinut o corelaţie semnificativă între factorul deschidere la experienţă şi coeficientul de inteligenţă emoţională – QIE (r =.35; p < 0,05) este unul esenţial care arată că persoanele flexibile, receptive la nou şi deci, creative au scoruri crescute şi la inteligenţa emoţională. Rezultatul corelează cu cel obţinut de studii care au demonstrat asocierea dintre inteligenţa emoţională şi creativitate. Aşa de pildă,

anumiţi autori argumentează că inteligenţa emoţională este legată de gândirea divergentă şi de personalitatea creativă (Sanchez-Ruiz, Hernandez-Torrano, Perez-Gonzalez, Batey & Petrides, 2011) precum şi de creativitate mediată de generozitate (Carmeli, McKay & Kaufman, 2013). Alte studii empirice argumentează că inteligenţa emoţională a unui lider, de pildă, are impact asupra creativităţii membrilor grupului de secondanţi (Zhou & George, 2003; Dabke, 2016). Câteva cercetări găsesc implicarea în creativitate a unor variabile psihologice legate de inteligenţa emoţională sau aflate în componenţa acesteia. De exemplu, după Feist (1998), în studiul creativităţii este importantă analiza trăsăturilor precum autocontrolul, emoţionalitatea, impulsivitatea şi automotivaţia. Iar Piirto, încă din 1991, evidenţia, printre predictorii semnificativi ai creativităţii, optimismul, automotivaţia şi autoempatia. De asemenea, Russ (2003) pune problema măsurării adecvate a variabilelor psihologice pentru trăsăturile legate de afect şi arată că este important de considerat în creativitate implicarea trăsăturilor specifice precum exprimarea emoţiilor, reglarea emoţiilor şi stima de sine, deoarece acestea ar fi direct legate de creativitate.

(a) (b)

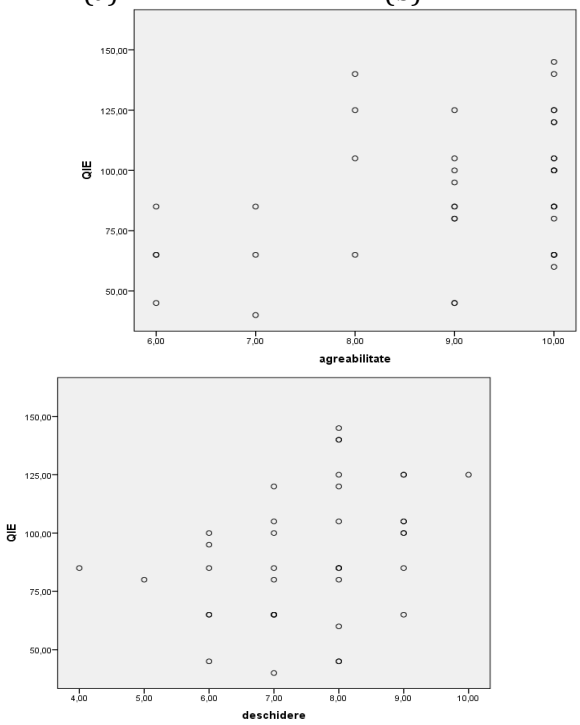

Figura 3. (a) Corelaţia dintre variabila inteligenţa emoţională şi factorul de personalitate agreabilitate
(b) Corelaţia dintre variabila inteligenţa emoţională şi factorul de personalitate deschidere la experienţă

O cercetare în care este descoperită cu claritate relaţia dintre personalitatea creativă şi IE este cea a lui Guastello, Guastello & Hanson (2004), realizată pe un eşantion larg de studenţi. Pe aceeaşi linie se înscrie studiul realizat pe studenţi

români aparţinând domeniului tehnic (Balgiu, 2015) care descoperă relaţia pozitivă între IE ca trăsătură de personalitate (*trait emotional intelligence*) –măsurată prin chestionar de autoraportare – şi creativitatea măsurată cu test de gândire divergentă. Factorii din componenţa creativităţii direct influenţaţi de IE sunt fluiditatea şi flexibilitatea ideaţională în timp ce parametrii IE care sunt asociaţi cu gândirea creativă sunt legaţi de percepţia emoţiilor proprii şi ale celorlalţi şi de managementul emoţiilor. În fond, Eysenck (1993) evidenţia faptul că managementul emoţiilor şi conştientizarea socială sunt caracteristici necesare individului creativ pentru a-şi putea comunica ideile şi pentru a fi persuasiv.

4. Concluzii

Studiul de faţă a analizat un grup de funcţionari fiscali din perspectiva personalităţii. Rezultatele arată că, deşi, grupul este caracterizat prin agreabilitate, conştiinciozitate şi deschidere la experienţă ridicate, inteligenţa emoţională (o inteligenţă socială, în ultimă instanţă) este submedie, ceea ce sugerează, pe de o parte, faptul că trăsăturile menţionate nu sunt valorificate, sunt ţinute sub control şi, pe de altă parte, necesitatea antrenării inteligenţei emoţionale. Rezultatele analizei corelaţionale evidenţiază faptul că funcţionarii fiscali cordiali, colaborativi şi receptivi la nou sunt cei mai apţi să-şi dezvolte inteligenţa emoţională. În condiţiile extinderii studiului şi confirmării rezultatelor, datele au implicaţii în vederea stabilirii unor criterii de selecţie a angajaţilor din sistemul administrativ fiscal public.

Chiar în condiţiile realizării investigaţiei pe un eşantion relativ moderat de subiecţi (limită importantă a studiului), rezultatele evidenţiază potenţialul subiecţilor analizaţi în privinţa inteligenţei emoţionale, confirmat şi prin relaţia acesteia cu deschiderea la experienţă (caracteristică strict creativă). Mare parte din studii găsesc legături puternice între dimensiuni ale inteligenţei emoţionale şi Big Five, în special extraversia şi stabilitatea emoţională (Petrides, Vernon, Schermer, Ligthart, Boomsma, &Veselka, 2010; van der Zee, Thijs & Schakel, 2002). Or, în studiul de faţă, asocierea dintre IE şi deschiderea la experienţă evidenţiază atitudini şi motivaţii generative ale subiecţilor care permit acestora să se transforme şi să evolueze.

Bibliografie

Balgiu, B.A., (2015), *Creativitatea şi inteligenţa emoţională conform modelului lui K.V. Petrides*, Revista de Psihologie, vol. 61, nr. 1, pp. 7-16.

Bar-on, R., Parker, J., (2012), *Manual de inteligenţă emoţională. Teorie, dezvoltare, evaluare şi aplicaţii în viaţa de familie, la şcoală şi la locul de muncă*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti.

Bar-on, R., (1996), *The Era of the EQ. Defining and assesing emotional intelligence*, 104th annual convention of APA, Toronto.

Carmeli, A., McKay, A., Kaufman, J., (2013), *Emotional intelligence and creativity*. Journal of Creative Behavior, vol. 48, no. 4, pp. 290-309.

Dabke, D., (2016), *Impact of leader's emotional intelligence and transformational behavior on perceived leadership effectiveness: A multiple source view*, Business Perspectives and Research, vol. 4, no. 1, pp. 27-40.

Eysenck, H.J., (1993), *Creativity and personality: suggestion for a theory*, Psychological Inquiry, vol. 4, no. 3, pp. 147–178.
Feist, G.J., (1998), *A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity*, Personality and Social Psychology Review, vol. 2, no. 4 pp. 290–309.
Goleman, D., (2008), *Inteligența emoțională*, Ed. Curtea Veche, București.
Guastello, S.J., Guastello, D.D., Hanson, C.A., (2004), *Creativity, mood disorders, and emotional intelligence*, Journal of Creative Behavior, vol. 38, no.4, pp. 260–281.
John, O.P., Donahue, E.M., Kentle, R.L., (1991), *The Big Five Inventory - Versions 4a and 5*, Berkeley, University of California, Institute of Personality and Social Research.
Kramer, R., (2007), *How might action learning be used to develop the emotional intelligence and leadership capacity of public administrators?*, Journal of Public Affairs Education, vol.13, no. 2, pp. 205-242.
Mayer, J., Salovey, P., (1997), *What is emotional intelligence?* în P. Salovey & D. J. Sluyter (Eds.), Emotional development and emotional intelligence: Educational implications (pp. 3-34), Harper Collins, New York.
Najwa, M., (2015), *The relationship between emotional intelligence and ethical behavior: A case study of administrative employees at a Mid-Atlantic University*, Old Dominion University, ProQuest Dissertations Publishing.
Petrides, K.V., Vernon, P.A., Schermer, J.A., Ligthart, L, Boomsma, D.I., Veselka, L., (2010), *Relationships between trait emotional intelligence and the Big Five in the Netherlands*, Personality and Individual Differences, vol. 48, no. 8, pp. 906-910.
Piirto, J., (1991), *Why are there so few (creative women: visual artists, mathematician, musicians)*, Roper Review, vol. 13, no. 3, pp. 142–147.
Rammstedt, B., John, O.P., (2007), *Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German*, Journal of Research in Personality, vol. 41, no.1, pp. 203–212.
Roco, M., (2001), *Creativitate și inteligență emoțională*, Iași, Ed. Polirom,
Russ, S.W., (2003), *Play and creativity: development issues*, Scandinavian Journal of Educational Research, vol. 47, no. 3, pp. 291–303.
Sanchez-Ruiz, M., Hernandez-Torrano, D., Perez-Gonzalez, J., Batey, M., Petrides, K., (2011), The Relationship between trait emotional intelligence and creativity across subject domains. *Motivation and Emotion,* vol. 35, no. 4, pp.461-473.
Shih, H., Susanto, E., (2010), Conflict management styles, emotional intelligence, and job performance in public organizations, *International Journal of Conflict Management*, vol. 21, no. 2, pp. 147-168.
van der Zee, K., Thijs, M., Schakel, L., (2002), *The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five*, European Journal of Personality, vol. 16, no. 2, pp.103-125.
Wells, V., (2010), *Emotional Intelligence: The Heart of Public School Administration,* North Carolina State University, ProQuest Dissertations Publishing.
Zeidner, M., Matthews, G., Roberts, R.D., (2004), *Emotional intelligence in the work place: a critical review*, Applied Psychology, vol. 53, no. 3, pp.371-399.
Zhou, J., George, J., (2003), *Awakening employee creativity. The role of leader emotional intelligence*, Leadership Quarterly, vol. 14, no. 4-5, pp.545-568.

Integrarea socială şi comunitară a beneficiarilor serviciilor sociale

Drd. Carmen Marina GHEORGHIU,
Facultatea de Ştiinţe Politice, SNSPA

gheorghiumarina@yahoo.com

Rezumat:

Principalul efect al transformărilor, ce au survenit în post-comunism în toate zonele de interes public, pentru tinerii asistaţi ai instituţiilor de ocrotire care ajung la vârsta critică de 18 ani – când trebuie să părăsească sistemul – este lipsa oricărui suport social ulterior, şi practic, respingerea lor de către societate. Astfel, ei au un puternic sentiment de excludere socială, încercările lor de integrare soldându-se, aproape invariabil, cu eşecuri, fiind, fără îndoială, una dintre cauzele creşterii infracţionalităţii la nivelul acestei categorii de tineri adulţi. Un alt aspect, este dependenţa de sistemul de protecţie, în special raportându-ne la categoria feminină, care, devenind mame, apelează într-un procent foarte mare, la centrele de ocrotire pentru cuplurile mamă-copil. Deşi legislaţia în vigoare sprijină (re)integrarea asistaţilor în societate, în sprijinul acesteia venind şi organizaţiile neguvernamentale de profil, cu programe bine structurate şi focalizate pe grupuri ţintă de beneficiari, totuşi rezultatele pozitive sunt limitate. Principalele metode de culegere a datelor empirice, utilizate în această lucrare, sunt: observaţia şi analiza documentelor sociale. Stilul de cercetare abordat, va fi atât din perspectivă calitativă, cât şi din perspectivă cantitativă. Cercetările cantitative vor evidenţia măsurarea numerică a unor aspecte specifice fenomenelor studiate cu scopul testării ipotezelor cauzale, pe când cercetările calitative se vor baza pe paradigme de tipul celor postmoderniste, raţionaliste sau post-pozitiviste. În această lucrare vom prezenta câteva dintre aprecierile de ordin teoretic asupra evoluţiei situaţiei protecţiei în instituţii a copiilor, precum şi metodele utilizate în diferite faze ale cercetărilor efectuate în vederea formulării soluţiilor de implementare şi schimbare a programelor derulate în instituţii, în direcţia dezvoltării capacităţilor de viaţă independentă a tinerilor ce urmează a părăsi instituţiile de ocrotire. Această lucrare doreşte să răspundă astfel, obiectivelor propuse în cadrul Strategiei Naţionale de îmbunătăţire a condiţiilor de trai a beneficiarilor în mediul instituţional. Punctul de noutate, îl constituie promovarea abordării participative şi multisectoriale a problematicii copilului în România, facilitând respectarea interesului superior al copilului în toate domeniile.

Cuvinte cheie: asistaţi social, ocrotire, schimbare, dependenţă, autonomie.

1. Introducere

În România, ca şi în majoritatea ţărilor, asistenţa socială a copilului şi familiei, a început ca un serviciu destinat plasamentului copiilor orfani, maltrataţi, sau care, pentru un alt motiv, nu puteau trăi cu părinţii lor sau cu familia extinsă. Acţiunea logică, a fost dezvoltarea de strategii preventive pentru a evita necesitatea de ocrotire în afara familiei.

În ultimele două decenii ale regimului comunist, în România s-a înregistrat o adevărată explozie a abandonului, generată de politica agresiv pronatalistă declanşată în 1966, care a avut drept consecinţă naşterea unui mare număr de copii nedoriţi şi creşterea ratei mortalităţii materne datorate avorturilor empirice.

Efectul principal al transformărilor, ce au survenit în post-comunism în toate zonele de interes public, pentru tinerii asistaţi ai instituţiilor de ocrotire care ajung la vârsta critică de 18 ani – când trebuie să părăsească sistemul – este lipsa oricărui suport social ulterior, şi practic, respingerea lor de către societatea care îi ocrotise până atunci.

Ceea ce încă lipseşte la ora actuală, este existenţa unei politici unitare, coerente, planificate, realizată şi condusă la nivel central pentru a asigura: pe de o parte sprijinirea în continuare a tinerilor majori, după încheierea perioadei de ocrotire pentru o inserţie socială adecvată, prin monitorizarea integrării profesionale şi oferirea unor facilităţi privind locuinţa, menajul, gestionarea veniturilor, etc.; pe de altă parte, acţiuni de planificare a viitoarei externări a asistaţilor, ceea ce ar determina, poate, modificări în structura obiectivelor programelor derulate în instituţii, în direcţia dezvoltării capacităţilor de viaţă independentă şi de prevedere şi realizare a deschiderii către comunitatea exterioară instituţiei.

Lipsa deprinderilor de viaţă independentă este adesea dublată la tinerii asistaţi de o lipsă totală de cunoaştere şi acceptare a normelor sociale – din lipsa contactelor reale cu lumea din afară – ceea ce contribuie în momentul ieşirii lor în această lume, la respingerea tinerilor de către societatea exterioară (încă există mentalitatea în şcoli de stigmatizare a copiilor proveniţi din centre de plasament şi chiar în situaţia susţinerii unui interviu pentru un loc de muncă), atrăgând după sine respingerea de către ei a acestei societăţi şi tendinţa, care s-a amplificat astăzi, de endogrupare, de a considera instituţia ca pe un model ideal de viaţă şi pe colegii de instituţie ca modele de comportare umană, care, de altfel, pot fi cu greu abandonate.

Fenomenul instituţionalizării însă, preluat după o epocă de limitări şi coordonări stricte, a continuat să-şi exercite influenţa încă mult timp, schimbarea mentalităţii şi a modului de oferire a ocrotirii copiilor aflaţi în această situaţie, desfăşurându-se cu dificultate şi într-un ritm destul de lent. Ei au astfel un puternic sentiment de excludere socială; încercările lor de integrare se soldează, aproape invariabil, cu eşecuri. Este, fără îndoială, una dintre cauzele creşterii infracţionalităţii la nivelul acestei categorii de tineri adulţi; mulţi dintre ei fără domiciliu stabil şi posibilităţi clare de supravieţuire – sunt expuşi fenomenelor de prostituţie, delincvenţă, abuz de substanţe halucinogene, etc. – fenomene ce

afectează în principal categoria celor fără adăpost, denumiţi generic „copiii străzii" şi care provin în majoritate tot dintre minorii asistaţi ai caselor de copii.

Articolul îşi propune să aducă în discuţie metode şi modalităţi de îmbunătăţire a serviciilor oferite tinerilor instituţionalizaţi, pentru a sprijini eficient ridicarea standardelor de viaţă şi ca urmare, dezvoltarea capitalului uman, creşterea competitivităţii şi asigurarea de oportunităţi sporite pentru participarea viitoare a acestora pe o piaţă a muncii modernă, flexibilă şi inclusivă.

2. Situaţia actuală a copiilor din centrele de plasament din România

Situaţia actuală a copiilor şi tinerilor din centrele de plasament, e diferită de cea a anilor 90, când presa internaţională prezenta într-un mod incisiv situaţia acestora, oferind statistici şi imagini cutremurătoare. În prezent sunt „aproximativ 19.000 copii şi tineri (până la vârsta de 18 ani) plasaţi în asistenţă maternală, 19.000 aflaţi în plasament simplu (în familiile lărgite, rude până la gradul IV sau alte familii) şi încă 11.500 asistaţi în servicii rezidenţiale de tip familial. Dacă la aceste cifre se adaugă peste 80.000 de copii cu părinţi plecaţi la muncă în străinătate, şi dacă se ia în calcul şi cei peste 320.000 de copii care trăiesc în sărăcie absolută în ţara noastră,avem imaginea de ansamblu a unui risc social imens pe care ni-l asumăm". (Dărăbus, 2016).

Pentru a vedea evoluţia cifrelor în ultimii 10 ani, vom privi o analiză statistică a datelor sociale care reliefează că la începutul anului 2005, în România se aflau în sistemul de ocrotire 32.821 de copii, între care o pondere importantă o reprezintă cei cu vârste cuprinse între 14 şi 17 ani, respectiv 12.247 copii şi 5.983 copii de 18 ani (şi peste). Procentul mai scăzut al copiilor de vârstă mică este o dovadă a faptului că măsurile alternative la instituţionalizare au început să funcţioneze prin dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copiilor aflaţi în dificultate în familii substitutive (asistenţi maternali, rude până la gradul IV, inclusiv). Numărul copiilor instituţionalizaţi a scăzut în perioada 2000 - ianuarie 2005, de la 57.181 la 32.821, din care mai mult de jumătate au vârste de peste 14 ani, urmând ca în următorii patru ani aproximativ 4.500 - 5.000 de copii să părăsească anual sistemul de protecţie.(Studiu Comisia Europeană, 2005).

La 30 iunie 2015, existau în ţara noastră, 1.147 servicii de tip rezidenţial publice şi 354 de servicii de tip rezidenţial ale organismelor private acreditate. Aceste servicii includ *centre de plasament clasice sau modulate*, *apartamente*, *case de tip familial*, *centre maternale, centre de primire în regim de urgenţă*, alte servicii (serviciul pentru dezvoltarea deprinderilor de viaţă independentă, adăpost de zi şi de noapte).

Numărul copiilor aflaţi în sistemul de protecţie specială era, la finele lunii iunie 2015, de 58.013, în scădere cu 1.630 faţă de perioada similară din 2014, conform statisticilor publicate de Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, prezentate de *Agerpres*.

Din totalul copiilor aflaţi în sistemul de protecţie specială, 20.887 copii (36%) beneficiau de măsură de protecţie specială în servicii de tip rezidenţial, din care 16.844 copii se aflau în servicii de tip rezidenţial publice şi 4.043 copii se aflau în servicii de tip rezidenţial private. De asemenea, 37.126 copii (64%) beneficiau de măsură de protecţie

specială în servicii de tip familial, din care 18.979 copii se aflau la asistenţi maternali, 13.904 copii se aflau la rude până la gradul IV inclusiv şi 4.243 copii erau la alte familii sau persoane (Sursa: HotNews.ro, 18 octombrie 2015).

Circa 6.600 de tineri cu vârste până în 26 ani urmează o formă de învăţământ şi se află în continuare în sistemul de protecţie socială. Ca nivel de instrucţie:

- 4,57% dintre copiii şi tinerii din sistemul de ocrotire socială au absolvit sau sunt cuprinşi în învăţământul primar,
- 50,5% în învăţământul gimnazial,
- 26,08 în cel profesional,
- 13,17 în învăţământul liceal,
- 5,38% sunt neşcolarizaţi,
- 0,27% au abandonat şcoala şi
- 0,02% sunt cuprinşi sau au absolvit învăţământul universitar. (Sursa: HotNews.ro, 18 octombrie 2015)

Sub aspectul calificării, cei mai mulţi dintre tinerii din sistemul de protecţie, cu vârste cuprinse între 14 şi 18 ani sunt orientaţi cu precădere spre confecţii, tâmplărie, mecanică, construcţii şi alimentaţie. Aceşti tineri sunt o categorie vulnerabilă, expusă riscului excluderii sociale şi marginalizării, deoarece nu au locuinţă şi nici posibilităţi de închiriere sau de cumpărare, întâmpină greutăţi la angajare, fiind expuşi şomajului, nu au mijloace proprii de subzistenţă şi devin adesea victime ale mediului infracţional.

Deprivarea de dreptul la o familie, lipsa mamei, a tatălui, deprivarea de iubire părintească, lasă urme cumplite în sufletele şi în vieţile copiilor, care au neşansa de a creşte în orfelinate. Schimbarea înfăţişării orfelinatelor, modularea centrelor de plasament de tip vechi (care adăposteau peste 100 de copii), nu aduc o îmbunătăţire reală a vieţii copiilor, ci doar o schimbare de suprafaţă, de mobilier, de zugrăveală, de dotări şi echipamente. Setea de afecţiune rămâne aceeaşi, iar traumele şi rănile sunt pe viaţă.

Personalul insuficient, mentalitatea (încă neschimbată), neimplicarea suficientă a personalului de îngrijire existent şi lipsa unor mijloace şi metode de stimulare adecvată conform vârstei a copiilor/tinerilor, duc la breşe vizibile în achiziţia de către aceştia a abilităţilor de viaţă independentă necesare integrării şi supravieţuirii în viaţa comunitară, dincolo de zidurile „ocrotitoare" ale instituţiei. Cifrele reflectate în statistici sunt în continuă schimbare, şi deşi aparent numărul copiilor şi tinerilor ce părăsesc sistemul de protecţie se diminuează, situaţia economică, violenţa intrafamilială, situaţia medicală şi imposibilitatea părinţilor de a găsi resurse în comunitate şi în ei înşişi, duc la admiterea altor noi copii în sistemul de ocrotire.

3. Situaţia copiilor beneficiari ai sistemului de protecţie din alte ţări ale Europei

„Comparaţia cu alte ţări favorizează România la ora actuală, dacă privim lucrurile în ansamblu şi cantitativ. Asta, deoarece s-au dezvoltat în ultimii 15 ani,

peste 1.000 de servicii rezidenţiale de tip familial, care oferă protecţie unui număr mediu de 11 copii fiecare. 60% dintre copiii ocrotiţi aici, sunt cu dizabilităţi. Avem aproape 3.500 de tineri care ies anual din sistem, prin aşa-zisul „efect al legii", pentru că nu se mai încadrează în niciun fel, devenind adulţi, dar realmente nepregătiţi pentru viaţa independentă. Mai avem vreo 3.800 care sunt reintegraţi în fiecare an în familiile lor naturale şi încă 1.000 de copii pe an care sunt adoptaţi. Aşadar, aproape 9.000 de copii ies anual (din sistem), dar tot atâţia intră în locul lor. Cu alte cuvinte, robinetul nu se opreşte, pentru că de ani si ani de zile suntem aproape de pragul de 60.000 de copii în protecţie specială. Asta, în contextul sutelor de mii de copii care supravieţuiesc în sărăcie severă şi pentru care abuzul prin neglijare, deprivarea de dreptul la educaţie sau la sănătate - sunt la ordinea zilei" (Dărăbus, 2016).

Tabel.1

Situaţia copiilor instituţionalizaţi

Ţara	Copii oficial institutionalizaţi	Populaţie copii (total)
Ucraina	70.000	8.000.000
Polonia	20.000	7.000.000
Romania	Aprox 8.000	3.700.000
Ungaria	8.200	1.800.000
Moldova	Aprox 4.400	700.000
Lituania	3.600	600.000
Estonia	1.700	240.000

Sursa: *Hope and Homes for Children, SmileMedia, 16.03.2016*

În această statistică nu sunt luate în calcul riscurile adiacente, sistemice, care să ţină cont de riscul de excluziune socială, de sărăcia severă la copii, de copiii aflaţi în comunităţile marginalizate, sau de absenţa politicilor de prevenire a separării familiale.

4. Dependenţa de sistemul de protecţie

Cifrele ce arată reîntoarcerea în sistem, reapelarea la serviciile sociale oferite de autorităţile de stat sau de organizaţiile neguvernamentale, a foştilor beneficiari ai aşezămintelor familiale, sunt îngrijorătoare. O statistică efectuată la nivelul unui aşezământ de tip familial – Centrul Maternal, un serviciu destinat ocrotirii cuplurilor mamă-copil, arată cât de amplă este această problemă, datorată imposibilităţii de adaptare a fostelor beneficiare la viaţa din afara centrului de ocrotire şi eşecul în asumarea autonomiei unei vieţi independente, integrată social.

Studiul documentelor persoanelor asistate într-un aşezământ de tipul *mama şi copilul*, denumit generic Centru Maternal (conform legislaţiei în vigoare Legea 272/2004), arată că din 569 mame admise în centru pe o perioadă de 20 de ani, 341 dintre acestea au mai beneficiat de asistare într-un aşezământ social (de tip leagăn de copii, casă de copii, etc.), perioadele de asistare variind în funcţie de istoricul personal şi vârsta mamei.

Cercetarea efectuată în cadrul Centrului Maternal „Sf. Nicolae" (Bucureşti, sectorul 1) luând în calcul cele 569 cupluri mamă-copil admise (mai precis 569 mame şi 829 copii), pe o perioadă de 20 de ani (între 01.04.1996 şi 30.03.2016), aduc la suprafaţă elemente relevante cu privire la evoluţia cazuisticii, îndrumată – ca alternativă în prevenirea abandonului copiilor, către acest tip de aşezământ.

Se poate observa cum mai mult de jumătate dintre beneficiarele care au apelat la serviciul alternativ pentru persoane aflate în situaţie de risc (59,92%), fac parte din categoria de persoane care la un moment dat au beneficiat de servicii sociale, şi au revenit în sistem, neavând capacitatea de a găsi alternative la problemele ivite, neputând depăşi dependenţa de sistemul de protecţie în care şi-au format deprinderile de viaţă independentă.

Luând în calcul perioada studiată (1996 – 2016) şi raportându-ne la vârsta persoanelor care au apelat la această alternativă, se poate spune că persoanele care fac obiectul studiului au fost formate, educate şi ocrotite în sistem în perioada comunistă, perioadă în care modalitatea de abordare a problematicii privind deprinderile de viaţă independentă nu constituia o prioritate în acordarea suportului în ceea ce reprezintă dezvoltarea personală, nepunându-se accent pe individualitate, auto-control şi libertate de exprimare. Trist este că privind către anul 2016, statistica arată o creştere a mediei de vârstă a femeilor ce au primit asistenţă în cadrul programului centrului maternal, ceea ce arată o mare dificultate în adaptarea la un sistem socio-economic în continuă schimbare, categoria preponderentă fiind a persoanelor cu studii gimnaziale.

Se poate observa cu uşurinţă fluctuaţia numerică, media de vârstă a mamelor, nivelul de şcolarizare şi aspecte privind locaţia de provenienţă a beneficiarelor (în perioada 2003-2009 se observă o creştere a numărului cuplurilor ce vin din alte zone, altele decât Bucureşti, situaţie care apoi se echilibrează, dat fiind înfiinţarea centrelor maternale la nivelul fiecărui judeţ şi preluarea cazurilor aflate în dificultate, la nivel local). În ultimii 10 ani se observă o creştere a mediei de vârstă a persoanelor care au necesitat admiterea în centru, precum şi a cuplurilor cu mai mulţi copii (în primii ani de funcţionare erau admise cupluri cu un singur copil), *situaţia socio-economică* fiind principalul motiv invocat – în 91% dintre cazuri, fiind urmat de violenţa domestică în procent de 8% şi în 1% fiind invocat faptul că *familia nu ştia de existenţa sarcinii* (în cazul a 6 mame minore). La externarea din centru (reintegrarea socială), 168 persoane din eşantionul de 569 ocupau un loc de muncă stabil (29,52%), 207 beneficiare prestau servicii ocazionale –fără o formă de angajare (36,37%), restul (194 persoane) – în procent de 34,11%, s-au reintegrat în familiile biologice fiind susţinute de acestea.

La înfiinţarea Centrului Maternal în data de 01.04.1996 sub îndrumarea ONG-ului Holt International Children´s Services în proiect parteneriat cu autorităţile locale – în prezent sub titulatura DGASPC sector 1 -, capacitatea aşezământului a fost concepută pentru 10 locuri, camere în care cuplul mamă-copil să îşi poată găsi liniştea, intimitatea şi pentru a fi încurajată apropierea şi întărirea relaţiei mamă-copil. Ulterior, în perioada 2004 – când ONG-ul s-a retras din România, implementând conceptul de centru maternal şi predându-l autorităţilor locale ca instituţie funcţională, şi până în anul 2009 (când a fost schimbată locaţia centrului),

centrul a funcţionat la capacitatea de 13 locuri, dată fiind solicitarea pentru acest gen de servicii sociale.

Centrul Maternal „Sf. Nicolae" funcţionează din 2009 şi până în prezent cu o capacitate de 9 locuri, solicitările pentru acest tip de serviciu social situându-se în continuare la un nivel ridicat, cu o creştere a valorilor în perioada *septembrie – martie*, ceea ce subliniază – dacă mai era cazul, menţinerea procentului declarativ de solicitare a serviciului, ca fiind *sărăcia* şi *lipsa mijloacelor de întreţinere şi creştere a copiilor* în familie, luându-se în calcul costurile întreţinerii unei familii pe perioada iernii.

Tabel 2.

Situaţia beneficiarelor asistate în Centrul Maternal „Sf. Nicolae" (01.04.1996 – 30.04.2016)

*Anul admiterii	01.04 1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	01.04 2016
*Total cupluri admise	13	15	14	16	14	18	29	28	24	43	33	38	31	46	33	24	37	22	37	45	9
*Total de copii admişi	13	15	15	19	15	18	35	34	31	65	44	53	42	71	56	46	59	35	63	80	20
*Mame minore	1	1	0	1	1	2	4	0	3	3	3	3	0	4	1	1	0	2	0	2	2
*Vârsta minimă mamelor	17	17	18	16	17	16	15	18	17	14	14	13,5	17	16	17	15	20	14	18	16	17
*Vârsta maximă a mamelor	28	28	34	32	32	44	36	40	51	39	37	51	41	45	42	51	44	49	48	44	39
*Media de vârstă a mamelor	23,1	22,2	21,0	23,7	23,5	26,1	23,5	23,3	33,3	27,5	28,0	28,7	28,9	26,8	30,7	30,6	30,8	28,7	32,2	31,5	30,6
*Locul de domiciliu	13B 2P	13B 5P	9B 7P	9B 4P	10B 9P	9B 14P	15B 15P	13B 16P	8B 28P	15B 26P	13B 16P	22B 16P	15B 21P	25B 8P	25B 10P	14B 13P	25B 5P	17B 15P	22B 16P	29B 4P	5B
*Mame cu studii superioare	4	2	3	1	0	1	0	2	0	2	1	2	1	1	0	0	1	0	1	1	0
*Mame cu studii medii	3	4	2	4	4	4	8	7	2	1	3	3	1	3	3	1	3	1	1	2	0
*Mame cu studii gimnaziale	6	8	9	10	8	12	18	17	16	31	25	26	22	30	25	18	25	17	28	36	6
*Mame neşcolarizate	0	1	0	1	2	1	3	2	6	9	4	7	7	12	5	5	8	4	7	6	3

5. Responsabilitatea părinţilor în creşterea şi educarea copiilor – prevederi legislative

Calitatea de părinte dă naştere atât la drepturi, cât şi la obligaţii. Principala îndatorire a părinţilor este aceea „de creştere şi educare a copiilor lor minori". Raportat la principiul egalităţii în drepturi a copiilor, este menţionat cu caracter general în art. 260, Noul Cod Civil, „îndatorirea de creştere şi educare priveşte copilul în general, fără a deosebi după cum acesta este din căsătorie, din afara

căsătoriei sau adoptat. Corelativ acestei obligaţii îi corespunde dreptul copilului (din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptat) de a fi crescut şi educat de părinţii săi". Creşterea copilului este apreciată ca fiind una dintre „cele mai dificile responsabilităţi ale părinţilor". O importanţă deosebită, este necesar să fie acordată, comunicării între părinţi pe probleme de disciplină şi de comportament ale copilului. Părintele este cel mai important model pentru copilul său. El este principalul responsabil de îndrumarea copilului.

Conform art. 30 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, act normativ special în domeniul protecţiei şi promovării drepturilor copilului, rămas în vigoare şi după data de 1 octombrie 2011, cu excepţia art. 40 alin. (1), art. 41 şi art. 42, expres abrogate prin art. 230 lit. x) din Legea nr. 71/2011, „părinţii au obligaţia să asigure copilului, de o manieră corespunzătoare capacităţilor în continuă dezvoltare ale copilului, orientarea şi sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute de această lege".

Asociat acestei obligaţii, părinţii copilului „au dreptul să primească informaţiile şi asistenţa de specialitate necesare în vederea îngrijirii, creşterii şi educării acestuia" [art. 30 alin. (3) din Legea nr. 272/2004]. În îndeplinirea obligaţiei de creştere şi educare se acordă întâietate „principiului interesului superior al copilului". Conform art. 31 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, „exercitarea drepturilor şi îndeplinirea obligaţiilor părinteşti trebuie să aibă în vedere interesul superior al copilului şi să asigure bunăstarea materială şi spirituală a copilului. O asemenea bunăstare se poate realiza prin diferite mijloace, şi anume: prin îngrijirea copilului, prin menţinerea relaţiilor personale cu acesta, prin asigurarea creşterii, educării şi întreţinerii copilului, prin reprezentarea sa legală şi administrarea patrimoniului său. Ori de câte ori intervin neînţelegeri între părinţi cu privire la exercitarea drepturilor şi îndeplinirea obligaţiilor părinteşti, instanţa de tutelă, după ascultarea ambilor părinţi, hotărăşte potrivit interesului superior al copilului" [art. 31 alin. (3) din Legea nr. 272/2004].

Noţiunea de *interes superior al copilului* este largă şi cuprinde „ansamblul de factori care concură la o dezvoltare normală, armonioasă, atât din punct de vedere fizic, cât şi psihic" (Legea nr. 272/2004, M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014). Alături de respectarea drepturilor copilului, recunoscute legislativ prin Legea nr. 272/2004, „părinţii au îndatoriri strâns legate de creşterea şi educarea copilului lor. Astfel, dreptul copilului la creştere în condiţii care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală şi socială îi corespunde obligaţia corelativă a părinţilor:

a) de a supraveghea copilul;

b) de a coopera cu copilul şi de a-i respecta viaţa intimă, privată şi demnitatea;

c) de a informa copilul despre toate actele şi faptele care l-ar putea afecta şi de a-i lua în considerare opinia;

d) de a întreprinde toate măsurile necesare pentru realizarea drepturilor copilului lor;

e) de a coopera cu persoanele fizice şi persoanele juridice care exercită atribuţii în domeniul îngrijirii, educării şi formării profesionale a copilului".

Îndatoririle menţionate în legi, nu se reflectă, din nefericire, în realitatea copiilor defavorizaţi, care privaţi de dragostea, îngrijirea corespunzătoare şi implicarea părinţilor biologici, ajung să fie plasaţi într-o instituţie de ocrotire, unde ruptura de medicul familial îşi va pune amprenta, mai devreme sau mai târziu, lăsând urme adânci în dezvoltarea fizică, psiho-afectivă şi de relaţionare a viitorului adult, deficienţe greu de remediat odată instalate, şubrezind încrederea în sine, realitatea legată de rolul social pe care îl va îndeplini şi conştiinţa muncii.

Toate obligaţiile părinteşti menţionate mai sus, sunt preluate automat, prin natura lucrurilor, de către personalul angajat al centrelor de ocrotire, de cele mai multe ori insuficient din punct de vedere numeric raportat la numărul de copii asistaţi şi la nevoile acestora, dar şi în ceea ce priveşte pregătirea în lucrul cu copiii, luând în calcul nevoile speciale ale acestora de afecţiune şi manifestare a ataşamentului.

6. Copiii cu dizabilităţi

O categorie distinctă a beneficiarilor centrelor de ocrotire sunt copiii şi tinerii care prezintă diverse grade de handicap, de la deficienţele mintale uşoare, la deficienţele mintale şi loco-motorii severe. Mare parte dintre copiii/tinerii asistaţi în prezent în centrele specializate, prezintă deficienţe ereditare sau dobândite, şi pentru care părinţii acestora şi-au arătat incapacitatea de a-i ocroti în familie, şi au solicitat sprijinul autorităţilor pentru preluarea responsabilităţii de creştere şi îngrijire a acestora. Pentru unii dintre aceşti copii/tineri instituţionalizarea a fost singura opţiune, ei fiind abandonaţi de către părinţi încă de la naştere.

Oricât de puternică ar fi o persoană, să fii părintele unui copil cu handicap este o încercare incredibil de dificilă. Este ceva de care, oamenii care au avut mai mult noroc - fug, tocmai pentru că ştiu că li s-ar putea întâmpla şi lor. Mulţi părinţi clachează, în ciuda celor mai bune intenţii. Iar în această situaţie, copilul este cel care va avea de suferit.

Având în vedere numărul mare înregistrat în instituţiile specializate de ocrotire, am putea spune că persoanele care au avut neşansa de a aduce pe lume un copil cu dizabilităţi şi care nu au identificat resurse umane şi materiale în propria familie pentru a-şi păstra copilul alături, apelează în ultimă instanţă la centrele de ocrotire specializate înfiinţate în ţara noastră, urmare solicitărilor din teren şi normelor impuse de legislaţia internaţională. Conform evidenţelor Autorităţii Naţionale pentru Protecţia Drepturilor Copilului (ANPDC), în România existau oficial 73.983 copii cu certificat de încadrare în grad de handicap (atât fizic, cât şi mintal), dintre care 6.342 în centrele publice de plasament şi 6.694 „în alte situaţii". Statisticile Autorităţii Naţionale pentru Persoanele cu Handicap (ANPH) evidenţiau un număr de 14.700 de copii cu dizabilităţi mintale şi 10.257 cu afecţiuni neuro-psihice, dintre care 175 se aflau în instituţii subordonate ANPH (Buletinul statistic ANPH – iunie 2006). Este dificil de prezentat un număr clar al copiilor/tinerilor instituţionalizaţi în centre pentru deficienţi, întrucât numărul acestora este în continuă schimbare.

Privind dizabilitatea din punct de vedere al dezvoltării, cauza fiind legătura bidirecţională cu sărăcia, dizabilitatea poate creşte riscul de sărăcie, iar sărăcia

poate creşte riscul de dizabilitate. Există tot mai multe statistici realizate în urma cercetărilor, a nivel mondial, care indică faptul că persoanele cu dizabilităţi şi familiile lor au mai multe şanse să se confrunte cu dezavantajele economice şi sociale decât cei fără dizabilităţi.

Instalarea unei forme de dizabilitate, poate duce la o înrăutăţire a bunăstării sociale şi economice a unei familii, şi la sărăcie, printr-o mulţime de căi, inclusiv prin impactul negativ asupra educaţiei, angajării, veniturilor şi o creştere a cheltuielilor legate de întreţinerea unei persoane cu dizabilitate. Astfel:

- Copiii cu dizabilităţi au mai puţine şanse de a merge la şcoală, confruntându-se astfel cu şanse limitate de formare a capitalului uman, şanse reduse de angajare şi o productivitate scăzută la vârstă adultă.
- Persoanele cu dizabilităţi au mai puţine şanse de a ocupa un loc de muncă şi câştigă în general mai puţin atunci când sunt angajaţi în câmpul muncii. Persoanele cu dizabilităţi sunt mai expuse din cauza discriminării la ocuparea unui loc de muncă, a accesului limitat la mijloacele de transport şi a lipsei de acces la resurse pentru a promova auto-angajarea şi activităţile de întreţinere.
- Persoanele cu dizabilităţi se pot confrunta cu costuri suplimentare din cauza afecţiunii încadrate ca dizabilitate – cum ar fi costurile legate de îngrijirea medicală sau dispozitivele de asistenţă, sau nevoia de suport şi asistenţă personală –şi astfel deseori au nevoie de mai multe resurse pentru a realiza aceleaşi venituri ca persoanele fără dizabilităţi. Asta este ceea ce Amartya Sen (2006) a numit „handicap de conversiune". Din cauza costurilor ridicate, atât persoanele cu dizabilităţi cât şi familiile acestora au mai multe şanse să se confrunte cu sărăcia, decât persoanele fără dizabilităţi cu venituri similare.
- Familiile cu un membru cu dizabilităţi au mai multe şanse să se confrunte cu greutăţi materiale inclusiv nesiguranţa alimentelor, adăposturi sărăcăcioase, lipsa de acces la apă potabilă şi igienă, şi acces inadecvat la sistemul de îngrijire medicală. Sărăcia poate creşte riscul de dizabilitate. Sărăcia poate duce la declanşarea unor stări de sănătate asociate cu dizabilitatea inclusiv prin: greutate mică la naştere, malnutriţie, lipsa apei potabile sau a igienei adecvate, condiţii de trai şi de muncă neadecvate şi răniri. Sărăcia poate creşte şansele ca o persoană cu o anumită condiţie de sănătate să devină dizabilitată, de exemplu, într-un mediu inaccesibil sau prin lipsa accesului la servicii de sănătate şi reabilitare adecvate.

Copiii consideraţi a fi *la risc de dezvoltarea unei dizabilităţi* sunt:

- provin din familii mai sărace;
- se confruntă cu discriminarea şi restricţionarea accesului la serviciile sociale, inclusiv la educaţie începând cu vârsta mică;
- sunt subnutriţi, ceea ce poate conduce la oprirea creşterii;
- supuşi unor pedepse fizice severe de către părinţii lor. (UNICEF, 2005)

Raportându-ne la spaţiul românesc, Organizaţia Naţională a Persoanelor cu Handicap din România (ONPHR) a realizat un studiu în acest sens, pe un eşantion de 619 angajatori, din regiunile Nord-Est, Sud-Est, Sud şi Bucureşti-Ilfov. Raportul a arătat că, în ceea ce priveşte facilităţile pe care firmele le au atunci când angajează

personal dintr-o anumită categorie socială, companiile preferă tinerii absolvenţi (79,4%) sau persoanele aflate în şomaj (56%). Doar un sfert dintre respondenţi (24,9%) declară că ţin cont de avantajele aduse în angajarea persoanelor cu dizabilităţi şi le preferă pe acestea la angajare. Tot din studiu a reieşit, că principalele dezavantaje pe care angajatorii persoanelor cu dizabilităţi le-au menţionat sunt sprijinul mic din partea statului (72%), dificultatea cu care se poate accesa sprijinul oferit de stat, sau cea cu care se recuperează investiţia (71%).

(http://www.ziare.com/30.10.2012)

În categoria *persoanelor cu nevoi speciale* putem include:

- persoanele cu diferite deficienţe (mintale, senzoriale – vizuală, auditivă, fizice, comportamentale, de limbaj, polideficienţe);
- copiii abandonaţi, copiii străzii;
- persoanele abuzate (fizic, psihic, emoţional şi sexual), indiferent de vârstă şi sex;
- femeile gravide şi lehuzele;
- persoanele cu disfuncţii psihice;
- persoanele traumatizate emoţional/psihic;
- dependenţii de diferite substanţe (alcool, droguri, fumatul);
- persoanele eliberate din detenţie;
- bătrânii;
- copiii aparţinând diferitelor etnii (rromă de ex.);
- copiii „genii".

Mulţi copii cu dizabilităţi devin „copii ai străzii", iar în unele cazuri dizabilităţile sunt provocate de către adulţii în grija cărora se află, pentru obţinerea de foloase materiale din cerşit. Trist, dar adevărat! În ciuda numărului mare de copii ai străzii ce prezintă anumite dizabilităţi, aceştia sunt de multe ori excluşi de la programele pentru copiii străzii, deoarece *dizabilitatea este o problematică pusă în responsabilitatea altor specialişti* (Yeo, 2001).

La nivel naţional, conform datelor recensământului populaţiei României şi ale datelor ANPH din ultimul trimestru din 2009, despre numărul persoanelor cu dizabilităţi din România, reiese că *procentul acestora din urmă este de 3% din populaţie. Chiar dacă procentajul nu pare semnificativ, trebuie să menţionăm că, totuşi, din acest număr de aproximativ 650 000 de persoane, 97% se află în îngrijirea familiilor şi doar **4% sunt încadrate în muncă*** (ANPH, 2009). În 2013 cifra totală a persoanelor cu dizabilităţi înregistrate se ridica la 709.823, dintre care 61.867 copii (ANPD 2013).

Situaţia persoanelor cu dizabilităţi instituţionalizate (Sursa: site Autoritatea Naţională a Persoanelor cu Dizabilităţi):

- Handicap fizic – 1.309 (dintre care 75 copii);
- Handicap somatic – 452 (dintre care 78 copii);
- Handicap auditiv – 536 (dintre care 370 copii);
- Handicap vizual – 742 (dintre care 176 copii);
- Handicap mintal – 12.026 (dintre care 1533 copii);

- Handicap psihic – 3.999 (dintre care 992 copii);
- Handicap asociat – 2.643 (dintre care 893 copii);
- Hiv-Sida – 111 (dintre care 12 copii);
- Boli rare – 21 (dintre care 9 copii);
- Surdocecitate – 21.840 (dintre care 4.139 copii).

7. Abandonul – consecinţe pe termen lung

Adevărata explozie a abandonului s-a produs în ultimele decenii ale regimului comunist, ca urmare a politicii agresive pronataliste din 1966. „Decretul nr.770 din 1967, prin care Nicolae Ceauşescu interzicea avorturile, şi care a facilitat naşterea aproximativ 2 milioane de copii, veniţi pe lume pentru că mamele lor şi-au pierdut dreptul de a opta între a menţine o sarcină sau a o întrerupe. Odată cu interzicerea avorturilor, se interzicea şi comerţul cu produse anticoncepţionale, tocmai în ideea de a creşte numărul populaţiei. A avut, însă, consecinţe negative, şi anume naşterea unui număr mare de copii nedoriţi şi creşterea ratei mortalităţii materne datorate avorturilor empirice. Fenomenul a atins cel mai profund zonele sărace, cu familii sărace, care aveau un interes scăzut pentru planificarea familială, în special după 1980" (Miruna Pop, 2002).

Schimbarea politicii demografice prin Decretul-lege nr. 1 din 26 decembrie 1989 (avortul fiind permis în primele 3 luni de sarcină) ar fi trebuit să determine imediat o reducere drastică a numărului de copii abandonaţi. După căderea comunismului, în anii 1990-1991 s-a sperat la o scădere „naturală" a fenomenului de abandon, ca urmare a liberalizării avorturilor şi a accesului liber la contraceptive. Dar acest lucru nu s-a întâmplat. În anii ce au urmat, abandonul a căpătat determinări din ce în ce mai complexe, care au făcut dificilă găsirea soluţiilor pentru scăderea numărului de copii abandonaţi.

Abandonarea copiilor (la naştere) reprezintă o modalitate rudimentară de gestionare a naşterilor nedorite sau neacceptate din cauze culturale sau/şi economice. Prezenţa sau persistenţa lor în societăţile moderne, este generată de absenţa unor servicii, de funcţionare a unor instituţii sau de absenţa culturii utilizării lor şi poate că noile politici sociale dezvoltate faţă de copiii aflaţi în dificultate, s-au lăsat conduse de vechile mentalităţi care erau ataşate valorilor instituţionale de protecţie familială, dezvoltate în afara şi cu ignorarea importanţei familiei şi a satisfacerii nevoilor copilului.

În prezent abandonul copiilor sub 5 ani continuă să fie o realitate dură pentru România, care a fost prea puţin influenţată de reformele implementate în domeniul protecţiei copilului, după 1989. În anii 2003 şi 2004, abandonul copiilor s-a manifestat pe aceleaşi coordonate ca acum 10, 20, 30 de ani (Raport UNICEF, 2005). Reformele implementate după 1990, urmate de crearea numeroaselor structuri instituţionale şi servicii în domeniul protecţiei copilului, au evoluat paralel cu fenomenul abandonării copiilor, de vreme ce maternităţile şi spitalele de pediatrie continuă să găzduiască copii aflaţi în astfel de situaţii.

După 1989 s-au desfiinţat multe leagăne de dimensiuni foarte mari, amploarea abandonului fiind însă aceeaşi, copiii rămânând în continuare mult timp în maternităţi şi spitale de pediatrie deoarece nu aveau unde să plece. (UNICEF,

2005) Ulterior, închiderea leagănelor de copii, acele centre mamut cu peste 100 de copii (exemplu: Leagănul nr.1 din Bucureşti adăpostea un număr de 550 copii), a provocat aceleaşi blocaje chiar şi în condiţiile dezvoltării formelor alternative de protecţie (asistenţi maternali, centre maternale) pentru că acestea nu puteau acoperi cererile pentru astfel de servicii. Blocajele sunt perpetue pentru că ieşirile din sistemul de protecţie sunt puţine. Copiii rămân la asistenţii maternali perioade comparabile cu cele petrecute în centrele de plasament. Deci pentru noi cazuri trebuie create noi locuri (noi asistenţi maternali).

O altă consecinţă a numărului foarte mare de copii abandonaţi, ce au primit ocrotire în instituţiile de protecţie a copilului, este în continuare problema „copiilor străzii". Începutul acestei probleme sunt instituţiile care găzduiesc copiii abandonaţi şi care, ori fug din aceste centre, ori la împlinirea vârstei de 18 ani, trebuie să părăsească acel „domiciliu". Lipsa învăţării unor deprinderi de viaţă independentă, progresiv, pe toată durata asistării copiilor în centre, prin implicarea acestora în treburi de rutină zilnică, gospodăreşti şi pe care majoritatea copiilor crescuţi în familie, le experimentează într-un fel sau altul, duce în mod firesc la o dificultate accentuată de integrare socială şi comunitară a tinerilor proveniţi din mediul instituţional. Totodată obişnuinţa ca alte persoane să le rezolve treburile, indiferent de gradul de dificultate al acestora, conduc automat la o dependenţă de sistemul de protecţie, dependenţă ce se va perpetua chiar şi în situaţia întemeierii unei familii şi a aducerii pe lume a propriilor copii. Cazurile de „succes", a celor ce nu vor mai fi fortuiţi să apeleze la servicii sociale, sunt izolate.

Abandonarea copilului reprezintă un act cu consecinţe greu de evaluat în ceea ce priveşte viitorul, creşterea şi dezvoltarea normală a acestuia. Ruptura de familia naturală reprezintă un şoc, chiar dacă el nu este resimţit direct de către copil, pentru că întrerupe un proces natural firesc, consacrat istoric care asigură cu predictibilitate ridicată, perspectiva unei dezvoltări fizice, psihice şi sociale normale. Lipsa mamei privează copilul de sentimentul siguranţei, de ataşamentul autentic şi aruncă copilul într-o lume străină. Instituţiile de stat sau private, care preiau aceşti copii de pe străzi, spitale sau alte locaţii, fac tot ce este posibil pentru a le oferi o alternativă care să nu le altereze radical procesul de creştere şi dezvoltare, dar oricât de bune ar fi aceste servicii, lipsa familiei naturale îşi va pune iremediabil amprenta negativă.

Familia reprezintă pentru copil mediul cel mai adecvat creşterii şi dezvoltării sale precum şi locul prin care copilul pătrunde în viaţa umană, în societate, în cultură, prin care învaţă valorile morale şi comportamentul permis şi unanim acceptat în societate. Din nefericire însă, ne confruntăm si cu situaţii în care părinţii nu pot, sau nu vor să-şi asume responsabilitatea de a-şi îngriji copiii. Pentru toţi aceşti copii, separarea de familie generează o traumă profundă, cu consecinţe grave asupra dezvoltării personalităţii lor. Dezvoltarea socio-psiho-afectivă a unui copil, este influenţată de realizarea ataşamentului şi a legăturii de afecţiune dintre copil şi mamă. Lipsa părinţilor şi a mediului familial, determină întârzieri în dezvoltarea fizică şi tulburări de comportament.

Separarea copilului de familie constituie o situaţie stresantă, care generează frustrare afectivă cu consecinţe negative asupra adaptării şi integrării lui în societate şi asupra maturizării lui viitoare.

Fenomenul abandonului a atins cote alarmante în ultimii ani prin plecarea părinţilor la muncă în străinătate şi prin transferarea responsabilităţii creşterii şi educaţiei copiilor către rude, vecini sau instituţii ale statului, iar consecinţele au fost dezastruoase în unele cazuri ajungându-se la suicid. Conform unui bilanţ recent relatat de mass-media, 74 000 de copii sunt abandonaţi anual în România. (www.informatiiprofesionale.ro)

Totodată, problemele sociale din viaţa unor cupluri (majoritatea trăind în concubinaj) aduc familiile în imposibilitatea de a-şi mai creşte şi educa copiii acasă, iar aceştia ajung fie în instituţii de ocrotire, fie pe stradă – practicând cerşetoria.

Chiar dacă tradiţia românească este aceea de creştere şi educare a copilului în sânul familiei, trebuie luat în calcul transformările prin care a trecut familia - ca instituţie, ca sistem de valori şi mediu de siguranţă şi protecţie, şi să recunoaştem că sărăcia (cu toate fenomenele ce i se asociază într-un sens sau altul: şomaj, diminuarea veniturilor reale, scăderea puterii de cumpărare, lipsa unei locuinţe adecvate, etc.) este una din cauzele majore ale abandonului copiilor în România.

8. Intervenţii necesare pentru reducerea riscului de abandon a copiilor şi implicit de instituţionalizare

Într-un articol privind raportul „Eşecul Post Instituţionalizare", sunt prezentate rezultatele unui studiu efectuat pe 1.000 de tineri instituţionalizaţi intervievaţi, în 190 de centre de copii vizitate, din 27 de judeţe. (Sursa**:** http://www.agerpres.ro/social/2016/03/24)

Sondajul arată că:

- „Peste 50% dintre copii nu ştiu ce înseamnă deprinderi de viaţă independentă;
- 25,2% spun că se simt pregătiţi foarte mult să plece din sistem".

Întrebaţi ce vor face când vor pleca din centru:

- 37,9% au spus că îşi doresc ca statul să le asigure condiţii de trai stabile,
- 16,5% au spus că nu ştiu;
- 14,8% au afirmat că vor să menţină relaţia cu familia biologică,
- 8,9% să îşi facă propriul cămin,
- 7,4% prezintă interes faţă de activitatea profesională.

Întrebaţi unde se văd peste cinci ani, 22,2% dintre aceşti tineri au spus că nu au o perspectivă.

Copiilor şi tinerilor din centre le este cel mai mult frică de:

- 31% - lipsa unei perspective de viitor;
- 16,1% - lipsa unui spaţiu de locuit şi a resurselor de hrană.

În urma cercetării au fost identificate o serie de nevoi urgente, între care realizarea unui mecanism de monitorizare post-instituţionalizate şi asigurarea unui

venit minim garantat pe o perioadă de cel puţin 2 ani de la părăsirea sistemului. Anual, părăsesc sistemul de protecţie peste 2.000 de tineri.

Prevenirea separării copilului de familie necesită resurse financiare importante pentru aplicarea efectivă a acestor intervenţii. Altfel, există riscul generării efectului contrar, şi anume al unui aflux de copii în sistem, pentru că sărăcia severă e atât de ridicată, putând fi necesară includerea multor copii în sistemul de protecţie specială.

Apoi, alocarea de locuinţe sociale familiilor din zonele urbane şi rurale marginalizate. Vorbim de un necesar de locuinţe pentru incluziune socială care, la ora actuală, este subevaluat. „Credem că suma de aproximativ 50 milioane Euro disponibilă acum pentru locuire socială e infimă şi trebuie mărită de cel puţin cinci ori, asta în cel mai negru scenariu posibil. Un stat ar trebui să aibă, în medie, între 16 şi 18% procent de locuinţe sociale, din totalul general al locuinţelor. România are 2% locuinţe sociale! Stăm cel mai rău din toată lumea la acest capitol!" (Studiul realizat de *Hope and Homes for Children, 2016)*

Vizarea familiei, ca prioritate a intervenţiei în protecţia socială, e de natură să ducă la ceea ce numim *abordarea proactivă*, în locul celei anacronice, reactive. Copiii sunt în risc de a fi separaţi de părinţii lor din cauza lipsei de alternative, a lipsei de intervenţii concrete, materiale, în prevenirea separării, a lipsei de locuinţe sociale, a lipsei de viziune pragmatică în reconfigurarea alocării resurselor financiare existente în sistemul de protecţie socială.

Astfel, implementarea serviciilor sociale, este necesar a se face ţinând cont de:

- prevenirea situaţiilor de risc / prevenirea separării;
- responsabilitatea de a creşte şi de a-i asigura copilului o dezvoltare corespunzătoare revine în primul rând părinţilor;
- urmărirea interesului superior al copilului;
- responsabilitatea comunităţii locale (dezvoltând şi asigurând servicii diversificate, accesibile şi de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului – centre de zi, centre maternale, centre de consiliere şi sprijin pentru părinţi, „centre pentru familie", etc.);
- intervenţia statului, care asigură protecţia copilului şi respectarea tuturor drepturilor sale.

Strategie (cine face, ce face, când face?):

- *educaţie sexuală în şcoli* – responsabili: medicul de familie, medicul de Planificare Familială, şcoala, Inspectoratul Şcolar, ONG-uri;
- *campanii de informare mass-media* – responsabili: Serviciul Public de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului, ONG-uri;
- *activitate de monitorizare a femeilor cu mulţi copii* – responsabili: medicul de familie, dispensarul medical;
- *identificarea femeilor cu probleme (medicale,* etc.) – responsabili: medic familie, poliţist de proximitate;
- *monitorizarea femeilor fertile 14-42 ani* – responsabili: Serviciul Public de Asistenţă Socială, moaşa, medicul de familie;

- *sprijin material* – responsabili: ONG-uri, Consilii Locale;
- *educaţia religioasă pentru viaţă* – responsabili: preoţii din comunităţi, voluntarii;
- *promovarea alternativelor de tip familial* – Serviciul Public de Asistenţă Socială.

Măsuri de protecţie specială (protecţia alternativă) în cazul în care un copil a fost părăsit de către mamă: *tutela, măsură de protecţie specială - plasament, adopţia*.

Abandonul copiilor poate fi analizat atât din perspectivă psihică, ceea ce înseamnă mai concret *copil abandonat*, ce urmări şi traume poate să producă acea neglijenţă din partea părintelui/îngrijitorului faţă de un copil, cât şi de ordin politic, ce urmări poate să aibă fenomenul de abandon al copiilor, dacă nu se găsesc politici şi proceduri de combatere a fenomenului.

Organizaţiile Non-Guvernamentale (ONG) reprezintă o alternativă la instituţiile publice, ale statului. Acestea sunt rezultatul unor iniţiative individuale (fundaţii) sau de grup (asociaţii) care-şi propun realizarea schimbării. Şi în domeniul protecţiei copilului, poate mai pronunţat decât în alte domenii, ONG-urile au participat la schimbarea practicilor sociale. Mai mult, „chiar direcţiile judeţene pentru protecţia copilului au funcţionat o perioadă pe modelul unor organizaţii non-guvernamentale, iar acum ele constituie structuri instituţionale ale autorităţii publice locale" (Cojocaru şi alţii, 2002, p. 258).

9. Dezvoltarea abilităţilor de viaţă independentă pentru copiii/tinerii instituţionalizaţi

Raportându-ne la importanţa implementării unor programe care să sprijine dezvoltarea abilităţilor de viaţă independentă ale tinerilor ocrotiţi în instituţii de protecţie a copilului, *Musckie School of Public Service, University of Southern Maine and National Resource Center for Youth Services, College of Continuing Education University of Oklahoma* au identificat patru principii fundamentale care reflectă tendinţele actuale în literatura de specialitate şi cuprind experienţele experţilor în domeniu.

Cele patru ***principii*** se referă la:
- dezvoltarea tânărului
- colaborare
- competenţa culturală
- legături permanente

Criterii sugerate pentru implementarea programelor de viaţă independentă pentru copii şi tineri, în instituţiile de ocrotire:

1. *Realizarea unui plan de tranziţie pentru fiecare tânăr* care:
- Se bazează pe evaluarea nevoilor,
- Este dezvoltat cu implicarea activă a tânărului,
- Este revizuit periodic.

2. *O componentă de instrucţiuni clar definite privind deprinderile de viaţă* care dau posibilitatea tânărului:

- Să cunoască şi să înţeleagă un set fundamental de deprinderi de viaţă;
- Să practice deprinderile într-un „mediu real de viaţă".

3. *Sprijin educaţional* pentru:

- Completarea studiilor,
- Creşterea gradului de alfabetizare,
- Alegerea carierei;
- Dezvoltarea unui plan educaţional şi de carieră;
- Începerea unui program post educaţional/profesional;
- Completarea unui program post educaţional/profesional.

4. *Componenta privind locul de muncă:*

- Furnizează oportunităţi pentru explorarea carierei;
- Furnizează asistenţă în dezvoltarea planului educaţional şi de carieră;
- Furnizează experienţe legate de carieră;
- Furnizează modele de carieră;
- Explorarea carierei;
- Stabileşte şi coordonează parteneriate cu instituţii educaţionale locale, firme şi programa de ocupare.

5. *Înlesnirea unor legături comunitare stabile* care:

- Fac legătura tânărului cu resursele comunitare;
- Fac legătura tânărului cu mentorii adulţi;
- Creează oportunităţi de carieră pentru tineri;
- Stimulează calitatea de *leader* a tinerilor.

6. *Componenta supervizată de viaţă independentă* care permite tinerilor să:

- Aleagă propria locuinţă (alegeri realiste);
- Plătească cheltuielile şi să-şi menţină bugetul;
- Rezolve conflictele cu colegii şi vecinii;
- Să preia sau să-şi asume cheltuielile legate de chirie (la închiderea programului).

7. *Asigurarea unor servicii medicale* care:

- Să pregătească tânărul să-şi satisfacă nevoile legate de sănătate;
- Conectează tânărul la resurse adecvate privind serviciile de sănătate comunitare;
- Asigură asistenţa în caz de abuz de substanţe.

8. *Existenţa unor servicii pentru atingerea identităţii culturale şi maturităţii emoţionale* care ajută tânărul să:

- „Facă pace cu trecutul" (de ex. consiliere de traumă);

- Depăşirea etapelor emoţionale ale tranziţiei;
- Promovează dezvoltarea identităţii culturale (pentru cei ce aparţin anumitor naţionalităţi);
- Identificarea şi angajarea în activităţi adecvate de petrecere a timpului liber.

9. *Activităţi de permanentizare a relaţiilor* care ajută tânărul pentru:
- Reunificarea familiei;
- Întoarcerea în comunitate;
- Considerarea şi pregătirea pentru adopţie sau alte legături permanente (ex: plasament la o familie/persoană),
- Dezvoltarea/extinderea reţelei personale de sprijin.

10. *Activităţi de dezvoltare care furnizează oportunităţi pentru creşterea deprinderilor de "advocacy",*
- Participarea directă la planificarea activităţilor din program;
- Participarea la servicii comunitare (consiliere, educaţie).

11. *Servicii oferite - după terminarea programului*
- Informaţii şi referinţe;
- Asistenţă financiară temporară;
- Ajutor pentru stabilirea şi menţinerea condiţiilor de viaţă;
- Oportunităţi de sprijin în grup;
- Oportunităţi de împărtăşire a experienţelor de tranziţie cu alţi tineri;
- Sprijin personal în perioada de tranziţie către autonomie.

12. *Componenta de instruire permanentă* care:
- Orientează personalul nou venit către filosofia vieţii independente şi dezvoltării tinerilor;
- Furnizează pregătire permanentă pentru personalul cu experienţă;
- Încurajează personalul în dobândirea de noi cunoştinţe şi deprinderi;
- Contribuie la educarea comunităţii şcoală/angajatori etc. despre nevoile tinerilor aflaţi în tranziţie.

13. *Componenta permanentă de evaluare care măsoară rezultatele imediate ale programului* (rezultatele la închiderea programului),
- Rezultatele pe termen scurt legate de tineri (6-12 luni de la încheierea programului);
- Rezultatele pe termen lung legate de tineri (la un an după închiderea programului).

Multiplele elemente ale personalităţii, precum şi experienţa personală, suportul colectiv precum şi prezenţa sau absenţa unor deficienţe sau incapacităţi, determină aşa numitele „Competenţe sociale". Prin acestea înţelegem pattern-uri

ale comportamentului social care dau indivizi competenţi din punct de vedere social, cu alte cuvinte capabili să producă efectele dorite asupra celorlalţi indivizi. Acestea sunt cultivate din motive strict personale ca de ex: dorinţa de a fi popular, de a se face plăcut celorlalţi sau datorită raportării la ceilalţi, mimetismului, identificării cum ar fi: dorinţa de a învăţa, competenţe profesionale, competenţe de viaţă în general (Moscovici, 1998).

În general, se consideră că prezenţa acestor competenţe pot influenţa radical viaţa socială şi chiar sănătatea mentală. Ca urmare, este necesar să se dezvolte diverse programe de antrenare a competenţelor sociale, chiar şi la bolnavii psihic (ex. direcţionarea copiilor/tinerilor cu deficienţe către unităţi de învăţământ specializate, şcoli de arte şi meserii, etc.). Competenţele sociale constituie în egală măsură, un model de comportament social care utilizează analogia între performanţă socială şi competenţele motrice (de ex: şofatul). Pentru dezvoltarea abilităţilor de viaţă independentă este necesară, implicit, dezvoltarea competenţelor sociale, fiind posibil prin aplicarea mai multor tehnici: jocul de rol, grile de indicatori efectivi ai performanţei, evaluările prin comparaţie între indivizi.

Indivizii cei mai lipsiţi de competenţe sunt consideraţi a fi în viziunea lui Moscovici:

- copiii respinşi, în general, datorită agresivităţii sau turbulenţelor, ori cei lipsiţi de prieteni sau izolaţi;
- adolescenţii şi tinerii singuri, timizi, non-conformişti sau cu probleme sexuale. Aproximativ 40% dintre subiecţi se declară timizi, 55% dintre ei sunt adeseori singuri;
- adulţi care nu au prieteni sau cei care au probleme conjugale (un divorţ sau probleme cu copiii);
- persoanele vârstnice singure, care întâmpină dificultăţi în a păstra legătura cu familia sau care au un caracter dificil.

Este esenţial ca în munca cu copilul/tânărul să se respecte anumite principii corelate cu dezvoltarea lui (Anghelescu, 2000):

1. Trebuie folosită experienţa deja acumulată de clienţi.

2. Reducerea temerilor şi a percepţiei negative asociate procesului de învăţare cu care unii clienţi vin.

3. Angajare activă în procesul de învăţare al deprinderilor. La sfârşitul fiecărei sesiuni de formare participanţii trebuie să poată face o demonstraţie practică asupra a ceea ce au învăţat.

4. Trebuie creată o atmosferă în care să fie posibile erorile şi greşelile. O mare parte dintre sesiunile de formare se bazează pe procedee gen *Încercare – Eroare* (ex: gătitul).

5. Crearea unei atmosfere propice asocierii dintre participanţii la procesul de instruire.

6. Motivarea procesului de învăţare practică.

7. Trecerea gradată de la învăţarea de deprinderi simple, la deprinderi complexe.

8. Posibilitatea autoevaluării participanţilor.

9. Folosirea *feedback*-ului ca metodă de evaluare continuă.

10. Folosirea elementelor de practică în dauna celor de teorie care vor fi elaborate mai apoi împreună cu clientul.

11. Folosirea resurselor unicităţii clienţilor.

Luând în calcul aceste considerente, implementarea unor programe de dezvoltare a abilităţilor de viaţă autonomă, aplicabile în instituţiile de ocrotire a copiilor şi tinerilor, ar avea cu siguranţă un ecou pozitiv în ceea ce priveşte (re)integrarea acestora în comunitate, viaţă socială şi integrarea pe piaţa muncii, ca forţă de muncă echilibrată şi consecventă, şi cu siguranţă, s-ar constata o diminuare considerabilă a numărului tinerilor ce ajung în mediul infracţional.

10. Concluzii

Deprinderile pentru viaţa independentă nu epuizează lista posibilelor deprinderi ce pot fi însuşite de un copil până la vârsta maturităţii. Când vorbim despre *deprinderi de viaţă independentă* ne referim la acel bagaj minim de abilităţi care îi permit deţinătorului să desfăşoare o viaţă socială normală, ne(mai)având nevoie de asistenţă sau acompaniere din partea serviciilor sociale.

Putem distinge mai multe *domenii* de deprinderi care se formează pe parcursul socializării copilului şi adolescentului, instalându-se treptat şi contribuind la formarea unei personalităţi adaptate din punct de vedere social şi cultural, şi care vor schimba neîndoielnic raportul de cifre în cazul tinerilor proveniţi din instituţii de ocrotire, în ceea ce priveşte integrarea comunitară şi socio-profesională:

Domeniul deprinderilor de viaţă zilnică: nutriţie, planificarea meniului, cumpărarea alimentelor, prepararea mâncării, comportamentul corect la masă, curăţenia bucătăriei şi depozitarea mâncării, managementul şi siguranţa casei.

Domeniul deprinderilor privind gestiunea locuinţei şi folosirea resurselor comunitare: se referă la acele arii de deprinderi necesare pentru ca un tânăr să facă o tranziţie pozitivă către comunitate. Sunt incluse gestiunea locuirii, transportul şi resursele comunitare.

Deprinderi privind managementul banilor: se concentrează pe arii de deprinderi care îi ajută pe tineri să ia decizii financiare înţelepte; noţiuni despre bani, economii, venituri şi impozite, operaţiuni bancare, obţinerea de credite, plan de venituri şi cheltuieli (buget personal), abilităţi de consumator.

Deprinderi privitoare la îngrijirea personală: promovează dezvoltarea fizică şi emoţională armonioasă a tânărului prin igienă personală, stil de viaţă sănătos, sexualitate corectă.

Deprinderi vizând dezvoltarea socială: se concentrează asupra modului în care tânărul se relaţionează cu ceilalţi prin dezvoltare personală, conştiinţă culturală, comunicare, relaţii sociale.

Deprinderi pentru integrare profesională: se referă la ariile de deprinderi care îi ajută pe tineri să îşi finalizeze programele educaţionale şi să urmeze o carieră conform interesului lor. Acest domeniu include deprinderi privitoare la planificarea carierei,angajare, luarea deciziilor şi pregătire prin studiu.

Este necesar ca abordarea deprinderilor de viaţă independentă să se facă într-un mod diferenţiat, ţinându-se cont de vârsta copilului/tânărului, de experienţele şi traumele acestuia, disponibilitatea acestuia de a coopera la asumarea deprinderilor respective, eşalonarea în timp şi respectarea unicităţii fiecărui copil/tânăr.

Astfel, la vârste mai mici aşteptăm deprinderi simple, concrete, la vârste mai mari aşteptăm deprinderi complexe, cu grad mai ridicat de abstracţie. Totuşi, adolescenţii nu învaţă deprinderile în ordine cronologică. Este posibil ca tineri cu vârstă mai mare să fi omis o deprindere pe care semeni ai lor au învăţat-o la o vârstă mai mică. Acest fapt este cu atât mai posibil cu cât unii tineri au avut experienţa mai multor plasamente şi întreruperi succesive în educaţie.

Grupa de vârstă 8 – 14 ani evidenţiază nevoia de stimulare suplimentară a dezvoltării personalităţii lor. Contactul cu mediul deschis este foarte limitat şi nu sunt obişnuiţi să dezvolte strategii adaptative. Stimularea participării se face adesea prin oferirea unor mici cadouri – dulciuri, fructe etc. Pentru facilitarea exprimării este eficientă utilizarea suportului grafic. Copiii se simt adesea în competiţie unii cu alţii. Confruntarea, reuşita, sunt foarte importante, iar dorinţa de a fi trataţi cu mai multă atenţie decât restul colegilor este foarte pronunţată. Pe alocuri atitudinea poate fi presărată cu comportamente cu temă agresivă la adresa celorlalţi, pornind de la nevoia de afecţiune pe care o resimt aceşti copii.

Grupa de vârstă 15 -18 ani prezintă o problematică aparte, aceştia apropiindu-se de momentul asumării de responsabilităţi individuale. De aici pot pleca reacţii revendicative, stări de nemulţumire şi chiar suspiciune. Cei mai mulţi trăiesc într-o stare de incertitudine în legătură cu viitorul lor şi au lacune în ceea ce priveşte cunoaşterea propriei personalităţi. Uneori acestor tineri le este greu să se raporteze la cineva pe care îl percep ca pe o autoritate, ca la un egal. Acest impas poate fi depăşit dacă este practicată o comunicare deschisă, sinceră, în raport cu adulţii şi pe tema nevoilor lor. Aceşti tineri sunt reţinuţi în a vorbi despre ei înşişi şi a analiza în grup problemele lor. Rezistenţa la verbalizare este determinată uneori de teamă, alteori de lipsa exerciţiului în a se autoevalua. Le este greu să decidă pentru viitorul lor profesional care le provoacă stări emoţionale încărcate negativ şi au nevoie de clarificarea criteriilor de apreciere.

Practica asistenţei sociale a copilului necesită cunoaşterea procesului de dezvoltare a acestuia de la stadiul de sugar neajutorat, la acela al adultului independent, deoarece, pentru a judeca dacă vreunul din aspectele emoţionale, sociale sau de personalitate este anormal, acestea trebuie comparate cu limitele normalului pentru grupul de vârstă respectiv. Cu excepţia cazului în care unuia dintre copii i-au decedat toţi membrii familiei, în sistemul de ocrotire şi protecţie a copilului sunt clienţi - copii ai căror părinţi i-au abandonat.

Motivele abandonului sunt problemele şi dificultăţile în gestiunea propriei vieţi, dar şi pe aceea a copiilor lor. Uneori problemele adulţilor cu care au fost/sunt în contact copiii şi mai apoi tinerii instituţionalizaţi, sunt internalizate şi odată ajunşi clienţi ai Serviciul pentru dezvoltarea deprinderilor de viaţă independentă (S.D.V.I.), se manifestă adesea ca o repetare a greşelilor şi patologiei celor de la care au fost „împrumutate". Nu trebuie în acest caz subliniată importanţa sănătăţii mintale şi morale a celor care lucrează cu copii.

Limitări

Fără îndoială trebuie luată în calcul formarea necesară a profesioniştilor ce urmează a lucra în cadrul programelor specifice pentru tineri în ceea ce priveşte achiziţia deprinderilor de viaţă independentă, atunci când există indicatori măsurabili care semnalizează o nevoie într-o anume direcţie. Este important pentru toată lumea să înţeleagă că specialiştii din domeniul social sunt oameni cu sentimente, conduite şi valori proprii. Clienţii acestor specialişti sunt adesea persoane dificile, agresive, în suferinţă, anxioase, victime ale abuzurilor, etc..

Cu toate acestea, pentru a putea face faţă complexităţii muncii cu copii şi tineri instituţionalizaţi/ ocrotiţi în sistemul de protecţia copilului, profesioniştii dezvoltă o serie de strategii de funcţionare şi adaptare. Este în acest caz necesară o formare pe problematica apărută. Cel mai adesea este vorba de folosirea cu precădere a câtorva mecanisme de apărare specifice în domeniul social, pentru evitarea următoarelor situaţii: *Identificarea cu clientul*; *Minimalizarea suferinţelor clientului*; *Înlocuirea problemei*; *Proiecţia neajunsurilor*; *Introiecţia*; *Retragerea*; *Reducerea complexităţii*; *Gândirea normativă şi schimbarea de rol.*

Pentru oferirea unor servicii sociale de calitate şi înregistrarea unor progrese în lucrul cu copiii şi tinerii instituţionalizaţi, profesioniştii implicaţi în aceste programe au nevoie de supervizare adecvată. Supervizarea profesioniştilor este un proces prin care activitatea este menţinută în standardele de calitate prin: sprijin informaţional; suport emoţional; abordarea prin prisma teoretică a cazurilor; asigurarea unei „priviri obiective"; posibilitatea de a reflecta asupra detaliilor cazului şi a muncii în general; monitorizarea cazului.

În fapt, supervizarea este o modalitate de dezvoltare profesională. Prin supervizare angajatul se asigură că îi sunt clare rolurile şi responsabilităţile, oferă posibilităţi de reducere a stresului profesional, dezvoltă un climat potrivit pentru practică. Supervizarea îndeplineşte trei funcţii: *formare, control/coordonare* şi *de suport*.

Înţelegerea problematicii copiilor/tinerilor instituţionalizaţi, intervenţia specializată prin intermediul unor programe bine structurate care să acopere nevoile existente în domeniul protecţiei sociale din România, oferirea unor servicii corespunzătoare de *dezvoltare a abilităţilor de viaţă independentă* la tinerii ce urmează a părăsi sistemul de ocrotire la împlinirea vârstei de 18 ani, alături de formarea profesionistă a persoanelor desemnate să lucreze cu copiii/tinerii, ar contribui fără îndoială la creşterea numărului tinerilor ce se integrează socio-profesional, reducerea numărului tinerilor ce ajung în mediul infracţional şi diminuarea considerabilă a celor ce rămân dependenţi de sistem şi apelează, iar şi iar, la serviciile oferite.

Bibliografie

Berrocal, Luciano, (lucrare colectivă -2003), *Integrarea socială şi profesională a tinerilor în dificultate: repere pentru profesionişti şi autorităţi locale*, CRIPS;

Caiete de lucru, nr. 2, Asociaţia Sinergii, (decembrie 2000), *Despre abuzul şi neglijarea copilului*, Ed. MarLink, Bucureşti;

Colecţia Atelier, (2003), *Integrarea socială şi profesională a tinerilor în dificultate - Repere pentru profesionişti şi autorităţile locale,* CRIPS;
Departamentul pentru Sănătate, Ministerul de Interne, Departamentul pentru Educaţie şi Muncă, Adunarea Naţională a Ţării Galilor, Marea Britanie, (1999), *Colaborarea în protecţia copilului - Ghid pentru cooperarea inter-agenţii pentru asigurarea şi promovarea protecţiei copilului*;
Fundaţia Internaţională pentru Copil şi Familie, Centrul de Asistenţă Familială şi Comunitară, specializat în prevenirea abandonului şi instituţionalizării copilului, (2004), *Proiect instituţional, ghid metodologic, metoda familiilor de sprijin*, FICF, Bucureşti;
Gust J., Mc Chesney M., Gechtman R., (1997), *Improving Communication Skills. Teaching and Learning Company*, Carthage;
Minulescu, M., (2004), *Psihodiagnoza modernă, chestionarele de personalitate*, Ed. Fundaţiei România de mâine, Bucureşti;
Moscovici Serge, (1998), *Psihologia relaţiilor cu ceilalţi*, Ed. Polirom;
Mitulescu, Sorin, coord., *Formarea deprinderilor de viaţă independentă*, Ed. Ro Media, Bucureşti;
Mitulescu, Sorin, Pârvu Dan, Chirilă Daniel, Ionescu Ovidiu, (2008), *Ghid metodologic pentru servicii de dezvoltare a deprinderilor de viaţă independentă*, World Learning, Childnet;
Ministerul Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei, Autoritatea Naţională pentru Protecţia Copilului şi Adopţie, (2004), *Manual de implementare a cadrului de management al performanţei pentru Direcţiile de Protecţie a Drepturilor Copilului din România*, Bucureşti;
Nanu, Michaela, (lucrare colectivă - 1997), *Adolescentul instituţionalizat*, Ed. Per Omnes Artes, Bucureşti;
Patrick Cook, Meg Lindsay, The Centre for Residential Child Care series, the University of Strathclyde, Langside College, Glasgow, Save the Children Fund, Who Cares, Scotland, (1996), *Approaching Adulthood, Quality Standards & Guidelines in Planning services for Young People Who Are Leaving Care*;
SmileMedia, 16.03.2016, webPR, Actualitate – statistici *Hope and Homes for Children*;
Verzea, Emil, (1993), *Psihologia vârstelor*, Ed. Hyperion XXI, Bucureşti;
http://anpd.gov.ro/web/transparenta/statistici/trimestriale/
http://www.agerpres.ro/social/2016/03/24

Libertatea ta începe unde se termină intimitatea mea

Cătălin VRABIE,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

vrabie.catalin@yahoo.com

Rezumat:

Printre cele mai importante invenţii ale secolului trecut se regăsesc: computerul (Damien, 2011) Internetul (Shuman, 2001; Castells, 2010) şi telefonul mobil (Hartmann et al., 2008). Acestea au schimbat lumea! Ei bine, înţelegându-se capacitatea acestora de a colecta date şi informaţii despre oricine şi orice, totodată ele s-au dovedit a fi şi instrumentele perfecte pentru supravegherea în masă (Wall Street Journal, 2011). Adesea mass-media prezintă articole scrise în urma unor scurgeri de date din cadrul serviciilor de informaţii internaţionale, ţintind totuşi cel mai mult spre cele americane, despre care se spune că supraveghează lumea. Acest articol intenţionează să prezinte câteva dintre cele mai notorii exemple care susţin afirmaţia precedentă.

Cuvinte cheie: securitate, supraveghere, digital.

În prima jumătate a anului 2013, Edward Snowden (fost angajat CIA şi contractor guvernamental în domeniul apărării pentru Booz Allen Hamilton) a dezvăluit public informaţii din interiorul agenţiilor de informaţii din America şi Marea Britanie – informaţii clasificate ca fiind *top secret* (Greenwald, 2014). Astfel, lumea a început să audă de proiecte precum PRISM, XKeyscore şi altele asemănătoare – exemple de programe pe care serviciile de informaţii americane le desfăşoară astăzi împotriva întregii lumi.

Dacă ne uităm puţin înapoi la predicţiile făcute de George Orwell asupra supravegherii (Orwell, 2012), ne dăm seama că acesta a fost un optimist. Astăzi suntem martorii urmăririi individului la o scară cu mult mai mare decât cea pe care Orwell şi-a putut-o imagina (Webb, 2007).

Fotografia următoare este făcută asupra clădirilor centrului de date al NSA (National Security Agency) din statul Utah, Statele Unite ale Americii, agenţie cunoscută ca fiind prima *Intelligence Community Comprehensive National Cyber-security Initiative Data Center*, care şi-a început activitatea pe 14 mai 2014 (Domestic Surveillance Directorate, 2015). Această bază, aşa cum este ea descrisă pe Web site-ul oficial, este atât un centru de calcul super performant, cât şi un depozit de date imens, capabil să stocheze până la un yottabyte – o mie de miliarde

de terabytes, fiind primul astfel de *data storage* din lume care dispune de un asemenea volum de stocare de date (Herbert, 2012).

Figura 1. Utah Data Center

Sursă: *https://nsa.gov1.info/utah-data-center/*

Imaginaţi-vă că este, de fapt, o suprafaţă enormă dedicată colectării şi analizei datelor. Când zic enormă, ei bine, conform Web site-ului oficial, doar clădirile ocupă o suprafaţă la sol de 140.000 m^2, din care 9.000 m^2 sunt ai centrului de date, restul fiind pentru suportul tehnic. Dacă această valoare nu vă spune mare lucru, atunci imaginaţi-vă o hală cu dimensiunea de două ori mai mare decât teren de fotbal plină cu hard disk-uri, iar celelalte, care însumate fac mai mult decât douăzeci şi cinci de terenuri de fotbal, sunt dedicate suportului tehnic. Ei bine, câte hard disk-uri puteţi depozita pe un stadion? Destul de multe, nu-i aşa? Doar factura de electricitate se ridică la suma de 40 milioane de dolari pe an (wired.com, 2012; defensesystems.com, 2011), întregul proiect costând peste 1.5 miliarde de dolari (Domestic Surveillance Directorate, 2015).

Asta înseamnă că organisme precum NSA pot colecta date despre fiecare dintre noi şi le pot stoca, practic, pentru perioade de timp nelimitate. Aceasta este ceea ce se numeşte „supraveghere en-gros a lumii întregi" (Nyst, 2014) – activitate care, evident, vine cu un set de noi riscuri, la acestea fiind cu toţii expuşi.

Statele Unite au dreptul legal de a supraveghea şi monitoriza străinii ale căror date şi informaţii ajung în, sau tranzitează, America (Department of Justice, 2001; DNI, 2013). În mod normal, supravegherea străinilor nu e un lucru atât de rău – asta până nu realizăm faptul că fiecare dintre noi este „un străin" în viziunea sistemului juridic american. Vorbim într-adevăr de supraveghere en-gros, permanentă şi a fiecăruia dintre noi – a noastră, a tuturor celor care folosim sistemele de telecomunicaţie şi Internet.

Totuşi, să nu fim înţeleşi greşit. Sunt tipuri de supraveghere cu care suntem de acord. Eu, spre exemplu, iubesc libertatea, dar până şi eu sunt de acord că

supravegherea este necesară în anumite situaţii. Atunci când forţele de poliţie încearcă să găsească un criminal ori să prevină un atac terorist, dacă au suspecţi sau indicii de orice fel, este justificat să le asculte acestora telefoanele şi să le intercepteze comunicarea pe Internet. În aceste situaţii nu există dubii privind moralitatea. Dar proiecte precum PRISM nu sunt dezvoltate pentru aşa ceva. Ele nu sunt pentru a supraveghea oameni pentru care există motive de a acţiona în această manieră. Nu, ele supraveghează oameni despre care se ştie că sunt inocenţi. Prezint în continuare câteva argumente care susţin cele spuse.

Primul şi probabil cel mai important este acela conform căruia atunci când începem să argumentăm injusteţea supravegherii, se găsesc voci care vor să minimizeze efectele pe care aceasta le are, zicând că „Ştiam, ştiam toate astea" sau „Nu e nimic nou în treaba asta". Aşa cum se vede în Figura 2 a acestui capitol, am întrebat pe profilul meu de Facebook dacă lumea ştie că atunci când căutăm ceva prin intermediul motoarelor de căutare consacrate, acele informaţii ajung, probabil, la serviciile de informaţii din Statele Unite. Nouă minute mai târziu, am primit un răspuns de la un fost student de-al meu, care-mi spunea că acest lucru nu este nici surprinzător şi nici nu reprezintă o noutate. Ba mai mult, un alt participant la discuţie răspunde că „Ar fi păcat să fie altfel".

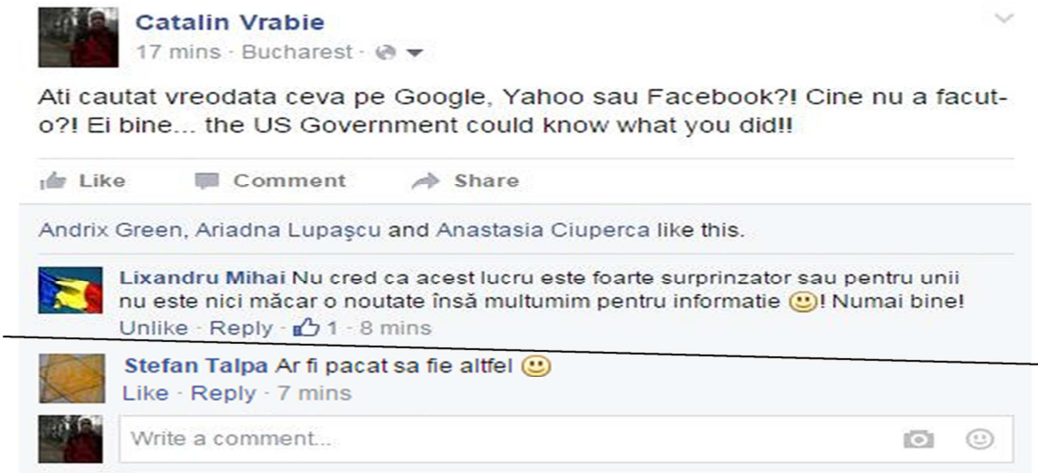

Figura 2. Discuţie pe Facebook privind supravegherea

Sursa: *Profilul personal de Facebook al autorului (decembrie 2015)*

Acest lucru nu este, însă, adevărat. Nu lăsaţi pe nimeni niciodată să vă spună că „se ştia asta deja", pentru că nu se ştia. Cele mai teribile gânduri ale noastre ar fi putut fi în această direcţie, dar nu ne gândeam că aşa ceva se va şi întâmpla. Acum ştim, este cert! Nimeni nu ştia nimic despre PRISM, nici despre XKeyscore sau oricare alt proiect condus şi întreţinut de agenţiile de informaţii americane. Acum se ştie (Washington Post, 2013; The Guardian, 2013a; ZDNet, 2013; Wall Street Journal, 2013a; The Guardian, 2014), însă nu am fi crezut că serviciile de informaţii americane vor merge până într-acolo încât să infiltreze un cod standardizat în

vederea sabotării algoritmilor de criptare (The Economist, 2013; The Guardian, 2013b; Der Spiegel, 2014; Reuters, 2014). Asta înseamnă că au preluat ceva ce era perfect securizat, un algoritm de securizare care era atât de sigur încât, dacă-l foloseşti pentru a cripta un fişier, nimeni nu-l poate decripta. Chiar dacă ar folosi fiecare computer din lume doar pentru a decripta acel fişier, i-ar lua milioane de ani (PGP, 2009). Practic, acel fişier este 100% sigur – uncrackable. A fost preluat ceva foarte bun şi slăbit intenţionat, clătinând astfel securitatea fiecărui cetăţean.

Echivalentul în lumea reală ar fi că serviciile de informaţii ar avea un cod PIN secret pentru fiecare sistem de alarmă din casele noastre pentru a putea intra nestânjenite oriunde, explicând asta prin faptul că răufăcătorii ar putea avea şi ei alarme acasă. Treaba asta, însă, ne face pe noi toţi mai vulnerabili. Existenţa unui astfel de viciu într-un algoritm de criptare este cel puţin surprinzătoare. Aşa ceva creează confuzie în mintea tuturor.

Dar, bineînţeles, serviciile de informaţii îşi fac treaba. Acestea sunt sarcinile care le-au fost trasate: să monitorizeze comunicaţiile şi, de asemenea, traficul pe Internet şi să reacţioneze la semnalele depistate de-a lungul canalelor de comunicare. Asta e ceea ce încearcă să facă. Şi din moment ce cea mai mare parte a traficului pe Internet este astăzi criptat, atunci ele trebuie să găsească portiţe – cea mai la îndemână fiind să saboteze algoritmii de criptare. Acesta este un exemplu nemaipomenit despre cum agenţiile de informaţii americane pierd teren în lupta cu tehnologia. Practic, au pierdut controlul şi fac eforturi să reintre în posesia lui.

Ce se ştie, de fapt, despre scurgeri de informaţii? Toate au la bază fişierele puse la dispoziţie de Edward Snowden. În antetul primului slide al proiectului PRISM, care a fost făcut public de acesta în iunie 2013 (Figura 3, stânga), sunt detalii despre o suită de furnizori de servicii de Internet şi date, pe care proiectul este conceput să-i monitorizeze şi la care are acces.

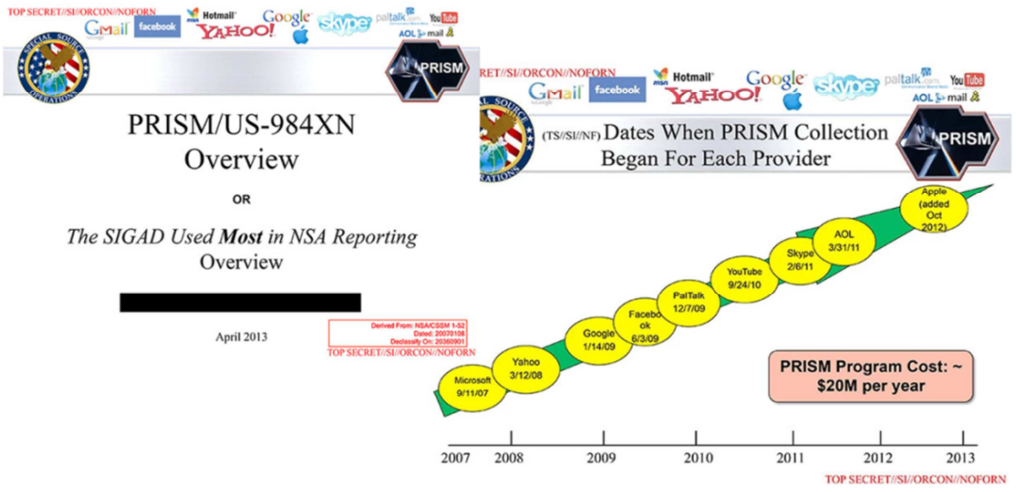

Figura 3. O parte din slide-urile puse la dispoziţie de Edward Snowden
Sursa:*http://www.washingtonpost.com/wp-srv/special/politics/prism-collection-documents/*

În plus, se poate observa (Figura 3, dreapta) că există informaţii exacte cu privire la data în care s-a început colectarea informaţiilor pentru fiecare furnizor al acestor servicii. De exemplu, este menţionată data de 11 septembrie 2007 ca debut al colectării datelor de la Microsoft, pentru Yahoo – 12 martie 2008, şi apoi alţii, precum Google şi Facebook, şi terminând cu Apple – octombrie 2012. Interesant este că fiecare dintre aceste companii neagă orice implicare – pur şi simplu spun că aşa ceva nu este adevărat, că ele nu dau acces nimănui la datele lor.

> *"Yahoo! takes users' privacy very seriously. We do not provide the government with direct access to our servers..." — Tim Bradshaw, June 7, 2013 (Yahoo, 2013)*
>
> *"Google cares deeply about the security of our users' data. We disclose user data to government in accordance with the law, and we review all such requests carefully. From time to time, people allege that we have created a government 'backdoor' into our systems, but Google does not have a 'backdoor' for the government to access private user data." (Bloomberg, 2013)*
>
> *"We do not provide any government organization with direct access to Facebook servers. When Facebook is asked for data or information about specific individuals, we carefully scrutinize any such request for compliance with all applicable laws, and provide information only to the extent required by law." (Techcrunch, 2013)*
>
> *"We [Apple n.a.] do not provide any government agency with direct access to our servers, and any government agency requesting customer data must get a court order." (Wall Street Journal, 2013b)*
>
> *"We [Microsoft n.a.] provide customer data only when we receive a legally binding order or subpoena to do so, and never on a voluntary basis. In addition we only ever comply with orders for requests about specific accounts or identifiers. If the government has a broader voluntary national security program to gather customer data we don't participate in it." (The Verge, 2013)*

Această ipoteză contrazice existenţa fişierelor domnului Snowden, ceea ce înseamnă fie că cineva minte fie (ca explicaţie alternativă) că aceşti furnizori de servicii au fost sabotaţi. Asta ar explica totul. Ei nu cooperează cu guvernul Statelor Unite, ci sunt sabotaţi de acesta.

Să fii sabotat de propriul guvern poate părea, la prima vedere, greu de crezut, dar nu ar fi prima dată când se întâmplă aşa ceva dincolo de ocean. Ca exemplu, putem menţiona aplicaţia *malware* Flame, despre care se crede că a fost autorizată de guvernul Statelor Unite (GlobalResearch 2013; The Intercept, 2014) şi care, pentru a se răspândi, a subminat sistemele de securitate a reţelelor pentru Windows Update (ComputerWorld, 2012; C|net 2012; Arstechnica, 2012) – ceea ce înseamnă că Microsoft a fost sabotat de propriul guvern.

Şi sunt încă multe evidenţe care sprijină această teorie. Der Spiegel, din Germania, a publicat informaţii referitoare la operaţiuni întreprinse de echipe de hackeri de elită care funcţionează în interiorul agenţiilor de informaţii (Der Spiegel, 2013a). În NSA, această echipă se numeşte TAO – Tailored Access Operation (The Guardian, 2013c), în GCHQ (Government Communications Headquarters – Agenţia de Informaţii şi Securitate Britanică) se numeşte NAC – Network Analysis Centre (Der Spiegel, 2013b). În urma acestor scurgeri de informaţii, s-au putut identifica operaţiuni conduse de Agenţia de Informaţii din Marea Britanie – GCHQ, care au

avut ca ţintă o companie de telefonie mobilă belgiană – Belgacom. Această operaţiune a fost numită *Socialist* (Der Spiegel, 2013b).

Acest lucru înseamnă că o agenţie de informaţii a unei ţări europene sabotează, în mod intenţionat, securitatea unei reţele de telefonie dintr-un alt stat membru UE. În plus, conform materialelor devenite acum publice, întreprinde această acţiune cu nonşalanţă – *Business, as usual!*, „Aceasta este ţinta principală, aceasta este ţinta secundară [Figura 4, stânga], aceasta este echipa..." şi aşa mai departe – probabil aceste discuţii s-au purtat în cadrul unui team-building de weekend. Ba chiar au folosit Clip Art-uri specifice Power Point-ului, precum SUCCESS (Figura 4, dreapta), atunci când slide-ul prezintă paşii făcuţi şi în urma cărora au reuşit să obţină accesul la aceste informaţii.

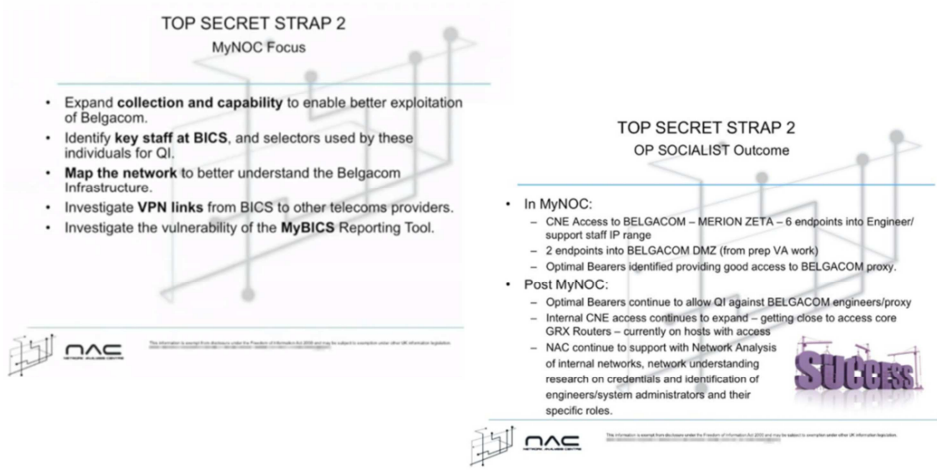

Figura 4. O parte din slide-urile postate de Der Spiegel despre atacul cibernetic asupra Belgacom – Operaţiunea *Socialist*

Sursa:*http://www.spiegel.de/fotostrecke/photo-gallery-operation-socialist-fotostrecke-101663.html*

Desigur, se poate contra-argumenta prin replici precum: „OK, este adevărat, dar şi celelalte ţări acţionează similar. Toate ţările spionează!". Şi, parţial, este adevărat. Cele mai multe ţări întreprind operaţiuni de spionaj. Să luăm, totuşi, exemplul ţării noastre. În ceea ce priveşte setul de norme juridice referitoare le protecţia datelor, acesta este cât de cât similar cu cel american, de care am vorbit mai sus. Când datele ajung în sau tranzitează România, Serviciul Român de Informaţii are dreptul legal de a le intercepta (Legea nr. 51 din 29 iulie 1991, în forma consolidată – 11 septembrie 2014, privind securitatea naţională a României, articolul 14, alin. 2, lit. a) – acesta ne spune: „Activităţile specifice prevăzute la alin. (1) pot consta în: a) interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă;"

Totuşi, se ridică aici o întrebare: Câţi oameni de afaceri, politicieni sau alţi oficiali români folosesc în fiecare zi servicii de date furnizate de companii din Statele Unite, precum Google, Yahoo, Facebook ori Linkedln, sau îşi stochează datele în sisteme *cloud* precum ICloud sau DropBox? Câţi dintre aceştia folosesc Amazon,

eBay sau platforme Web similare pentru transfer de valori – ca să nu mai vorbim de folosirea sistemului de operare Windows? Răspunsul este: toţi. Toţi liderii din mediul politic, social sau de business folosesc zilnic cel puţin un astfel de serviciu.

Să vedem cum stau lucrurile din celălalt punct de vedere. Câţi lideri americani folosesc serviciile de Webmail sau cloud românești? Răspunsul este: zero (sau foarte aproape de această valoare) – menţionez totuşi că nu am găsit nicăieri, în cadrul cercetărilor făcute, informaţii care să infirme această ipoteză, motiv pentru care putem considera că ea este adevărată. deci lipseşte echilibrul. Situaţiile nu sunt nici măcar pe departe comparabile.

Când avem totuşi, ocazional, poveşti de succes europene sau chiar naţionale, precum antivirusul RAV, produs de firma românească GeCAD Software, chiar şi acestea ajung să fie vândute marilor companii din Statele Unite – în acest caz, Microsoft (Ziarul Financiar, 2003). Aplicaţia Skype, creată de o echipă mixtă de programatori suedezi şi estonieni, care era foarte bine securizată la început – comunicarea fiind criptată de la un capăt la celălalt, a ajuns tot în proprietatea companiei Microsoft (BBC, 2011). Astăzi iată, avem toate motivele să ne îndoim şi de Skype – vă aduceţi aminte ce canale a folosit virusul Flame pentru a se răspândi? Deci, încă o dată, a fost preluat ceva sigur şi slăbit intenţionat, făcându-ne pe noi toţi mai vulnerabili.

Un alt argument este că Statele Unite luptă împotriva teroriştilor (The Guardian, 2013d). Acest motiv ar trebui să ne întărească încrederea în faptul că astfel de proiectele au menirea de a ne proteja. Totuşi, să ne gândim mai bine! O parte din existenţa acestor proiecte este justificată de actele de terorism la care am fost martori în ultimii ani – acte oribile, care adesea se soldează cu mulţi morţi şi cu şi mai mulţi răniţi, unii dintre aceştia rămânând invalizi permanent. Da, forţele aliate trebuie să lupte cu aceşti indivizi şi cu organizaţiile pe care le reprezintă. Dar în urma acţiunilor celor ca Edward Snowden sau ale jurnaliştilor de la Der Spiegel, ştim că serviciile de informaţii de care vorbim folosesc aceleaşi tehnici pentru a asculta telefoanele liderilor europeni (The Guardian, 2013e; Independent, 2013) sau pentru a intercepta email-urile cetăţenilor Mexicului şi ai Braziliei (USA Today, 2015). Ba mai mult, s-a ajuns până la citirea email-urilor schimbate în interiorul Parlamentului European (The Guardian, 2013d; CBSNEWS, 2015). Ei bine, în aceste cazuri nu cred că intenţia mai este aceea de a identifica teroriști. Unde? Sunt aceştia membri ai Parlamentului European? Nu, nu este vorba de un război împotriva terorismului. O parte, cum am mai zis, ar putea fi. Dar ne putem gândi la terorism ca fiind o ameninţare atât de mare încât să fie necesar să facem orice pentru a lupta cu el? Sunt cetăţenii americani dispuşi să-şi arunce la gunoi drepturile constituționale [ne referim aici la Primul amendament] doar pentru că există teroriști? De asemenea, valabil pentru cetăţenii europeni: sunt ei toţi de acord să arunce la gunoi Convenţia pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale [ne referim aici în special la art. 8 al Convenției.]; sau oricare alt cetăţean de pe planetă – este el de acord să fie ignorată Declaraţia Universală a Drepturilor Omului [ne referim aici în special la art. 12 al Declaraţiei]?

Este adevărat că cei mai mulţi oameni se tem de teroriști și, astfel, ei ar putea crede că această formă de supraveghere este legitimă pentru că nu au nimic de ascuns. Declaraţii precum „eşti liber să mă controlezi, dacă asta ajută” sunt întâlnite

adesea în rândul cetăţenilor. Însă oricine spune că nu are nimic de ascuns, pur şi simplu nu s-a gândit suficient de mult la acest aspect.

Avem ceea ce se numeşte intimitate. Şi dacă într-adevăr cineva crede că nu are nimic de ascuns, asta înseamnă că respectivului nu i se poate încredinţa nici un secret pentru că, în mod cert, nu îl poate ţine.

Oamenii de astăzi sunt incredibil de oneşti pe Internet. Când scurgerile de informaţii – despre care vă vorbeam mai sus, au devenit subiectul de discuţie a tuturor ziarelor lumii, mulţi au reacţionat spunând că ei nu au nimic de ascuns, nu fac nici un rău nimănui sau nu întreprind nici o acţiune ilegală.

"Normally honest people would have no need to fear anything they have said, or written, could be used against them." — utilizatorul Inglenda2, 31/12/2013 (Der Spiegel, 2013-1)

"If it helps stop another 9/11, then I am very happy for the NSA to trawl through my e-mails." — utilizatorul Stelvio 28/12/2014 (Der Spiegel, 2014)

"As expected a long time ago. Key words being scrutinised." – utilizatorul allislost, 31/07/2013 (The Guardian, 2013)

"As a frequent traveler I am happy that someone from the land of the free is looking after my interests and the majority of normal peace loving citizens. Going back to the 1950's to a TV programe called Dragnet they started by saying Democracy might not be the best for all but its better than the rest.... yes before 9/11 the two Gulf Wars... it was a different world... thanks I feel safer knowing your on my side." – utilizatorul James Hamilton-Bird, 27/03/2015 (Washington Post, 2013)

"Majority of this information is as old as the hills. Majority of all American internet and most foreign internet users probably already knew this. Especially when you have internet crashes, hackers, etc and you have to have your computer fixed and your data drives cleaned. More power to NSA to use my email and data. Maybe they will catch real terrorists, would be terrorists, etc. I thankful they are working to keep the majority of the world safe." – utilizatorul Penny Middleton, 26/12/2014 (Washington Post, 2013)

Cu toate acestea, niciunul dintre cei în cauză nu are un subiect anume pe care să dorească să-l discute cu serviciile de informaţii (fiecare articol apărut în presă şi folosit în acest capitol ca sursă de documentare este însoţit şi de astfel de comentarii din partea cititorilor on-line, dar pe care din motive de spaţiu şi ca să nu obosesc, nu le mai reproduc aici), în special cele din afara ţării. Dacă într-adevăr avem nevoie de Big Brother, am prefera totuşi unul al nostru, naţional.

Trebuie, însă, să vorbim şi de intimitate. Ea nu se negociază, ci ar trebui implementată nativ în toate sistemele pe care le folosim.

Cu riscul de a ne repeta, trebuie să fie înţeles faptul că suntem excesiv de oneşti cu motoarele de căutare de pe Internet. Faceţi-vă public istoricul navigării pe Web a fiecăruia dintre voi şi veţi vedea că se vor găsi fie informaţii incriminatoare, fie jenante în mai puţin de zece minute. Suntem mult mai oneşti cu motoarele de căutare decât suntem cu familiile noastre. Acestea ştiu mai multe despre noi decât ştiu toţi ceilalţi din jur (Andrews, 2012). Aceste tipuri de informaţii le oferim guvernului Statelor Unite.

Supravegherea are puterea de a schimba cursul istoriei. Să luăm exemplul preşedintelui american Nixon – ce ar fi putut face el dacă ar fi avut la dispoziţie instrumentele de astăzi (Greenberg, 2012)! Sau, dacă vreţi, aduc în discuţie cazul

preşedintelui Braziliei, doamna Dilma Rousseff, care a fost ţinta NSA, email-ul domniei sale fiind interceptat şi citit de serviciile de Informaţii americane, şi care a spus: *In the absence of the right to privacy, there can be no true freedom of expression and opinion, and therefore no effective democracy* (The Guardian, 2013). Despre asta este vorba – intimitatea este unul dintre pilonii pe care se construieşte şi se sprijină o democraţie.

Edward Snowden a fost acuzat de multe lucruri. Unii l-au acuzat că ar fi zdruncinat industria de software şi pe cea de cloud prin acţiunile lui. Dar acuzându-l pe el pentru aceste lucruri este ca şi cum i-am acuza pe ecologişti pentru încălzirea globală.

Ce se mai poate face? Ar trebui să fim îngrijoraţi? Scott McNealy, cofondator al companiei Sun Microsystems, le-a spus reporterilor într-o conferinţă de presă din 24 ianuarie 1999: *You have zero privacy anyway. Get over it!* (Manes, 2000). Stephen Manes, reporter pentru revista Forbes, i-a criticat declaraţia într-un articol al său, zicând: *He's right on the facts, wrong on the attitude. ... Instead of „getting over it", citizens need to demand clear rules on privacy, security, and confidentiality* (Manes, 2000). Într-adevăr, aşa cum şi autorii volumului *Privacy in the 21st Century* au spus, trebuie să fim furioşi pentru că ceea ce se întâmplă nu este bine. Aceste metode sunt barbare, lipsite de tact şi nu trebuiesc acceptate şi promovate (Adams et. al. 2005).

Conform zicalei *Without knowledge action is useless and knowledge without action is futile*, doar ştiind ce se întâmplă, situaţia nu se va schimba. Ea se va schimba dacă ne îndepărtăm de sistemele dezvoltate în Statele Unite. Cum? Dificil! Nici o ţară din lume nu poate dezvolta, peste noapte, sisteme care să le înlocuiască pe cele deja existente. Însă cooperarea poate aduce rezultate frumoase – mă refer aici la platformele *open source*. Acestea sunt dezvoltate în urma unor colaborări, de regulă internaţionale. Sunt sisteme deschise, gratuite şi bine securizate (InfoWorld, 2015). Astfel, sistemele de supraveghere existente vor putea fi ocolite.

Malcolm Gladwell, sociolog canadian, spunea că este suficient să se facă un mic val pentru că apoi, prin eforturi colective, acesta s-ar putea transforma într-un tsunami (Gladwell, 2004) care ar avea puterea să înlocuiască sistemele actuale. Un astfel de exemplu este platforma pentru e-learning Moodle, dezvoltată de un grup de zece australieni, dar care colaborează cu peste şaptezeci de case de dezvoltare software din întreaga lume (Moodle, 2015). Să-i luăm pe ei ca exemplu şi să acţionăm în consecinţă.

Criptare – metode şi tehnici folosite pentru securizarea informaţiilor şi a comunicării într-o reţea.

Scurgere de informaţii – acţiuni întreprinse cu scopul de a divulga informaţii confidenţiale.

Bibliografie

Adams, Helen R.; Bocher, Robert F.; Gordon, Carol A.; Barry-Kessler, Elizabeth, (2005). *Privacy in the 21st Century*, Libraries Unlimited.

Andrews, L., (2012), *I Know Who You Are and I Saw What You Did: Social Networks and the Death of Privacy,*Capitolul 2, *George Orwell... Meet Mark Zuckerberg*,Free Press, New York.
Arstechnica, (2012), *Flame malware hijacks Windows Update to spread from PC to PC*, *It's hard to patch a machine when the update mechanism is compromised*, http://arstechnica.com/security/2012/06/flame-malware-hijacks-windows-update-to-propogate/
BBC News, (2011), *Microsoft confirms takeover of Skype*, http://www.bbc.com/news/business-13343600
Bloomberg, (2013), *NSA Spying, The Companies' Lines on Prism,* http://www.bloomberg.com/bw/articles/2013-06-07/the-companies-lines-on-prism
C|net (2012), *Flame virus can hijack PCs by spoofing Windows Update,* http://www.cnet.com/news/flame-virus-can-hijack-pcs-by-spoofing-windows-update/
Castells, M. (2010), *End of Millennium. The Information Age. Economy, Society, and Culture,* Wiley-Blackwell.
CBSNEWS, (2015), *IN DEPTH. NSA surveillance exposed. A secret government surveillance program targeting phone calls and the Internet is revealed,* http://www.cbsnews.com/feature/nsa-surveillance-exposed/
ComputerWorld (2012), *Researchers reveal how Flame fakes Windows Update, Bogus certificates key, but espionage malware also spoofs Microsoft's update service on a network,* http://www.computerworld.com/article/2503916/malware-vulnerabilities/researchers-reveal-how-flame-fakes-windows-update.html
Damien, J., (2011), *Introduction to Computers and Application Software*, Jones & Barlett Learning.
defensesystems.com (2011), *Work commences on $1B NSA 'spy' center*, https://defensesystems.com/Articles/2011/01/07/NSA-spy-cyber-intelligence-data-center-Utah.aspx
Department of Justice (2001), *The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty,* http://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm
Der Spiegel, (2013a), *Inside TAO: Documents Reveal Top NSA Hacking Unit*, http://www.spiegel.de/international/world/the-nsa-uses-powerful-toolbox-in-effort-to-spy-on-global-networks-a-940969.html
Der Spiegel, (2013b), *Belgacom Attack: Britain's GCHQ Hacked Belgian Telecoms Firm*, http://www.spiegel.de/international/europe/british-spy-agency-gchq-hacked-belgian-telecoms-firm-a-923406.html
Der Spiegel, (2014), *Prying Eyes: Inside the NSA's War on Internet Security*, http://www.spiegel.de/international/germany/inside-the-nsa-s-war-on-internet-security-a-1010361.html
DNI (Office of the Director of National Intelligence) (2013), *Facts on the Collection of Intelligence Pursuant to Section 702 of the Foreign Intelligence Surveillance Act* http://www.dni.gov/files/documents/Facts%20on%20the%20Collection%20of%20Intelligence%20Pursuant%20to%20Section%20702.pdf

Domestic Surveillance Directorate, https://nsa.gov1.info/utah-data-center/
Forma consolidată – 11 septembrie 2014, a *Legii nr. 51 din 29 iulie 1991, privind securitatea națională a României*, https://www.sri.ro/fisiere/legislatie/Legea51.pdf
Gladwell, M., (2004), *Punctul critic. Cum lucruri mici pot provoca schimbări de proporţii*, Ed. Andreco Educational, Bucureşti.
Global Research, (2013), *Digital Warfare: Stuxnet and Flame Viruses could have Three "Sister Viruses"*, http://www.globalresearch.ca/digital-warfare-stuxnet-and-flame-viruses-could-have-three-sister-viruses/5305160
Greenberg, I., (2012), *Surveillance in America: Critical Analysis of the FBI, 1920 to the Present*, Lexington Books, UK.
Greenwald, G., (2014), *Afacerea Edward Snowden: Cele mai șocante dezvăluiri despre spionajul global american,* publicat în română de Ed. Litera în 2015.
Hartmann, M., Rössler, P., Höflich, J., (2008), *After the Mobile Phone? Social Changes and the Development of Mobile Communication*, Frank & Timme, Berlin.
Independent, (2013), *NSA spying scandal: Merkel and Hollande demand talks as US is accused of listening in on phone calls of 35 world leaders*, http://www.independent.co.uk/news/world/americas/nsa-spying-scandal-merkel-and-hollande-demand-talks-as-us-is-accused-of-listening-in-on-phone-calls-8901065.html
InfoWorld, (2015), *The state of open source security*, http://www.infoworld.com/article/2901893/security/the-state-of-open-source-security.html
Manes, Stephen, (2000), *Private Lives? Not Ours!* PC World 18 (6): 312. ISSN 0737-8939.
Moodle official Web portal (2015), https://moodle.com/partners/?keywords=&sector=&country=&service
Nyst, Carly & Crowe Anna, (2014) *Unmasking the Five Eyes' global surveillance practices,* Global Information, Society Watch 2014, Communications surveillance in the digital age, Association for Progressive Communications (APC) and Humanist Institute for Cooperation with Developing Countries (Hivos), ISBN: 978-92-95102-16-3.
Orwell, G. (2012), *O mie nouă sute optzeci și patru*, publicat în română de Ed. Polirom în 2012.
PGP Corporation (2009), *An Introduction to Cryptography by Jon Callas*, https://symwisedownload.symantec.com/resources/sites/SYMWISE/content/live/SOLUTIONS/149000/TECH149738/en_US/introcrypto.pdf?__gda__=1450069900_622d724685e5df327ff5d4fb6460a357
Reuters (2014), *Exclusive: NSA infiltrated RSA security more deeply than thought – study*,http://www.reuters.com/article/us-usa-security-nsa-rsa-idUSBREA2U0TY20140331#VDXbhGdgmf4IET4T.97
Serviciul Român de Informații – SRI (2015), *Legislația*, https://www.sri.ro/legislatia.html
Shuman, B., (2001), *Issues for Libraries and Information Science in the Internet Age,* Libraries Unlimited.

Techcrunch, (2013), *Google, Facebook, Dropbox, Yahoo, Microsoft, Paltalk, AOL And Apple Deny Participation In NSA PRISM Surveillance Program,* http://techcrunch.com/2013/06/06/google-facebook-apple-deny-participation-in-nsa-prism-program/

The Economist, (2013), *The NSA's crypto "breakthrough"*, http://www.economist.com/blogs/babbage/2013/09/breaking-cryptography

The Guardian, (2013), *Brazilian president: US surveillance a 'breach of international law'*. http://www.theguardian.com/world/2013/sep/24/brazil-president-un-speech-nsa-surveillance

The Guardian, (2013a), *XKeyscore: NSA tool collects 'nearly everything a user does on the internet'*, http://www.theguardian.com/world/2013/jul/31/nsa-top-secret-program-online-data

The Guardian, (2013b), *Revealed: how US and UK spy agencies defeat internet privacy and security*, http://www.theguardian.com/world/2013/sep/05/nsa-gchq-encryption-codes-security

The Guardian, (2013c), *NSA 'hacking unit' infiltrates computers around the world – report.*http://www.theguardian.com/world/2013/dec/29/der-spiegel-nsa-hacking-unit-tao

The Guardian (2013d), *Codename 'Apalachee': How America Spies on Europe and the UN,* http://www.spiegel.de/international/world/secret-nsa-documents-show-how-the-us-spies-on-europe-and-the-un-a-918625.html

The Guardian, (2013e), *Angela Merkel's call to Obama: are you bugging my mobile phone?* http://www.theguardian.com/world/2013/oct/23/us-monitored-angela-merkel-german

The Guardian, (2014), *Prism - The latest news and comment on Prism the national security electronic surveillance program operated by the United States National Security Agency*, http://www.theguardian.com/us-news/prism

The Intercept, (2014), *How the nsa plans to infect 'millions' of computers with malware,* https://theintercept.com/2014/03/12/nsa-plans-infect-millions-computers-malware/

The Verge, (2013), *Apple, Google, Microsoft, Facebook, Yahoo, and more deny providing direct access to PRISM surveillance program,* http://www.theverge.com/2013/6/6/4404112/nsa-prism-surveillance-apple-facebook-google-respond

Wall Street Journal, (2013a), – *U.S. Official Releases Details of Prism Program*, http://www.wsj.com/news/articles/SB10001424127887324299104578533802289432458

USA Today, (2015), *U.S. secretly tracked billions of calls for decades*, http://www.usatoday.com/story/news/2015/04/07/dea-bulk-telephone-surveillance-operation/70808616/

Utah Governor Gary Herbert, 2012 Energy Summit, http://blog.governor.utah.gov/2012/02/2012-energy-summit/

Wall Street Journal (2011b), *Document Trove Exposes Surveillance Methods*, http://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203611404577044192607407780

Wall Street Journal, (2013), *Tech Firms' Data Is Also Tapped,* http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324798904578529912280347482

Washington Post (2013), *NSA slides explain the PRISM data-collection program*,http://www.washingtonpost.com/wp-srv/special/politics/prism-collection-documents/

Webb, M., (2007), *Illusions of Security: Global Surveillance and Democracy in the Post-9/11 World*, City Lights San Francisco.

Wired.com (2012), *The NSA Is Building the Country's Biggest Spy Center (Watch What You Say),* http://www.wired.com/2012/03/ff_nsadatacenter/all/1

Yahoo (2013), *PRISM Companies Start Denying Knowledge of the NSA Data Collection Program*, http://news.yahoo.com/prism-companies-start-denying-knowledge-nsa-data-collection-004541590.html

ZDNet (2013), PRISM: *Here's how the NSA wiretapped the Internet*, http://www.zdnet.com/article/prism-heres-how-the-nsa-wiretapped-the-internet/

Ziarul Financiar, (2003), *Tranzacție istorică: Bill Gates cumpără un antivirus românesc,* http://www.zf.ro/prima-pagina/tranzactie-istorica-bill-gates-cumpara-un-antivirus-romanesc-2981166/

Parteneriatul pentru inovare – o nouă procedură de achiziţie în sprijinul creşterii eco-eficiente a mediului urban

Lilian ONESCU,
Secretariatul General al Guvernului

onescul@yahoo.com

Daniela FLORESCU,
Agenţia Naţională pentru Achiziţii Publice

dana.florescu@anap.gov.ro

Rezumat:

Cercetarea, inovarea, inovarea socială şi nu în ultimul rând eco-inovarea sunt considerate în zilele noastre motoarele dezvoltării unei economii sustenabile. Tocmai de aceea, obiectivele strategice ale Europa 2020 sunt centrate pe o creştere ecologică şi inteligentă. Prin adoptarea noilor directive europene în domeniul achiziţiilor publice în 2014, ale căror prevederi au fost transpuse în legislaţia românească în mai 2016, Uniunea Europeană a creat cadrul juridic necesar stimulării autorităţilor publice în achiziţionarea de produse, servicii, lucrări inovatoare. Prezentul articol îşi propune realizarea unei analize empirice asupra beneficiilor ce pot fi aduse prin aplicarea de către autoritatea contractantă a procedurii - parteneriatul pentru inovare atunci când doreşte modernizarea infrastructurii specifice unui oraş inteligent.

Cuvinte cheie: achiziţie publică, competitivitate, parteneriatul pentru inovare, servicii publice inovative.

1. Introducere

Apariţia oraşelor inteligente necesită o colaborare intensă între municipalitate şi sectorul public, dar şi între aceasta din urmă şi cel privat cu scopul de a facilita adoptarea deciziilor şi de a face progrese în modul de iniţiere a politicilor publice la nivel local, precum şi pentru îmbunătăţirea relaţiei cu cetăţenii, mediul de afaceri şi instituţiile guvernamentale.

În România există peste 15.000 de autorităţi contractante din care 320 sunt oraşe iar dintre acestea din urmă 103 sunt municipii (exclusiv Bucureşti). Necesitatea creării procedurii de achiziţie pentru servicii sau lucrări inovative a apărut ca urmarea a imposibilităţii contractării din piaţă a unor soluţii existente care să răspundă din punct de vedere tehnic şi calitativ necesităţilor municipalităţii.

Acest nou tip de procedură va permite autorităţilor contractante să participe la un proces de inovare pe termen lung în vederea realizării unui produs, serviciu sau lucrare inovative şi achiziţia ulterioară a acestora în condiţia în care acestea corespund cerinţelor, iar costurile se încadrează în valorile maxime stabilite.

Autoritatea contractantă poate derula un proces de consultare a pieţei în cazul în care doreşte achiziţionarea unor produse, servicii sau lucrări cu grad ridicat de complexitate tehnică sau cu un rapid progres tehnologic, în domenii precum:

- educaţia inteligentă –vizează:

- educaţia, întrucât doar 25% din populaţia urbană a absolvit studii universitare,
- formarea cetăţenilor în ceea ce priveşte competenţele digitale;
- e-guvernare – are în vedere - extinderea unor platforme tehnologice şi de conectivitate pentru crearea de noi sisteme de servicii digitale;
- trafic inteligent – urmăreşte: reducerea emisiilor de carbon şi creşterea mobilităţii urbane, adaptarea infrastructurilor şi reproiectarea urbană pentru un transport public modal;
- siguranţă publică – asigurată: printr-o supraveghere inteligentă (camere video, senzori de natură diversă), echipamente ce permit identificarea rapidă a persoanelor, vehiculelor, servicii de intervenţie performante pentru stoparea infracţiunilor şi un trai mai liniştit;
- coeziune socială şi incluziune – vizează: crearea unei societăţi inclusive în cadrul căreia este asigurată participarea tuturor categoriilor de populaţie la viaţa economică, socială şi culturală;
- cetăţeni inteligenţi – presupune: responsabilitate în consumul de energie, alegeri inteligente în stilul de viaţă;
- energie inteligentă – vizează: utilizarea unor reţele electrice inteligente, stocarea inteligentă a energiei, integrarea surselor de energie regenerabile, iluminat public tip smart;
- reţele inteligente – capabile să asigure securitatea informatică şi a informaţiilor;
- asistenţă inteligentă pentru sănătate – presupune - folosirea sistemelor de e-sănătate, dispozitive inteligente de sănătate conectate;
- oraş prietenos cu mediul – va avea în vedere păstrarea unui raport optim între spaţiile verzi şi cele construite, elemente de arhitectură organică (clădirile se integrează spaţiilor verzi), instalarea de platforme inteligente de măsurare a gradului de poluare a aerului, apei, reducerea factorilor de poluare vizuală şi sonoră;
- managementul deşeurilor – presupune: reducerea cantităţii deşeurilor, optimizarea rutelor de colectare a deşeurilor prin utilizarea senzorilor de tomberoane, etc.

2. Parteneriatul pentru inovare – un nou tip de procedură care sprijină achiziţiile inteligente

Noua procedură de achiziţie - parteneriatul pentru inovare va permite combinarea elementelor de dezvoltare şi de achiziţie adaptate la nevoile autorităţii

contractante în interesul cetăţeanului, asigurând totodată tratamentul egal şi transparenţa faţă de toţi operatorii din piaţă.

Parteneriatul pentru inovare se desfăşoară în faze succesive, urmând stadiile din procesul de cercetare şi de inovare, care pot include fabricarea produselor, prestarea serviciilor sau finalizarea lucrărilor. Concret, noul tip de procedură de achiziţie se desfăşoară în trei etape:

a) etapa depunerii solicitărilor de participare şi a selectării candidaţilor, pe baza criteriilor de selecţie şi calificare, cu menţiunea că pentru atribuirea contractului, pentru acest tip de procedură, autoritatea contractantă are obligaţia de a aplica criteriul cel mai bun raport preţ-calitate. De altfel, noua legislaţie în domeniul achiziţiilor publice pune accent pe minimizarea utilizării criteriului de atribuire preţul cel mai scăzut în evaluarea ofertelor candidaţilor şi desemnarea ofertei câştigătoare, indiferent de procedura de achiziţie aplicată, în favoarea criteriului oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere economic considerat mult mai complex şi mai benefic pentru întreaga economie.

b) etapa depunerii ofertelor iniţiale de către candidaţii selectaţi în cadrul primei etape. Este etapa în care autoritatea contractantă descrie necesităţile cu privire la produsul, serviciul sau lucrările inovatoare care nu pot fi satisfăcute prin achiziţia produselor, serviciilor sau lucrărilor disponibile pe piaţă în momentul identificării nevoii şi stabileşte cerinţele minime pe care ofertele trebuie să le îndeplinească.

c) etapa negocierilor în vederea îmbunătăţirii ofertelor iniţiale, a evaluării ofertelor ulterioare şi a depunerii ofertelor finale de către partenerii la negociere, oferte care vor fi evaluate prin aplicarea criteriului de atribuire şi a factorilor de evaluare stabiliţi de autoritatea contractantă în momentul iniţierii procedurii de achiziţie. Tot în momentul elaborării documentaţiei de atribuire autoritatea contractantă îşi va stabili obiectivele intermediare care trebuie realizate de către parteneri, precum şi plata preţului în tranşe corespunzătoare.

Este faza în care autoritatea contractantă se întâlneşte, separat cu fiecare ofertant în parte, iar acesta din urmă dezvoltă soluţia prezentată în cea dea doua etapă, ţinând cont de cerinţele negociate pentru îmbunătăţirea ofertei depuse iniţial.

Faza de cercetare şi dezvoltare poate fi împărţită în mai multe etape, pe parcursul cărora numărul de parteneri va fi treptat redus, sau, în cazul unui parteneriat pentru inovare încheiat cu mai mulţi parteneri, se poate reduce numărul de parteneri prin încetarea anumitor contracte individuale. Pe tot parcursul negocierilor autoritatea contractantă are obligaţia de a nu dezvălui celorlalţi parteneri soluţiile propuse sau alte informaţii confidenţiale comunicate de un partener în cadrul parteneriatului, fără acordul acestuia.

Negocierile se derulează până în momentul în care fiecare participant la negocieri declară că oferta pe care a prezentat-o nu mai poate fi îmbunătăţită.

Procedura privind parteneriatul pentru inovare prezintă două avantaje majore pentru autoritatea contractantă:

- în primul rând, pe întreaga perioadă de dezvoltare (cercetare – inovare) a produsului, serviciului sau lucrării riscurile sunt transferate asupra ofertantului;
- în al doilea rând, specificaţiile tehnice sau orice alte documente ale achiziţiei pot fi modificate, dacă pe parcursul negocierilor autoritatea contractantă constată că cele stipulate iniţial în documentaţia de atribuire nu vor conduce la soluţionarea corectă a problemei identificate, cu condiţia ca, comisia de evaluare să informeze în scris toţi ofertanţii rămaşi în competiţie asupra acestor modificări şi să le asigure timp suficient pentru ca aceştia să modifice şi să transmită ofertele modificate.

3. Bune practice în aplicarea parteneriatului pentru inovare la nivel european

Achiziţiile publice constituie un mecanism important al pieţei unice europene, pentru atingerea obiectivelor politice mai ample şi pentru a stimula creşterea economică în UE.

De asemenea, la nivelul Uniunii Europene oraşul inteligent este considerat un instrument esenţial de modernizare şi inovare orientat către crearea unui mediu sustenabil, cu infrastructură avansată, capabilă să ofere o calitate a vieţii ridicată, prin dezvoltarea şi integrarea componentelor de tip clădire inteligentă cu sistemele de analiză, adaptare, monitorizare şi conducere a traficului şi cu cel de management energetic etc. În primul rând, oraşele inteligente sunt *verzi*, mai exact transportul este verde, clădirile sunt verzi, cea mai mare parte din energie provine din surse regenerabile, nivelul emisiilor de dioxid de carbon este redus, etc.

În perioada de programare 2014-2020, UE pentru atingerea obiectivelor sale, acordă o deosebită importanţă pentru trei tipuri de achiziţii:

- *achiziţiile verzi* – autorităţile publice achiziţionează bunuri, servicii şi lucrări cu un redus impact asupra mediului pe tot parcursul ciclului lor de viaţă. Mai mult decât atât, achiziţiile publice verzi au ca scop atingerea unui echilibru între dimensiunea economică, cea socială şi de mediu;
- *achiziţiile responsabile social* – presupun ca autorităţile publice să ofere companiilor stimulente reale în vederea dezvoltării unei gestiuni responsabile din punct de vedere social astfel încât acestea din urmă la rândul lor să asigure oportunităţi de angajare, muncă decentă, respectarea drepturilor sociale şi de muncă, accesibilitate, egalitatea de şanse, incluziunea socială (inclusiv a persoanelor cu handicap);
- *achiziţii publice inovatoare* – presupun achiziţionarea de bunuri, servicii şi lucrări inovatoare care nu sunt încă disponibile în comerţ.

În tabelul care urmează este prezentată situaţia la nivelul anului 2014 asupra importanţei pe care o deţin cele trei tipuri de investiţii publice în total cheltuieli realizate la nivelul UE.

Tabel 1.
Ponderea principalelor tipuri de achiziţie publică, în funcţie de obiectivele Europa 2020, în totalul achiziţiilor publice la nivelul anului 2014

Ponderea pe tip de cheltuială în total achiziţii publice	Achiziţii verzi	Achiziţii responsabile social	Achiziţii publice inovatoare
Distribuţia în funcţie de numărul procedurilor	14%	10%	1%
Distribuţia în funcţie de valoarea procedurilor	25%	17%	7%

Sursa: *Prelucrare proprie după baza de date regăsită pe: http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents*

Dacă analizăm situaţia după numărul total de proceduri derulate observăm că cele trei tipuri de achiziţii au reprezentat 25% din total, iar dacă ne aplecăm atenţia asupra valorii estimate observăm ca acestea au reprezentat aproximativ 50% (49%) din totalul investiţiilor publice.

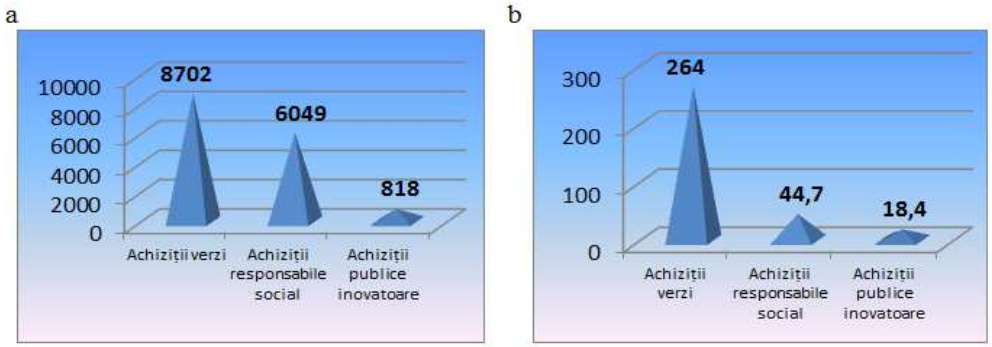

Figura 1. (a) număr de proceduri; (b) valoarea procedurilor în miliarde euro.

Sursa: *Prelucrare proprie după baza de date regăsită pe: http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents*

Ca urmare a beneficiilor economice şi sociale pe care parteneriatul pentru inovare le aduce, la nivelul statelor membre s-a observat o tendinţă de includere a acestui tip de procedură în politica lor de dezvoltare strategică, anterior impunerii de către Comisia Europeană prin Directivele 24/2014 – privind achiziţiile publice clasice şi respectiv Directiva 25/2014 – privind achiziţiile publice sectoriale.

La nivelul anului 2014, majoritatea statelor membre erau preocupate de achiziţiile verzi şi achiziţiile responsabile social, numai şapte (Franţa, Olanda, Spania, Germania, Suedia, Portugalia, Polonia) aveau reglementat şi domeniul de achiziţii privind parteneriatul pentru inovare. Restul statelor membre nu au optat pentru acest tip de procedură datorită complexităţii sale. Întrucât pe de o parte este foarte subiectiv de definit termenul de *inovaţie,* iar de cealaltă parte este foarte greu de stabilit sectorul de activitate pentru care să se aplice, mai concrete fiind doar domeniile din sfera sănătăţii şi a apărării naţionale.

Austria, Marea Britanie şi Olanda contractează achiziţii inovative prin intermediul unor unităţi centralizate de achiziţii. Austria şi Marea Britanie, spre exemplu, au astfel de unităţi implementate la nivel central, prima în cadrul ministerului austriac de finanţe, iar a doua la nivelul ministerului său de mediu.

Unitatea centralizată de achiziţii din Austria oferă sprijin autorităţilor contractante în derularea procedurilor privind parteneriatul pentru inovare din momentul scrierii documentaţiei de atribuire şi până la desemnarea ofertei câştigătoare. De asemenea, oferă sprijin pentru instruirea personalului din cadrul autorităţilor contractante şi a creat o reţea pentru diseminarea informaţiilor.

În Olanda există două tipuri de unităţi de achiziţii, atât pentru nivelul central cât şi pentru cel local.

Portugalia, a început să apeleze la achiziţiile inovative încă din 2008, la nivelul anului 2014 planul de achiziţii inovative era în curs de adaptare la noile realităţi economice şi noile directive europene.

În Franţa, există o unitate de achiziţie centralizată, care derulează proceduri de achiziţie inovative numai pentru anumite categorii de produse selectate.

Trei din cele şapte state, până la apariţia directivelor în domeniul achiziţiilor publice, aveau ca obiectiv realizarea de achiziţii inovative ca procent în totalul achiziţiilor publice.

Tabel 2.

State care aveau în 2014 ca obiectiv realizarea de achiziţii inovative ca procent în total achiziţii publice

Stat membru UE	Pondere in total achiziţii
Franţa	2%
Olanda	2,5%
Spania	3%

Sursa: *Prelucrare proprie după baza de date regăsită pe: http://ec.europa.eu/*

Ale state, precum Germania, Suedia, Polonia, au optat pentru aplicarea în mod voluntar a procedurii privind parteneriatul pentru inovare, de către fiecare autoritate contractantă, în funcţie de obiectivele de atins ale fiecăreia.

În Suedia, există Agenţia Naţională pentru Achiziţii Publice care oferă suport on-line atât autorităţilor contractante cât şi operatorilor economici, în timp ce Polonia pune la dispoziţia actorilor de pe piaţa achiziţiilor un ghid de bune practici.

Cazurile de bună practică au demonstrat că între parteneriatul pentru inovare şi gradul de absorbţie al fondurilor europene există o strânsă legătură. Ţări precum Marea Britanie, Suedia şi Spania au atras cel puţin 10% din fonduri prin aplicarea acestui tip de procedură.

Chiar dacă la nivelul anului 2014 doar un număr restrâns de state ofereau posibilitatea aplicării procedurii pentru achiziţiile inovative, trebuie făcută menţiunea că, potrivit celor două directive în domeniul achiziţiilor publice, din aprilie 2016 toate statele membre au obligativitatea transpunerii în legislaţia naţională a acestui nou tip de procedură. Autorităţile contractante având libertatea

de a opta pentru aplicarea ei ori de câte ori consideră că nu poate satisface nevoile cetăţenilor datorită inexistenţei soluţiei pe piaţă.

Concluzii

Achiziţiile publice reprezintă 19% din Produsul Intern Brut (PIB) al Uniunii Europene (UE), iar procedura privind parteneriatul pentru inovare are menirea de a asigura exploatarea pe deplin a potenţialului achiziţiilor publice, pentru a realiza obiectivele strategiei Europa 2020, mai ales că o soluţie identificată pentru soluţionarea unei probleme comune mai multor oraşe, precum: monitorizarea fluxurilor pietonale din oraş în vederea asigurării reţelelor de Wi-Fi în punctele mai aglomerate, reducerea furturilor de biciclete din oraş în vederea încurajării utilizării bicicletei, sprijinirea persoanelor aflate în zona de risc de izolare socială, etc.; pot fi aplicate cu succes şi în alte oraşe, realizându-se astfel importante economii de scală.

Parteneriatul pentru inovare se bazează pe norme procedurale similare procedurii de selecţie prin negociere, dar atribuirea contractului se face numai prin aplicarea criteriului cel mai bun raport preţ calitate, cea mai corectă modalitate de comparare a ofertelor pentru soluţii inovatoare şi cea mai eficientă modalitate de investiţie.

Uniunea Europeană susţine că în perioada următoare atenţia autorităţilor contractante ar trebui îndreptată asupra definirii cerinţelor minime pe care trebuie să le îndeplinească produsul sau serviciul ce urmează a satisface nevoia identificată, în detrimentul activităţilor de prospectare a pieţei şi de adaptare a criteriilor de selecţie la soluţiile existente, soluţii care de cele mai multe ori nu pot acoperi în integralitate particularităţile problemelor apărute, mai ales dacă vorbim de necesităţile unui oraş inteligent.

Bibliografie

Legea 98/2016 – privind achiziţii publice clasice - parteneriatul pentru inovare - Cap. III, Secţiunea1, Paragraf 6, Art. 95 – 103.

Legea 99/2016 - privind achiziţiile sectoriale - parteneriatul pentru inovare- Cap. IV, Secţiunea 1, Paragraf 6, Art. 108 – 116.

Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achiziţiile publice şi de abrogare a Directivei 2004/18/CE.

Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achiziţiile efectuate de entităţile care îşi desfăşoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor şi serviciilor poştale şi de abrogare a Directivei 2004/17/CE.

http://anap.gov.ro/web/category/legislatie/legislatie-primara/

https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_oraselor_din_Romania

http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents

Patrimoniul construit şi realitatea virtuală

Lect. univ. dr. Andra JACOB,
Facultatea de Arhitectură Spiru Haret

usharh_jacob.andra@spiruharet.ro

Conf. univ. dr. Constantin RUSU,
Facultatea de Arhitectură Spiru Haret

Rezumat:

Lucrarea îşi propune să evidenţieze rolul realităţii virtuale şi a noilor tehnologii în promovarea patrimoniului construit. În contextul globalizării, când spaţiul fizic, geografic încetează să mai fie un obstacol deoarece distanţa nu mai contează, oraşele se luptă pentru a-şi câştiga un anumit renume (brand) legat de un tip particular de experienţă pe care o oferă pe piaţa internaţională a turismului urban. Intr-adevăr, persoanele care circulă în jurul lumii în căutare de divertisment şi experienţe inedite au devenit o parte esenţială a economiei globale. Oraşele depind tot mai mult de veniturile şi taxele rezultate din valorificarea patrimoniului cultural de interes local, naţional sau internaţional. Acesta poate fi promovat şi online, prin transpunerea sa în format digital. Patrimoniul construit, ca produs social şi cultural, va trebui să se împace astfel cu societatea virtuală şi comunităţile sale. În aceste condiţii, prezentul articol explorează modul în care patrimoniul construit poate fi prezervat şi accesat prin exploatarea realităţii virtuale şi a noilor tehnologii.

Cuvinte cheie: arhive digitale participative, dispozitivele de realitate virtuală, augmented Reality, lumi sociale virtuale.

1. Introducere

Economia oraşelor globale (Sassen, 2012) se prezintă ca o economie a experienţei (Pine şi Gilmore, 1999), în care individul are acces la mai multă informaţie ca oricând prin intermediul dispozitivelor digitale şi a internetului. In cadrul acestei economii a experienţei, tehnologia realităţii virtuale (VR) este în plină dezvoltare, oferind posibilitatea unei „scufundări" ("virtual immersion") totale într-o realitate alternativă. VR devine astfel la fel de importantă ca invenţiile moderne, precum telefonul, televiziunea şi automobilul, în ceea ce priveşte potenţialul ei de a modifica societatea, diversele sfere şi relaţii sociale şi de a participa la crearea unor noi lumi sociale. Mai mult, este posibil ca societatea secolului 21 să depindă de VR aşa cum societatea secolului 20 a depins de

automobil. Într-adevăr, în economia oraşelor globale bazată pe cunoaştere, ponderea tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor (TIC) este într-o continuă creştere. Acest sector este însă strâns legat de cel al educaţiei, culturii şi nu în ultimul rând, al divertismentului. Nu întâmplător, oraşele globale sunt numite şi maşini ale divertismentului ("entertainment machines"), numeroase dotări şi echipamente socio-culturale fiind proiectate cu scopul de a oferi turiştilor sau vizitatorilor o experienţă plăcută (Abrahamson, 2014). Tărâmul virtual şi comunităţile sale pulsează astfel o dată cu dezvoltarea instituţiilor culturale şi spaţiilor sociale care se hrănesc cu schimbul de informaţie: teatre, cinematografe, biblioteci, universităţi, şcoli, muzee, etc. Societatea contemporană, axată pe consum şi pe amuzament, devine fundaţia pe care este construită infrastructura tărâmului virtual.

În acest context, lucrarea îşi propune să exploreze rolul realităţii virtuale şi a noilor tehnologii în promovarea patrimoniului construit. Trebuie să amintim, de asemenea, că digitalizarea patrimoniului cultural reprezintă una dintre priorităţile Agendei Digitale pentru Europa, în vederea conservării în timp şi a facilitării accesului la patrimoniul cultural european. In plus, digitalizarea conţinutului cultural contribuie la creşterea interesului generaţiei tinere faţă de creaţiile artistice şi arhitecturale din trecut.

Vom evidenţia în continuare câteva modalităţi prin care realitatea virtuală şi tehnologiile asociate acesteia pot constitui un mediu propice promovării conţinutului cultural, şi în special al patrimoniului construit.

2. Arhivele digitale participative

Constituirea arhivelor digitale participative se bazează pe «crowdsourcing». Acesta constă în implicarea a numeroase persoane în anumite etape ale unui proiect prin mobilizarea instituţiilor, unităţilor de învăţământ (elevi, studenţi, profesori), cercetătorilor, organizaţiilor non-profit, dar şi a publicului larg. Crowdsourcing-ul este o formă de voluntariat sau angajare, ce se poate manifesta în diferite moduri în constituirea arhivelor digitale, precum încărcarea de fotografii vechi pe un site de istorie comunitară, descifrarea unor opere fotografiate sau scanate, participarea la discuţii on-line etc. Intr-adevăr, anumiţi autori (Song şi Zinkhan, 2008) arată cum site-urile web ce integrează în design-ul lor elemente de interactivitate atrag mai mulţi utilizatori.

Într-o arhivă digitală participativă, utilizatorii au posibilitatea de a încărca conţinut digital original, precum articole proprii, fotografii, înregistrări audio / video (ale unor istorii de viaţă, interviuri, festivaluri, workshop-uri, întâlniri comunitare etc.), pot adăuga comentarii la articolele încărcate de alţi utilizatori sau asambla articolele din arhiva digitală în colecţii personale.

Obiectivul principal al unei arhive tradiţionale a fost cel de a colecta, păstra şi facilita accesul la materialele valoroase stocate aici. Spre deosebire de arhivele tradiţionale în care conţinutul era vizualizat în mod pasiv, vizitatorii nelăsând nici o «urmă», arhiva participativă aşează în centru utilizatorul, estompând liniile de demarcaţie dintre creatorii de conţinut şi consumatori, dintre trecut şi prezent, profesor şi student, etc.

O arhivă digitală participativă permite oricărui utilizator logat să posteze orice tip de conţinut digital pentru a fi inclus în arhivă. Utilizatorii pot contribui, de asemenea, cu metadate, tag-uri şi traduceri, care rămân pe site pentru a ajuta la ghidarea viitorilor vizitatori. In plus, aceştia pot construi colecţii personalizate cu articolele preferate găsite în arhivă, pot crea mini-expoziţii cu o anumită tematică, ce pot fi apoi făcute publice şi partajate cu alţi utilizatori. Mai mult, ei pot aranja, reordona şi compila articolele din arhiva şi de pe web în prezentări multimedia folosind aplicaţii personalizate, de tip built-in, disponibile ca versiuni beta publice. Aceste prezentări pot fi făcute publice, pe internet.

Arhivele tradiţionale ofereau acces la materialele stocate fără a face nimic pentru atragerea de noi utilizatori şi fără a informa publicul larg cu privire la materialele din arhiva. Astăzi o arhivă trebuie concepută asemenea unei platforme digitale, care îşi afişează resursele sale într-un mod coerent, vizând obiective bine definite şi aşezând în centru utilizatorul. Această misiune este activă, nu pasivă şi trebuie să aibă în vedere creşterea nivelului de înţelegere şi apreciere a trecutului. Mai mult, este necesar ca arhivele să devină un loc firesc spre care utilizatorii se îndreaptă când vor să interacţioneze cu istoria, atât în scopul cercetării cât şi pentru divertisment.

Există mai multe moduri în care arhivele pot deveni participative. Un prim pas ar fi atragerea persoanelor care nu sunt neapărat interesate de studierea conţinutului arhivei la un nivel mai profund. Apropierea acestui tip de vizitatori se poate realiza prin diverse activităţi, cum ar fi povestiri, concursuri, conversaţii sau prin integrarea conţinutului arhivelor în Pinterest boards, Twitter feed-uri şi aplicaţii mobile.

Un nivel mai avansat de activitate participativă încurajează creativitatea, invitând publicul să aducă propria sa contribuţie - de exemplu să transcrie documentele din colecţie, să creeze propriile lor poveşti cu fotografii de epocă, să folosească diferite tipuri de conţinut cultural on-line, alături de fotografii personale pentru a deveni curatori ai propriei expoziţii, pe care să o încarce apoi pe facebook sau altă reţea socială.

2.1. Exemple de arhive digitale participative

DIY History cuprinde în biblioteca sa digitală sute de mii de obiecte, greu de catalogat de o singură persoană, de aceea site-ul face apel la voluntari pentru a ajuta proiectul prin ataşarea de text sub formă de transcrieri, tag-uri şi comentarii, permiţând astfel cercetătorilor şi utilizatorilor site-ului să găsească mai rapid şi mai uşor informaţii specifice. Scopul proiectului este creşterea interesului faţă de artefactele istorice prin provocarea publicului de a interacţiona în noi moduri cu materialele stocate aici - de exemplu pentru a descrie fiecare element (scrisoare sau fotografie) din bibliotecă.

Figura 1. DIY History

Sursa: *http://diyhistory.lib.uiowa.edu/*

Europeana (Fig. 2) este portalul cultural principal al Europei, cu aproximativ 50 de milioane de obiecte de patrimoniu cultural, inclusiv documente, imagini, videoclipuri şi înregistrări audio. Este bine cunoscut de către biblioteci, muzee şi arhive, precum şi de către cercetători şi oamenii de ştiinţă pentru conţinutul său de încredere. Obiectele de patrimoniu descrise în Europeana provin direct de la sursă şi au fost digitalizate la standarde ridicate. O parte tot mai mare din acest conţinut este disponibil pentru reutilizare publică. Cu toate acestea, resursele ei sunt încă insuficient folosite în educaţie. Ultima versiune a Europeana se transformă dintr-un portal într-o platformă pentru reutilizare în domeniul educaţional şi comercial. Datele şi informaţiile postate aici pot fi integrate în aplicaţii educaţionale, dar şi în procesul de învăţare on-line, de ex. în MOOCs (Massive Online Open Courses). Europeana Space a dezvoltat o serie de aplicaţii multiscreen, concentrându-se pe scenarii de refolosire a patrimoniului cultural. Studenţii îşi însuşesc diferite moduri de reutilizare on-line a imaginilor de arhivă inclusiv pentru un marketing cultural creativ.

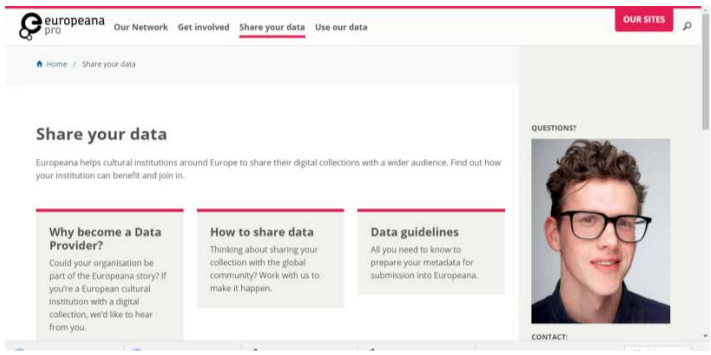

Figura 2. Europeana

Sursa: *http://pro.europeana.eu/share-your-data/*

3. Bazele de date

Bazele de date ocupă un rol important în ceea ce privește conservarea, protecția, analiza și managementul siturilor arheologice și al monumentelor istorice. De exemplu, Monument Information Systems (MIS) combină GIS (Geographical Information Systems), scanerul 3D cu laser, fotogrametria, grafica pe calculator, realitatea virtuală și tehnologia multimedia, cu scopul de a înregistra, arhiva, prelucra și conserva patrimoniul construit. GIS permite utilizatorului să vizualizeze date raster și informații vectoriale în suprapunere, pentru reconstituiri 3D corecte ale unor situri și obiecte de patrimoniu.

Un exemplu în acest sens este proiectul Aphroidte (Fig. 3), ce se axează pe reconstrucția în 3D a monumentelor istorice (biserici bizantine din Cipru) și includerea acestora într-un site web alături de alte informații necesare identificării lor (ex. date istorice, imagini, etc.). Crearea și prezentarea modelelor 3D s-a realizat utilizând Google SketchUp și Google Earth Pro.

Figura 3. Proiectul Aphroidte

Sursa: *https://www.byzantinecyprus.com/byzantine-churches.html*

4. Realitatea augmentată (AR)

Aceasta este definită ca fiind o „percepție directă sau indirectă, în timp real, asupra mediului fizic, înconjurător, ce a fost completată sau augmentată prin adăugarea unor informații virtuale sau generate de computer" (Carmigniani et al, 2011:342). Folosind un computer, o tabletă, un smartphone sau ochelari smart, o persoană poate vizualiza, analiza, salva și trimite pe diferite rețele sociale imagini 2D sau obiecte 3D, texte, fotografii și alte informații ce completează realitatea percepută în timp real, în funcție de context. Astfel, într-o încăpere nemobilată pot fi introduse diferite obiecte decorative sau mobilier virtual (Fig. 4) sau peste planul

unui apartament din broşura unei agenţii imobiliare poate fi suprapusă imaginea virtuală, 3D a apartamentului (Fig.5).

Figura 4. Augmented Reality

Sursa: *http://www.trylive.com/solutions/trylive-home-3D-visualization*

Figura 5. Augmented Reality

Sursa: *https://www.youtube.com/watch?v=1s9ACubh0SI*

În alte cazuri, folosind ochelari smart de tip Google Glass (Fig.6), turistul se poate orienta în spaţiu deoarece aceştia sunt dotaţi cu GPS. Mai mult, utilizatorul poate primi diverse informaţii despre clădirile istorice dintr-un anumit loc, inclusiv imagini de arhivă. Ochelarii Google Glass realizează fotografii şi filmează, utilizatorul având posibilitatea să trimită instant imaginile capturate prietenilor sau familiei.

Figura 6. Google Glass

Sursa: *https://www.youtube.com/watch?v=4EvNxWhskf8*

Realitatea augmentată constituie un instrument flexibil, ce poate fi folosit atât în marketing-ul cultural, cât şi în educaţia publicului larg, şi în special a tinerilor, în domeniul patrimoniului cultural.

Cele mai multe dintre muzeele noi folosesc, pe lângă exponatele clasice şi tehnologii informatice de tip AR (Fig. 7). Concepute într-o cultură ce încurajează experienţele de tot felul, aceste muzee sunt proiectate pentru a combina divertismentul cu educaţia – în trecut însă, aceste două sfere ale vieţii erau clar delimitate.

Figura 7. Augmented reality

Sursa: *https://www.youtube.com/watch?v=rEDfpmwxzVk*

În spaţiul virtual este posibilă orice intervenţie asupra unui obiect de patrimoniu (Fig.8), monument istoric sau sit arheologic, indiferent de statutul juridic al clădirilor sau reglementările urbanistice în vigoare. Mai mult, aceeaşi clădire poate fi reprezentată în diferite ipostaze în funcţie de perioada istorică studiată.

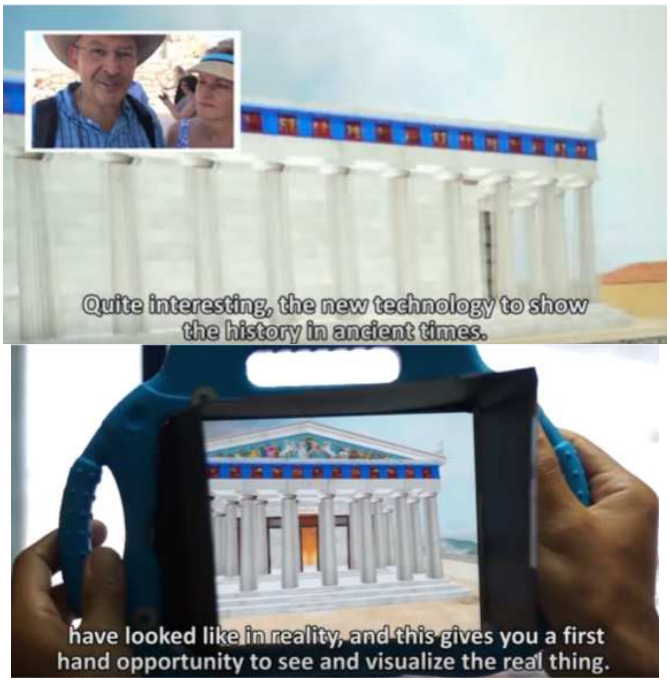

Figura 8. ACROPOLIS 3D with Augmented Reality

Sursa: *https://www.youtube.com/watch?v=8KA0C26Vzs8*

5. Dispozitivele de realitate virtuală

Dispozitivele de realitate virtuală, precum căştile HTC Vive (Fig.9) şi cele două controllere, ataşate la un calculator performant, oferă utilizatorului experienţa unei imersiuni totale într-o altă lume, o experienţă ce implică uneori multă mişcare şi interacţiune cu noua realitate virtuală.

Figura 9. Căştile HTC VIVE

Sursa: *https://www.vive.com/eu/*

Realitatea virtuală oferă posibilităţi nelimitate. Putem explora, spre exemplu, mormântul lui Tutankhamun (Fig. 10), ca şi orice alt ansamblu protejat, reconstituit în 3D după descrierile găsite în diferite manuscrise, texte istorice sau opere literare.

Figura 10. VR HTC VIVE: Discovr™ Egypt: King Tut's Tomb

Sursa: *https://www.youtube.com/watch?v=So_1dioAsUM*

6. Lumi sociale virtuale (virtual worlds)

ActiveWorlds şi Second Life (Fig. 11) reprezintă doar două exemple de «virtual worlds» ce oferă utilizatorilor posibilitatea de a-şi construi o identitate virtuală, prin crearea propriului avatar, şi de a iniţia diferite acţiuni şi relaţii în interiorul unui univers compus din sute de lumi virtuale. Aici, locuitorii pot crea diverse obiecte, pot vinde şi cumpăra, de exemplu pot cumpăra teren, proiecta oraşe (ex. Horizon City) şi clădiri virtuale, pe care apoi să le mobileze după dorinţă. Oraşele se prezintă ca pură ficţiune sau reconstituirea în virtual a unor lumi actuale sau dispărute (de ex Roma antică).

Figura 11. Second Life

Sursa: *http://secondlife.com/*

7. Concluzii

Toate acestea au consecinţe importante asupra arhitecturii. Arhitectura, ca expresie a societăţii, va trebui să se împace cu societatea electronică, virtuală. Un mediu virtual, care nu este limitat din punct de vedere fizic şi geografic, şi comunităţile care îl populează vor avea aşteptări şi cereri diferite pentru „arhitectura" lor. Există însă constrângeri în spaţiul virtual, dar ele sunt diferite de constrângerile lumii fizice. Nemaifiind limitaţi de buget, arhitecţii vor descoperi totuşi că sunt limitaţi de materialele lumii virtuale, ca şi de diferitele aspecte legate de software şi hardware.

Astfel, se dezvoltă un sector de proiectare complet nou, ca profesie-soră a arhitecturii: arhitectura virtuală. În ciuda diferenţelor faţă de arhitectura din lumea reală, proiectele arhitecturii virtuale necesită expertiza designerilor tradiţionali. Arhitecţii, nu informaticienii şi inginerii, sunt chemaţi să proiecteze aceste medii.

Pe de altă parte, tot mai multe lecţii de educaţie arhitecturală vor fi predate în mediul virtual sau în cadrul unei realităţi mixte (de tip AR) ce combină realul şi virtualul. Mai mult, digitalizarea patrimoniului construit şi includerea sa în diferitele dimensiuni şi aplicaţii ale realităţii virtuale va diminua efectele timpului şi ale altor factori externi, asigurându-se astfel conservarea acestuia şi transmiterea lui către generaţiile viitoare.

Bibliografie

Abrahamson, M., (2014), *Urban sociology: a global introduction*, Cambridge university press, New York.

Carmigniani, J., Furht, B., Anisetti, M., Ceravolo, P., Damiani, E., Ivkovic, M., (2011), *Augmented Reality Technologies, Systems and Applications*, Multimedia Tools and Applications, 51, nr. 1.

Pine, J., Gilmore, J., (1999), *The Experience Economy*, Harvard Business School Press, Boston.

Sassen, S., (2012), *Cities în a World Economy*, Pine Forge Press, updated 4th ed.

Song, J.H., Zinkhan, G.M., (2008), *Determinants of perceived web site interactivity*, Journal of Marketing, 72(2), pp. 99—113.

Finanţarea proiectelor de transport prin intermediul instrumentelor structural

Drd. Erika Georgeta KUCIEL,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

ekuciel@yahoo.com

Rezumat:

România, atât în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană cât şi ca stat membru, a primit ajutor financiar nerambursabil. Dacă în perioada 2000-2006 a beneficiat de fonduri europene prin alocările ISPA, PHARE şi SAPARD, odată devenit stat membru la 1 Ianuarie 2007, primeşte asistenţă comunitară prin intermediul Instrumentelor Structurale. Progresele înregistrate în procesul de integrare europeană şi extinderea succesivă au stabilit o nouă configuraţie a decalajelor regionale. Aderările succesive au presupus un efort mare de adaptare din partea noilor state membre şi din acest motiv, pentru a se conforma exigenţelor, a fost nevoie de realizarea unui proces de reformă, de definire a măsurilor capabile să diminueze discrepanţele dintre regiuni, proces ce rezidă în politica de coeziune a Uniunii Europene. Conceptele utilizate în această lucrare sunt politica regională a Uniunii Europene, instrumente structurale, programe operaţionale. Principalele metode folosite se bazează pe observare, consultarea literaturii de specialitate, a legislaţiei în domeniu şi publicaţii. Lucrarea poate fi folosită ca bază de cercetare atât pentru profesori cât şi practicieni. În exerciţiul financiar menţionat, prin intermediul acestor fonduri au fost construite autostrăzi, variante ocolitoare ale diverselor oraşe ale ţării şi au fost reabilitate drumuri naţionale. În perioada Ianuarie 2007-Decembrie 2015, prin intermediul POST, au fost alocate fonduri în valoare de 4.288.134.778 euro; din această valoare, până la 31 August 2016, au fost rambursaţi de către Comisia Europeană 2.950.099.444 euro, rezultând o rată de absorbţie efectivă de 68,80%.

Cuvinte cheie: asistenţă financiară nerambursabilă, Uniunea Europeană, perioadă de programare, Programul Operaţional Sectorial Transport.

1. Introducere

Uniunea Europeană a parcurs un drum lung de peste 50 de ani de la avansarea ideii de integrare. Cu toate că în unele ţări nu s-a înregistrat o evoluţie semnificativă, cele mai puţin prospere state ale Uniunii Europene au trebuit să facă faţă inegalităţilor în creştere din interiorul lor, inegalităţi care au provenit din dotarea limitată în ceea ce priveşte capitalul uman calificat, slaba infrastructură precum şi investiţii insuficiente în cercetare şi dezvoltare.

Un alt element care a influenţat procesul de transformare a Uniunii Europene au fost efectele tendinţelor sociale şi economice care au reieşit din globalizarea economiei şi care au condus la transformarea substanţială a economiei europene prin intermediul activităţilor bazate pe competitivitate, productivitate şi inovare.

Obiectivul politicii de coeziune a fost, încă de la înfiinţare, reducerea inegalităţilor la nivel de venituri şi bogăţie, prosperitate între diferite regiuni şi state membre care formează Uniunea Europeană. În acest scop, pe perioade succesive de programare, a fost mobilizată o cantitate semnificativă de resurse prin intermediul Fondurilor Structurale şi de Coeziune, în scopul promovării regiunilor cele mai defavorizate, promovarea unor deficienţe în ceea ce priveşte furnizarea anumitor factori de producţie (capital uman şi fizic) şi îmbunătăţirea nivelului de trai al locuitorilor prin creşterea veniturilor pe cap de locuitor.

Instrumentele utilizate pentru îndeplinirea obiectivelor politicii de coeziune le reprezintă, în perioada de programare 2007-2013, Fondurile Structurale (Fondul European de Dezvoltare Regională şi Fondul Social European) şi Fondul de Coeziune. Fiecare Fond este adaptat pentru a răspunde obiectivelor aferente fiecărei perioade de programare. Pentru continuarea procesului, pentru următorul cadru financiar 2014-2020, acestor Fonduri li se vor alătura Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală şi Fondul European pentru Pescuit şi Afaceri Maritime.

2. Politica de coeziune a Uniunii Europene

Uniunea Europeană reprezintă o organizaţie formată din 28 de state europene, cu sediul în Belgia la Bruxelles şi a apărut în urma unui proces de cooperare şi integrare început în anul 1951 de către Robert Schuman şi Jean Monnet însă ideea creării unei federaţii europene a început încă din secolul XVII atunci când au fost elaborate proiecte de tratate, concretizându-se abia după cel de-al doilea război mondial, din dorinţa menţinerii păcii pe continentul european. Uniunea Europeană îşi consolidează coeziunea economică, socială şi teritorială pentru o dezvoltare armonioasă a statelor sale membre prin reducerea decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni.

Extinderea Uniunii Europene la 28 de state membre în anul 2013 (Croaţia s-a alăturat celorlalte 27 de ţări membre ale uniunii politice şi economice la 1 iulie 2013), a generat provocări din punct de vedere al competitivităţii sale şi a coeziunii interne iar acest lucru face ca decalajele existente între statele membre şi regiunile din acestea să se accentueze. Aceste decalaje provin din deficienţele structurale în factorii-cheie ai competitivităţii precum dotarea inadecvată cu capital fizic şi uman (cu infrastructuri şi forţă de muncă), insuficienţa capacităţii de inovare, a sprijinului întreprinderilor şi a nivelului scăzut de capital de mediu (un mediu natural şi urban poluat).

Implementarea politicii de coeziune la nivelul Uniunii Europene presupune reducerea decalajelor existente între regiuni în termeni de producţie, productivitate şi ocupare. O creştere economică puternică în special în noile state membre, cele 10 care au aderat în Mai 2004 plus România şi Bulgaria, poate fi un impuls semnificativ

pentru restul economiei Uniunii Europene lărgite. Aşadar, politica de coeziune are drept scop reducerea decalajelor existente între regiunile din Uniunea Europeană.

Politica de dezvoltare regională actualmente politica de coeziune a fost gândită odată cu semnarea Tratatului de la Roma în anul 1957 prin care a luat naştere Comunitatea Economică Europeană. Cele 6 ţări semnatare (Belgia, Franţa, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda) au ajuns la un consens în ceea ce priveşte reducerea disparităţilor dintre regiuni precum şi acordarea de sprijin financiar regiunilor mai puţin dezvoltate, în scopul realizării unei economii comunitare solide şi unitare, lucru ce putea fi realizat în funcţie de modul în care politicile de dezvoltare regională erau gestionate şi implementate (Leonardi, 2006). Politica de coeziune a fost concepută ca un instrument ce include toate acţiunile Uniunii Europene care vizează realizarea dezvoltării economice şi echilibrate în spaţiul comunitar, acesta reprezentând unul din obiectivele sale fundamentale (Oktayer, 2007); este o politică bazată pe solidaritate între statele sale membre în scopul creării de locuri de muncă, creşterii nivelului competitivităţii şi sprijinirea regiunilor mai puţin dezvoltate prin oferirea de ajutor financiar comunitar alocat în funcţie de nivelul de dezvoltare economică al fiecărei regiuni, pe perioade succesive de câte 7 ani, perioade denumite perioade de programare.

Fundamentul legal privind dezvoltarea politicii comunitare de dezvoltare regională este reglementat de articolele 3 şi 4 precum şi de Titlul XVII al Tratatului de instituire a Comunităţii Europene. Articolul 158 prevede că, Comunitatea Europeană „ar trebui să contribuie la reducerea disparităţilor existente între nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni şi rămânerii în urmă a regiunilor mai puţin dezvoltate sau a insulelor, inclusiv a regiunilor rurale".

Pentru atingerea ţelului politicii de coeziune, statele membre şi regiunile au nevoie de ajutor financiar important în vederea soluţionării diverselor probleme structurale şi a realizării potenţialului lor de creştere. Alocările financiare destinate politicii de coeziune în perioada de programare 2007-2013 sunt prezentate în tabelul următor:

Tabel 1.

Alocările financiare pentru politica de coeziune în perioada 2007-2013 (mld. euro)

An	Alocare financiară
2007	45,064
2008	47,267
2009	48,427
2010	49,388
2011	50,987
2012	53,716
2013	54,524
Total	348,865

Sursa: *http://epp.eurostat.ec.europa.eu.*

Finanţarea acestei politici este asigurată din bugetul Uniunii Europene prin intermediul a 3 instrumente structurale: Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European şi Fondul de Coeziune, instrumente care vin în ajutorul

celor mai defavorizate regiuni, constituind una dintre cele mai mari politici europene, garantând o coeziune economică, socială şi teritorială în cadrul Uniunii Europene.

3. Instrumentele financiare ale Uniunii Europene

Înainte de aderarea la Uniunea Europeană, pentru ţările Europei Centrale şi de Est (Polonia, Cehia, Ungaria, Slovenia, Slovacia, Bulgaria, România, Estonia, Lituania şi Letonia) şi ţările Europei Mediteraneene (Turcia, Malta şi Cipru) au fost create instrumente de ajutor financiar nerambursabil în domeniile infrastructurii de transport şi de mediu, serviciilor, agriculturii, restructurării industriei. Cele 3 programe speciale de pre-aderare au fost: ISPA, PHARE şi SAPARD.

ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession) a fost creat prin Reglementarea nr. 1267/99 din 21 Iunie 1999 pentru a cofinanţa proiecte mari de infrastructură în domeniile transporturilor şi calităţii mediului. Ţara noastră a beneficiat de fonduri ISPA în perioada cuprinsă între anii 2000–2006, urmând ca după aderarea la Uniunea Europeană (începând cu 1 Ianuarie 2007) să fie beneficiară a finanţării prin intermediul Fondului de Coeziune.

Prin intermediul fondurilor ISPA, au fost finanţate proiecte, loturi ale unui proiect (de exemplu, o autostradă este împărţită în mai multe loturi sau etape, independente atât din punct de vedere tehnic cât şi financiar), ansambluri de proiecte în domeniul transporturilor şi mediului, studii tehnice, de fezabilitate pentru a vedea oportunitatea unui proiect.

În domeniul transporturilor, în perioada 2000-2006, au fost încheiate între Comisia Europeană şi Guvernul României un număr de 20 de Memorandum-uri de finanţare dintr-un total de 60, la nivel naţional; din aceste 20 de documente, 11 au fost destinate proiectelor de lucrări în valoare totală de 1.257,10 milioane euro iar 9 au fost semnate pentru proiecte de asistenţă tehnică cu o valoare de 64,20 milioane euro.

Proiectele au avut ca obiect reabilitarea, modernizarea infrastructurii existente dar şi reabilitarea unor drumuri naţionale pentru a ajunge la standard de autostradă, creşterea siguranţei călătorilor în transportul inter-modal, minimizarea efectelor adverse ale transporturilor asupra mediului precum şi conectarea la reţelele trans-europene de transport. Accentul s-a pus pe îmbunătăţirea infrastructurii coridoarelor pan-europene (Coridorul IV şi Coridorul IX) care traversează România de la vest la est, respectiv de la nord la sud. Aceste coridoare au fost prioritare deoarece sunt de tip multi-modal, având atât infrastructură rutieră şi feroviară, porturi fluviale, maritime cât şi centre de colectare şi distribuţie între modurile de transport.

Compania Naţională de Autostrăzi şi Drumuri Naţionale din România S.A. şi Compania Naţională de Căi Ferate ”CFR” S.A. au fost principalii beneficiari. În cadrul acestor companii au fost create structuri distincte, Agenţii ISPA, al căror obiect de activitate a fost gestionarea fondurilor europene nerambursabile alocate de către Comisia Europeană prin intermediul facilităţii ISPA. La finele anului 2011, au fost închise 61 de proiecte ex-ISPA dar pentru domeniul transporturilor, Comisia Europeană împreună cu Direcţia de specialitate din cadrul Ministerului

Transporturilor, a prelungit perioada de valabilitate a Memorandum-urilor de finanţare până la data de 31 Decembrie 2012.

Programul PHARE (Poland Hungary Aid for Reconstruction of the Economy) a fost cel de-al doilea instrument de sprijin financiar nerambursabil de pre-aderare. Iniţial, acesta a fost creat în anul 1989 pentru reconstrucţia economică a Poloniei şi Ungariei după ieşirea din regimul comunist dar în anul 2001 s-a extins la toate celelalte state candidate la Uniunea Europeană. În anul 1996, 13 state primeau fonduri nerambursabile PHARE, ulterior aderării Poloniei şi Ungariei la Uniunea Europeană, acest Program a fost modificat.

În perioada 2000–2003, ţara noastră a primit 1 miliard de euro din fondurile PHARE, acestea fiind alocate prin programe naţionale, de cooperare transfrontalieră şi proiecte în domeniul securităţii nucleare.

Cel de-al treilea instrument financiar de asistenţă comunitară nerambursabilă de pre-aderare a fost SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Acest program a fost creat în anul 1999 prin Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1268 dar a devenit funcţional începând cu anul 2000 şi a avut ca obiectiv acordarea de sprijin financiar în domeniul dezvoltării rurale şi agriculturii durabile, perioada de implementare a acestuia fiind cuprinsă între anii 2000-2006. Ca şi celelalte două instrumente financiare de pre-aderare, ISPA şi PHARE, acesta a fost gândit pentru a ajuta statele candidate în pregătirea pentru a deveni membre ale Uniunii Europene. Şi acest Program a fost iniţiat pentru cele 10 ţări candidate ale Europei Centrale şi de Est dar, începând cu anul 2004 când 8 dintre aceste state au aderat la Uniunea Europeană, doar România şi Bulgaria au mai beneficiat de aceste fonduri. Nivelul alocării prin intermediul SAPARD pentru ţara noastră în perioada anilor 2000–2006 a fost de 972 milioane euro.

Odată cu intrarea în Uniunea Europeană, ţara noastră a beneficiat de ajutor financiar comunitar prin intermediul fondurilor nerambursabile post-aderare denumite Instrumente Structurale. Legislaţia în ceea ce priveşte domeniul Instrumentelor Structurale (IS), începând cu tratatele şi regulamentele de înfiinţare, organizare şi funcţionare a acestora, continuând cu beneficiarii eligibili, condiţiile în care pot fi accesate aceste fonduri, criteriile de eligibilitate şi terminând cu suspendarea programelor operaţionale, rambursarea cheltuielilor de la Comisia Europeană, aplicarea corecţiilor financiare şi închiderea acestora este un subiect deosebit de actual şi actualizat.

Originile acestor fonduri ale Uniunii Europene se găsesc în Tratatul de la Roma în al cărui preambul este stabilit angajamentul statelor membre pentru dezvoltarea armonioasă a regiunilor, reducând inegalităţile dintre acestea.

Instrumentele Structurale sunt fondurile alocate de Uniunea Europeană în perioada de programare financiară 2007-2013 pentru intervenţii de tip structural în scopul implementării politicii de coeziune şi sunt alcătuite din două Fonduri Structurale (Fondul European de Dezvoltare Regională şi Fondul Social European) şi un Fond de Coeziune. Prin urmare, aceste fonduri reprezintă politica regională a Uniunii Europene sau politica de coeziune. Instrumentele Structurale contribuie, fiecare în mod adecvat, la realizarea obiectivelor politicii de coeziune şi anume:

Convergenţă, Competitivitate regională şi ocuparea forţei de muncă şi Cooperare teritorială europeană.

În cele 3 perioade de programare (aferente anilor 1989–1993, 1994–1999 şi 2000–2006), Uniunea Europeană a investit 550 miliarde euro, în special în cele 15 state de coeziune pentru a promova convergenţa şi dezvoltarea regională, atât la nivel european cât şi la nivelul statelor membre.

În perioada cuprinsă între anii 2000–2006, prin Agenda 2000, au fost alocate 213 miliarde euro din care 195 miliarde euro pentru Fondurile Structurale şi 18 miliarde euro pentru Fondul de Coeziune.

În perioada 2002–2007, aceste Fonduri au fost organizate în mod diferit, în acestea incluzându-se atât Fondul European de Pescuit (FEP) cât şi Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (Begg, 1997) dar începând cu anul 2007, acestea din urmă au propriile lor baze legale şi nu mai fac parte din politica de coeziune a Uniunii Europene.

Fondurile structurale au ca obiectiv sprijinirea dezvoltării economice prin stimularea ritmului de creştere a regiunilor defavorizate, investiţii publice, în infrastructură, formare profesională, productivitatea afacerilor din regiune.

Implementarea fondurilor structurale în perioada de programare 2007–2013 a coincis cu criza economică, din acest considerent contribuţia acestora la nivelul de dezvoltare al unor state membre a fost semnificativă. Efectele crizei au variat pe întregul teritoriu al Uniunii Europene, pe măsură ce bugetul a fost diminuat iar măsurile de austeritate au fost din ce în ce mai dificile. Acest lucru a fost resimţit şi în absorbţia fondurilor nerambursabile. În perioada financiară 2007–2013, prin intermediul Instrumentelor Structurale au fost alocate 347,410 miliarde euro reprezentând cea mai mare investiţie a Uniunii Europene făcută vreodată prin intermediul Fondurilor Structurale şi de Coeziune. Din această valoare, 81,5% au fost alocate obiectivului Convergenţă, 16% destinate obiectivului Competitivitate regională şi ocuparea forţei de muncă iar 2,5% pentru sprijinirea celui de-al treilea obiectiv al politicii de coeziune şi anume Cooperare teritorială europeană.

Fondul de Coeziune (FC) este cel mai nou fond şi a fost creat în anul 1993 prin Tratatul de la Maastricht. Deşi au fost realizate rapoarte de coeziune care demonstrau eficienţa fondurilor structurale, la nivel european, a apărut totuşi, o îngrijorare privind eficienţa Fondului de Coeziune. Politica de coeziune a fost criticată din punct de vedere al efectelor acesteia asupra obiectivului Convergenţă, creşterii economice, ocupării forţei de muncă şi prin urmare, a apărut necesitatea unei reforme a finanţării Uniunii Europene. Pentru a ”relaxa” tensiunea creată la nivel european, Comisia Europeană a propus reformarea politicii de coeziune prin relansarea Agendei Lisabona pentru promovarea creşterii economice şi crearea mai multor locuri de muncă. Pe cale de consecinţă, a fost stabilit un nou cadru pentru coeziunea bazată pe Ghidul strategic comunitar întocmit la nivelul Uniunii Europene şi Cadrul Strategic Naţional de Referinţă elaborat de fiecare stat membru, pe baza programelor operaţionale aferente perioadei de programare 2007-2013 pentru a înregistra un nivel mai ridicat de cheltuire a fondurilor (Bachtler, Gorzelak, 2007). La nivel naţional, statele membre care au aderat la Uniunea Europeană în anul 2004 au înregistrat o creştere semnificativă iar rata şomajului s-a diminuat.

Implementarea şi funcţionarea acestuia sunt reglementate prin Regulamentul nr. 1084/2006 conform căruia, FC sprijină proiecte în domeniul mediului şi infrastructurilor de transport (reţele trans-europene). Decizia de a finanţa un proiect este luată de Comisia Europeană, în acord cu statul membru beneficiar, în timp ce proiectele sunt administrate, atât din punct de vedere tehnic cât şi financiar, de către autorităţile naţionale şi supervizate de un Comitet de Monitorizare din cadrul fiecărei Autorităţi de Management responsabilă de gestionarea programului operaţional respectiv. Proiectele selectate a primi finanţare nerambursabilă sunt evaluate de un Comitet de evaluare format din experţi ai Autorităţii de Management precum şi experţi ai direcţiilor de specialitate din ministerele de resort. În funcţie de rezultatele evaluării, un proiect poate fi eligibil pentru finanţare sau nu. În domeniul transporturilor, sunt eligibile proiectele care dezvoltă infrastructura la nivelul reţelei trans-europene de transport. Din sfera activităţilor eligibile nu fac parte dobânzile la credite, achiziţionarea de terenuri într-un cuantum mai mare de 10% din cheltuiala totală eligibilă pentru activitatea respectivă, construcţii de locuinţe, dezactivarea staţiilor de energie nucleară, TVA recuperabil (Regulamentul (CE) nr. 1084/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006 de instituire a Fondului de coeziune şi de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1164/94, art. 3).

Fondul Social European (FSE) este cel mai vechi fond structural, fiind înfiinţat în anul 1957 prin Tratatul de la Roma (Brine, 2002). FSE a fost fondat pe principiile predecesorului său în Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului şi anume Fondul pentru recalificarea şi reintegrarea lucrătorilor (Alegre, 2013). Prin crearea acestuia s-a încercat reducerea decalajelor în ceea ce priveşte standardele de viaţă şi prosperitatea regiunilor din statelor membre. Cadrul european de reglementare a acestui instrument structural a fost creat de Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene, titlul XI, „Fondul Social European", Regulamentul (CE) nr. 1081/2006 al Parlamentului European şi al Consiliului din 5 Iulie 2006 privind Fondul Social European precum şi Regulamentul (CE) nr. 1083/2006 de instituire a prevederilor generale cu privire la Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European şi Fondul de Coeziune. Acest Fond intervine în sprijinul priorităţilor Comunităţii cu privire la întărirea coeziunii sociale, creşterea productivităţii şi competitivităţii, promovarea creşterii economice şi dezvoltării durabile. În perioada de programare 2007-2013, prin Fondul Social European au fost alocate 75 miliarde euro pentru dezvoltarea şi ocuparea forţei de muncă, creşterea adaptabilităţii lucrătorilor şi a antreprenorilor şi s-a concentrat pe modernizarea şi întărirea instituţiilor prin asigurarea accesibilităţii şi promovării participării pe piaţa muncii, prevenirea excluderii sociale, combaterea discriminării şi incluziunea lucrătorilor defavorizaţi.

Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) a fost înfiinţat în anul 1975, imediat după intrarea în Comunitatea Europeană a Danemarcei, Irlandei şi a Marii Britanii şi odată cu acesta, a apărut conceptul de redistribuire între zonele bogate şi sărace ale Comunităţii. În perioada cuprinsă între anii 1975-1977, 4% din bugetul comunitar a fost împărţit între cele 9 state membre din acel moment, bugetul fiind stabilit anual până în anul 1985. Fondul European de Dezvoltare Regională a fost stabilit ca având un buget limitat, din acest considerent Uniunea

Europeană a considerat necesară redistribuirea unei părţi din bugetele statelor membre către regiunile mai sărace. Implementarea şi funcţionarea acestuia sunt reglementate prin Regulamentul (CE) nr. 1080/2006 al Parlamentului European şi al Consiliului din 5 iulie 2006 privind Fondul European de Dezvoltare Regională şi de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1783/1999. FEDR finanţează: investiţiile productive în vederea creării şi asigurării de locuri de muncă durabile în principal prin investiţii directe mai ales în întreprinderi mici şi mijlocii; investiţiile în infrastructură; dezvoltarea potenţialului intern al regiunilor prin măsuri care să susţină dezvoltarea regională şi locală; asistenţa tehnică necesară implementării instrumentelor structurale.

4. Programul Operaţional Sectorial Transport – instrument strategic al ajutorului financiar comunitar

Conform Regulamentului nr. 1083/2006 al Consiliului Uniunii Europene de stabilire a prevederilor generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European şi Fondul de Coeziune şi de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999, statul membru prezintă un Cadru Strategic Naţional de Referinţă (CSNR) care asigură coerenţa din Fonduri cu orientările strategice ale Comunităţii pentru coeziune şi identifică legătura dintre priorităţile Comunităţii, pe de o parte şi programul de reformă, pe de altă parte. Fiecare Cadru Strategic Naţional de Referinţă constituie un instrument de referinţă pentru pregătirea programării Fondurilor. Astfel, pentru a putea beneficia de fondurile alocate prin intermediul politicilor Uniunii Europene, aferente perioadei de programare 2007-2013, România, la fel ca toate celelalte state membre, a elaborat Cadrul Strategic Naţional de Referinţă.

Cadrul Strategic Naţional de Referinţă reprezintă documentul strategic naţional prin care se stabilesc priorităţile de intervenţie ale Instrumentelor Structurale şi care face legătura între priorităţile naţionale de dezvoltare stabilite în Planul Naţional de Dezvoltare 2007-2013, priorităţile la nivel european - Orientările Strategice Comunitare privind Coeziunea 2007-2013 şi Strategia Lisabona revizuită. Acest document a fost elaborat de către Ministerul Economiei şi Finanţelor prin Autoritatea pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale, într-un larg parteneriat cu structuri ale administraţiei publice centrale şi locale, instituţii şi organizaţii neguvernamentale, fiind adoptat de Comisia Europeană în 25 iunie 2007. CSNR detaliază priorităţile stabilite în Planul Naţional de Dezvoltare 2007-2013, cu excepţia celor referitoare la dezvoltarea economiei rurale şi creşterea productivităţii în sectorul agricol. Prin urmare, acesta cuprinde doar acele priorităţi ale Planului Naţional de Dezvoltare care sunt acoperite de Programe Operaţionale susţinute financiar exclusiv prin instrumentele structurale. Spre deosebire de Planul Naţional de Dezvoltare, Cadrul Strategic Naţional de Referinţă este un document obligatoriu în negocierile cu Comisia Europeană pentru stabilirea arhitecturii naţionale a implementării instrumentelor structurale. A fost, totodată, identificată o prioritate teritorială care urmăreşte promovarea unei dezvoltări echilibrate a întregului teritoriu prin crearea condiţiilor pentru dezvoltarea regiunilor rămase în urmă şi valorificarea potenţialului regional de dezvoltare.

Transpunerea la nivel operaţional a viziunii, obiectivului general, a priorităţilor tematice şi a priorităţii regionale din Cadrul Strategic Naţional de Referinţă se realizează la nivelul programelor operaţionale, conform obiectivelor politicii de coeziune, fiecare dintre ele fiind coordonat de către o Autoritate de Management localizată la nivelul ministerului de resort.

Programele Operaţionale sunt documentele prin care se realizează implementarea acţiunilor strategice prevăzute în CSNR şi implicit, accesarea efectivă a Instrumentelor Structurale. Aceste documente strategice elaborate la nivelul României şi aprobate de Comisia Europeană cuprind setul de priorităţi multianuale care pot fi cofinanţate de Instrumentele Structurale din fonduri ale Băncii Europene de Investiţii precum şi din alte fonduri nerambursabile.

Programele Operaţionale aferente obiectivului „Convergenţă", în perioada de programare 2007-2013, sunt următoarele: Programul Operaţional Sectorial „Transport", Programul Operaţional Sectorial „Creşterea Competitivităţii Economice", Programul Operaţional Sectorial „Mediu", Programul Operaţional Sectorial "Dezvoltarea Resurselor Umane", Programul Operaţional „Regional", Programul Operaţional „Dezvoltarea Capacităţii Administrative" şi Programul Operaţional „Asistenţă Tehnică".

Pentru fiecare program operaţional, statul membru desemnează: o Autoritate de Management care reprezintă o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local, desemnat de statul membru pentru managementul programului operaţional; Autoritatea de Management este organismul public care asigură gestionarea asistenţei financiare din Instrumentele Structurale; o Autoritate de Certificare care reprezintă o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local, desemnat de statul membru pentru certificarea cheltuielilor şi cererilor de plată înainte de trimiterea acestora la Comisie; o Autoritate de Audit care reprezintă o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local, independent de Autoritatea de Management si de Autoritatea de Certificare din punct de vedere funcţional, desemnat de statul membru pentru fiecare program operaţional şi însărcinat cu verificarea funcţionării eficiente a sistemului de management şi de control.

În ţara noastră, entităţile responsabile cu implementarea programelor operaţionale sunt următoarele: Comitetul de Monitorizare al programului operaţional, Autoritatea de Management (AM); Organismele Intermediare (OI); Autoritatea de Certificare şi Plată (ACP) şi Autoritatea de Audit (AA) din cadrul Curţii de Conturi.

În sectorul transporturi, Programul Operaţional Sectorial „Transport" 2007-2013 este un instrument strategic elaborat pe baza obiectivelor Cadrului Naţional Strategic de Referinţă care stabileşte priorităţile, obiectivele şi alocarea financiară pentru dezvoltarea sectorului de transporturi din România cu ajutor comunitar, în perioada 2007–2013, a setului de Regulamente pentru Instrumente Structurale stabilit de Consiliul Uniunii Europene precum şi a Ghidului Strategic pentru politica de coeziune. Pe parcursul perioadei de programare 2007-2013, POST a suferit 4 modificări, ultima dintre acestea fiind aprobată de Comisia Europeană în 29 Octombrie 2014.

Obiectivul principal este acela de a oferi o infrastructură dezvoltată în mod adecvat, modernă şi durabilă, întreţinută în mod corespunzător care să faciliteze o circulaţie sigură şi eficientă a persoanelor şi a bunurilor la nivel naţional şi european, contribuind astfel semnificativ la dezvoltarea economică a României.

Obiectivele specifice ale POST sunt modernizarea şi dezvoltarea axelor prioritare TEN-T, cu aplicarea măsurilor necesare pentru protecţia mediului înconjurător, modernizarea şi dezvoltarea reţelelor naţionale de transport, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, promovarea transportului feroviar, naval şi intermodal, sprijinirea dezvoltării transportului durabil prin minimizarea efectelor adverse ale transportului asupra mediului şi îmbunătăţirea siguranţei traficului şi a sănătăţii umane. Fiecare axă prioritară din cadrul POST este finanţată fie din Fondul de Coeziune, fie din Fondul European de Dezvoltare Regională. Pentru fiecare axă prioritară au fost identificate mai multe domenii majore de intervenţie.

Deşi eligibilitatea cheltuielilor efectuate de beneficiarii POST, conform contractelor de finanţare/actelor adiţionale ale proiectelor este 31.12.2015, pot fi solicitate, prin intermediul cererilor de rambursare, cheltuieli plătite până la această dată dar care nu au fost cerute încă la rambursare.

Cererea de rambursare finală trebuie transmisă la AM POST până la data de 15.08.2016, după expirarea acestui termen, orice cheltuială care nu a fost solicitată la rambursare va fi considerată neeligibilă. Această cerere finală va fi însoţită şi de declaraţia beneficiarului prin care confirmă atingerea obiectivelor proiectului în proporţie de 100% şi de raportul final al proiectului pentru întreaga perioadă de implementare a acestuia.

La jumătatea lunii Septembrie 2016, situaţia plăţilor eligibile efectuate de beneficiarii POST în perioada 1 Ianuarie 2007-16 Septembrie 2016 se prezenta astfel:

Tabel 2.

Total cheltuieli eligibile 01.01.2007-16.09.2016

Axă prioritară/Domeniu Major de Intervenţie	Total cheltuieli eligibile (lei)
Axa Prioritară 1: Modernizarea şi dezvoltarea axelor prioritare TEN-T în scopul dezvoltării unui sistem durabil de transport şi integrării acestuia în reţelele de transport ale UE	11.724.584.343,53
DMI 1.1 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii rutiere de-a lungul Axei prioritare TEN-T 7	6.872.501.819,86
DMI 1.2 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii feroviare de-a lungul Axei Prioritare TEN-T 22	4.491.904.028,57
DMI 1.3 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport naval de-a lungul Axei Prioritare TEN-T 18 şi a canalelor navigabile	360.178.495,10
Axa Prioritară 2: Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii naţionale de transport în scopul dezvoltării unui sistem naţional durabil de transport	4.591.064.493,53
DMI 2.1 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii rutiere naţionale	2.516.105.353,50
DMI 2.2 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii feroviare naţionale şi a serviciilor pentru călători	1.187.756.610,54
DMI 2.3 Modernizarea şi dezvoltarea porturilor fluviale şi maritime	413.646.280,38
DMI 2.4 Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport aerian	473.556.249,11
Axa Prioritară 3: Modernizarea sectorului de transport în scopul îmbunătăţirii	

protecţiei mediului, a sănătăţii umane şi a siguranţei pasagerilor	309.285.389,58
DMI 3.1 Promovarea transportului inter-modal	1.420.000,00
DMI 3.2 Îmbunătăţirea siguranţei traficului pentru toate modurile de transport	206.671.074,95
DMI 3.3 Minimizarea efectelor adverse ale transporturilor asupra mediului	101.194.314,63
Axa Prioritară 4: Asistenţă tehnică	29.832.490,72
DMI 4.1 Sprijinirea managementului eficient, implementării, monitorizării şi controlului POST	26.212.714,13
DMI 4.2 Sprijin pentru informare şi publicitate privind POST	3.619.776,59

Sursa:*prelucrarea autoarei pe baza datelor disponibile în SMIS*

Până la data de 31 August 2016, au fost rambursaţi de către Comisia Europeană 2.950.099.444 euro din totalul alocării pe acest domeniu, rezultând o rată a absorbţiei de 68,80%. Urmare procesării aplicaţiilor de plată ulterioare, rezultă că totalul plăţilor eligibile efectuate în perioada 1 Ianuarie 2007 - 16 Septembrie 2016 este în valoare de 16.654.766.717,36 lei (aproximativ 3.701.059.270 euro); valoarea nu include corecţiile financiare şi nici debitele. Astfel, la 16 Septembrie 2016, prin Programul Operaţional Sectorial Transport au fost efectuate cheltuieli eligibile în valoare de 4.930.182.373,83 lei respectiv 1.095.596.083 euro reprezentând contribuţia prin Fondul European de Dezvoltare Regională şi 11.724.584.343,53 lei respectiv 2.605.463.187 euro - contribuţia Fondului de Coeziune, aşa încât rata de absorbţie este de 70,14%. Până la închiderea POST, rata absorbţiei mai poate fi modificată.

De la începutul Programului Operaţional Sectorial Transport şi până acum, rambursările de la Comisia Europeană au fost efectuate ca urmare a aplicaţiilor de plată intermediare. Până la data de 5 Septembrie 2016, ministerul de resort a transmis la Comisie şi la Autoritatea de Audit ultima aplicaţie de plată intermediară.

Ţara noastră trebuie să transmită la Comisia Europeană, până la 31 Martie 2017, atât declaraţia finală de cheltuieli cât şi aplicaţia de plată a soldului final. Acesta este, practic, termenul-limită până la care România mai poate primi rambursări pe baza cheltuielilor eligibile efectuate în exerciţiul financiar de programare 2007-2013.

Pe noul cadru financiar 2014-2020, România încă nu a solicitat la rambursare fonduri structurale şi de coeziune pentru decontarea cheltuielilor aferente noilor proiecte de transport.

5. Viitorul Instrumentelor Structurale – Strategia Europa 2020

La nivelul Uniunii Europene, criza economică a afectat puternic piaţa muncii rezultând un număr de 23 milioane de şomeri cu puţine şanse de reintegrare din cauza penuriei locurilor de muncă (Boajă, 2012). Agenda Lisabona, lansată în anul 2000 şi reînnoită în 2005, a fost o strategie politică (Pisani-Ferry, Sapir 2006), obiectivele sale de creştere economică, inovare, ocuparea forţei de muncă şi coeziune socială stabilite de Consiliul European fiind alese pentru a inspira o renaştere economică şi socială europeană. Având în vedere situaţia creată de criză şi faptul că rezultatele implementării acestei Agende, ale cărei prevederi au fost aplicate în perioada anilor 2000-2010, nu au fost satisfăcătoare, s-a constatat faptul că trebuie introdusă o nouă strategie care să acopere lipsurile predecesoarei. Astfel,

în anul 2000, şefii de state sau guverne au fost de acord ca Uniunea Europeană să fie „cea mai competitivă şi dinamică economie din lume bazată pe cunoaştere, capabilă de creştere economică durabilă, cu locuri de muncă mai multe şi mai bune şi o mai mare coeziune socială" până în 2010 (Aubock, Burger, Mangler, 2011). Pentru atingerea acestor prerogative, în luna Martie 2010, la Lisabona, Consiliul European a stabilit noua strategie europeană pentru creştere inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii denumită Strategia Europa 2020a cărei durată de implementare este de 10 ani. Prin intermediul acesteia, Uniunea Europeană a propus statelor membre obiective fixe, ambiţioase pentru creşterea economică şi ocuparea forţei de muncă, principalul obiectiv economic fiind atingerea ratei de ocupare de 75%. La nivel regional, Strategia Europa 2020 este o primă etapă spre creşterea economică durabilă şi integrată care să reflecte angajamentul statelor membre de a lucra împreună pentru asigurarea unui viitor mai bun.

În timp ce obiectivul Agendei Lisabona a fost dezvoltarea durabilă, structurată pe 4 principii fundamentale şi anume creştere economică sustenabilă, coeziune socială, mai multe locuri de muncă şi economia bazată pe cunoaştere, strategia Europa 2020 propune 3 priorităţi: creşterea inteligentă prin dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaştere şi inovare; creşterea durabilă prin promovarea unei economii mai eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice şi mai competitive; creşterea favorabilă incluziunii prin promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forţei de muncă care să asigure coeziunea socială şi teritorială.

Politica de coeziune deţine un rol cheie în îndeplinirea obiectivelor Strategiei Europa 2020, în vederea asigurării unei investiri adecvate a acestora, fiind introduse reforme. În cadrul Politicii de coeziune reformate, noile reglementări prevăd ca fondurile europene să fie orientate către investiţiile prioritare, în conformitate cu o strategie clară, dezbătută şi convenită în prealabil de statele membre şi de Comisia Europeană. În scopul realizării obiectivelor Strategiei Europa 2020, politica de coeziune este cea mai potrivită pentru identificarea surselor oferind şi un cadru de multi-guvernare pentru dezvoltarea obiectivelor strategice la nivel teritorial (Mendez, 2013).

Pentru perioada 2014-2020, bugetul general al Uniunii Europene este de 1.082 miliarde euro.

Nivelul de cofinanţare aferent proiectelor care vor primi asistenţă financiară din Fondul European de Dezvoltare Regională este adaptat în funcţie de dezvoltarea regiunilor în cauză. În regiunile mai puţin dezvoltate (şi regiunile ultraperiferice), acest fond poate finanţa până la 85% din costurile proiectelor. În regiunile de tranziţie, FEDR poate finanţa până la 60% din costurile proiectelor în timp ce regiunile mai dezvoltate beneficiază de rata FEDR de până la 50%. Astfel, FEDR va asigura finanţarea pentru infrastructură, servicii pentru întreprinderi, inovare, tehnologia informaţiilor şi comunicaţiilor, energie, calitatea mediului, educaţie, sănătate, infrastructuri sociale şi de cercetare, servicii online.

Fondul de Coeziune va contribui la dezvoltarea durabilă, reţelele trans-europene de transport (reţeaua TEN-T) şi ameliorarea mediului.

Fondul Social European se va axa pe ocuparea forţei de muncă, combaterea sărăciei, incluziunea socială, educaţie, competenţe şi învăţare pe tot parcursul vieţii, consolidarea capacităţii administrative.

Alături de aceste Instrumente Structurale, în perioada de programare 2014-2020, vor oferi finanţare atât Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) care va fi orientat spre creşterea inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii în sectorul agricol, alimentar, forestier şi în zonele rurale, cât şi Fondul European pentru Pescuit şi Afaceri Maritime (FEPAM) care va promova coeziunea socială şi crearea de locuri de muncă în comunităţile dependente de pescuit, în special prin diversificarea activităţilor în alte sectoare maritime precum şi prin acţiuni în domeniul politicii maritime integrate.

În cadrul financiar 2014-2020, în România, programarea Instrumentelor Structurale se va realiza prin intermediul Acordului de Parteneriat (documentul strategic naţional, elaborat de fiecare stat membru şi negociat cu Comisia Europeană în care sunt justificate şi stabilite obiectivele tematice de dezvoltare şi alocarea fondurilor europene), spre deosebire de perioada 2007-2013 când documentul strategic de referinţă era Cadrul Strategic Naţional de Referinţă.

Programele operaţionale care se vor derula în România în cadrul exerciţiului financiar 2014-2020, prin intermediul Instrumentelor Structurale, comparativ cu cele care încă se derulează, aferente perioadei de programare 2007-2013, sunt după cum urmează: Programul Operaţional Infrastructură Mare care va include sectoarele transport, mediu şi energie, Programul Operaţional Regional, Programul Operaţional Competitivitate, Programul Operaţional Capacitate Administrativă, Programul Operaţional Capital Uman, Programul Operaţional Asistenţă Tehnică, Programul Operaţional Ajutorarea Persoanelor Defavorizate.

Bibliografie

Alegre, J.G., (2013), *Theefficiency of the European Social Fund and fiscal decentralization in Spain*, pp. 4.

Aubock, M., Burger, C., Mangler, E., (2011), *Europe 2020 – A New Framework for New Growth*, pp. 74.

Bachtler, J., Gorzelak, G., (2007), *Reforming EU cohesion policy, a reappraisal of the performance of the Structural Funds*, Policy Studies, 28:4, DOI: 10.1080/01442870701640682, pp. 309-326.

Begg, I., (1998), *Introduction: The reform of the structural funds*, European Planning Studies, 6:6, DOI: 10.1080/09654319808720486, pp. 629-633.

Begg, I., (1997), *Reform of the structural funds after 1999,* European Planning Studies, 5:5, DOI: 10.1080/09654319708720425, pp. 675-689.

Boajă, D.M., (2012), *Impactul Strategiei Europa 2020 asupra evoluției angajabilității în România*, Revista de Statistică trim. I–supliment, pp. 292.

Brine, J., (2002), *The European Social Fund and the EU, flexibility, growth, stability*, Sheffield Academic Press, pp. 28.

Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei, Europa 2020 - O strategie europeană pentru o creştere inteligentă, ecologică şi favorabilă incluziunii*, Bruxelles, 3.3.2010, COM (2010) 2020 final, pp. 5.
Comisia Europeană, (2014), *Introducere în Politica de coeziune a UE 2014-2020*, pp. 3.
Commission Europeenne, Direction Generale de l'Agriculture, *Sapard, Le programme special de preadhesion pour l'agriculture et le developpement rural*, pp. 8.
EU Structural Funds, Financial Management and Control, Bucharest, January 2007, Project financed by the European Union Phare programme.
http://eufinantare.info/phare.html.
Institutul European din România, Politica de dezvoltare regională, *Formarea funcţionarilor publici din administraţia locală în afaceri europene şi managementul ciclului de proiect.*
Leonardi, R., (2006), *Cohesion in the European Union*, Regional Studies, 40:02, DOI: 10.1080/00343400600600462, pp. 155-166.
Mendez, C., (2013), *The post-2013 reform of EU cohesion policy and the place-based narrative*, Journal of European Public Policy, 20:5, DOI: 10.1080/13501763.2012.736733, pp. 639-659.
Oktayer, N., (2007), *Regional policy and structural funds in the European Union: The problem of effectiveness,* Ankara Review of European Studies, vol. 7, no. 1, pp. 113-130.
Pereira, J., (2011), *Europe 2020 – The European Strategy for sustainable growth, what does it look like from outside?*, Friedrich Ebert Stiftung, pp. 1.
Pisani-Ferry, J., Sapir, A., (2006), *Last exit to Lisbon*, Bruegel, pp. 2.
Regulamentul (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006 de stabilire a prevederilor generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European si Fondul de Coeziune si de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999, art. 59.
Regulamentul (CE) nr. 1084/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006 de instituire a Fondului de coeziune şi de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1164/94, art. 3.
www.mt.ro.

Capitalul intelectual activ intangibil

Drd. Lidia-Gabriela HERCIU,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

lidia.herciu@gmail.com

Rezumat:

Lumea în care trăim este într-o continuă mişcare. Ea se mută de la economia bazată pe producţie la economia bazată pe cunoaştere. Accentul nu se mai pune pe lumea obiectelor, a lucrurilor tangibile, accentual s-a mutat şi continuă să se mute spre lumea ideilor, a intangibilului. Capitalul intelectual este moneda noului mileniu. Folosirea înţeleaptă a acestuia este cheia succesului. El poate fi privit ca valoare ascunsă a unei organizaţii până de curând nemăsurabilă. Resursele intangibile şi capitalul intelectual sunt condiţii esenţiale pentru un avantaj competitiv sustenabil şi pentru dezvoltarea pe termen lung. Managementul resurselor intangibile şi managementul capitalului intelectual sunt esenţiale pentru a realiza competitivitatea şi convergenţa, atât la nivel micro cât şi la nivel macroeconomic. Încă din 1943 în discursul rostit la Harvard intitulat The Gift of a Common Tongue, Wiston Churchill afirma că imperiile viitorului vor fi adevărate imperii ale minţii, şi ca atare dezvoltarea viitoare se va fundamenta pe alţi factori. În prezent în aceste „imperii" bătăliile se duc în alţi termini prin faptul că în noile „imperii" miza vizează spectrul talentului şi nu pe cel al resurselor naturale.

Obiectiv. *Obiectivul lucrării este de a demonstra importanta capitalului intelectual.* ***Studii prealabile.*** *Literatura de specialitate cunoaşte numeroase abordări ale temei.* ***Abordare.*** *Tema este abordată din prisma literaturii de specialitate şi a studiilor realizate de diferite universităţi şi ministere din lume, care abordează şi raportează capitalul intelectual.* ***Rezultate.*** *Lucrarea îşi propune să sensibilizeze opinia publică şi mediul academic în ceea ce priveşte capitalul intelectual, abordarea, raportarea şi importanţa sa.*

Cuvinte cheie: active; capital; inovare; raportare.

1. Introducere

Fiecare dintre noi am observat că în ultimii ani tot mai mult se folosesc în limbajul curent termeni precum inovare, globalizare, societate bazată pe cunoaştere (societatea epistemică), economie bazată pe cunoaştere, tehnologii informaţionale, informaţie.

Zilnic suntem bombardaţi cu tot felul de informaţii mai mult sau mai puţin importante. Informaţia a devenit nu doar prioritară ci şi primordială. Lumea

obiectelor tangibile a devenit secundară, prioritară a devenit lumea ideilor, o lume a intangibilului, vezi şi avântul pe care l-au luat reţelele de socializare.

Capitalul intelectual este direct legat de performanţa organizaţională. Dimensiunile capitalului intelectual sunt interactive, transformabile, şi sunt activităţi complementare, însemnând că productivitatea unei resurse poate fi îmbunătăţită prin investiţiile făcute în alte resurse.

O serie de cercetători aparţinând sferei academice precum şi diverşi economişti au dezvoltat o nouă viziune asupra strategiei afacerilor, care pune accentul mai mult pe utilizarea eficientă a resurselor decât pe factorii legaţi de competiţie. Perspectiva bazată pe resurse relevă faptul că organizaţiile au resurse, capabilităţi şi dotări diferenţiate sau chiar unice. Mai mult, aceste resurse, capabilităţi şi dotări au o anumită „inerţie" (în sensul că nu pot fi adăugate şi nici nu pot fi înlăturate uşor), cel puţin pe termen scurt, astfel încât firmele sunt nevoite să opereze pe baza activelor proprii existente. Deoarece unele din aceste active sunt de natură intelectuală, rezultă că problemele legate de dobândirea competenţelor, managementul cunoaşterii şi procesele de învăţare la nivel organizaţional devin probleme fundamentale de ordin strategic.

Productivitatea cunoaşterii este o construcţie complexă, elaborată. Unii cercetători au adoptat o perspectivă macro-economică pentru a interpreta productivitatea cunoaşterii ca un rezultat, în timp ce alţii au aplicat o perspectivă managerială pentru a interpreta productivitatea cunoaşterii ca o abilitate umană.

2. Capitalul intelectual

Deşi în ultimii ani asistăm la un adevărat fenomen în ceea ce priveşte capitalul intelectual rădăcinile sale merg departe în timp. Economistul William Nassau Senior în 1836, în cartea sa An Outline of the Science of Political Economy menţionează referindu-se la societatea engleză capitalul intelectual ca pe un important factor de producţie.

În anul 1963 Theodore Schultz scria despre necesitatea investiţiilor în educaţie pentru a creşte productivitatea în agricultura SUA. El a realizat o caracterizare a acestuia considerând toate abilităţile umane ca fiind fie înnăscute, fie dobândite, calităţile care sunt valoroase şi pot să sporească prin anumite investiţii fac parte din capitalul uman.

John Kenneth Galbreith, şi el tot economist, propune şi dezvoltă, în 1969, conceptul de capital intelectual. In accepţiunea sa capitalul intelectual este descris ca un comportament ce necesită exersarea creierului. Capitalul intelectual nu este văzut ca un element static ci ca un element dinamic ce necesită activităţi intelectual creative.

În 1975, Gary Becker a dezvoltat o teorie a capitalului uman, conform căreia nivelul de educaţie şi experienţă a unei persoane sunt factori hotărâtori în creşterea venitului.

Totuşi conceptul de capital intelectual a fost definit şi riguros argumentat pentru prima dată de Thomas A. Stewart, într-o serie de articole publicate de acesta în revista Fortune. Thomas Stewart a dezbătut această temă încă din 1997, în cărţile sale "Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations" şi "Wealth of

Knowledge: Intellectual Capital and the Twenty-first Century Organization". Astfel că după Thomas A. Stewart capitalul intelectual este suma a tot ce ştie din companie şi care îi oferă un avantaj competitive sau capitalul intelectual este material intelectual - cunoştiinţe, informaţii, proprietate intelectuală, experienţă şi care poate fi folosit pentru a crea bogăţie. Este puterea intelectuală colectivă.

Pentru Leif Edvinsson (Skandia) şi Pat Sullivan capitalul intelectual desemnează cunoştinţele care pot fi convertite în valoare.

Hugh Mac Donald vede capitalul intelectual ca fiind cunoştinţe care există într-o organizaţie şi care pot fi folosite pentru a crea un avantaj competitiv.

David Klain şi Laurence Prusak încearcă să surprindă o imagine mai pragmatic asupra capitalului intelectual. Ei consideră capitalul intelectual ca fiind material intelectual care a fost formalizat, capturat şi utilizat pentru a produce un active de valoare mai mare.

Dacă ar fi să rezumăm pragmatic conceptul de capital intelectual am putea să luăm ca exemple compania Coca-Cola şi un avocat.

Cunoaşterea formulei pentru a produce Coca-Cola este un activ intelectual care transformă costul zahărului, apei, dioxidului de carbon, şi al câtorva arome care valorează câţiva cenţi, într-o băutură răcoritoare care-şi merită preţul de câţiva dolari. Materia primă poate fi intangibilă, cum ar fi informaţiile.

Cunoaşterea legislaţiei este un activ intelectual; un avocat ia fapte, un litigiu (materie primă), le transformă prin cunoştinţele sale de drept (în activ intelectual), pentru a produce un aviz sau o scurtătură juridică (un rezultat cu valoare mai mare decât a faptelor).

3. Capitalul intelectual activ intangibil

Atenţia acordată capitalului intelectual (IC) a apărut odată cu sesizarea diferenţelor semnificative dintre valoarea de piaţă a unei companii şi valoarea netă contabilă. Se pare că această sintagmă îi este atribuită economistului american John Kenneth Galbreith. În urmă cu circa 30 de ani Galbreith sugera că acest concept înseamnă mai mult decât cunoştinţe sau intelect pur, înseamnă acţiune. Astfel, capitalul intelectual reprezintă o modalitate de creare a valorii şi o resursă în sensul tradiţional. Nu este de ajuns să avem într-o organizaţie oameni cu o capacitate intelectuală deosebită, dacă aceste resurse nu sunt folosite în mod adecvat în procesul de creare a valorii.

În teoria economică clasică, capitalul este unul dintre cei trei factori de producţie, pe lângă pământ şi muncă. Se referă în special la clădiri, echipamente, utilaje etc., care sunt folosite la producerea altor bunuri (în literatura de specialitate se mai foloseşte şi sintagma de capital fizic). Astfel, capitalul intelectual este un termen care se foloseşte pentru a semnala prezenţa unui altfel de capital, diferit de capitalul fizic şi cel financiar.

Extinderea semantică a unui concept fundamental, cum este cel de capital, poate fi mai dificilă decât definirea unui nou concept. Prin urmare, specialişti din diferite domenii (economic, management, contabilitate) au încercat definirea cât mai exactă a conceptului de capital intelectual.

Există mai multe abordări cu privire la acest concept, arătând pe de o parte dificultatea de a defini ceva atât de „intangibil", dar şi importanţa acestuia în economie şi societate.

Cadrul conceptual al capitalului intelectual cuprinde trei direcţii, care conduc către o imagine complexă asupra conceptului şi, prin urmare, contribuie la o mai bună înţelegere a acestuia.

O primă direcţie provine din sfera contabilităţii. Termenul folosit cel mai des de comunitatea contabilă este cel de active intangibile.

Van den Berg considera că sistemele financiar-contabile tradiţionale şi-au pierdut din abilitatea de a informa asupra valorii unei organizaţii. Această valoare este dată din ce în ce mai mult de către activele intangibile.

Lev estimează că, în prezent, 60-70% din valoarea unei companii este data de către activele intangibile. Mai mult decât atât, investiţiile in active intangibile le depăşesc pe cele în active tangibile, crescând şi mai mult dificultatea de a estima cat mai corect valoarea unei companii/organizaţii.

Comunitatea contabilă întâmpină dificultăţi cu privire la activele intangibile întrucât acestea complică lucrurile în ceea ce priveşte un concept contabil fundamental şi anume acela al independenţei exerciţiului, care presupune delimitarea riguroasă a veniturilor şi a cheltuielilor aferente exerciţiului financiar pentru care se face raportarea, indiferent de data încasării sumelor sau a efectuării plăţilor, cerinţă de bază a contabilităţii de angajament.

O a doua direcţie o constituie găsirea unei metrici adecvate pentru capitalul intelectual. În acest sens au fost dezvoltate diferite modele de evaluare a capitalului intelectual.

Cea de-a treia direcţie vine din sfera managementului strategic. Pană in anii `80 literatura de specialitate din domeniul managementului strategic considera mediul extern al unei organizaţii de importanţă majoră pentru înţelegerea avantajului competitiv. Se considera că resursele erau distribuite în mod omogen şi erau destul de uşor accesibile de către companiile din aceeaşi industrie. Astfel, rolul managementului strategic era să găsească modalităţi cât mai inteligente de combinare a produselor şi pieţelor, în funcţie de puterea de negociere a furnizorilor şi a cumpărătorilor, de barierele de intrare, de puterea produselor de substituţie. Conform studiului realizat de către prof. Michael Porter de la universitatea Harvard, reiese că 19% din profitabilităţile unei companii se datorează industriei din care această companie face parte. Cu toate că apartenenţa la o anumită industrie are efecte asupra profitabilităţii unei companii factorii interni sunt cu mult mai importanţi.

Perspectiva internă (resource – based view) pune la îndoială perspectiva externă şi sugerează că avantajul competitiv se datorează în primul rând diferenţelor între resursele specifice fiecărei organizaţii. Mergând mai departe în această direcţie, Barney (1986) a dezvoltat 4 criterii pentru a decide care resurse pot conduce către un avantaj competitiv sustenabil:

1) *criteriul creării de valoare pentru client*

A fi valoros înseamnă a fi capabil să explorezi oportunităţile şi să neutralizezi ameninţările.

2) *criteriul rarităţii*

O sursă trebuie să fi rară printre competitori pentru a putea contribui la stabilirea unui avantaj competitiv.

3) *criteriul unicităţii*

Dacă o resursă este foarte uşor de substituit, atunci scade puterea acesteia de a contribui la obţinerea unui avantaj.

4) *criteriul costului de copiere*

Imitarea perfectă conduce la pierderea capacităţii acelei resurse de a stabili un avantaj competitiv.

Unul dintre elementele care duc la scăderea capacităţii de imitare din partea competitorilor este ambiguitatea cauzală, şi anume incertitudinea referitoare la ce resurse sunt responsabile pentru avantajul competitiv şi în ce fel. De altfel, această ambiguitatea este probabil principalul motiv pentru care demersurile empirice de a cuantifica legătura cauzală active intangibile (IC) – crearea de valoare adăugată sunt foarte dificile. Totuşi, deşi există un acord aproape unanim că în peisajul economic modern, capitalul intelectual are o importanţă semnificativă pentru obţinerea avantajului competitiv şi pentru capacitatea unei organizaţii de a crea valoare, acest lanţ cauzal nu a fost cuantificat.

Prin urmare, singurele resurse care par să treacă acest test al celor 4 criterii menţionate anterior sunt activele intangibile. Dar şi acestea trebuie să fie cat mai bine integrate pentru a conduce la o organizaţie inteligentă.

Datorită diferitelor direcţii de cercetare, pot apărea confuzii cu privire la utilizarea unor termeni: capital intelectual (IC), active intangibile, active cunoştinţe (Knowledge Assets). De cele mai multe ori, aceşti termeni sunt folosiţi în mod interschimbabil, dacă autorul nu face o observaţie expresă în acest sens sau dacă nu rezultă un anumit context semantic din text. Termenul de active intangibile se foloseşte în special în domeniul financiar – contabil, termenul active cunoştinţe în domeniul economic, în timp ce termenul de capital intelectual (IC) se foloseşte în special în management.

Natura complexă a conceptului de capital intelectual a generat existenţa unor numeroase şi diverse definiţii şi percepţii. Leif Edvinsson a folosit metafora copacului pentru a descrie valoarea ascunsă. Valoarea ascunsă afirmă el, este ansamblul rădăcinilor unui copac. Calitatea fructului pe care o putem vedea se bazează pe rădăcini pe care nu le putem vedea. Pentru metodele de contabilitate curentă, capitalul intelectual este la fel de invizibil precum sunt rădăcinile unui copac pentru o persoană aflată pe sol. Cu toate acestea, tocmai această parte ascunsă este aceea care determină succesul în viitor. Mai mult chiar, calitatea rădăcinii este aceea care determină performanţa unui copac pe viitor. Esenţa dezbaterilor din jurul capitalului intelectual are în vedere şi abilitatea de a oferi o perspectivă holistică integratoare asupra dezvoltării companiilor, instituţiilor etc.

În general, capitalul intelectual cuprinde toate resursele intangibile de care dispune o companie şi care îi dau un avantaj relativ care, în combinaţie cu alte avantaje posibile, pot conduce la beneficii în viitor. Pentru a măsura şi gestiona

competent capitalul intelectual este important să se identifice cu o cât mai mare exactitate componentele acestuia.

4. Raportarea capitalului intelectual

Edvisson şi Malone, referindu-se la capitalul intelectual afirmă: Poate că rolul capitalului intelectual este mult mai uşor de explicat prin folosirea metaforei. Dacă ne imaginăm firma ca pe un organism viu, spre exemplu un copac se, poate spune ca planurile organizaţiei, rapoartele anuale şi trimestriale, broşurile firmei şi alte documente reprezintă trunchiul, ramurile şi frunzele. Întreprinzătorul înţelept va examina copacul dacă poate sa producă fructe. Este o gravă eroare dacă acest copac este judecat doar după partea vizibilă. Cel puţin jumătate din copac nu se află la vedere. Chiar dacă gustul şi culoarea fructelor sunt bune şi prezintă starea de sănătate a copacului, este important sa se analizeze şi rădăcinile dacă se urmăreşte sa se cunoască evoluţia copacului în anii următori. Aceasta reprezintă capitalul intelectual investigarea rădăcinilor şi măsurarea valorii firmei/companie/ instituţie prin dinamica factorilor, care se află sub suprafaţa vizibilă reprezentată de produsele şi clădirile firmei/companie/instituţie.

Atunci când ţinem ceva sub supraveghere este important să facem o raportare şi o evaluare pentru a vedea evoluţia în timp. Beneficiile şi utilitatea realizării rapoartelor de capital intelectual constau în faptul că ele pot constitui atât un instrument de comunicare cât şi un instrument de management. Cu toate că contabilitatea financiară nu măsoară capitalul intelectual, pieţele de capital o fac în mod clar. Există o mişcare în uşoara creştere, pentru a găsi modalităţi de a ţine cont de capitalul intelectual şi acesta sa fie raportat stakeholderilor.

Nick Bontis defineşte capitalul intelectual al naţiunilor prin valorile tacite ale indivizilor, întreprinderilor, instituţiilor, comunităţilor şi regiunilor care se pot constitui în surse curente şi potenţiale pentru crearea de bunăstare.

La nivel mondial s-a încercat şi se încearcă raportarea capitalului intelectual. În Australia şi Japonia guvernele celor două ţări au dezvoltat un set comun de direcţii şi standarde pentru raportarea capitalului intelectual.

În Australia, guvernul a pus bazele unei societăţi pentru economia cunoaşterii, care include Institutul Actuaries din Australia şi Microsoft Australia. Prima sarcină a societăţii a fost să traseze principiile de bază pentru managementul şi raportarea capitalului intelectual.

În Japonia, guvernul a propus un nou model pentru raportarea voluntară a activelor intelectuale care se dorea să aibă un mare impact în tendinţele din întreaga lume.

Israelul a adoptat încă din anul 1999 Raportul de stat al Israel privind capitatul intelectual. Olanda şi Croaţia au şi ele un raport al capitalului intelectual.

Ţări precum Austria, Italia, Danemarca sau Norvegia au introdus în politica lor capitalul intelectual.

La nivelul universităţilor care sunt organizaţii al căror capital este, în mare măsură intangibil, bazându-se pe resursele umane şi pe cunoaşterea pe care acestea o deţin şi o produc pentru a obţine valoare adăugată şi avantaj competitiv, se observă o creştere a raportării capitalului intelectual.

În Europa universitățile au obligația de a raporta capitalul intelectual către stakeholderi. In Austria pe lângă declarațiile financiare universitățile sunt obligate prin lege să raporteze şi capitalul intelectual.

În Lituania, de aproape zece ani, universitățile publică rapoarte anuale cu elemente de capital intelectual. Raportarea a fost inițiată ca parte a reformelor de management strategic care impuneau obligația de a publica rapoarte privind punerea în aplicare a planurilor strategice.

Polonia a început măsurarea capitalului intelectual din 2005 la Universitatea Poznań de Economie (Raportul de Capital Intelectual al Universității). Autorul raportului Lana Fazlagic a creat in cadrul acestui raport o matrice de măsurare a capitalului intelectual.

La nivel mondial se constată o creştere în ceea ce priveşte preocuparea privind studierea dar şi raportarea capitalului intelectual. Preconizăm că în următorii ani se va accentua raportarea capitalului intelectual şi vom vedea şi în România raportări din proprie inițiativă a capitalului intelectual aşa cum s-a întâmplat de exemplu în Spania.

5. Concluzii

În condiţiile economiei actuale tot mai mulţi manageri luptă împotriva efectelor crizei financiare, încercând să găsească tot felul de soluţii pentru creşterea valorii companiei, iar importanţa capitalului intelectual şi componentelor lui sunt foarte importante şi chiar vitale pentru anumite companii. Această nouă eră a tehnologiilor, a noilor invenţii şi a inovaţiei are un mare impact asupra strategiilor, obiectivelor şi ţelurilor multor companii, de aceea mulţi cercetători din domeniul economic privesc capitalul intelectual ca o sursă sigură de creştere a valorii companiilor. De cele mai multe ori capitalul intelectual este considerat o avere ascunsă a companiilor, care în ciuda faptului că nu este prezentat în situaţiile financiare ale acesteia, oferă un plus de valoare pentru întreprindere. În economia actuală, capitalul intelectual pare a fi unul din cele mai sigure lucruri pentru a preveni efectele unor crize economice, dar şi pentru dezvoltarea durabilă a entităţii economice. Din această cauză tot mai multe companii tind să investească tot mai mult în capitalul intelectual, deoarece reprezintă motorul afacerilor de succes.

În prezent, lumea ideilor devine prioritară în raport cu lumea obiectelor tangibile, iar capitalul intelectual devine prioritar în raport cu celelalte forme fizice de capital, deoarece, conform statisticilor, veniturile tind să fie mult mai mari la companiile care investesc în capitalul intelectual, iar puţin mai mici în cazul în care compania nu a investit într-un management eficient, formări corespunzătoare pentru angajaţi şi nu numai. Prin urmare, creşterea economică şi dezvoltarea durabilă a companiilor poate fi făcută prin investirea în capitalul intelectual şi prin îmbunătăţirea continuă a acestuia.

Bibliografie

Bontis, N., (2004), *National intellectual capital index: A United Nations initiative for the Arab region,* s.l.: Emerald Insight.

Edvinsson, L. & Malone, M., (1997), *Intellectual capital: realizing your company's true value by finding, its hidden brainpower.* New York: Harper Business.
Suciu, Marta-Christina, (2016), *Activele intangibile si capitalul intelectual – factori cheie ai convergentei* http://www.moyak.com/papers/convergence-economy-knowledge-competitive.pdf accesat in octombrie
Sveiby, K., (1996), *Intangible Assets Monitor,* http://www.sveiby.com/articles/CompanyMonitor.html accesat in octombrie 2016
Sveiby, K., (1997), *The new organizational wealth: Managing and measuring knowledge-based assets.* San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
Ministerul Federal Austriac pentru Ştiinţă şi Cercetare, (2002), University Organisation and Studies Act (University Act 2002). Viena: s.n.
Ministerul Federal pentru Economie şi Muncă din Germania, Fraunhofer IPK, (2004), *Wissensbilanz [Intellectual capital statement] - Made in Germany.* Guideline. Berlin: Ministerul Federal pentru Economie şi Muncă.
Ministerul Industriei, Comerţului şi Muncii din Israel, (2007), *Raportul de Capital Intelectual al statului Israel.* 3 ed. Jerusalem: Ministerul Industriei, Comerţului şi Muncii din Israel.

Soluții inteligente pentru restabilirea monumentelor istorice căzute sub ruină

Elena SOLOMON,
Facultatea de Administrație Publică, SNSPA

„Administrația publică constituie una dintre cele mai utile activități umane, regăsită pretutindeni, în toată complexitatea vieții sociale."
(Mihai Seculea,
Drept administrativ, Vol. I, pg. 3)

Rezumat:

Se spune ca realitatea contemporană, are la bază o istorie îndelungată. Existența anumitor evenimente și momente istorice este atestată, alături de scrierile lăsate de istorici, de construcțiile apărute de-a lungul veacurilor, de cetățile medievale aflate în ruină, biserici, castele, conace, edificii civile și alte monumente ce sunt în mare parte integrate atât în patrimoniul cultural cât și în patrimoniul turistic. Însă, atitudinea socială față de aceste prețioase moșteniri culturale cu potențial turistic antropic, denotă nepăsare și lipsă de interes în legătură cu prezervarea lor. Câteva din cauzele care au determinat această situație, sunt determinate de inactivitatea urbanismului operațional, în privința aspectelor dinamice ale morfologiei urbane și ale proceselor de transformare care afectează reabilitarea centrelor istorice și de lipsa de conștientizare, participare activă a cetățenilor la soluționarea și dezbaterea problemelor de urbanism (Alexandru, D., 2016). Un vechi subiect pe plan local este cel al edificiilor istorice, abandonate de proprietari, aflate în ruină sau în stare de degradare, fapt ce prezintă un grav pericol public, din care se poate naște răspunderea civilă delictuală pentru ruina edificiului, reglementată de Noul Cod Civil. Pentru prevenirea situațiilor de acest gen, autoritățile ar putea apela facilități fiscale, scutiri de impozite și programe de creditare pentru deținătorii acestor tipuri de edificii, spun specialiștii în domeniu împreună cu cei de la wall-street.ro. În acest articol se regăsesc atât explicații și argumente juridice, culturale, economice, propuneri, soluții cât și exemple pentru salvarea acestor edificii.

Cuvinte cheie: patrimoniu, cultural, turism, edificiu, urbanism, soluții.

1. Introducere

Juristul roman Domitus Ulpian preciza în „Digesta in Corpus Iuris Civilis, I", Ed. XVI, că dreptul roman, era format din două ramuri, cea a dreptului public şi cea a dreptului privat, diferenţa între cele două constând în natura intereselor ocrotite, respectiv interesele publice şi interesele individuale, situaţie ce îşi găseşte aplicarea şi în zilele noastre. Din ramura dreptului public făceau parte *dreptul administrativ*, dreptul financiar, constituţional, penal, iar din grupa dreptului privat făceau parte dreptul civil şi comercial, clasificare ce se păstrează şi azi.

Mircea Djuvara, în Teoria Generală a dreptului, spunea că dreptul public domină dreptul privat, iar cel privat exercită mare influenţă asupra dreptului public, în care dreptul constituţional are o pondere destul de mare, dar care co-există cu dreptul civil (drept comun).

De exemplu, în cazul în care ruina unui edificiu, cauzează prejudicii care îndeplinesc condiţiile de angajare a răspunderii civile delictuale conform art. 1378 N.C.C, indiferent dacă imobilul este proprietate publică sau privată, se vor aplica regulile dreptului civil. Mai exact, în cazul în care o clădire istorică, proprietate publică la nivel local sau naţional, se află în stare de degradare sau de ruină, nu este necesară dovedirea vreunei culpe personale contra proprietarului, dacă dauna produsă este rezultatul lipsei de întreţinere sau a unui viciu de construcţie.

1.1. Semnificaţia termenilor edificiu, ruină, viciu de construcţie şi lipsa întreţinerii bunului imobil.

Prin termenul *edificiu* se înţelege acea construcţie sau lucrare înfăptuită de mâna omului, prin folosirea de materiale, care încorporate în sol vor deveni bun imobil prin natura sa (exemplu: clădirile, podurile, gardurile încorporate în sol, barajele, monumentele, inclusiv construcţii subterane precum canalizările, conductele de gaz şi apă, cablurile subterane, pivniţele, etc.).

Ruina edificiului, în accepţiunea Noului Cod Civil, reprezintă atât o dezagregare a materialului din care sunt realizate acestea, cât şi dărâmarea integrală a construcţiei, cauzând prejudicii unei persoane sau bunurilor unei persoane prin căderea acesteia. Nu vor fi incluse însă în noţiune demolările voluntare, cutremurele, incendiile sau alte calamităţi naturale, proasta funcţionare sau lipsa anumitor bunuri imobile prin destinaţie, ci doar *dărâmarea involuntară* sau *dezagregarea*.

Ruina trebuie să fie rezultatul evident a lipsei de întreţinere sau al vechimii, ori a unui viciu de construcţie. Expresia *întreţinerea edificiului* cuprinde obligaţiile proprietarului de a se îngriji de lucrul său, asupra căruia deţine un drept real de proprietate şi care se afla în paza sa juridică şi materială, de a efectua reparaţiile necesare, fiind obligat prin lege.

Viciul de construcţie reprezintă acel defect sau neajuns al imobilului sau unei părţi din imobil, survenit din cauza nerespectării cerinţelor de proiect sau a normelor de construcţie. Viciile se împart în *vicii aparente* şi *vicii ascunse*, caz în care, răspunderea civilă se angajează în mod diferit, în funcţie de culpa celor ce au contribuit la crearea unui viciu de construcţie.

Pentru angajarea răspunderii civile delictuale, în temeiul art.1378 NCC, trebuie îndeplinite următoarele patru condiţii:

1.existenţa prejudiciului;

2. fapta ilicită şi anume ruina edificiului sau desprinderea unei părţi din acesta care este urmare a unui viciu de construcţie sau lipsa întreţinerii edificiului (vechimea se asimilează cu lipsa întreţinerii edificiului);

3. raportul de cauzalitate dintre ruina edificiului sau desprinderea unor parţi din acesta şi prejudiciul suferit de victimă;

4. vinovăţia.

1.2. Obligaţiile administrative ale proprietarilor şi ai posesorilor de monumente istorice

Pentru a proteja monumente istorice proprietarii şi titularii dreptului de administrare sau ai altor drepturi reale asupra monumentelor istorice sunt obligaţi:

a) **să întreţină, să folosească şi să exploateze** imobilul numai cu respectarea prevederilor legii şi a Obligaţiei privind folosinţa monumentului istoric;

b) **să asigure paza, integritatea şi protecţia** monumentelor istorice, să ia măsuri pentru prevenirea şi stingerea incendiilor, să asigure efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare, reparaţii curente şi de întreţinere a acestora în condiţiile legii;

c) **să înştiinţeze de urgentă**, în scris, direcţia pentru cultura, culte şi patrimoniul cultural naţional judeţeană, precum şi primarul oraşului ori al comunei respective despre orice modificări sau degradări în starea fizică a monumentelor istorice deţinute şi aflate în teritoriul unităţii administrativ-teritoriale;

d) **să înştiinţeze de urgenţă**, în scris, direcţia pentru cultură, culte şi patrimoniul cultural naţional judeţeană, precum şi primarul oraşului sau al comunei respective despre descoperirea întâmplătoare a oricăror construcţii, elemente de construcţii, a unor piese de inventar fix ori mobil sau a unui vestigiu arheologic necunoscut anterior, asigurând păstrarea descoperirilor în condiţiile legii, pana la sosirea delegatului instituţiei de specialitate, dar nu pentru mai mult de 15 zile;

e) **să asigure, accesul specialiştilor** desemnaţi de direcţiile pentru cultura, culte şi patrimoniul cultural naţional, în vederea constatării stării de conservare sau pentru efectuarea de cercetări, inclusiv arheologice, de expertizare a monumentelor istorice şi pentru operaţiunile de evidenţă;

f) în cazul în care solicită descărcarea imobilului de sarcină arheologică, **să finanţeze săpătura**, cercetarea arheologică, elaborarea documentaţiei aferente, conservarea şi protejarea eventualelor vestigii descoperite cu ocazia efectuării cercetării arheologice;

g) **să obţină avizele** prevăzute de lege pentru toate intervenţiile;

h) **să asigure efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare**, precum şi a oricăror alte lucrări, conform prevederilor legale, numai de către persoane fizice sau juridice atestate în acest sens şi să prevadă în contracte condiţiile şi termenele de execuţie cuprinse în avizul de specialitate;

i) să respecte toate condiţiile şi termenele de execuţie cuprinse în avizul de specialitate atunci când executa ei înşişi lucrări de întreţinere curenta sau orice alte intervenţii;

j) **să permită**, pe baza prevederilor contractuale, **executarea intervenţiilor** asupra monumentelor istorice deţinute, în cazul în care acestea sunt iniţiate şi finanţate de persoane juridice abilitate;

k) **să permită montarea** şi să întreţină însemnul distinctiv care marchează calitatea de monument istoric a imobilului;

l) **să obţină avizul** direcţiei pentru cultura, culte şi patrimoniul cultural naţional judeţene, şi să asigure pe propria răspundere condiţii corespunzătoare de vizitare, fotografiere, filmare, reproducere şi de publicitate în cazul în care, la solicitarea lor, proprietarii introduc monumentele istorice în circuit public;

m) **să comunice direcţiei** pentru cultura, culte şi patrimoniul cultural naţional judeţene, orice schimbare a titularului dreptului de proprietate, de administrare sau a altor drepturi reale, după caz, asupra monumentelor. (Legea 422 din 2001, privind protejarea monumentelor istorice)

1.3. Cadrul legal al monumentelor istorice

Actul normativ principal al monumentelor istorice este *legea 422/18.06/2001,* modificată şi republicată. Din această lege, reiese că monumentul istoric este acel bun imobil, construcţie sau teren situat pe teritoriul României, semnificative pentru istoria, cultura şi civilizaţia naţională. Acestea sunt parte integrantă a patrimoniului naţional si au regim juridic prestabilit.(http://www.avocatnet.ro)

2. Legea nr.350/2001 privind urbanismul şi amenajarea teritoriului

Tabel 1.

Scop de bază	Armonizarea politicilor sociale economice, ecologice şi culturale, la nivel local şi naţional pentru asigurarea unui echilibru în dezvoltarea anumitor zone din ţară, prin creşterea coeziunii şi eficienţei între relaţiile sociale şi economice;
Obiective principale	• utilizarea raţională a teritoriului; • dezvoltarea economică şi socială echilibrată a regiunilor; • gestionarea raţională a mediului şi a resurselor naturale; • îmbunătăţirea calităţii vieţii;
Planul de amenajare	Caracterul director al planului de amenajare a teritoriului naţional prezintă sinteza programelor strategice sectoriale pe termen mediu şi lung pentru întreg teritoriul ţării, strategii fundamentate pe Strategia de dezvoltare teritorială a României(http://www.sdtr.ro/), planul de amenajare fiind constituit pe secţiuni specializate.

Sursa: *Alexandru D., 2016*

Ministerul Culturii şi Cultelor, împreună cu administraţia locală sunt autorităţile principale implicate în protecţia monumentelor istorice şi care se ocupă cu dezvoltarea planurilor urbanistice.

3. Rolul şi valoarea monumentelor istorice în patrimoniul turistic şi cultural

„Patrimoniul turistic reprezintă ansamblul de elemente naturale, sociale, economice, culturale, dar şi totalitatea amenajărilor (căi de comunicaţie, bază de cazare, odihnă, tratament, masă, amenajări pentru distracţii şi instrucţie destinate activităţilor turistice de pe un teritoriu (oraş, judeţ, regiune, ţară etc.).

Potenţialul turistic constituie ansamblul elementelor naturale şi antropice de pe un teritoriu care stârnesc interesul turiştilor conducând la realizarea unor activităţi turistice. În literatura străină deseori pentru potenţial turistic se utilizează termenul de destinaţie turistică.

Obiectivele turistice de natură antropică, constituie rezultatul gândirii şi activităţilor multiple ale oamenilor de-a lungul mileniilor. Această grupă include: Obiective turistice de natură istorică care în majoritate sunt urme de cultură materială şi vestigii de aşezări şi cetăţi din epoci diferite. În această grupa se includ.

- *Obiective turistice cu însemnătate arhitectonică şi artistică (ex:biserici, edificii civile, statui, muzee case memoriale);*
- *Obiective turistice de natură istorică (ex:urme de aşezări şi culturi din paleolitic, locuri de bătălii semnificative pentru istorie).”* (citat: Ielenicz M., Comănescu L.).

3.1. Clasificarea monumentelor istorice conform legii

Tabel 2.

1. Monument	-construcţie sau o parte de construcţie -instalaţii,componente artistice,mobilă interioară sau exterioară,parte integrantă din construcţii -lucrări artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, ştiinţific sau tehnic;
2. Ansamblu	Grup coerent (istoric, cultural, arhitectural, urbanistic ori muzeistic) de construcţii urbane, rurale şi terenul aferent, care împreună formează o unitate delimitată topografic cu rol de mărturie culturală (semnificativ din punct de vedere istoric, artistic, etnografic, religios, social, ştiinţific, tehnic);
3. Sit	Teren delimitat topografic cuprinzând acele creaţii umane în cadrul natural care sunt mărturii cultural istorice (semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, tehnic, ştiinţific, etnografic, social sau al peisajului cultural);
4. Grupa A	Monumente istorice cu valoare naţională şi universală;

5. Grupa B	Monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

Sursa: *http://www.avocatnet.ro*

Regimul juridic specific acestor categorii de bunuri este reprezentat de dreptul de preemţiune (drept de întâietate pentru calitatea de cumpărător în cazul unei vânzări) al Statului Român, prin Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional ori al unităţilor administrativ-teritoriale, pentru monumentele istorice clasate în grupa A şi B, sub sancţiunea nulităţii absolute a vânzării. Astfel, proprietarii care intenţionează să-şi vândă monumentele istorice transmit mai întâi Ministerului Culturii şi Patrimoniului Naţional, o **înştiinţare privind intenţia de vânzare,** însoţită de documentaţia stabilită prin ordinul ministrului Culturii şi Patrimoniului Naţional. (http://www.avocatnet.ro)

3.2. Situaţia Cazinoului Constanţa

Monumentele chinuie poporul, iar poporul chinuie monumentele (http://arhitectura-1906.ro) cazinoul Constanţa, fiind unul din cazuri. Acesta, se numără printre bunurile culturale de excepţie, valoros prin mărturia documentară transmisă, de unde se naşte obligaţia socială şi colectivă de a-l păstra.

Recunoscut în toată ţara, înainte şi în Europa, Perla de pe ţărmul Constanţei prinde rădăcini încă din anul 1904, când începe construirea ei. Edificiul, făcut în stil Art Nouveau, este inspirat din celelalte modele de cazinou ale Europei. Construcţia este gata abia în 1910, iar inaugurarea sa este făcută doi ani mai târziu, perioadă în care presa locală, critica rezultatul final, considerându-l de prost gust şi împopoţonat. În ciuda criticilor, cazinoul se bucură de popularitate mare în rândul turiştilor din toată Europa.

În primul şi al doilea Război Mondial, a fost transformat în spital şi deşi afectat de bombardamente, este renovat de fiecare dată. Ultimele renovări au loc în anii 1986-1988. În tot acest timp, Perla Constanţei a continuat să strălucească. În jurul anilor 2000, a trecut în administraţia publică a primăriei Constanţa, moment în care începe declinul său, sclipirea de odinioară pierzându-se rapid în câţiva ani. Cazinoul este plimbat dintr-o parte în cealaltă, de la diverse firme de investiţii, la diferite autorităţi, sfârşind în administraţia Companiei Naţionale de Investiţii, fără să se fi găsit şi investitorii.

Astăzi, una din clădirile emblemă ale Constanţei, aşteaptă plictisit şi singur pe Bvd. Elisabeta, în paragină, să-şi recapete gloria de care s-a bucurat aproape un secol. Autorităţile dau dovadă de indiferenţă promiţând multe, dar fără să facă nimic, iar acum cazinoul se află între prea târziu şi lipsă de fonduri. De fapt, n-ar fi nici singurul.

4. Soluţii pentru salvarea monumentelor istorice

- Înfiinţarea unui sistem de facilităţi fiscale pentru proprietarii monumentelor istorice care intenţionează să promoveze proiecte de investiţii pentru restaurarea/consolidarea respectiv punerea în valoare a patrimoniului cultural naţional (scutiri de la plata TVA, scutiri de la plata avizelor, autorizaţiilor

necesare dezvoltării acestor proiecte, diminuarea birocraţiei etc.) (426-analiza% 20socio-economica);

- Cadrul legislativ îmbunătăţit cu norme care să stimuleze sponsorizarea şi responsabilitatea social corporatistă, să încurajeze potenţialii beneficiari din domeniul cultural şi să dezvolte proiecte de investiţii cu sprijin financiar nerambursabil (426-analiza%20socio-economica);
- Înlăturarea discriminării în politicile de încurajare a accesului la finanţare raportat la ONG-urile sau instituţiile publice de cultură(426-analiza%20socio-economica);
- În analizele şi sondajele efectuate de curând, în studiul intitulat „*Contribuţia industriilor creative la nivelul economiei naţionale*, *Promovarea Antreprenoriatului în Industrii Creative*", s-a putut observa o sensibilitate a sectorului industriei culturale şi creative la dinamica mediului economic, "*deoarece bunurile culturale nu intră în priorităţile de consum normale – în perioada de creştere economică, sectorul ICC a avut o creştere peste media naţională, în timp ce momentul de debut al crizei economice (2008-2009) a semnalat cea mai abruptă prăbuşire a creşterii economice din partea aceluiaşi sector amintit; în anul 2009, cifra de afaceri din sectorul ICC a scăzut prin raportare la anul precedent, dar a rămas mai mare decât cea raportată pentru perioada 2006-2007, ceea ce demonstrează faptul că, în ciuda crizei economice, se poate observa o consolidare şi chiar o dezvoltare a pieţei de bunuri culturale care trebuie întreţinută şi încurajată prin investiţii consistente alocate pentru intervalul 2014-2020" (citat:*426-analiza%20socio-economica% 20GL%20Crestere%20economica%20prin%20cultura.pdf);
- Primăria Oradea a venit cu soluţii în vederea prezervării monumentelor istorice astfel că va acorda proprietarilor unor astfel de imobile, împrumuturi rambursabile pe 5 ani, fără dobândă. În plus, finanţează în procent de 20% din valoarea totală a lucrărilor, reduce birocraţia, facilitând obţinerea autorizaţiei de construire, scutind proprietarii timp de 5 ani de la plata impozitului. Soluţii sunt şi pentru cei care nu îşi repară contracţia prin supra-impozitare: de trei ori mai mult decât restul proprietarilor; (http://www.hotnews.ro)

Tot primăria Oradea venea în 2009 cu o restaurare model pentru celelalte autorităţi locale. Astfel, în termen de 10 luni reuşeşte să restaureze faţada principală a Mănăstirii Ursulinelor, o adevărată bijuterie arhitecturală, situată pe strada Republicii;

- Adaptarea curriculei din licee şi universităţi în conformitate cu nevoile sectorului cultural prin:
  - ✓ organizarea de cursuri, publicitate, antreprenoriat/impresiariat cultural, artistic şi creativ;
  - ✓ facilitarea şi promovarea accesului la conţinutul cultural pentru sectoarele integrate industriei culturale şi creative şi pentru patrimoniul cultural;
  - ✓ proiectarea/trasarea infrastructurilor TIC biblioteci urbane şi rurale, teatre, respectiv muzee, centre culturale, obiective de patrimoniu, în scopul identificării şi suplinirii lipsurilor;

- ✓ dezvoltarea de produse TIC cu un conţinut cultural şi creativ, facilitarea accesului digital la patrimoniul cultural material şi imaterial;
- ✓ promovarea programelor de training pentru beneficiarii din zonele rurale fără competenţe TIC, prin prezentarea gestionării obiectivelor de patrimoniu cultural (426-analiza%20socio-economica);

- O ală soluţie viabilă pentru salvarea acestor monumente istorice poate fi şi servitutea urbanistică, o instituţie nouă în practica românească, nefiind consacrată în legislaţia de urbanism şi amenajare a teritoriului. NCC defineşte servitutea ca fiind sarcina care grevează un imobil pentru uzul sau utilitatea altui proprietar. Utilitatea economică a fondului dominant sau constă într-o sporire a confortului acestuia. Prin instituirea unei servituţi urbanistice nu s-ar realiza o trecere forţată în proprietatea publică a unor imobile aflate în proprietate privată, faţă de expropriere, care nu ar fi o măsură constituţională, chiar dacă amândouă au un element comun şi anume utilitatea publică. Astfel că un proprietar de imobil monument istoric, care nu are posibilitatea să-l întreţină şi să-l valorifice, *„ar trebui să respecte constrângerile urbanistice sub a cărui incidenţă intră proprietatea sa, folosind imobilul conform destinaţiei stabilite în planurile urbanistice"* (Alexandru, D., 2016), cu o implicare activă din partea autorităţilor, prin conservarea lor în timp util.

5. Concluzii

A fi proprietarul unui monument istoric, e mai degrabă o corvoadă în ziua de azi, decât un beneficiu, din cauza absenţei urbanismului operaţional, a legislaţiei interpretabile şi confuze, care nu stimulează investiţiile, dar şi a lipsei de interes şi indiferenţei atât din partea autorităţilor cât şi a cetăţenilor.

În România, sute de clădiri istorice, zac aproape dărâmate de trecerea timpului şi din lipsa întreţinerii. Pe lângă promisiuni nenumărate, acţiunile autorităţilor în vederea conservării acestor edificii se numără pe degete. Pe lângă faptul că se pierde patrimoniul cultural românesc, totodată există şi riscul producerii de accidente pentru localnici şi trecători, prin surparea clădirilor sau prin căderea unor bucăţi din faţadele degradate.

Pentru comunitatea locală şi naţională, un monument istoric este o resursă economică bogată, dar care necesită într-adevăr investirea unei sume de bani considerabilă. Din păcate aceste sume nu sunt folosite în acest scop, probabil din cauza faptului că pentru amortizarea investiţiei, ar fi nevoie de timp îndelungat. Acest aspect nu ar trebui să reprezinte un impediment, având în vedere că monumentele istorice restructurate nu ar reprezenta doar o resursă cotidiană, ci şi una viitoare, de a cărei valoare se pot bucura şi următoarele generaţii.

Bibliografie

Noul Cod Civil;
Legea 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice;
Iftene I., Bălan E., Văcărelu M., (2016), *Procedura administrativă necontencioasă,* pg. 227-237;

Boroi G., (2005), *Drept Civil, Drepturile Reale Principale, Obligațiile,* Ed. Dareco;
Eliescu M., (1972), *Răspunderea Civilă Delictuală,* Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București;
Pricope P., (2013), *Răspunderea civilă delictuală,* Ed. Hamangiu;
http://arhitectura-1906.ro/2012/06/patrimoniul-locuit-de-ce-ne-chinuim-cu-monumentele-noastre/ accesat 11.01.2017;
https://mihaisecula.files.wordpress.com/2013/05/drept-administrativ-partea-a-i_a.pdf accesat 12.01.2017;
http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/curtea-domneasc-dobreni-ajuns-o-ruin-plin-gunoaie accesat 13.01.2017;
http://m.gandul.info/eu-primar/cazinoul-din-constanta-simbolul-in-ruina-al-minciunilor-electorale-15367743, accesat 12.01.2017;
http://www.digi24.ro/stiri/actualitate/evenimente/istorie-in-ruina-cladiri-monument-se-degradeaza-in-lipsa-reparatiilor-cum-pot-ajuta-autoritatile-locale-244450 accesat 11.01.2017;
http://www.hotnews.ro/stiri-administratie_locala-15545926-oradea-proprietarii-cladirilor-din-centrul-istoric-obligati-reabiliteze-fatadele.htm accesat 13.01.2017;
http://www.hotnews.ro/stiri-administratie_locala-21199236-studiu-caz-solutie-gasit-primaria-oradea-pentru-repara-cladirile-darapanate-din-centrul-istoric-scutiri-taxe-credite-fara-dobanda-versus-supraimpozitare-pentru-cine-nu-respecta-legea.htm accesat pe 11.01.2017;
http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_27997/Casa/noastra,/monument/istoric./Ce/obligatii/avem/ca/proprietari?.html accesat pe 11.01.2017;
http://www.monumenteiasi.ro/pagina.php?v=imobil_protejare_si_obligatii accesat pe 11.01.2017;
http://www.ziare.com/social/lucrari/restaurare-model-a-unei-vechi-cladiri-din-oradea-869651 accesat pe 12.01.2017;
http://www.wall-street.ro/articol/Real-Estate/149877/cladiri-istorice-ruina-salvare.html accesat pe 12.01.2017;
http://www.unibuc.ro/prof/ene_m/docs/2016/oct/29_12_50_595_PTR-III.pdf accesat pe 11.01.2017;
http://www.umpcultura.ro/Files/uploads/426-analiza%20socio-economica%20GL%20Crestere%20economica%20prin%20cultura.pdf accesat pe 12.01.2017.

The place of the virtual workplaces in developing smart urban centres

Joshua Olusegun FAYOMI,
Kaunas University of Technology, Lithuania

joshua.fayomi@ktu.edu

Abstract:

Purpose *this study of the changing strategies cities with urban centres are adopting in order to adapt to the increasing influence of technology on the labour force looks at systems and structures been created to accomodate the virtual workplace in this cities. Urban centres are certainly a good place to begin this investigation and a look into how the virtual workplace can be embedded in plans and policies is timely.* ***Methodology/methods*** *This research adopts a qualitative research method to synthesize information genered from deskstop search for information that relate on a general level to theories and key terms in this paper. Furthermore, the framework design is a prelude to data collection and analysis which is in progress at this time and opens up the framework validation process.* ***Aim*** *The aim of the research is firstly to discuss the strategic changes in the design and deveopement of urban centres of cities at the current time with reference to the previouse status quo, and explain this changes based on developement theories (Network and System Theories Specifically).* ***Findings*** *Organizations today have little choice as regards the adoption of virtual workplaces, as one of the main goals of organization strategy is to remain competitive. Attracting the best talents and keeping ahead of competition in their industry. Cities therefore need to properly position themselves through planning and designs to make themselves attractive to these organizations. Hence recently, many cities have sought to develop smart urban centres which would incorporate systems, platforms and infrastructures around which the virtual workplace can be hinged. The the review of literature revealed that cities had began some while ago to adjust their policy and developement strategies to allow for necessary condintitions organizations need for the adoption of virtual workplaces. This in turn has provided a return of increased localization of organizations, highier standings in city livability rankings and increased attractiveness to skilled labour.* ***Conclusions*** *Organizations as we know it today is changing, so is the composition and the structure of this organizations. Cities where these organizations are locating themselves are not excluded from this changes. More highly skilled professionals are attracted to work in organizations located in a different place from where they live and it is becoming increasingly possible to take up such offers as organizations tend towards the virtual work place. This*

research has shown that this changes are already occouring, but there has been little effort to explain the role of cities in this change, and how cities themselves are changinging and developing to facilitate this phenomenon. It is therefore an area that should be further researched and based on the theories and principles discussed in this paper, a framework/model can be developed to explain this phenomenal change.

Keywords: Smart cities,, Networks, Systems, Skilled human capital.

Introduction

Managers around the world are faced with having to lead an increasingly fragmented and geographically dispersed workforce (Koles, & Nagy, 2014), leading to the increased divergence of virtual workplaces into organization management strategies. The location of this organizations and where their employees are located is now of great importance as the tools and frameworks necessary for successful deployment of the virtual workplace paradigm cannot be found just everywhere. This attention to location of organizations and employees in the drive for increased productivity and wellbeing has brought the smart city discussion into the fore of discussion. And while Harrison, & Donnelly, (2011) argue that the current *ad hoc* approaches of Smart Cities to the improvement of cities are reminiscent of pre-scientific medicine, so while they may do good, we have little detailed understanding of why they are successful. There is a great need to understand how more and more people are able and willing to work virtually in some cities while other cities struggle to have significant impact on their working population.

Lin, Standing, & Liu, (2008). Found in their study of virtual work that social and task dimensional factors (i.e. relationship building, cohesion, and coordination) which had affected the effectiveness (performance and satisfaction) were the bedrock on which effective virtual work could be done. Large and small urban centers therefor are proposing a new city model, called "the smart city", which represents a community of average technology size, interconnected and sustainable, comfortable, attractive and secure (Lazaroiu, & Roscia, 2012). And organizations in a bid to remain competitive are looking to such cities which have the requisite policies and attract the needed talent pool from which they can easily employ. As it can be argued that a well-designed organization can expect to see better problem solving and increased productivity, effective use of company resources, better quality products and services, increased creativity and innovation, and higher quality decisions when the right crop of tallents are employed in the organization (Lurey, & Raisinghani, 2001). Therefore, as information sharing between individuals who work together through ICT in the virtual workplace becomes more critical, the means and motivation to do so both in their immediate surroundings and everywhere around them as they move around their cities (i.e. Trains, buses, stations and bus stops, shops and even public parks and green areas).

The article begins with an exposition of Smart Cities which would be used also in the same context as smart urban centres in this paper, also it provides some insights into the inherent components of the smart city. It then reviews related work on what is driving the current expansions in urban centers and organizations roles and response to this phenomenon. A review of literature on virtual workplaces is then carried out and then a discussion on how the integration of virtual workplaces can support the goals of cities in practice as they drive to transform into smatter cities is attempted. Importantly, A comprehensive framework rooted in Systems and network theories is then proposed for promoting adoption of virtual workplaces with relative benefits in mind. The article concludes with a short discussion on the place of virtual work within the proposed frame work and accruing benefits to the workforce, organization and government.

1.1. Understanding smart urban centers (Smart cities)

Harrison, & Donnelly, (2011) tracking of the The phrase "Smart Cities" suggests that it has been adopted since 2005 by a number of technology companies including Cisco, IBM, Siemens, for the application of complex information systems to integrate the operation of urban infrastructure and services such as buildings, transportation, electrical and water distribution, and public safety making everything within cities that facilitates ease of communication, transactions and movement possible in just a click (Graham, 2002). Leading to an even more recent use of the phrase covers any form of technology-based innovation in the planning, development, and operation of cities, for example, the deployment of services for plug-in electric vehicles (Harrison & Donnelly, 2011). The European Union (2013) aptly states that Smart cities should be regarded as systems of people interacting with and using flows of energy, materials, services and financing to catalyse sustainable economic development, resilience, and high quality of life; these flows and interactions become smart through making strategic use of information and communication infrastructure and services in a process of transparent urban planning and management that is responsive to the social and economic needs of society. And according to Lombardi, Giordano, Farouh, & Wael. (2011) the main components and actors in the understanding of smart cities are; Smart *Governance* (related to participation)*; Smart Human Capital* (related to people)*; Smart Environment* (related to natural resources)*; Smart Living* (related to the quality of life) and *Smart Economy* (related to competitiveness) as illustrated in the figure 1 bellow

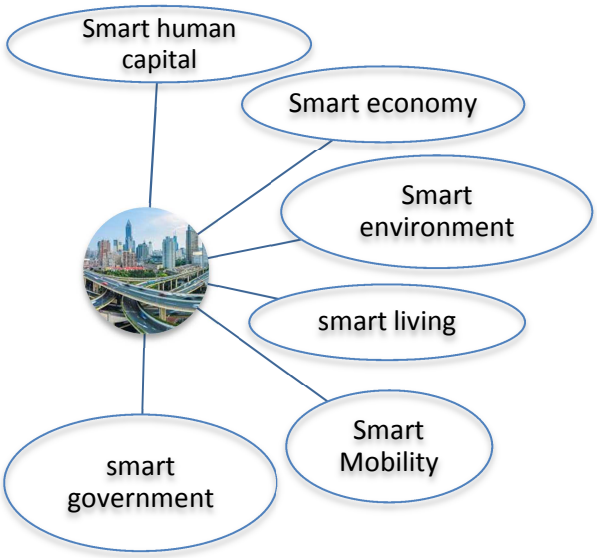

Figure 1. Components of Smart cities.

Source: *Smart cities – Ranking of European medium-sized cities (2014)*

Harrison, & Donnelly, (2011) suggest that the larger proportion of the world's population is moving towards congregating around urban areas. And this trend in itself could project some advantages as this process of densification of the global population could be fundamental to optimizing all kinds of efficiencies. The Sustainable urban development concept, which is development seeking to respond to: integration of conservation and development; satisfaction of basic human needs; achievement of equity and social justice; provision of social self-determination and cultural diversity, and; maintenance of ecological integrity (Jacobs, Gardner, & Munro, 1987) has been identified as the ultimate goal of many contemporary planning endeavors, and has become a central concept on which the urban development policies are formulated (Yigitcanlar, 2010). And as Söderström, Paasche, & Klauser, (2014) stresses, the *whys and hows* of smart urbanism has become a thing in the narrative of businesses. And due to the changes in demographic and geographic distribution of population around the world, challenges which range from planning, development and operationally of urban centers are weighing more on the minds of developers, planners, organizations and policy makers both at municipal and national and regional levels. Harrison, & Donnelly, (2011) in looking at "Smart City" from the point of view of elected officials argues that it has to do with creating an environment that is attractive to Generation Y and Z people. Which means it should be a digital city to match these Internet natives' experience. And beyond that, it should offer pervasive public wireless network access. As such the city should interact with its citizen through instant access, digital interfaces rather than through offices with long queues and paper forms. It should also appeal to the Creative Class' (which are the smart

human capital), and provide support for sustainability, especially "greenness" in all its forms.

There needs to be a look at the role2 organizations and policy makers have for the virtual workplace when planning cities as most recently, information technology has assumed a rather important role in the planning and design of smart cities must especially urban centers. Harrison, & Donnelly, (2011) stress that one of the many roles Information technology plays in smart cities is being the thread that leads to closer integration of communities, most especially the high skilled human resources and as Graham, (2002) puts it, everything within the global economic, cultural and social space becomes equally accessible or 'one click away' (Graham, 1998).

The understanding of smart cities as can be seen in most literature sometimes do not emphasize that the larger proportion of city population are localized in the urban centres. In recent times researchers have began to look more closely at the framework and structures urban centres and with increased incentive from government and policy makers, this would grow to take a centre stage. As Lazaroiu, & Roscia, 2012). State that the sustainable urban model is incentivized by policy making bodies such as the European Commission, mainly as a response to energy issues and by extension environmental concerns.

1.2. Virtual workplaces

The fact that knowledge workers are becoming even more drawn to been able to work away from their desk, breaking away from the traditional work culture, many forms working away from the office has emerged such as teleworking (Hill, Ferris, & Märtinson, 2003), hoteling and online work among others which mostly talks about working fulltime or partly away from the office at several degrees. We would consider virtual work instead which entails working nearly full time away from the office place. And conceptualise the virtual workplace, in which employees operate remotely from each other and from managers (Golden, & Fromen, 2011), adopting information and communication technology to carry out functions. As Raghuram, Garud, Wiesenfeld, & Gupta, (2001) Stresses Virtual work entails professionals working remotely from home, in cars, from hotels and satalite centres and non headquarters locations.

Lurey, & Raisinghani, (2001), found in their study of best practices for the virtual workplace that further efforts directed towards the specific technology and communication-related issues that concern dispersed virtual workers are needed to supplement the set of best practices. This technology would include transportation modules that allow people easy access to ICT technology even when in transit. This ensures smart mobility, which is one of the cardinal hallmarks of smart cities. In describing main characteristics of the virtual workplace, highlight is placed on Business processes are mainly related to the handling of information and data (Winther, & Achtenhagen, 2012), Not location specific (Daniels, Lamond, & Standen, 2001) and is knowledge intensive with use of ICT and electronic communication (De Klerk, & Hoffmann, 2002; Kumpikaitė-Valiūnienė, Duoba, Duobienė, & Žičkutė, 2014). In practical terms, the virtual workplace allows organizations to maintain

clear lines of authority and responsibility, leading to greater autonomy than in traditional organizations (Robey, Schwaig, & Jin, 2003) even though it may not be appropriate for every kind of job (Cascio, 2000) favoring more service and knowledge oriented.

2. Smart city systems and networks

The city as a complex system is certainly a valuable metaphor when views in the context of the evolution of information systems. The growth in complexity of both the hardware and software of information systems has generated communities of people, IT architects and software engineers, who are deeply familiar with methods to compose together vast networks of nodes, as well as tools for creating, managing, and navigating such networks. Indeed it is ironic that while Alexander's seminal book (Alexander, 1977) on patterns in urban architectures seems to have had little long-term effect on the development of urban planning, it became a core text in the development of pattern languages for software engineering (Gamma, Helm, Johnson, & Vlissides, 1994). The smart city concept has been expressed with some metaphors. Importantly, smart city has been viewed as a large organic system. As there could be a possible stress on the organic integration of systems. And it can aptly be said that the interrelationship between a smart city's core systems is taken into account to make *the system of systems* smarter as no system operates in isolation (Nam, & Pardo, 2011). One emerging thought is that for a city to function well as a healthy system it needs an appropriate level of complexity at all levels in its operations. This complexity is needed not just in its physical network s – its roads, its buildings and its communications, but also culturally, and economically. And these are all knitted somehow by 'smart transport' which is the design of urban environments, transport infrastructure and services, and communities to provide better accessibility to locations within the city (Yigitcanlar, Fabian, & Coiacetto, 2008) thus it is desirable to simplify the complexity of the system of transport by developing and integrating a reliable transport network into the design and planning of cities.

Along with smart mobility and smart human capital, smart environments which is mostly driven by ICT are very important components of smart cities and virtual work. And as Graham, (2002) stresses, ICTs are helping to facilitate processes of intensifying global urbanization firstly because they allow specialist urban centres, with their high-value-added services and manufacturing, to extend their powers, markets and control over ever-more distant regional, national, international and even global hinterlands. Secondly In an intensely volatile global economy, the growing speed, complexity and riskiness of innovation in all sectors—even those that can theoretically be pushed entirely on-line—seem to demand a parallel concentration in those cities with the assets and 'innovative milieux' to sustain on-going competitiveness. And finally Demand for ICTs—mobile and land line phones, satellite TVs, computer networks, electronic commerce, Internet services—is overwhelmingly driven by the growth of metropolitan markets, in other words the aggregation of the populace in a location drives investment in this sector in the bid to achieve higher competitiveness.

Smart transportation which ensures easy mobility around cities are critical for the adoption and success of the virtual work paradigm in organizations. Yigitcanlar, Fabian, & Coiacetto, (2008) Defines smart and sustainable transport to be that which satisfies current transport needs without jeopardizing the ability of future generations to meet these needs. With the integrating of virtual work in the planning of urban centres it would be possible to improve the possibilities of skilled individuals who live away from high concentrations of people, as they seek to escape the buzz of traffic noise, air pollution, and the unpleasantness of parking to continue to contribute economically and meaningfully even though they may not live in the urban centers while retaining the ability to come into this urban areas when there is a need to physically meet colleagues, clients or participate in meetings, the flexibility of transportation and the friendly nature of city design would serve as a motivation all the same to this high skilled individuals.

The knowledge of systems and network theories in context of the cities indicate that the smart city has been viewed as a large organic system. Dirks & Keeling (2009) stress the organic integration of systems. The interrelationship between a smart city's core systems is taken into account to make *the system of systems* smarter. No system operates in isolation. A smarter city infuses information into its physical infrastructure to improve conveniences, facilitate mobility, add efficiencies, conserve energy, improve the quality of air and water, identify problems and fix them quickly, recover rapidly from disasters, collect data to make better decisions, deploy resources effectively, and share data to enable collaboration across entities and domains. However, infusing intelligence into each subsystem of a city, one by one–– transportation, energy, education, health care, buildings, physical infrastructure, food, water, public safety, etc.—is not enough to become a smarter city. A smarter city should be treated as an *organic whole*––as a *network*, as a *linked system* (Moss Kanter, & Litow, 2009; Nam, & Pardo, 2011)

3. Virtual workplaces and planning smart cities

The importance of the need to plan urban centres of cities to be smarter and provide support and incentives for high skilled individuals has been established and the need for policy makers, city planners and managers to consider the way work is changing and how organizations are increasingly adopting the use of virtual workplaces by employees. As we also understand the that technology in smart city initiatives stresses integration of systems, infrastructures and services mediated through enabling technologies. As Nam, & Pardo, (2011) stress that technological innovation is a means to smart city, not an ends. IT is just a facilitator for creating a new type of innovative environment, which requires the comprehensive and balanced development of creative skills, innovation-oriented institutions, broadband networks, and virtual collaborative spaces. The onus therefor lie on policy makers and organizations to harness the potentials that exist by optimizing the smart human capital component of the smart city through work flexibility and optimization.

The proposed framework in Fig. 2. bellow locates the pivotal place of virtual work for organizations, government and the workforce in a system which if

promoted would bring about highier productivity in terms of value and output of their highly skilled employees, competitiveness also is positively affected as they would have the skilled workforce which can be harnessed using available technologies and frameworks irrespective of their locations. furthermore attractiveness for organizations is enhanced when work is flexible and the emphasis is on employee wellbeing and productivity and not on work hours.

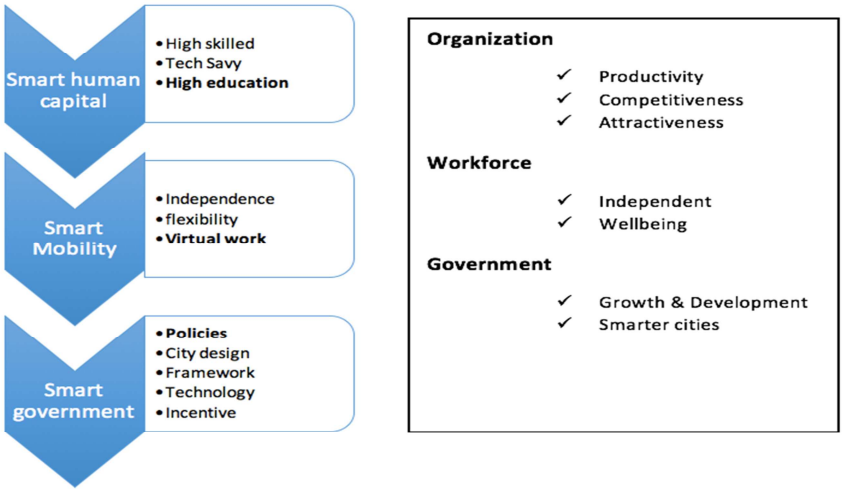

Figure 2. Proposed framework for virtual work in planning smartcities

Conclusion

The adoption of virtual workplaces in organization strategy is increasingly becoming important to ensure organizations mentain competitiveness and assure the wellbeing of employees in the long run. This paper has looked at the concept of smart urban areas and smart cities, established its important components and discussed virtual workplaces while also putting forward a framework for government policy development to encourage smart city development. This benefits organizarions as they can attract high skilled human researce and increase productivity while improving competitiveness.

Acknowledgements

A chance to explore the world of smart cities is a priviledge as it has proven to be rather rewarding experience. Gratitude to Prof. Rudolf Giffinger and Dr. Kestutis Duoba for the work they so on smart cities and virtualworkplaces respectively.

References

Alexander, C., (1977), *A pattern language: towns, buildings, construction*. Oxford University Press.

Cascio, W.F., (2000), Managing a virtual workplace. *The Academy of Management Executive*, 14(3), 81-90.

Daniels, K., Lamond, D., & Standen, P., (2001), Teleworking: Frameworks for organizational research. *Journal of Management Studies*, *38*(8), 1151-1185.

Dirks, S., & Keeling, M., (2009), A vision of smarter cities: How cities can lead the way into a prosperous and sustainable future. *Somers, NY: IBM Global Business Services*.

European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities: Strategic implementation plan. (2013).

Gamma, E., Helm, R., Johnson, R., & Vlissides, J., (1994), *Design Patterns: elements of Reusable Object-Oriented Software,* 1994.

Golden, T. D., & Fromen, A., (2011), Does it matter where your manager works? Comparing managerial work mode (traditional, telework, virtual) across subordinate work experiences and outcomes. *Human Relations*, 64(11), 1451-1475.

Graham, S., (2002), Bridging urban digital divides? Urban polarisation and information and communications technologies (ICTs). *Urban studies*, 39(1), 33-56.

Harrison, C., & Donnelly, I.A., (2011, September), A theory of smart cities. In *Proceedings of the 55th Annual Meeting of the ISSS-2011, Hull,* UK (Vol. 55, No. 1).

Hill, E.J., Ferris, M., & Märtinson, V., (2003), Does it matter where you work? A comparison of how three work venues (traditional office, virtual office, and home office) influence aspects of work and personal/family life. *Journal of Vocational Behavior*, 63(2), 220-241.

Jacobs, P., Gardner, J., & Munro, D., (1987), Sustainable and equitable development: An emerging paradigm. *Conservation with Equity: Strategies for Sustainable Development, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources,* Cambridge, UK, 17-29.

Kitchin, R., (2014), The real-time city? Big data and smart urbanism. *GeoJournal*, 79(1), 1-14.

Koles, B., & Nagy, P., (2014), Virtual worlds as digital workplaces Conceptualizing the affordances of virtual worlds to expand the social and professional spheres in organizations. Organizational Psychology Review, 4(2), 175-195.

Kumpikaitė-Valiūnienė, V., Duoba, K., Duobienė, J., & Žičkutė, I., (2014), Conceptual Model of the Role of Virtual Workplaces in Relation of Expatriates' Mobility and Entrepreneurial Organisations. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 156, 151-156.

Lazaroiu, G.C., & Roscia, M., (2012), Definition methodology for the smart cities model. *Energy*, *47*(1), 326-332.

Lin, C., Standing, C., & Liu, Y. C., (2008), A model to develop effective virtual teams. *Decision Support Systems*, *45*(4), 1031-1045.

Lombardi, P., Giordano, S., Farouh, H., & Wael, Y., (2011), An analytic network model for Smart cities. In *Proceedings of the 11th International Symposium on the AHP, June* (pp. 15-18).

Lurey, J. S., & Raisinghani, M.S., (2001), An empirical study of best practices in virtual teams. *Information & Management*, *38*(8), 523-544.

Lurey, J. S., & Raisinghani, M.S., (2001), An empirical study of best practices in virtual teams. *Information & Management*, *38*(8), 523-544.

Moss Kanter, R., & Litow, S.S., (2009), Informed and interconnected: A manifesto for smarter cities. *Harvard Business School General Management Unit Working Paper*, (09-141).

Nam, T., & Pardo, T.A., (2011, June), Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions. In *Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times* (pp. 282-291). ACM.

Raghuram, S., Garud, R., Wiesenfeld, B., & Gupta, V., (2001), Factors contributing to virtual work adjustment. *Journal of Management*, 27(3), 383-405.

Robey, D., Schwaig, K. S., & Jin, L., (2003), Intertwining material and virtual work. *Information and organization*, 13(2), 111-129.

Söderström, O., Paasche, T., & Klauser, F., (2014), Smart cities as corporate storytelling. City, 18(3), 307-320.

Winther, E., & Achtenhagen, F., (2012), Assessment of workplace learning-using virtual workplaces. *Human Research Development Research and Practice across Europe-The Future of HRD-2020 and Beyond: Challenges and Opportunities*, 792-807.

Yigitcanlar, T., (2009), Planning for smart urban ecosystems: information technology applications for capacity building in environmental decision making. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, (12), 5.

Yigitcanlar, T. (Ed.). (2010), *Rethinking sustainable development: Urban management, engineering, and design*. IGI Global.

Yigitcanlar, T., Fabian, L., & Coiacetto, E., (2008), Challenges to urban transport sustainability and smart transport in a tourist city: the Gold Coast. *The Open Transportation Journal*, 2, 29-46.

The evolution of professional training of employees and public servants on the labour market

Associate Professor Radu Răzvan POPESCU, PhD.
Faculty of Public Administration, NUPSPA

radupopescu77@yahoo.com

Abstract:

The market represented in the beginning the place where the product supply and demand met. The relation between the labour force supply and demand represents what is called the labour force market. The labour force market cannot exist outside the legal regulations establishing it and, especially, organizing the relationship between demand and supply. Unfortunately, at present, one can no longer speak of an automatic adjustment being performed between the demand and the supply, the state having the role to strongly intervene on this market, organizing the employees' professional training and taking measures to encourage employment. By professional training is defined the activity performed by a person prior to his/her employment, for the purpose of gaining general and specialty knowledge, necessary to exercise a new profession or trade. In Romania, professional training can be achieved in two variants: either through the national educational system, or outside the national educational system.

Keywords: education, demand and supply, mobility, strategy.

The market represented in the beginning the place where the product supply and demand met. In time, it gained an economic meaning, which no longer determines a physical place, but a self-adjusting mechanism regarding the exchange of products, respectively of goods and services.

At present, in all European Union states, this mechanism represents the principle of economic life[1].

Everywhere within the European Union, in the conditions of the existence of a market economy, the state can no longer guarantee a workplace to its citizens, regardless of their form or level of professional education. Still, both at the European and at the national level, modalities for stimulating and employing the work force, at the highest possible level, are sought.

[1] See J. Pelissier, A. Supiot, A. Jeammaud, *Droit du travail*, 22e éd., Dalloz Publishing House, Paris, 2004, p. 143.

The relation between the labour force supply and demand represents what is called the labour force market[2].

The labour force demand expresses the need for employed work which appears at a certain moment on the labour market, while the **labour force supply** represents the labour that individuals can perform, based on an individual employment contract[3].

The labour force market cannot exist outside the legal regulations establishing it and, especially, organizing the relationship between demand and supply. Unfortunately, at present, one can no longer speak of an automatic adjustment being performed between the demand and the supply, the state having the role to strongly intervene on this market, organizing the employees' professional training and taking measures to encourage employment.

This is also due to the principle governing any market economy, respectively gaining profit, at any cost. Thus, any employer will aim to limit its costs with the labour force and to state its sovereignty as decisional factor, taking advantage of the superior position it has over its employees. Any social reform, any concession made to the employees increases the costs of production, diminishing the expected profit so very necessary for future investments. At the same time, the labour law regulations tend to limit the employer's power, to offer employees a minimum level of social protection and protection regarding the work conditions, thus resulting an irreducible conflict of interests, between the employer's and the employees' interests, between the economic and the social reasons.

The labour market evolution made possible that, on the one hand, at present, we can discuss about a legal labour market, an underground (black) labour market and a confluence area, the grey labour market, and on the other hand, about a labour market in the public sector and one in the private sector.

Of course, in the conditions in which private property is in a continuous expansion, having a majority share of the labour force market, it is natural that the ratio between supply and demand is not always balanced and the demand of jobs may exceed the supply. Under these conditions, both at the national and at the EU level, attempts are made, through different social policy strategies, to maintain unemployment at an acceptable level, respectively under 8%.

Property represents a fundamental element in the social organization of our country. Thus, the owner of an enterprise is free to manage his own unit as he sees fit, is free to guide and organize the persons employed to work within the enterprise; to this aspect a conviction is added: any form of human organization, from the ancient times to the present, hence, any enterprise, needs a person to decide in the name of the group. In this way, labour law must, first, confirm and legitimize this right of the employer and then establish the limits of this right (power) the employer has.

---

2 See Al. Ţiclea, *Piaţa muncii. Noţiune. Principii. Limite,* in RRDM no. 3/2002, pp. 10-21.

3 See I.T. Ştefănescu, *Tratat teoretic şi practic de drept al muncii*, III-rd ed., rev. and added, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2014, p. 194.

In the specialty doctrine[4] there are two visions over labour law:

- *on the one hand*, labour law should be fully oriented to protect and promote the employees, towards social progress, representing, in a certain way, the proof of a society's capacity to reform itself or, from another perspective, the proof of social struggle[5].
- *on the other hand,* labour law should be ambivalent: to really protect the employees against any form of abuse from the employers and, at the same time, to organize and legitimize the exploitation of the employees' work by the employers.

According to the Explanatory Dictionary of the Romanian language, through the term *training* is understood the *action to train and its result; preparation, instructions, education; creation.*

By *professional training* is defined the activity performed by a person prior to his/her employment, for the purpose of gaining general and specialty knowledge, necessary to exercise a new profession or trade[6].

Lato sensu, professional training also comprises the period of improving this training throughout the employee's professional life.

In outlining the concept of professional training, the *jurisprudence of the EU Court of Justice* played an important role, as follows: in the matter of *Comet II*[7] it was withheld that the distinction between initial training and continuous training is not relevant, the latter being included in the concept of professional training, as established in art. 128 of the Treaty on the European Union; and in the matter of *Blaizot*[8] it was considered that the notion of professional training does not exclude university education.

By means of Law no. 1/2011 of national education[9], the concept of *life-long learning* was introduced, which "includes the entirety of learning activities performed by each person, starting with early education, for the purpose of gaining knowledge, forming abilities and significantly developing skills from a personal, civic, social and/or occupational perspective" [art. 13 para. (2)].

At the same time, according to art. 53 of Law no. 76/2002 regarding the system of unemployment security and the stimulation of the labour force employment[10], the objectives targeted in order to stimulate employment are consecrated as follows:

- increasing the employment chances of persons looking for a job;
- stimulating employers to employ unemployed persons and to create new jobs.

4 See J. Pelissier, A. Supiot, A. Jeammaud, *op.cit.*, pp. 42-44.
5 See G. Scelle, *Le droit ouvrier,* 2e éd., A. Colin, 1929.
6 See S. Ghimpu, I.T. Ştefănescu, Ş. Beligrădeanu, Gh. Mohanu, *Dreptul muncii, tratat,* vol. III, Ştiinţifică şi Enciclopedică Publishing House, Bucharest, 1982, p. 389.
7 Matter 56/88 of 30 May 1989, *Great Britain v. the Council*.
8 Matter 24/86 of 2 February 1988, *Blaizot v. Liege University*.
9 Published in the Official Gazette of Romania no. 18 of 10 January 2011, as subsequently modified.
10 Published in the Official Gazette of Romania no. 103 of 6 February 2002, as subsequently modified and completed.

The specialized services for the stimulation of labour force employment are executed by means of:

- the territorial labour force employment agencies;
- the service suppliers in the public or private sector, accredited by the National Agency for the Labour Force Employment.

The increase of employment chances of the persons searching for a job is mainly achieved by means of:

- professional training;
- information and professional counseling;
- work mediation;
- consultancy and assistance to start an independent activity;
- completion of the employees' salary incomes.

According to art. 192 of the Labour Code, the objectives of professional training are the following:

- obtaining a professional qualification;
- adapting the salary to the job description;
- updating the knowledge and skills specific to the job and perfecting the professional training for the main occupation;
- professional reconversion determined by social-economic restructuring;
- gaining advanced knowledge, modern methods and procedures necessary to perform the professional activities;
- prevention of unemployment risk;
- promotion in employment and in developing a professional career.

In conclusion, we can consider that the provisions of Law no. 76/2002 regarding the system of unemployment security and the stimulation of the labour force employment is correlated with the provisions of the Labour Code, respectively art. 192-207, with the regulations in Law no. 1/2011 of the national education and, not least, with Government Ordinance no. 129/2000 regarding the professional training of adults[11], thus resulting two large branches of professional training, with a common goal: the training and stimulation of the professional evolution of the individual throughout the professional life.

These branches are:

- professional training through the national educational system;
- professional training outside the national educational system[12].

[11] Republished in the Official Gazette of Romania no. 711 of 30 September 2002, as subsequently modified and completed– last change was brought through Law no. 167/2013 (published in the Official Gazette of Romania no. 318 of 3 June 2013).

[12] See I.T. Ştefănescu, *op.cit.,* p. 201.

A. The professional training of employees

According to art. 194 para. (1)of the Labour Code, the employers have the obligation to ensure the participation to professional training programs for all their employees, as follows:

- at least once every 2 years, if they have at least 21 employees;
- at least once every 3 years, if they have less than 21 employees.

At the same time, the employer, legal entity having more than 20 employees, elaborates annually and applied professional training plans, after consulting the trade union organization or the employees' representatives. The professional training plan established by the parties, at the level of unit, is part of the applicable collective contract.

The initiative to organize the professional training may belong either to the employer or to the employee.

Since the new Labour Code does not stipulate the essential elements a professional training program must follow, its dispositions are completed with those of Government Ordinance no. 129/2000 regarding the professional training of adults, which, in art. 14 para. (1) regulates:

- the objectives of the professional training program expressed in professional competence swhich are going to be gained by every person attending the program;
- the preparation time for the achievement of the objectives targeted;
- the minimum and maxim number of participants for a training cycle or series;
- the trainers' qualification;
- the curriculum;
- the means and methods used to ensure the transmission and assimilation of knowledge and the creation of the practical skills necessary for the respective occupation;
- the endowment, equipment and materials necessary for the training;
- the assessment procedure.

The modalities of achieving the professional training of employees are indicated in art. 193 of the Labour Code, respectively:

- participation to courses organized by the employer or the professional training service suppliers in the country or abroad;
- sessions for the professional adaptation to the job and workplace requirements;
- practice and specialization sessions in the units in the country or abroad;
- apprenticeship at the workplace;
- individualized professional training;
- other training forms agreed between the employer and the employee.

B. The professional training of public servants

The base of the matter is represented by Law no. 188/1999 regarding the Statute of public servants and Government Decision no. 1066/2008 for the approval of the regulations regarding the professional training of public servants [13].

The professional training of public servants has a mixed legal nature, being both a right and an obligation.

The manners of executing the professional training of public servants are established through art. 5 of Government Decision no. 1066/2008, as follows:

- training programs organized and performed by the professional training suppliers, finalized with attendance certificate or, as the case may be, graduation diploma;
- training programs organized and performed or, as the case may be, approved by the employers within the public authorities and institutions – in this case, we are speaking about: specialization in the workplace, practical sessions within the public authorities and institutions, at the national or international level, participation to conferences, seminars, workshops and other types of similar events in the country or abroad, in the fields found in the job description;
- training programs organized and performed within the implementation of projects with foreign financing;
- other forms of professional training established by law.

If the program is organized at the initiative or in the interest of the public authority, in the field included in the job description and it can be found in the annual training plan, the financing is fully ensured from the budget of the public authority; if the program is integrated in the job description, without being found in the annual plan, the public servant may be asked to contribute with a share of up to 50% of the participation fee; if the program is not included in the job description or the annual plan, the financing is fully provided by the public servant[14].

The public servants attending, in a calendar year, training programs organized in the country or abroad, with a cumulated duration longer than 90 days, must undertake a written commitment that they will remain to work within public administration for a determined period, which varies between 2 and 5 years and which is set by the public institution, depending on certain criteria (for instance, the complexity of the program, the expenses incurred with training the public servant, the concordance with the job description etc.).

According to art. 5 point III of Law no. 76/2002 regarding the system of unemployment security and the stimulation of the labour force employment, the person searching for a job is the *person taking action to find a job, through his/her own means or by registering with the labour force employment agency in whose*

[13] Published in the Official Gazette of Romania no. 665 of 24 September 2008, as subsequently modified and completed.

[14] See I.T. Ştefănescu, *op.cit.,* p. 207.

territorial area he/she has his/her domicile or, as the case may be, residence, or with another occupation services supplier, accredited in the conditions of the law.

In reality, we are in the following situation: we have a person apt for work, unqualified or qualified, who, in the current economic context, cannot find a job. In this situation, the state must intervene, through specific programs, in order to support the respective person to gain a professional qualification, to be able to change, if the case, his/her professional qualification or to gain a higher professional qualification[15].

From the legal point of view, for a person to be called ***unemployed***, he/she must fulfill a series of cumulative conditions:

- must be searching for a job;
- must have the age of minimum 16 years old, maximum to fulfill the retirement conditions;
- his/her health condition and physical and psychological abilities to allow him/her to perform an activity;
- must be available to start the activity in the immediately following period, if a job would be found;
- has no job, achieves no income or achieves from authorized activities lower incomes than the minimum gross income guaranteed for payment in the country.

According to art. 63 of Law no. 76/2002, the persons looking for *a job can participate in professional training programs which to ensure them an increase and diversification of professional competences, for the purpose of ensuring mobility and reintegration on the labour market*.

Usually, the professional training services are provided free of charge, only once, for each period when the person is searching for a job. The person searching for a job and following professional training courses has a series of rights and obligations.

Out of the rights established, we mention, on the one hand, to benefit of theoretical and practical training throughout the entire course duration and to sustain, free of charge, at the most twice, the graduation exam, upon the completion of the course, and on the other hand, to benefit, on the route from home to the training unit, of free subscription for the public transport or, as the case may be, of the refund of transport expenses, for at most 4 travels during one month, if the person cannot travel daily to the training unit, in the conditions established by the regulations in effect for the employees of public institutions and formerly state-owned companies with particular specific aspects, during the period of delegation or detachment to another locality, as well as in case of traveling within the locality, in the interest of work, as well as free subscription for the public transport on the route from the accommodation facility to the training unit;

In what concerns the obligations, the person in question must attend all activities comprised in the professional training program and must fulfill all requirements imposed by it, as well as must return the expenses incurred for the

[15] See I.T. Ştefănescu, *op.cit.*, p. 210.

professional training, if he/she does not present to the first graduation examination or to the second examination, except for the case when not presenting is due to reasons that cannot be imputed to the person;

At the European level, the consolidated *Directive no. 2005/36/EC regarding the recognition of professional qualifications*[16] establish the following legal framework:

- any member state in which a certain profession is regulated must consider the qualifications obtained by a person in another member state and to verify if the respective qualifications correspond to its own requirements[17];
- a citizen of a member state cannot be requested to obtain qualifications which are required only in relation to the national educational system in the respective state, if the person in question, the citizen, already obtained a part or all these qualifications in another member state; still, a member state may require from the citizen who is going to work on its territory certain special requirements, grounded by the enforcement of professional regulations determined by a general interest;
- with respect to the liberal professions:

- doctors, dentists, pharmacists, medical nurses, veterinarians, midwives and architects can work in other states than those where they obtained their professional qualification, in the same conditions as in their state of origin; in this case, the qualifications gained in a member state are automatically recognized in any member state;

- in case of the other liberal professions (attorneys, notaries etc.), the member states have the possibility to reject the recognition of the diploma if, because of the assessment performed according to the law, the candidate is not fit; if only certain differences are established, the member state where the person in question is going to work may propose either as assessment period or a professional assessment test;

- for professional qualification reasons, a member state cannot restrict the liberty to provide services in another member state;
- if access to a regulated profession – or its exercise – depends, in a member state, by a determined professional qualification, the competent authority of the respective state must grant access to the profession in question and the right to exercise it – in the same conditions established for its own citizens – to the applicants from another member state, which have the competence certificate or the qualification title; a training sessions of maximum 3 years can be imposed, or a skills test, in certain situations, respectively:

- if the duration of training which can be proven is shorter by at least 1 year than in the host-member state;

- if the training received covers subjects significantly different than those covered by the necessary qualification in the host-member state;

- if the regulated profession in the host-member state comprises one or several regulated professional activities which do not exist in the corresponding

16 JO L 255 of 30 September 2005.

17 See N. Voiculescu, *Recunoașterea calificărilor profesionale în dreptul comunitar. Reglementări recente și incidente asupra dreptului intern*, in RRDM no. 3/2008, pp. 11-16.

profession in the applicant's origin-member state [art. 13 para. (1) and art. 14 of Directive 2005/36/EC].

In the domestic law, the directive was fully transposed through *Law no. 200/2004 regarding the recognition of diplomas and professional qualifications for the professions regulated in Romania*[18].

Thus, on the one hand, access to a regulated profession – or its exercise – cannot be denied, if the applicant exercised the professional in question, full time, for 2 years within the last 10 years, in a member state where, by hypothesis, the profession in question is not regulated and, on the other hand, the competent Romanian authority may request the applicant, according to his/her choice, to follow an adaptation session, of maximum 3 years, or to take a skills test, if:

- the applicant's training refers to fields substantially different than those required in Romania, in order to obtain the higher education diploma [art. 20 para. (1) letter a)];
- the profession in question includes in our country the exercise of one or several professional activities which cannot be found within the same profession in the applicant's state of origin [art. 20 para. (1) letter b)];
- in the state of origin, the duration of the professional training was with at least 1 years shorter than the period requested in Romania (art. 19).

The right to access a regulated profession or to exercise it in Romania, for which holding a competence certificate is required, cannot be denied, if:

- the applicant has a competence certificate issued by a member state, allowing access to the respective profession or its exercise in the member state and offers guarantees equivalent to those requested by the Romanian law for practicing the profession, especially in the field of health, security, environmental protection and consumer protection;

- the applicant proves the qualifications gained in a member state in order to practice the respective profession and offers guarantees equivalent to those requested by the Romanian law for practicing the profession, especially in the field of health, security, environmental protection and consumer protection.

In conclusion, in the conditions when, in Romania, access to a regulated profession or its exercise is conditioned only by the holding of a document certifying education and confirming general training at the level of primary, gymnasium or high-school level, the competent authority cannot deny to a citizen of a member state, for reasons of inadequate qualification, access to this profession or its exercise in the same conditions and for the Romanian citizens, if the applicant has official qualifications of corresponding level granted in a member state. Still, if the applicant does not have the competence certificate or the qualifications established by the law, the dispositions of the Romanian law regulating the respective profession will be applied.

[18] Published in the Official Gazette of Romania no. 500 of 3 June 2004, as modified and completed.

Bottlenecks arising from ownership in urban planning process. Lessons from Romania

Dr. Dana ALEXANDRU[*],
Faculty of Social and Human Sciences, Lucian Blaga University of Sibiu

dana.alexandru.g@gmail.com

Abstract:

Despite many features being changed in the traditional urban spatial process during the post-communist transition, this article introduces three ways in which the property right has and could be perceived: as a social dimension, as a condition and as a territorialized concept. This article recognize the tension between urban planning process and property right caused by differing priorities but argue that every perspective requires tradeofss, that the balance will be affected by the culture in wich planning and property are embedded. Romania's spatial development in the context of EU integration is extremely sensitive and complex as is "organically" linked to the legal rules governing property. Therefore, the purpose is to shed new light on urban matters and also to reveal the effects and limits of planning process in the context of protecting ownership.

Keywords: spatial development, property right, territory.

1. Introducere

Proprietatea a stat şi stă la baza dezvoltării omeneşti. Este admis că dreptul de proprietate este un concept complex, cu multiple semnificaţii de ordin istoric, sociologic şi juridic, aflat într-o permanentă evoluţie.

Intersectarea urbanismului cu dreptul de proprietate este o realitate a societăţii moderne, care ne obligă la o analiză profundă a acestei instituţii. Conceput iniţial ca un drept al solului urban, domeniu al dreptului imobiliar, dreptul urbanismului tinde să devină un drept al activităţilor desfăşurate în legătură cu acesta.

Evoluţiile din ultimii ani merg chiar mai departe, exprimând dorinţa de a se trece de la un urbanism imobiliar la o adevărată politică a vieţii în aglomeraţiile din ce în ce mai populate. Deşi, iniţial urbanismul răspundea unor simple consideraţii de ordin estetic fiind cu precădere o disciplină gestionată de arhitecţi, în prezent se caracterizează prin multidisciplinaritate, fiind în serviciul politicilor sociale, funciare şi de mediu.

[*] Beneficiary of the Project financed from Lucian Blaga University of Sibiu research grants LBUS-IRG-2016-02.

Aşadar, scopul studiului de faţă este acela de a evidenţia elementele revelatoare pentru servituţiile urbanistice, prin raportare la limitarea exercitării dreptului de proprietate. În acest sens, analiza va cuprinde o prezentare a noţiunii de utilitate publică şi exercitarea dreptului de proprietate (1), urmată de aspecte privind limitele controlului de legalitate exercitat de instanţele de judecată asupra documentaţiilor urbanistice (2).

2. Limitarea exercitării dreptului de proprietate în dreptul urbanismului

Evoluţia şi modul de dezvoltare a regimului juridic al urbanismului, relevă o limitare a dreptului de proprietate de o manieră din ce în ce mai strictă, astfel încât individul-proprietar a trebuit să cedeze în faţa intereselor obşteşti (dreptul de a construi - ca atribut de proprietate – cunoscând o asemenea evoluţie) cu consecinţa promovării de garanţii pentru cei administraţi (Minea, 2011).

Problematica reglementărilor legale în domeniul urbanismului este una extrem de sensibilă şi complexă întrucât este „organic" legată de chestiunile aferente proprietăţii; una dintre dificultăţile majore cu care se confruntă urbanismul este modul în care se pot compatibiliza principiile care guvernează cele două tipuri de proprietate: cea publică şi cea privată, deoarece în domeniul juridic al urbanismului, atunci când se urmăreşte realizarea proiectelor colectivităţilor locale, se poate uşor aduce atingere drepturilor proprietarilor terenurilor (Alexandru, 2013).

În legislaţia română dreptul de proprietate este definit de art. 555 din codul civil care prevede „(1) Proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi şi dispune de un bun în mod exclusiv, absolut şi perpetuu, în limitele stabilite de lege. (2) În condiţiile legii, dreptul de proprietate privată este susceptibil de modalităţi şi dezmembrăminte, după caz."

Recent a intrat în vigoare noul cod civil român care dedică un capitol problematicii referitoare la limitările legale şi convenţionale ale dreptului de proprietate. Apreciem că în acest context limitele impuse de lege devin compatibile cu obiectivele de amenajare pe care le au colectivităţile locale, însă adaptarea la situaţiile ivite în practica organizării spaţiale este în multe situaţii dificilă, întrucât legislaţia specială nu oferă instrumente care să ajute practica administrativă în acest sens.

Legislaţia în domeniu din ţara noastră nu defineşte nici urbanismul, nici activitatea de amenajare a teritoriului, se limitează la indicarea conţinutului acestora, trăsăturilor specifice, obiectivelor şi modalităţilor de realizare. Astfel, Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului şi urbanismul prevede, la art.2 al.(3) că „Gestionarea spaţială a teritoriului se realizează prin intermediul amenajării teritoriului şi al urbanismului, care constituie ansambluri de activităţi complexe de interes general ce contribuie la dezvoltarea spaţială echilibrată, la protecţia patrimoniului natural şi construit, precum şi la îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă în localităţile urbane şi rurale".

Se poate aprecia, din economia textului de lege invocat, ca urbanismul este unul dintre cele două instrumente (celălalt fiind amenajarea teritoriului) prin

intermediul cărora se realizează gestionarea spaţială a teritoriului şi care are rolul complex precizat de norma juridică prezentată.

Analiza activităţilor specifice urbanismului şi amenajării teritoriului ne permite identificarea caracteristicilor formale ale dreptului urbanismului. Literatura de specialitate apreciază că *dreptul urbanismului va rămâne un drept al oraşului in* extensie (Norbert Foulquier), o branşă specializată a dreptului administrativ, cu un caracter tehnic şi în mişcare care încadrează dreptul de proprietate.

3. Servituţile urbanistice, între pragmatism şi incoerenţă juridică

În general, sarcinile impuse proprietarilor de dreptul urbanismului sunt dificil de clasat, în literatura franceză sunt tratate separat de servituţile de utilitate publică, deşi în cele din urmă admit implicit că acestea au acelaşi regim juridic şi servesc tot un interes general (Gaudemet , 2002).

În doctrină, dreptul de proprietate a fost definit ca fiind acel drept real care conferă titularului atributele de posesie, folosinţă şi dispoziţie asupra unui bun, atribute pe care numai el le poate exercita în plenitudinea lor, în putere proprie şi în interesul său propriu, cu respectarea normelor juridice în vigoare (Pop & Harosa, 2006).

Dreptul de proprietate este un drept *absolut.* Acest caracter al dreptului de proprietate de a fi un drept absolut rezultă mai întâi din definiţia dată de Codul civil, dar şi de raţiuni logice. Cu toate acestea, din punct de vedere al conţinutului său juridic, dreptul de proprietate nu este absolut, deoarece este un drept limitat de lege, acest lucru fiind menţionat şi în textul art. 555 alin. 1 Cod civil care prevede că dreptul de proprietate se exercită numai „în limitele determinate de lege". Aşadar, termenul „absolut" ar trebui înţeles în sensul că dreptul de proprietate este opozabil tuturor, adică erga omnes, dar limitat în conţinutul său.

Examinarea făcută în literatura franceză[1] ne conduce la concluzia că aceast caracter juridic nu mai oferă garanţii, presiunea socială « mutilează forţa dată de conţinutul său».

Dreptul de proprietate este un drept perpetuu şi exclusiv. Şi acest caracter al dreptului de proprietate, şi anume exclusivitatea, rezultă, ca şi caracterul absolut, tot din art. 555, alin. (1) Cod civil care îl proclamă expres. Doctrina (Rudăreanu, 2006) a subliniat şi dispoziţiile art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, în care sunt stabilite trei norme de protecţie a dreptului de proprietate:

1. orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale;

2. nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică şi în condiţiile prevăzute de lege şi principiile generale de drept internaţional;

[1]https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2008_2903/etude_discriminations_2910/distinctions_justifiees_2918/distinctions_entre_propnmer98crietaires_2920/limitations_exercice_droit_propriete_12143.html

3. statele au dreptul de a pune în vigoare legi pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosinţa bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor sau a altor contribuţii sau amenzi.

Alături de normele care garantează şi protejează proprietatea sunt consacrate şi reglementări referitoare la limitările dreptului de proprietate, astfel regăsim în textul internaţional restrângeri excepţionale care pot conduce la pierderea dreptului de proprietate prin expropiere pentru cauză de utilitate publică.

Conţinutul şi limitele dreptului de proprietate în legislaţia românească sunt stabilite în primul rând de Constituţie în art. 44, care prevede că „Dreptul de proprietate, precum şi creanţele asupra statului, sunt garantate. Conţinutul şi limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege".

Dispoziţiile art. 556 din cod civil, denumit „Limitele exercitării dreptului de proprietate privată" reglementează limite materiale şi juridice. Relevantă pentru studiul nostru este limitarea legală, care poate reprezenta o restrângere normală generată de protejarea intereselor generale ale societăţii sau de apărarea dreptului de proprietate al celorlalţi titulari. În această împrejurare reglementările de urbanism joacă un rol important.

Amenajarea teritoriului şi urbanismul au fost şi sunt confruntate sistematic cu problema delicată a compatibilizării principiilor care guvernează cele două tipuri de proprietate: publică şi privată; adesea interesul public şi cel privat se află pe poziţii diferite sau chiar antagonice: un simplu „apel" la conştiinţa juridică individuală de a ceda în faţa interesului general se poate constitui doar într-un demers utopic (Minea, 2011).

Astfel s-a impus rezolvarea acestei situaţii „conflictuale" dintre titularii dreptului de proprietate privată – care ar urma să facă concesii – şi beneficiarii acestui „gest".

Legislaţia românească în materie de urbanism este precară în raport cu amploarea reglementărilor urbanistice crescândă în ultimele decade. Dezvoltarea urbanistică (planificarea spaţială) a generat o multitudine de limitări legale ale exerciţiului liber al dreptului de proprietate, aspect care justifică interesul de a analiza autonomia servituţilor urbanistice în raport cu celelalte servituţi de utilitate publică.

Dezvoltarea economică, socială, culturală, avansul tehnologic relevă evoluţia conţinutului noţiunii de utilitate publică care acoperă domenii tot mai diverse, aşa încât statul îşi depăşeşte rolul exclusiv de gardian al ordinii publice înţelese în sensul său tradiţional.

Servituţile stabilite pentru utilitate publică sunt de diferite tipuri şi se referă la infrastructura de transport, de distribuţie a energiei, domeniu public maritim, planificarea urbană, mediul, punerea în aplicare a lucrărilor publice etc. Sistemul de servituţi stabilit pentru utilitate publică este autonom, determinat prin legi speciale sau regulamentele.

În funcţie de localizarea geografică a fondurilor şi mediul lor, servituţile de utilitate publică sunt impuse în numele interesului general, iar proprietarii nu pot nu pot formula obiecţii. Normele care reglementează acest tip de servituţi sunt de ordine publică, şi în consecinţă derogările sunt inadmisibile. În acest sens amintim

dispoziţiile constituţionale în materie de proprietate, art.136 alin. 3 care prevăd că „Bogăţiile de interes public ale subsolului, spaţiul aerian, apele cu potenţial energetic valorificabil, de interes naţional, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, precum şi alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice".

Doctrina distinge (Buciuman, 2012) între veritabilele servituţi administrative, justificate de necesitatea funcţionării unui anumit serviciu public, de realizarea unei lucrări publice, de un interes special al colectivităţii publice sau al unei instituţii publice determinate, şi simplele restricţii impuse exerciţiului proprietăţii, motivate de un interes public difuz, general, ca simple instrumente de realizare a politicii administrative.

Astfel, iniţial utilitatea publică era un concept abstract, legat de prevalenţa interesului public faţă de interesul privat, care nu permitea judecătorului să aprecieze circumstanţele concrete în care atingerea adusă proprietăţii private urma să se producă, pentru a nu impieta asupra politicii economice şi sociale, domeniu în care administraţia deţinea o putere aproape discreţionară. Ulterior, utilitatea publică a devenit un concept economic concret, definit în termeni de rentabilitate, prin formula „bilanţ costuri-avantaje", viziune care permitea instanţei să aprecieze obiectiv superioritatea avantajelor faţă de inconvenientele proiectului. (Buciuman, 2012).

În ceea ce priveşte limitările în numele interesului general, în mod evident, acestea au crescut în mod semnificativ în epoca contemporană. Exercitarea de către autorităţile publice a misiunii lor de reglementare economică şi socială a condus la restricţii crescute privind exercitarea dreptului de proprietate cu consecinţa afectării atributelor acestuia, posesia (dreptul de a deţine/poseda bunul), folosinţa (dreptul de a utiliza/folosi bunul) şi dispoziţia (dreptul de a dispune, juridic şi material – în principiu, după bunul său plac – de acel bun).

De asemenea, analizând regulile care guvernează limitările cu caracter real impuse de lege proprietăţii private în interes public trebuie să ne asigurăm că măsurile adoptate nu au drept rezultat o denaturare a proprietăţii, disproporţionată, reglementarea excesivă cu privire la obiectivul de interes general urmărit putând duce la privarea dreptului de conţinutul său.

Cerinţele de planificare urbană, evident, joacă un rol central. Fiecare proprietar depinde de constrângerile de planificare urbanistică la care proprietatea este supusă. Controlul conformităţii proiectelor şi a realizărilor sale la normele generale dictate de considerente de siguranţă, sănătate, construcţii, estetică şi cerinţele de planificare urbană, este prevăzut a priori de autorizaţia de construire şi retroactiv de documentaţiile de urbanism.

Utilitatea publică este deja un concept politic care transcende eventualele inconveniente concrete pe care le-ar crea particularului cu ocazia adoptării unor documentaţii strategice în materie de urbanism, servind interesului general. În dreptul naţional această problemă se pune mai mult în plan teoretic, întrucât nu avem o practică relevantă pe această temă. Satisfacerea interesului general (ex. facilitarea construirii cât mai rapide de autostrăzi) este atât de importantă, încât utilitatea publică a acestui obiectiv este enunţată declamator chiar prin lege (Buciuman, 2012).

4. Documentaţiile de urbanism, între legalitate şi oportunitate

În această secţiune vom face o scurtă analiză a controlului de legalitate pe care îl exercită instanţele judecătoreşti cu privire la actul administrativ adoptat în materie de urbanism. Practica relevă un conflict important în materie de competenţă şi atribuţii ale instanţelor de judecată cu ocazia cenzurării şi declarării ca nelegale a unei documentaţii de urbanism. În această situaţie cenzurarea unui plan urbanistic de către o instanţă de judecată poate fi interpretată ca o ingerinţă în activitatea executivului?

Urbanismul are ca scop stimularea evoluţiei complexe a localităţilor, prin realizarea strategiilor de dezvoltare pe termen scurt, mediu şi lung. Activitatea se desfăşoară la nivelul tuturor localităţilor urbane şi rurale, în acord cu potenţialul acestora şi cu aspiraţiile locuitorilor.

Prin derularea activităţilor se urmăresc atingerea de obiective în materie de: crearea condiţiilor pentru satisfacerea cerinţelor speciale ale copiilor, vârstnicilor şi ale persoanelor cu handicap; utilizarea eficientă a terenurilor, în acord cu funcţiunile urbanistice adecvate; extinderea controlată a zonelor construite; protejarea şi punerea în valoare a patrimoniului cultural construit şi natural; asigurarea calităţii cadrului construit, amenajat şi plantat din toate localităţile urbane şi rurale; protejarea localităţilor împotriva dezastrelor naturale.

Având în vedere activităţile specifice urbanismului atât de complexe în realitate, se apreciază că trebuie „articulate" corespunzător, astfel încât „întregul" să fie constituit dintr-un cadru corespunzător de muncă şi viaţă pentru membrii comunităţii. Rolul autorităţilor publice cu responsabilităţi în domeniu este, de departe, una extrem de dificilă şi implică asumarea responsabilităţii pe o durată de timp care „grevează" mai multe generaţii (Minea, 2011).

Răspunderea pentru activitatea de amenajare a teritoriului şi de urbanism revine autorităţilor administraţiei publice centrale şi locale. Activităţile de amenajare a teritoriului şi de urbanism sunt asociate administraţiei publice întrucât ea este chemată să răspundă tuturor tipurilor de solicitări, fiind direct responsabilă de gestionarea corespunzătoare a cestora.

Examinarea acestei probleme se face în raportul cu competenţele pe care le are magistratul de contencios administrativ să sancţioneze prin dispozitivul unor hotărâri substanţa unor planuri urbanistice cu caracter director.

Există motive de îngrijorare în această materie, întrucât instanţele, prin soluţiile pe care le pronunţă ar putea mutila grav *înfăţişarea urbei* întrucât nivelul de analiză şi de expertiză în materie de urbanism este invariabil insuficient, şi nu ţine de resortul puterii judecătoreşti, apreciază o categorie de urbanişti.

O documentaţie de urbanism este un plan director, anularea în parte sau în tot a unei documentaţii care reglementează îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă prin eliminarea disfuncţionalităţilor, asigurarea accesului la infrastructuri, servicii publice ş.a., plecând de la considerente înguste şi unilaterale ce ar ţine de protecţia juridică a unei proprietăţi private, la cererea unui reclamant dispus să acţioneze în judecată prin prisma strictă a interesului propriu, poate conduce indubitabil la imposibilitatea atingerii *funcţiei prospective* a dreptului urbanismului.

În cele mai multe situaţii, prin pronunţarea unor soluţii de anulare a

hotărârilor consiliului local de aprobare a planurilor urbanistice, instanţele nu fac decât să creeze blocaje în dezvoltarea proiectelor promovate de autorităţile locale, urbaniştii apreciind că *„anularea în parte" echivalează în astfel de dispozitive nu cu suprimarea şi invalidarea unei prevederi juridice (un articol anume) din hotărârea de Consiliu Local atacată, ci cu însăşi reconfigurarea unei intersecţii stradale.*

Contenciosul în materie de urbanism trebuie ameliorat, întrucât, în lipsa codificării legislaţiei şi a lipsei de reglementări în materie de proceduri administrative, judecarea deciziilor administrative este foarte dificilă. S-a conturat în ultimii ani o practică judiciară care are ca obiect legalitatea autorizaţiilor de construire şi nu a reglementărilor în materie urbanistică. Apreciem că cenzurarea acestui domeniu este dificilă, întrucât elaborarea politicilor publice de urbanism constituie apanajul factorului politic, ceea face dificilă misiunea instanţelor de a cenzura legalitatea unui plan urbanistic în condiţiile în care nu poate analiza şi oportunitatea unui astfel de proiect.

Concluzii

Examinarea realizată prin raportare la caracteristicilor dreptului urbanismului relevă *dimensiunea socială a dreptului de proprietate.* Conferind o funcţie socială a dreptului de proprietate, această concepţie *se izbeşte* de proprietatea privată, ceea ce este de natură să complice punerea în aplicare a politicilor publice în materie de urbanism.

Dimensiunea socială a dreptului de proprietate în dreptul urbanismului, ar putea ajunge la limitele sale în anii următori. Deşi, jurisprudenţa pare să dea un impuls pentru dimensiunea individualistă a proprietăţii, această orientare va complica constant realizarea politicilor publice.

Se poate argumenta că dreptul urbanismului este un dreptul descentralizat, un drept democratic şi în mod inevitabil complex. În cele din urmă, dreptul urbanismului ar trebui să fie un drept prospectiv, întrucât aceste norme nu reglementează doar modul de utilizare al terenurilor, este *dreptul oraşului*, nu aşa cum este, *ci aşa cum ar trebui să fie.*

Astfel, dacă s-ar rezuma caracterele dreptului urbanismului românesc de azi, am putea spune că îi lipseşte o arhitectură lizibilă şi eficace, principii directoare clare. Din cauza noilor cerinţe economice şi sociale, acest drept este într-o fază de reconstrucţie.

Bibliografie

Alexandru, D., (2013), *Colectivităţile locale şi rolul lor în spaţiul administrative European în contextual descentralizării administrative,* Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, România, pp. 77-85.

Buciuman, A., (2012), *Servituţile administrative*, Studia UBB Iurisprudentia, nr. 4, http://studia.law.ubbcluj.ro/articol/518, data 5.10.2016.

Cour de Cassation, https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2

008_2903/etude_discriminations_2910/distinctions_justifiees_2918/distinctions_entre_proprietaires_2920/limitations_exercice_droit_propriete_12143.html, data 3.10.2016
Deleanu, I., (2003),
Foulquier, N., *Comment caractériser le droit de l'urbanisme français après la loi SRU.* Une analyse historique du droit contemporain de l'urbanisme, http://www.univ-paris1.fr/fileadmin/cerdeau/son/Les_caract%C3%A9ristiques_du, 1. 10.2016.
Gaudemet, Y. *Traité de droit administratif,* t. 2, *Droit administratif des biens*, 12e éd., L.G.D.J., Paris, 2002, §467-469, p. 235-238.
Minea, M., (2011), *Urbanism și amenajarea teritoriului*. Suport de curs pentru învăţământ la distanţă, Cluj-Napoca, pp.24, 44, 48.
Pop, L.& Harosa, L.M., (2006), *Drept civil, Drepturile reale principale,* Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2006, pg. 72.
Rudăreanu, M., (2006), *Dreptul bunurilor (Drepturile reale),* Ed. FRM, Bucureşti, pg. 57.

Mobilitate pentru durabilitate

Conf. univ. dr. Dragoş DINCĂ,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

dragos.dinca@administratiepublica.eu

Rezumat:

Articolul realizează un inventor al principalelor instrumente utilizate de către autorităţile publice în procesul de dezvoltare locală durabilă, detaliind rolul Planului de mobilitate urbană în cadrul acestui proces, pornind de la cadrul existent la nivel European şi legislaţia specifică din România. Sunt prezentate rolul, obiectivele şi etapele de realizare ale planului de mobilitate urbană.

Cuvinte cheie: dezvoltare locală, plan de mobilitate.

1. Cadrul general al dezvoltării locale

Dezvoltarea urbană poate fi privită şi ca un proces de creştere şi amplificare, însoţit de o serie de transformări calitative generate de aplicarea unor strategii, politici, programe de dezvoltare. Dezvoltarea urbană reprezintă un proces complex, interactiv, aceste caracteristici fiind determinate de derularea proiectelor de dezvoltare în fazele de elaborare, planificare, implementare şi evaluare, faze ce implică o serie de actori ale căror decizii determină traiectoria dezvoltării.

Politica de dezvoltare urbană constituie prin urmare un set de măsuri (naţionale, regionale şi locale) integrate (economice, sociale, culturale, de mediu, de transport şi de securitate) care se adresează oraşelor. Formularea unor politici de dezvoltare durabilă are drept scop îmbunătăţirea unei situaţii existente, eliminarea disfuncţionalităţilor, echilibrarea unor dezvoltări viitoare şi consolidarea unor direcţii de dezvoltare. În funcţie de specificul fiecărui oraş, sectoarele acoperite de politicile de dezvoltare includ: gestionarea terenurilor, locuirea, serviciile publice, protecţia mediului, dezvoltarea socio-economică, modalităţi de revitalizare urbană.

Dezvoltarea urbană se confruntă tot mai mult cu problemele globale de structurare a oraşelor. Acest gen de probleme se dovedesc deosebit de complexe atunci când este vorba de definirea ariei geografice, de extinderea localităţilor, de remodelare sau evidenţiere a rolului indispensabil pe care centrii urbani îl reprezintă în actualul proces de dezvoltare economică. În definirea oraşului se ţine cont de dimensiunea minimă critică şi de un nivel al densităţii populaţiei. Astfel, oraşele reprezintă o concentrare spaţială a populaţiei şi a activităţilor socio-economice.

Complexitatea oraşului este dată de diversitatea funcţiilor sale, zonarea funcţională şi poziţionarea geografică. Oraşele sunt generatoare de activităţi

economice, oferind oportunităţi de ocupare, educaţie, sănătate şi alte servicii sociale, fiind în acelaşi timp principalii consumatori de resurse naturale şi principalii generatori de poluare şi deşeuri.

Ca unitate administrativ-teritorială de bază şi ca sistem social-economic şi geografic, oraşul are două componente:

- *componenta teritorială* – intravilanul, care reprezintă suprafaţa de teren ocupată sau destinată construcţiilor şi amenajărilor şi extravilanul care reprezintă restul teritoriului administrativ al oraşului;
- *componenta demografică socio-economică,* care constă în grupurile de populaţie şi activităţile economice, sociale şi politico-administrative care se desfăşoară pe teritoriul localităţii.

Se poate discuta prin urmare de existenţa unui sistem urban ale cărui elemente sunt reprezentate de către „cadrul natural, unităţile economice, dotările urbane, forţa de muncă, populaţia, locuinţele, spaţiile plantate, circulaţia şi echiparea tehnică" pentru a cărui bună funcţionare este necesară dezvoltarea şi implementarea funcţiilor oraşului: economico-socială, de locuire, cultural administrativă şi de servire, de comunicare, ecologică şi de relaxare, estetică şi strategică.

Instrumentele ce pot fi utilizate în cadrul politicilor de dezvoltare urbană sunt:

- strategia de dezvoltare urbană;
- planurile urbanistice;
- strategia de eficienţă energetică;
- strategia serviciilor de utilităţi publice;
- planul de mobilitate urbană.

Acest din urmă instrument (PMUD) are rolul de a contura strategii, proiecte, acţiuni prin care se realizează transportul durabil, suport pentru creşterea economică durabilă.

Planul de Mobilitate Urbană Durabilă este, aşadar, un instrument de dezvoltare urbană, ce vizează:

- modelarea traficului;
- identificarea de soluţii privind mobilitatea din oraş şi din zonele învecinate;
- identificarea de soluţii de eficienţă energetică şi protecţie a mediului.

2. Rolul Planului de mobilitate urbană

Potrivit Legii 350/2001, privind amenajarea teritoriului şi urbanismul, republicată cu completările şi modificările ulterioare în martie 2016, Anexa 2, Planul de mobilitate urbană este instrumentul de planificare strategică teritorială prin care sunt corelate dezvoltarea teritorială a localităţilor din zona periurbană/ metropolitană cu nevoile de mobilitate şi transport al persoanelor, bunurilor şi mărfurilor. (expresie introdusă prin art. I pct. 401 din O.U.G. nr. 7/2011, astfel cum

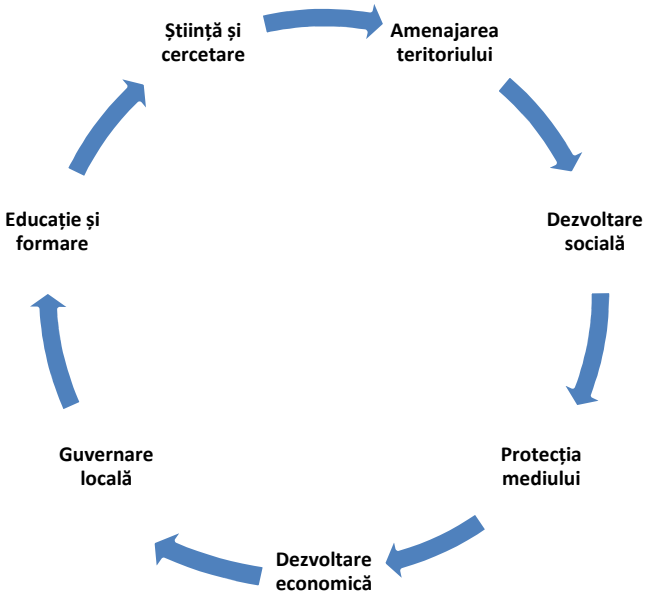
a fost modificată prin art. I pct. 46 din Legea nr. 190/2013, în vigoare de la 13 iulie 2013).

Scopul PMUD este de a identifica soluţii de mobilitate astfel încât să se asigure suportul necesar pentru pregătirea şi implementarea proiectelor şi măsurilor finanţate prin programele operaţionale şi alte surse de finanţare, dar şi pentru susţinerea implementării unor proiecte de interes naţional care influenţează mobilitatea în aria de studiu.

Prin PMUD sunt vizate următoarele aspecte:

- Reducerea utilizării automobilelor personale în oraş şi îmbunătăţirea calităţii mediului;
- Dezvoltarea şi modernizarea transportului public şi a modurilor de transport local (mersul pe jos, mersul cu bicicleta) şi creşterea calităţii vieţii;
- Organizarea transportului de mărfuri şi persoane;
- Sprijinirea mediului de afaceri.

PMUD vizează **toate cele şapte domenii ale dezvoltării**[1]:

Modernizarea şi reorganizarea sistemului de mobilitate în localităţile din România reprezintă o necesitate, pornindu-se de la constatarea că sistemul actual nu este adecvat pentru dezvoltarea economică, socială şi de mediu, având în vedere:

- numărul în creştere de autovehicule - peste 600 autovehicule/1000 locuitori – depăşind mult media Uniunii Europene;
- densitatea mare a populaţiei;

[1] Dincă D, *Servicii publice si dezvoltare locala,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2008, p.77

- infrastructura de drumuri insuficientă pentru o dezvoltare economică şi socială;
- rata crescută de accidente/fatalitate - 91 în România faţă de 51 media Uniunii Europene[2].

În acest context, PMUD trebuie să acopere toate tipurile de transport din întreaga aglomerare urbană, inclusiv cele publice şi private, de pasageri şi de marfă, motorizat, nemotorizat, în mişcare precum şi parcările.

Planul trebuie să analizeze şi să propună acţiuni în următoarele domenii[3]:

- **Structura şi capacitatea instituţională**
- **Transportul rutier**
- **Politica de parcare**
- **Transportul Public de pasageri prin mijloace auto dar şi feroviar**
- **Transportul nemotorizat**
- **Siguranţa rutieră**

Priorităţile de care trebuie să ţină cont un Plan de mobilitate, sunt**:**

1. O mai bună conectare a oraşului cu zonele învecinate;
2. Extinderea sistemului public de transport local;
3. Realizarea reţelei de piste pentru biciclete şi alei pietonale;
4. Îmbunătăţirea conexiunii dintre ariile funcţionale ale oraşului, pentru dezvoltarea zonelor ramase în urmă;
5. Reducerea poluării aerului prin încurajarea investiţiilor în transport electric şi descurajarea creşterii numărului de autoturisme prin aplicarea unei politici de parcare integrată;
6. Reducerea numărului de accidente prin creşterea siguranţei şi securităţii în circulaţie;
7. Aplicarea politicii europene pentru sprijinirea persoanelor cu posibilităţi reduse de mobilitate;
8. Dezvoltarea intermobilităţii şi a transportului de marfă eficient;
9. Facilitatea dezvoltării economice;
10. Realizarea unei structuri de coordonare a implementării planului de mobilitate.

3. Metodologia de realizare

Metodologia de realizarea a planurilor de mobilitate urbană sustenabilă a fost definită de către Comisia Europeană în documentul „Orientări – Dezvoltarea şi implementarea unui plan de mobilitate urbană durabilă[4]". Conform acestui document, un plan de mobilitate urbană durabilă este un plan strategic conceput

[2] http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/vademecum_2015.pdf, p.9

[3] A se vedea şi Planul de mobilitate urbană durabilă 2016-2030 - Regiunea Bucureşti – Ilfov, p.88-89

[4] Rupprecht Consult – *Forschung und Beratung GmbH,* Clever Strasse 13 – 15, 50668 Cologne, Germany, www.mobilityplans.eu

pentru a satisface nevoia de mobilitate a oamenilor şi companiilor în oraşe şi în împrejurimile acestora, pentru a avea o mai bună calitate a vieţii.

În Planul de Acţiune pentru Mobilitatea Urbană, publicat în 2009, Comisia Europeană a propus accelerarea adoptării Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă în Europa, oferind material îndrumător, promovând schimbul de bune practici, identificând puncte de referinţă şi susţinând activităţile educaţionale pentru profesioniştii din domeniul mobilităţii urbane.

În martie 2011, Comisia Europeană a emis Cartea Albă a Transporturilor „Foaie de Parcurs pentru un Spaţiu European Unic al Transporturilor – Către un sistem de transport competitiv şi eficient din punct de vedere al resurselor" (COM(2011) 0144 final). Cartea Albă a Transporturilor propune spre examinare posibilitatea transformării Planurilor de Mobilitate Durabilă într-un proces de elaborare obligatoriu pentru oraşe de o anumită dimensiune, în conformitate cu standardele naţionale bazate pe liniile directoare ale UE. De asemeni, sugerează explorarea unei legături între dezvoltarea regională şi fondurile de coeziune şi oraşe şi regiuni care au prezentat un certificat de Audit al Performanţei şi Durabilităţii Mobilităţii Urbane.

Documentul prezintă o foaie de parcurs pentru 40 de iniţiative concrete, implementate până în 2020, care vor contribui la creşterea mobilităţii, înlăturarea barierelor majore în domenii-cheie, reducerea consumului de combustibil şi creşterea numărului de locuri de muncă. În acelaşi timp, propunerile sunt realizate pentru a reduce dependenţa Europei de importurile de petrol şi pentru a reduce emisiile de carbon în transport cu 60% până în 2050.

Astfel, ţintele principale de atins până în 2050 includ, printre altele[5]:

- dispariţia progresivă a utilizării autovehiculelor care folosesc combustibil convenţional în oraşe;
- utilizarea în pondere de 40% a combustibililor de tip durabil, cu emisii reduse de carbon în domeniul aviaţiei; reducerea cu cel puţin 40% a emisiilor de carbon în transporturi;
- transportul feroviar şi naval să preia 50% din călătoriile de distanţă medie realizate pe căi rutiere.

Toate acestea va trebuie să contribuie la o reducere de 60% a emisiilor de carbon în transporturi.

Ghidurile pentru Dezvoltarea şi Implementarea unui Plan de Mobilitate Urbană Durabilă au fost publicate în ianuarie 2014 de către Comisia Europeană. Acestea au rolul de a oferi sprijin şi îndrumare pentru transportul urban părţii interesate în dezvoltarea şi punerea în aplicare a unui plan de mobilitate urbană durabilă.

5 Ghidului Jaspers (februarie 2015), p.3

Orientările definesc un plan de mobilitate urbană durabilă ca un plan strategic conceput pentru a satisface nevoile de mobilitate ale persoanelor şi întreprinderilor din oraşele şi împrejurimile lor, pentru o mai bună calitate a vieţii. Acestea subliniază că un PMUD se bazează pe practici de planificare existente, luând în considerare principii precum integrare, participare şi evaluare. Orientările sugerează că PMUD ar trebui să ia în considerare următoarele obiective principale:

1. asigurarea diferitelor opţiuni de transport tuturor cetăţenilor, astfel încât să permită accesul la destinaţii şi servicii esenţiale;
2. îmbunătăţirea siguranţei şi securităţii;
3. reducerea poluării atmosferice şi fonice, a emisiilor de gaze cu efect de seră şi a consumului de energie;
4. îmbunătăţirea eficienţei şi rentabilităţii transportului de persoane şi mărfuri;
5. creşterea atractivităţii şi calităţii mediului urban şi a peisajului urban, pentru beneficiul cetăţenilor, economiei şi societăţii în ansamblu.

În România a fost elaborat documentul ***Orientări. Dezvoltarea şi implementarea unui plan sustenabil de mobilitate urbană*** de către Agenţia Locală a Energiei Alba - ALEA în cadrul proiectului BUMP - Boosng Urban Mobility Plans (www.bump-mobility.eu), pe baza documentului «Guidelines. Developing and Implementing a Sustainable Urban Mobility Plans“, versiunea ianuarie 2014 (prefaţă revizuită), elaborat pentru Comisia Europeană.

Prin acest document se apreciază că planificarea pentru viitorul oraşelor trebuie să fie centrată pe cetăţeni; cetăţenii, ca şi călători, ca oameni de afaceri, ca şi consumatori, clienţi sau orice rol ar putea avea ei, oamenii trebuie să fie parte a soluţiei, realizarea unui plan de mobilitate urbană durabilă înseamnă „Planificare pentru Oameni”.

Pornind de la practicile şi cadrele de reglementare existente, caracteristicile de bază ale unui Plan de Mobilitate Urbană Durabilă sunt:

- viziune pe termen lung şi un plan de implementare clar;
- abordare participativă;
- dezvoltare echilibrată şi integrată a tuturor modurilor de transport;
- integrare pe orizontală şi verticală;
- evaluare a performanţelor actuale şi viitoare;
- monitorizare, revizuire şi raportare periodică;
- luarea în considerare a costurilor externe pentru toate modurile de transport.

Planificare tradiţională a transportului		Planificarea mobilităţii urbane durabile
Axată pe trafic	→	Centrată pe oameni
Obiective primare: Capacitatea şi viteza fluxului de trafic	→	Obiective primare: Accesibilitate şi calitatea vieţii precum şi durabilitate, viabilitate economică, echitate socială sănătate şi calitatea mediului and environmental quality
Axat modal	→	Dezvoltare echilibrată a tuturor modalităţilor de transport relevante şi schimbare spre modalităţi de transport mai curate şi mai durabile
Axare pe infrastructură	→	Set integrat de acţiuni pentru obţinerea unor soluţii rentabile
Document de planificare sectorială	→	Document de planificare sectorială care este conform şi complementar cu domeniile de politici asociate (precum utilizarea terenurilor şi planificare spaţială) servicii sociale; sănătate; aplicare şi control etc.) planning; social services; health; enforcement and policing; etc.)
Plan de livrare pe termen scurt şi mediu	→	Plan de livrare pe teren scurt şi mediu ca parte a unei viziuni şi strategii pe termen lung
Referitor la o zonă administrativă	→	Referitor la o zonă funcţională bazată pe tipare de transport la locul de muncă
Domeniul inginerilor de trafic	→	Echipe de planificare interdisciplinare
Planificare realizată de către experţi	→	Planificare cu implicarea părţilor interesate prin utilizarea unei abordări transparente şi participative
Evaluare de impact limitat	→	Monitorizare şi evaluare regulată a impacturilor pentru a informa un proces structurat de învăţare şi îmbunătăţire

Potrivit acestui document (p.6), planificarea mobilităţii urbane durabile se deosebeşte fundamental de planificarea tradiţională a transportului, prin următoarele:

Din punct de vedere metodologic, PMUD se elaborează cu ajutorul următoarelor instrumente şi proceduri de lucru:

- analiza de date statistice din surse organizate;
- comparaţii de date statistice pe scară evolutivă – datele culese au fost analizate, interpretate evolutiv pentru a sesiza trenduri locale;
- interviuri cu actorii locali ai dezvoltării şi cercetării sociologice – autorităţi locale, executive şi deliberative, cetăţeni, aparatul de specialitate al primarului, reprezentanţi ai unor societăţi comerciale şi asociaţii locale;
- analiza SWOT;
- analiza şi interpretarea unor studii, rapoarte, cercetări, strategii şi norme locale, judeţene, regionale, naţionale şi europene;
- formularea de obiective, subobiective, acţiuni şi proiecte de dezvoltare;

- analiza resurselor necesare pentru fiecare tip de proiect şi alocarea acestora;
- planificarea acţiunilor pentru a asigura premisele realizării acestora.

Bibliografie

Dincă D., (2008), *Servicii publice şi dezvoltare locală,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti.
Planul de mobilitate urbană durabilă 2016-2030 - Regiunea Bucureşti – Ilfov
Ghidului Jaspers (februarie 2015)

Olimpiada
de
Guvernare

Stimularea creativităţii, inovării şi transferului tehnologic în universităţi

Drd. Andreea-Maria TÎRZIU,
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

tirziu.andreea@yahoo.com

Rezumat:

În era digitală în care trăim astăzi, modul şi canalele prin care informaţia este transmisă determină nevoia de dezvoltare a tuturor ariilor de activitate, acestea trebuind să se adapteze nevoilor şi cerinţelor pe care le manifestă indivizii ce astăzi formează aşa numitele societăţi bazate pe cunoaştere sau, şi mai specific, informaţionale. Evident, universităţile fac parte din categoria instituţiilor care trebuie să îşi ofere serviciile într-o manieră mai ieftină, simplă şi rapidă. ***Obiective****: Această lucrare îşi propune să prezinte un cadru specific prin care universităţile pot contribui la stimularea creativităţii, ceea ce va duce la crearea sau îmbunătăţirea de inovaţii, toate acestea bucurându-se de transmiterea datelor prin intermediul tehnologiei.* ***Abordare****: Articolul a fost fundamentat pe o cercetare bibliografică a lucrărilor de specialitate care abordează subiectul complex al creativităţii, inovării şi transferului tehnologic, partea finală a acestuia constituindu-se ca un studiu de caz care întruneşte informaţii oferite de către studenţi din diferite cicluri de studiu prin intermediul unui chestionar pe tema abordată.* ***Rezultate****: Folosirea tehnologiilor actuale evidenţiază importanţa acestora în stimularea creativităţii, astfel ducând la inovaţii benefice atât pentru mediul academic, cât şi pentru societatea ca ansamblu, în această manieră putându-se dezvolta şi îmbunătăţi relaţia dintre administraţia publică, cetăţeni şi sectorul privat, cărora le vor fi luate în considerare nevoile şi le vor fi îndeplinite cerinţele într-o manieră multă mai eficientă decât s-ar întâmpla utilizând mijloacele tradiţionale..*

Cuvinte cheie: educaţie, inovare, mediu digital, creativitate.

1. Introducere

Astăzi se vorbeşte tot mai des despre oraşe inteligente, în care tehnologiile digitale sunt folosite în toate funcţiile lor[1] şi, pentru că sectorul educaţiei este considerat a fi unul „inteligent", am ales să vorbim despre universităţi inteligente şi, implicit, oameni inteligenţi.

[1] Baltac, V., *Oraşul inteligent şi infrastructura digitală*, vol. II al Conferinţei "Smart Cities", Ed. Economică, Bucureşti, 2015, p. 106.

În era digitală, un sistem de învățământ de succes înseamnă un sistem în care sunt îndeplinite condiţiile care facilitează crearea şi dezvoltarea potenţialului uman creativ, acesta reprezentând unul dintre obiectivele fundamentale ale educaţiei contemporane[2].

Trăim în societăţi bazate pe cunoaştere, în cadrul cărora informaţiile circulă în cantităţi uriaşe, prin cele mai rapide şi ieftine metode. Dacă indivizii reuşesc să le înţeleagă adevărata calitate sau sunt educaţi în acest scop, creativitatea devine un obiectiv major al educaţiei la nivel global. În absenţa acesteia, devine dificil de realizat gestionarea optimă a volumului imens de informaţii care ni se pun la dispoziţie şi crearea de asocieri între idei şi conceptele noi care apar aproape zilnic în orice domeniu de activitate[3]. Astfel este uşor de înţeles că, printre alte elemente, creativitatea reprezintă o caracteristică esenţială a indivizilor care urmăresc realizarea de inovaţii sau îmbunătăţirea celor deja existente, prin intermediul cărora societatea modernă să se dezvolte, uşurându-se, în această manieră, viaţa de zi cu zi a indivizilor care, implicit, vor forma un stat mai puternic. Bineînţeles, în acest context, transferul tehnologic este şi el important, reuşind să faciliteze obţinerea şi oferirea de informaţii utile pentru a se ajunge la procesul de inovare, acesta având loc prin metode ieftine şi rapide, caracteristice societăţii informaţionale.

Putem observa că, în era informaţională, competitivitatea la nivel naţional creşte din ce în ce mai mult, tehnologia şi inovarea reprezentând două aspecte ce devin tot mai importante în cadrul economiilor bazate pe cunoaştere. Este bine cunoscut faptul că universităţile au fost întotdeauna o sursă de ştiinţă, creaţie şi tehnologie, iar în ultimele două decenii acestea au reuşit să înregistreze progrese semnificative în ceea ce priveşte modalităţile lor de a încuraja şi oferi credit transferului tehnologic, realizat prin intermediul colaborării dintre industrie şi domeniul educaţional. Universităţile pot influenţa procesul inovaţional la nivel naţional, departamentele acestora care au rolul de a "ghida" utilizarea transferului tehnologic putând avea o influenţă majoră asupra încurajării atât a cadrelor academice, cât şi a cercetătorilor în vederea dezvoltării unui comportament antreprenorial[4].

La fel ca administraţia publică, şi universităţile trebuie să caute metode prin care să facă faţă schimbărilor socio-economice care apar într-o manieră rapidă. Acestea trebuie, de asemenea, să aibă în vedere oportunităţile pe care noile tehnologii le oferă, astfel putând să realizeze noi servicii, mai eficiente, punând accent pe transparenţă,

---

2 Ruano, J.C., *The Internet of Everything and the Case of Barcelona Smart City Proposed by Cisco Networking Academy*, Global Education Magazine, http://www.globaleducationmagazine.com/internet-everything-case-barcelona-smart-city/, accesat în 20.05.2016, citat de Chirimbu, S., (2015), *Creativity as an urban term in the contemporary smart cities' education*, vol. II al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București, p. 83.

3 Chirimbu, S., *Creativity as an urban term in the contemporary smart cities' education*, vol. II al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București, 2015, p. 83.

4 Australian Research Council (ARC) (1999), *University research:Technology transfer and commercialisation practices*, Commissioned report no. 60, realizat de Melbourne Consulting Group, citat de Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences, p. 704.

deschidere şi participarea beneficiarilor acelor servicii în procesul de transmitere şi primire a informaţiilor de tip educaţional[5].

Inovarea reprezintă un element fundamental în procesul de modernizare a administraţiei publice. Aceasta poate fi văzută ca un proces de învăţare, o modalitate prin care sunt dezvoltate noi servicii, utilizarea tehnologiilor moderne. Astfel, intervin schimbări în ceea ce priveşte structurile organizaţionale şi sunt implementate noi abordări manageriale care satisfac nevoile şi cerinţele cetăţenilor, societăţii şi mediului de afaceri, care vor putea mai uşor să facă faţă provocărilor pe care le ridică societatea bazată pe cunoaştere[6].

Anumiţi specialişti în domeniu definesc inovarea ca fiind „procesul de transformare a oportunităţii în noi idei şi de a le pune pe acestea în practică la scară largă[7]". Acest proces este în strânsă legătură cu nevoile generaţiei actuale, însă trebuie să aibă în vedere şi nevoile şi aşteptările pe care industria le are[8].

În cadrul universităţilor, transferul tehnologic reprezintă principala sursă de inovare prin care cele mai multe idei sunt transmise domeniului industrial[9]. Acesta se referă la transferul formal, către un alt actor implicat în proces, al drepturilor de a utiliza şi comercializa noi descoperiri şi inovaţii, rezultate în urma cercetării ştiinţifice[10]. Mai precis, transferul tehnologic poate fi înţeles ca fiind procesul prin care se transferă cunoştinţe, abilităţi, tehnologii, metode de realizare a inovaţiilor şi de obţinere a unor facilităţi între participanţii la respectivul proces, printre care se pot număra, pe de-o parte, guverne, universităţi sau unităţi de cercetare şi, pe de altă parte, unităţile de execuţie, producţie sau cele care se ocupă cu prestarea serviciilor. Acest transfer este necesar în vederea asigurării că evoluţiile ce au loc în domeniile ştiinţific şi tehnologic sunt accesibile unui număr cât mai mare de utilizatori care pot, mai departe, ajuta la dezvoltarea de inovaţii prin utilizarea tehnologiilor, creând astfel noi servicii, produse, aplicaţii, materiale sau procese[11].

---

5 Matei, A., Săvulescu, C., *Enhancing the capacity for innovation of public administration. An exploratory study on e-Governance, ICT, knowledge management in Romania*, Theoretical and Applied Economics, vol. XXI, nr. 11(600), 2014, p. 8.

6 Matei, A., Săvulescu, C., *Enhancing the capacity for innovation of public administration. An exploratory study on e-Governance, ICT, knowledge management in Romania*, Theoretical and Applied Economics, vol. XXI, nr. 11(600), 2014,p. 10.

7 Lin, C.Y., Ho, Y.H., (2007), *Technological innovation for China's logistics industry*, Journal of Technology Management & Innovation, vol. 2, nr. 4, pp. 1-19, citaţi de Sart, G. (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences, p. 707.

8 Trott, P., (2012), *Innovation Management and New Product Development*, 5th edition, Prentice Hall, citat de Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences, p. 707.

9 Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences, p. 707.

10 Association of University Technology Managers (AUTM), *About Technology Transfer*, http://www.autm.net/autm-info/about-tech-transfer/about-technology-transfer/, accesat în 20.05.2016.

11 Rânea, C., Filipoiu, I.D., Hadăr, A. Marin, A., Badea, D.C., *Bazele managementului inovării şi transferului tehnologic*, Comunitatea Virtuală Interuniversitară, proiect al Universităţii Politehnica, Bucureşti, 2012, p. 9.

În general, universitățile folosesc această modalitate prin intermediul protejării prin brevete şi drepturi de autor, autorizând noi inovaţii. Printre etapele esenţiale ale acestui proces se numără dezvăluirea inovaţiilor, brevetarea inovaţiilor actuale prin publicarea cercetărilor ştiinţifice şi acordarea de licenţe privind drepturile de a inova industriei pentru dezvoltarea comercială[12].

Această lucrare doreşte să accentueze importanţa pe care o are stimularea creativităţii, inovării şi transferului tehnologic în universităţi, rezultatele obţinute astfel contribuind totodată la satisfacerea nevoilor şi cerinţelor societăţii actuale, care este bazată pe cunoaştere, astfel ajungându-se şi la îmbunătăţirea relaţiei dintre administraţia publică, cetăţeni şi sectorul privat.

Întrucât opinia cetăţenilor are o importanţă majoră în realizarea unei cercetări ştiinţifice, acest articol are, în alcătuirea sa, un studiu de caz bazat pe colectarea şi prezentarea informaţiilor obţinute prin completarea unui chestionar referitor la tema abordată. Acesta cuprinde un număr de 22 de întrebări la care respondenţii au acordat răspunsuri proprii sau alese din variantele stabilite. Menţionăm faptul că această cercetare a vizat studenţii Universităţii McGill din Montréal, Canada. Am ales această universitate ca exemplu pentru sistemul educaţional din România întrucât, cu o reputaţie de excelenţă, McGill se situează printre cele mai bune universităţi din lume, plasându-se pe primul loc în Canada printre şcolile doctorale medicale şi pe locul 24 la nivel global, conform QS World University Rankings 2015/16[13]. Înţelegem deci că, deşi fondurile alocate unei universităţi ca aceasta diferă de cele alocate universităţilor din România, acest exemplu practic este unul posibil de urmat, fiind totodată accesibil la o scară largă.

Metoda de colectare a informaţiilor a constat în împărţirea chestionarului unui număr de 30 de studenţi ai Universităţii McGill, cu vârste cuprinse între 23 şi 34 de ani. Trebuie menţionat că eşantionul iniţial privea un număr de 25 de chestionare completate, însă pentru sporirea veridicităţii şi a valorii acestui studiu, s-a optat pentru creşterea acestui număr, ajungându-se astfel la 30 de chestionare completate, aşa cum am menţionat anterior. Colectarea informaţiilor s-a realizat în perioada cuprinsă între 15 aprilie şi 25 mai.

În faza de concepere a chestionarului, anumite subiecte au fost alese de urmat ca parametri necesari pentru a atinge obiectivele acestei cercetări. Pentru ca acest lucru să fie posibil, s-a avut în vedere metoda procesului de tip pâlnie. Astfel, chestionarul a fost constituit din întrebări generale, sondă şi mai specifice, cu caracter atât administrativ, cât şi personal. Întrebările respective au fost atât deschise, cât şi întrebări cu răspunsuri fixe, vizând opinia sinceră a respondenţilor, abordarea fiind totuşi una bazată pe specificitatea unui cadru în care aceştia să aibă, ca posibilităţi de răspunsuri, cele deja stabilite de către cercetător. În această

[12] Association of University Technology Managers (AUTM), *About Technology Transfer*, http://www.autm.net/autm-info/about-tech-transfer/about-technology-transfer/, accesat în 20.05.2016.

[13] QS World University Rankings® 2015/16, http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015#sorting=rank+region=+country=+faculty=+stars=false+search=, accesat în 20.05.2016.

manieră, au putut fi evitate eventualele lacune privitoare la înţelegerea întrebărilor chestionarului sau a răspunsurilor date.

Aplicabilitatea practică a tehnologiilor de transfer şi maniera în care acestea sunt utilizate în scopul stimulării creativităţii şi inovării în universităţi are loc la scară mare, având în vedere că aceste metode moderne sunt folosite de majoritatea instituţiilor de învăţământ atât din sectorul public, cât şi din cel privat, într-o mai mică sau mai mare măsură, în funcţie de posibilităţile financiare pe care acestea le au. Nu trebuie, însă, uitată componenta umană care, fără o pregătire adecvată[14], nu se poate bucura de beneficiile aduse de aceste noi tehnologii, văzând doar părţile negative ale acestora.

Motivul pentru alegerea temei este de a arăta necesitatea şi importanţa stimulării spiritului creativ al studenţilor care, făcând parte dintr-o generaţie *smart*, pot ajuta la dezvoltarea sau chiar crearea de noi inovaţii, folosindu-se totodată de transferul tehnologic pe care universităţile le pun la dispoziţia acestora. Pentru a evidenţia mai bine actualitatea şi importanţa subiectului tratat, cu precădere la nivel local, am optat pentru realizarea unui studiu de caz care, aşa cum s-a menţionat anterior, s-a bazat pe răspunsurile primite prin intermediul chestionarelor împărţite în rândul studenţilor Universităţii McGill. Aceste chestionare îl vor ajută chiar şi pe cititorul care nu este specialist în acest domeniu să înţeleagă fenomenul expus, prin formarea unei viziuni personale asupra importanţei majore pe care universităţile o au în stimularea creativităţii, inovării şi transferului tehnologic, practic referindu-ne, mai exact, la eficientizarea relaţiei dintre administraţie, cetăţean şi sectorul de *business*.

Ca principale obiective ale acestei cercetări, le putem menţiona pe următoarele:

O1. Explicarea şi înţelegerea, de către cititor, a conceptelor de creativitate, inovare şi transfer tehnologic;

O2. Explicarea şi înţelegerea aplicabilităţii transferului tehnologic în stimularea creativităţii şi inovării în universităţi;

O3. Explicarea şi înţelegerea importanţei stimulării creativităţii, inovării şi transferului tehnologic în universităţi;

O4. Aflarea şi analizarea opiniei sincere a respondenţilor chestionarelor în ceea ce priveşte stimularea creativităţii, inovării şi transferului tehnologic în universităţi şi implicaţiile pe care acestea le au asupra relaţiei administraţie-individ-sector privat.

Metoda de cercetare folosită pentru această lucrare este de tip bibliografic, optându-se astfel pentru studierea diferitelor lucrări ale unor autori specializaţi în domeniul discutat, atât din România, cât şi din alte ţări. Totodată, acest articol s-a bazat şi pe o metodă de cercetare empirică, astfel că informaţiile necesare realizării studiului de caz au fost preluate din răspunsurile primite prin intermediul chestionarelor împărţite în rândul studenţilor universităţii canadiene McGill.

[14] Vrabie, C., *Elemente de IT pentru administraţia publică*, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, vol. II, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2014, p. 5.

Ipotezele de lucru ale cercetării prezente au dorit să demonstreze că Universitatea McGill stimulează creativitatea şi inovarea la un nivel înalt, transferul tehnologic fiind şi el un element fundamental în acest proces, care poate avea efecte majore prin utilizarea sa, ducând la îmbunătăţirea domeniilor de activitate atât în lumea academică, precum şi în sectorul de *business* şi în cel public, prin existenţa unei colaborări fructuoase între acestea.

Scopul final al acestui studiu este acela de a evidenţia importanţa pe care universităţile, în mod specific, cât şi sectoarele privat şi public ar trebui să o acorde pentru a putea ţine pasul cu ritmul alert în care societatea informaţională se dezvoltă. Acestea trebuie să îşi adapteze activităţile şi competenţele, ba chiar să se reinventeze în caz de nevoie, astfel încât să îşi poată duce la îndeplinire obiectivele – printre care comunicarea are un rol fundamental – şi să fie capabile să satisfacă nevoile beneficiarilor serviciilor de educaţie, direcţi sau indirecţi.

2. Cadrul teoretic – prezentarea iniţiativelor precedente

Anumiţi autori consideră oraşele inteligente ca fiind un concept care „presupune o abordare interdisciplinară şi o relaţionare directă cu o serie întreagă de concepte şi dimensiuni care vizează procesul dezvoltării locale, urbane, metropolitane şi, nu în ultimul rând, regionale[15]". Mergând mai departe cu această menţiune şi pentru că tot vorbeam la începutul lucrării de universităţi inteligente, respectiv oameni inteligenţi – membri ai acestor instituţii de învăţământ, putem uşor înţelege că, printre acele alte concepte la care se făcea referire anterior, se numără şi elementul de creativitate care, odată dezvoltat sau eliberat în mintea unui individ, va duce la beneficii majore pentru individul respectiv şi nu numai, acesta putându-se folosi de abilităţile sale pentru a îşi aduce contribuţia în privinţa dezvoltării de inovaţii care să ajute eficientizarea unor procese, cum ar fi de exemplu cele educative, sau îmbunătăţirea unor relaţii, precum cele dintre administraţie, individ şi mediul de afaceri. Evident, aceste concepte au nevoie de un cadru conductor de informaţie, aici un rol important jucându-l tehnologiile de transfer.

Ştim că oraşele „concentrează, prelucrează şi distribuie bunuri[16]" şi, pentru ca acestea „să devină poli de creştere[17]", trebuie dezvoltată componenta tehnologică, cât mai ales cea umană, care trebuie să ştie să folosească noile tehnologii de care dispune. Putem privi comparativ universităţile. În vederea obţinerii de rezultate mai bune şi durabile, acestea trebuie să ajute atât cadrele sale didactice, cât şi beneficiarii serviciilor oferite (studenţii) să se dezvolte, să crească pe plan profesional, în această manieră chiar şi instituţiile bucurându-se de avantajele unui astfel de comportament. Aşadar, ca o urmare a utilizării noilor aplicaţii informatice, vom observa că sectorul public va fi stimulat şi/sau forţat să îşi schimbe abordarea,

---

15 Dumitrică, C.D., *Conceptul de „oraş inteligent"*, Sesiunea de comunicări ştiinţifice „Oraşul inteligent" – vol. I al Conferinţei "Smart Cities", Ed. Economică, Bucureşti, 2014, p. 25.

16 Dincă, D.V., *Oraşe din România. O evaluare a stării*, Sesiunea de comunicări ştiinţifice „Oraşul inteligent" – vol. I al Conferinţei "Smart Cities", Ed. Economică, Bucureşti, 2014, p. 34.

17 *Ibidem*, p. 41.

începând să valorifice oportunităţi şi instrumente care să aducă beneficii majore societăţii per ansamblu[18].

Laureatul Nobel pentru ştiinţe economice în 2001, Joseph Stiglitz consideră că pieţele, guvernul şi indivizii reprezintă cei trei piloni ai unei strategii eficiente de dezvoltare. Comunitatea ar reprezenta cel de-al patrulea pilon[19] în acest caz, astfel că putem înţelege importanţa resursei umane. Acesta consideră că dezvoltarea înseamnă nu numai transformarea economiilor, ci şi a vieţii oamenilor, educaţia facilitând conştientizarea ideii că schimbarea este o posibilitate ce poate fi atinsă[20]. Pentru a se putea dezvolta cu succes, o societate trebuie să meargă dincolo de o simplă viziune şi un plan – ideile membrilor săi trebuie să fie transformate în proiecte şi strategii[21]. În contextul educaţional, toate acestea ne ajută să înţelegem cu uşurinţă importanţa pe care universităţile o au în scopul stimulării caracterului creativ şi inovator al studenţilor săi.

Universităţile reprezintă motoare pentru dezvoltarea economică, acestea contribuind la formarea unui spirit antreprenor şi, astfel, pentru a evidenţia cele spuse anterior, considerăm relevantă menţionarea unui program care are în vedere sprijinirea dezvoltării acestei caracteristici fundamentale a individului.

La nivel global, încă din 2005 există un proiect comun de dezvoltare politică pus în aplicare prin programul Organizaţiei pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică "Local Economic and Employment Development (LEED)" în colaborare cu Ministerul Federal German al Transporturilor, Construcţiilor şi Urbanismului. Scopul acestui proiect a fost, încă de la început, acela de a analiza provocările şi opţiunile politice privitoare la stimularea spiritului antreprenorial. Totodată, proiectul doreşte să ofere inspiraţie privind noile abordări prin intermediul consolidării capacităţii locale şi al schimburilor internaţionale de experienţe politice referitoare la acest domeniu. Trebuie menţionat că numeroase universităţi au participat, până astăzi, la acest exerciţiu[22].

Studierea cazurilor în cadrul acestui program a contribuit la realizarea unei evaluări eficiente a comportamentului antreprenorial al absolvenţilor de universităţi, comportament care a fost sprijinit în instituţiile de învăţământ superior participante la program. În această manieră, s-a realizat o listă de criterii considerate a fi bune practici, această listă fiind un instrument prin care universităţile îşi pot autoevalua şi reorienta strategia de sprijin a spiritului antreprenorial, gama de resurse financiare şi umane, structurile de sprijin pe care le-au stabilit, abordările actuale privitoare la antreprenoriat şi sprijinirea *start-up*-urilor şi practicile lor de evaluare[23].

---

18 Antonovici (Lazăr), C.G., *Schimbarea în organizaţiile publice în contextul utilizării tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor*, Sesiunea de comunicări ştiinţifice „Oraşul inteligent" – vol. I al Conferinţei "Smart Cities", Ed. Economică, Bucureşti, 2014, p. 94.

19 Stiglitz, J.E., *Mecanismele globalizării*, Ed. Polirom, Iaşi, 2008, p. 57.

20 Stiglitz, J.E., *op.cit.*, 2008, p. 55.

21 *Ibidem*, p. 59.

22 OECD (2009), *Universities, innovation and entrepreneurship.Criteria and examples of good practice*, p. 5.

23 *Ibidem*.

Ca rezultat al acestui studiu, Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică a realizat o broşură care cuprinde 20 de iniţiative de sprijin al educaţiei antreprenoriale şi al *start-up*-urilor dezvoltate de universităţi sau partenerii principali ai acestora în Germania de Est, Polonia, Finlanda, Marea Britanie, SUA şi Africa de Sud[24], dintre care am ales să menţionăm câteva exemple în următoarele tabele.

Tabel 1.

SMILE: Entrepreneurship support at the University of Leipzig, Germania

Informaţii generale	A început în 2006 ca o iniţiativă comună a Universităţii din Leipzig şi a Leipzig Graduate School of Management, având ca scop promovarea spiritului antreprenorial printre studenţii şi personalul universităţilor din Leipzig, Germania. Proiectul are strânse legături de cooperare cu parteneri din Saxonia şi Germania pentru ajutorarea tinerilor antreprenori, susţinerea *start-up*-urilor şi a companiilor existente. În 2008 a fost lansat proiectul SMILE medibiz, acesta concentrându-se pe *start-up*-uri şi divizări în domeniul medicinei şi a biotehnologiei.
Interval de timp	În curs de desfăşurare până în 2011
Buget şi surse de finanţare	Bugetul anual a fost de aproximativ 500.000 euro, cu o suplimentare de 260.000 euro pentru SMILE medibiz. Ambele iniţiative au fost finanţate de Fondul Social European, Ministerul Federal pentru Economie şi Tehnologie, Ministerul pentru Economie, Tehnologie şi Trafic în Saxonia şi Ministerul pentru Ştiinţă şi Cultură în Saxonia
Resurse umane	O echipă interdisciplinară de 13 angajaţi
Activităţi	Educaţie antreprenorială, coaching, LIFE Business Idea Competition
Parteneri	International Sept Programme of the University of Leipzig; Institute for Service and Relationship and Management of the University of Leipzig; Leipzig Graduate School of Management; Academy for Engineering, Economy and Culture Leipzig; Helmholtz Centre for Environmental Research (UFZ Leipzig)
Factori de succes	Echipa proiectului este formată din indivizi din diverse medii antreprenoriale, cu aptitudini şi experienţe vaste, profesionişti şi flexibili astfel încât să aducă cele mai bune idei pe piaţă
Realizări	Mai mult de 3000 de participanţi; aprox. 250 afaceri de tip *start-up* sprijinite
Website	www.smile.uni-leipzig.de

Sursa: *OECD (2009), Universities, innovation and entrepreneurship. Criteria and examples of good practice,* pp. 50-51.

[24] OECD (2009), *op.cit.*, p. 5.

Tabel 2.

"Educating Entrepreneurs for the World": Entrepreneurship Education at the EM Lyon Business School, France

Informaţii generale	Iniţiativa a fost începută în 2003 de către preşedintele EM Lyon Business School, Patrick Molle. Este parte a viziunii acestei universităţi care consideră că antreprenoriatul poate aduce bunăstare socio-economică pentru societăţi şi, implicit, ţări ca întreg. Proiectul face parte dintr-un set mai amplu de activităţi menite să instruiască şi să sprijine studenţii, permiţându-le să acţioneze în calitate de antreprenori, antreprenori sociali sau antreprenori manageri în diferite contexte geografice şi culturale. Echipa de instructori face parte din EM Lyon's Strategy & Organisation Pedagogy and Research Unit.
Interval de timp	Fără limită de timp
Buget şi surse de finanţare	Bugetul anual de aprox. 1,5 milioane de euro provine de la Fundaţia EM Lyon, companii private şi fonduri publice
Resurse umane	9 profesori de antreprenoriat şi unul de managementul afacerilor mici
Activităţi	Educaţie şi învăţământ (seminarii, cursuri de masterat şi activităţi extra-curriculare), cercetare antreprenorială şi cercetare antreprenorială educaţională, sprijinirea *start-up*-urilor prin asigurarea infrastructurii (incubator de *bussiness*), programe suport, acces la reţele. Au fost stabilite două centre de cercetare, iar în 2008 Forumul Mondial de Antreprenoriat a avut loc la EM Lyon.
Parteneri	Absolvenţi, reţele profesionale, Regiunea Rhône-Alpes
Factori de succes	Angajament strategic, viziune şi *leadership*
Realizări	Evaluarea periodică vine să confirme că iniţiativa a contribuit la dezvoltarea unei mentalităţi şi orientări antreprenoriale în rândul studenţilor, precum şi a afacerilor de tip *start-up* şi creşterea eficientă a companiilor
Website	http://www.em-lyon.com/fr/

Sursa: *OECD (2009), Universities, innovation and entrepreneurship. Criteria and examples of good practice,* pp. 42-43.

3. Prezentarea rezultatelor

Această secţiune a lucrării are ca scop prezentarea rezultatelor obţinute în urma completării chestionarului de către un număr de 30 de studenţi ai Universităţii McGill, aceştia fiind elemente ale populaţiei cu vârste cuprinse între 19 şi 34 de ani. Totodată, pentru o mai bună înţelegere a cifrelor implicate în această cercetare, am optat pentru reprezentarea grafică a anumitor întrebări ale chestionarului, fiind afişate procentele obţinute prin colectarea informaţiilor de la respondenţi.

Am ales să situăm întrebările cu caracter personal (nume, gen, categorie de vârstă, ultimul nivel de educaţie absolvit) la sfârşitul chestionarului, astfel că, prin intermediul primei întrebări, se dorea aflarea opiniei respondenţilor în ceea ce priveşte caracteristicile pe care trebuie să le aibă un individ pentru a putea fi

considerat ca având spirit creativ şi inovator. Importanţa acestor caracteristici a putut fi evaluată pe o scală de la 1 la 5 (deloc important, respectiv foarte important).

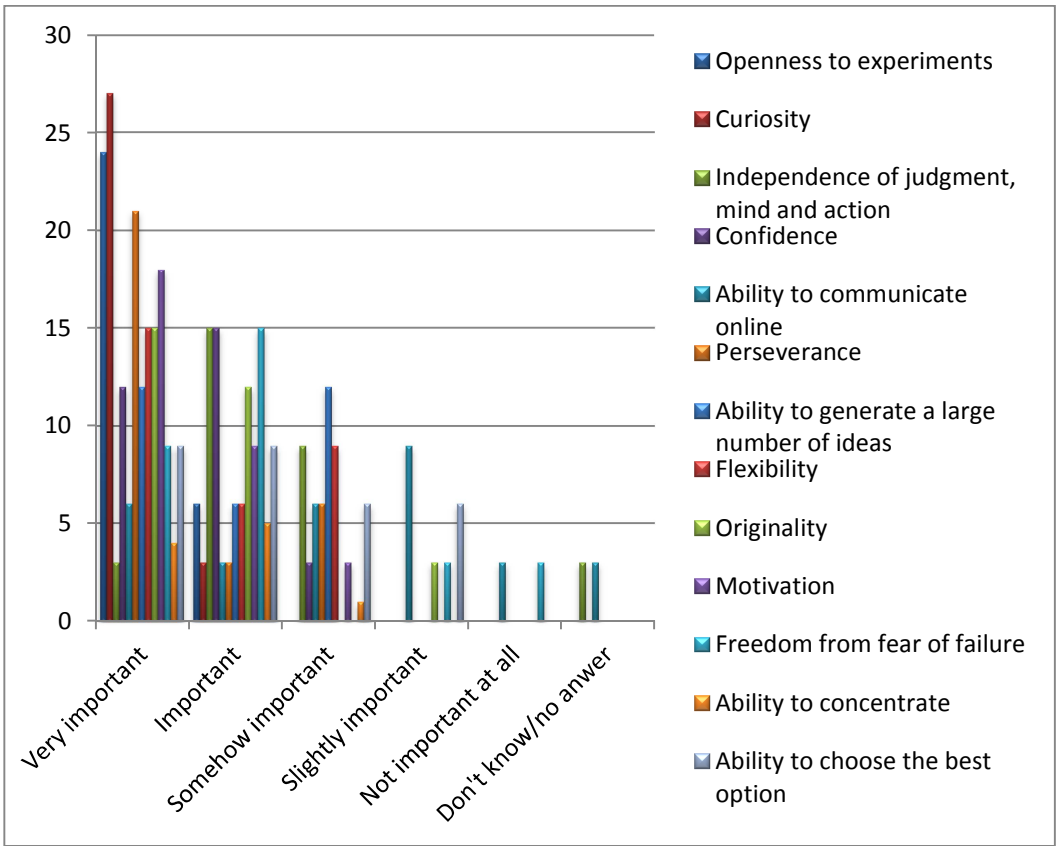

Figura 1. In the table below is listed a series of characteristics necessary for a person to be considered a creative one, with innovative spirit. Please evaluate their importance on a scale from 1 (not important at all) to 5 (very important).

Dacă urmărim Fig. 1, vom vedea că cei mai mulţi respondenţi (între 21 şi 27) au considerat a fi foarte importante criteriile de *deschidere faţă de experimente*, *curiozitate* şi *perseverenţă*, pe când între 12 şi 18 respondenţi au ales drept caracteristici fundamentale *încrederea*, *abilitatea de a genera un număr mare de idei*, *flexibilitatea*, *originalitatea* şi *motivaţia.* Ceilalţi respondenţi (între 3 şi 9) au considerat a fi cele mai importante: *independenţa judecăţii, a minţii şi a acţiunii*, *abilitatea de a comunica online*, *libertatea faţă de frica de eşec*, *puterea de concentrare* şi *abilitatea de a alege cea mai bună opţiune.*

A doua întrebare a chestionarului făcea referire la cel mai des utilizat *device* de comunicare digitală în scopuri educaţionale. Majoritatea celor chestionaţi (21) au spus că folosesc *PC*-ul pentru a comunica online, alţi 6 au optat pentru varianta *smartphone*-ului, iar alţi 3 se folosesc de *laptop.*

Am folosit a treia întrebare pentru a afla părerea respondenţilor în legătură cu o posibilă legătură între folosirea transferului tehnologic, stimularea creativităţii

şi a inovării şi o bună funcţionare a relaţiei dintre universitate şi studenţii acesteia. Cei mai mulţi dintre respondenţi (12) au considerat varianta *destul de mult* ca fiind răspunsul la această întrebare, 9 dintre cei 30 de respondenţi au fost de *părere neutră*, 6 au considerat că există o *foarte mare* legătură, iar 3 nu au ştiut/răspuns la această întrebare.

Următoarea întrebare a dorit aflarea măsurii în care transferul tehnologic este folosit de către respondenţi în activităţile menţionate în Fig. 2.

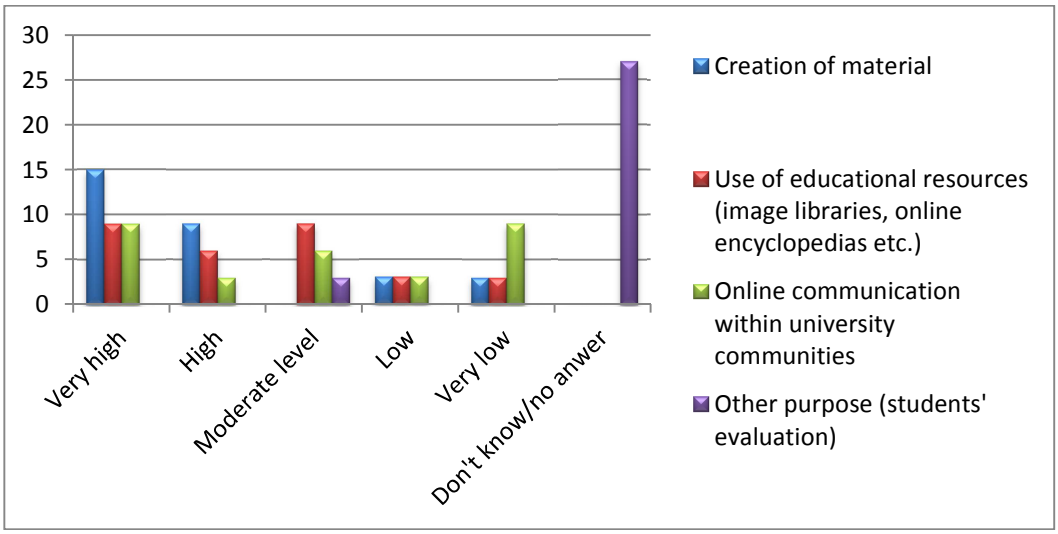

Figura 2. To what extend do you use technology transfer for the activities listed above?

Astfel, la întrebarea anterioară, putem vedea că cei mai mulţi respondenţi (15) au considerat *crearea de material* ca fiind activitatea pentru care folosesc cel mai mult transferul tehnologic, 9 optând pentru *folosirea resurselor educaţionale* (precum biblioteci de imagini, enciclopedii online etc.), alţi 9 au ales opţiunea *comunicare online în cadrul comunităţilor universitare*. Trei respondenţi au precizat alt scop în care folosesc transferul tehnologic (*evaluarea studenţilor* pentru aceia care colaborează, pentru astfel de activităţi, cu cadre didactice), menţionând că nivelul de utilizare este unul *moderat.*

Următoarea întrebare dorea să afle dacă studenţii chestionaţi consideră că urmarea unui program de training în vederea folosirii metodelor de transfer tehnologic ar ajuta la stimularea creativităţii şi inovării. În acest caz, 21 de studenţi au fost *de acord* cu acest lucru, 6 au avut o *părere neutră*, iar 3 au fost *total de acord*. Fiind întrebaţi apoi ce tip de program ar fi dispuşi să urmeze în cadrul universităţii, 15 au optat pentru opţiunea *neacreditat, de durată scurtă (mai puţin de 20 ore)*, 12 au ales prima opţiune, şi anume *acreditat, de durată scurtă sau medie (mai puţin de 60 ore)*, a patra opţiune – *neacreditat, de durată medie (între 21 şi 40 ore)* – fiind aleasă de un număr de 3 respondenţi.

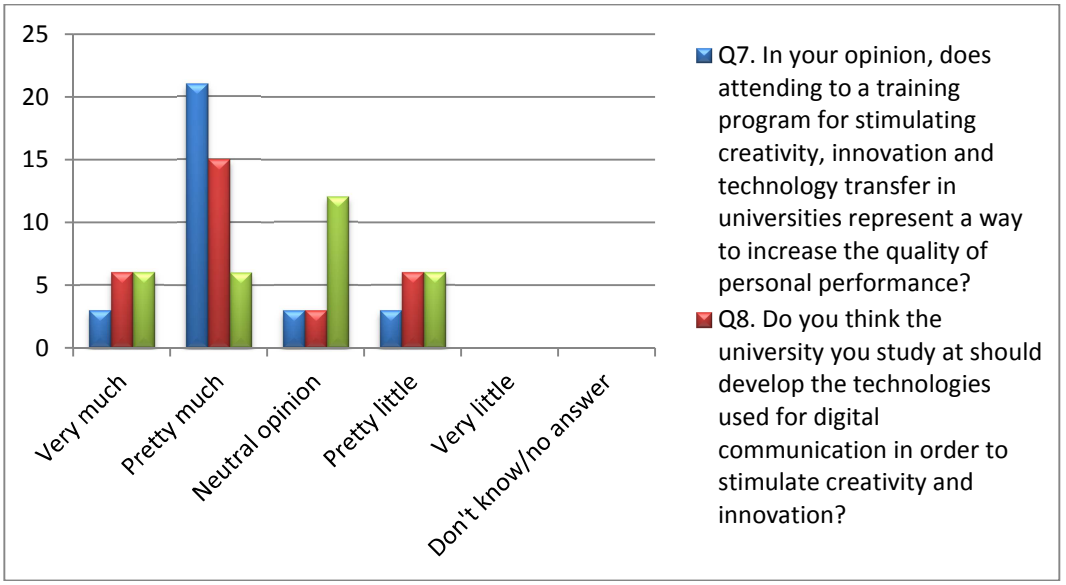

Figura 3. Q7, Q8 si Q9

Fig. 3 prezintă răspunsurile la întrebările cu numărul 7, 8 şi 9. Pentru primele două dintre acestea, varianta de răspuns cel mai des aleasă a fost *destul de mult* (21, respectiv 15 respondenţi), pentru ultima întrebare majoritatea respondenţilor (12) având o *părere neutră*.

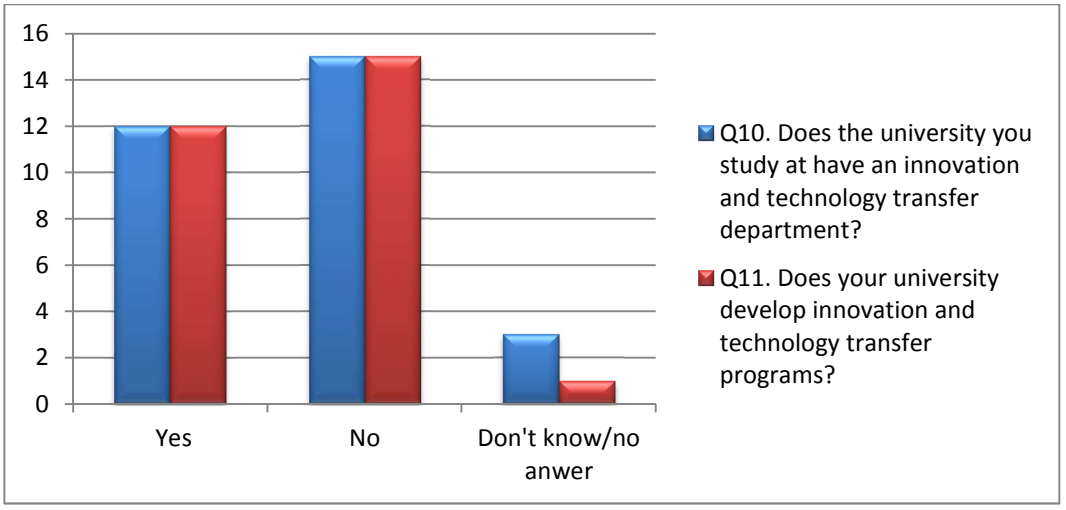

Figura 4. Q10 si Q11

În figura de mai sus putem observa că majoritatea studenţilor (15, respectiv 15 respondenţi) consideră că universitatea în care studiază *nu* are un departament care să se ocupe de transferul tehnologic şi inovare (Q10) şi că universitatea *nu* dezvoltă programe în această privinţă (Q11). Dacă însă se va urmări cu atenţie un

studiu realizat în anul 2015[25], vom înţelege că în acest caz există probabil o lipsă de transparenţă, Universitatea McGill având diverse activităţi prin care contribuie la realizarea şi dezvoltarea celor două procese menţionate anterior.

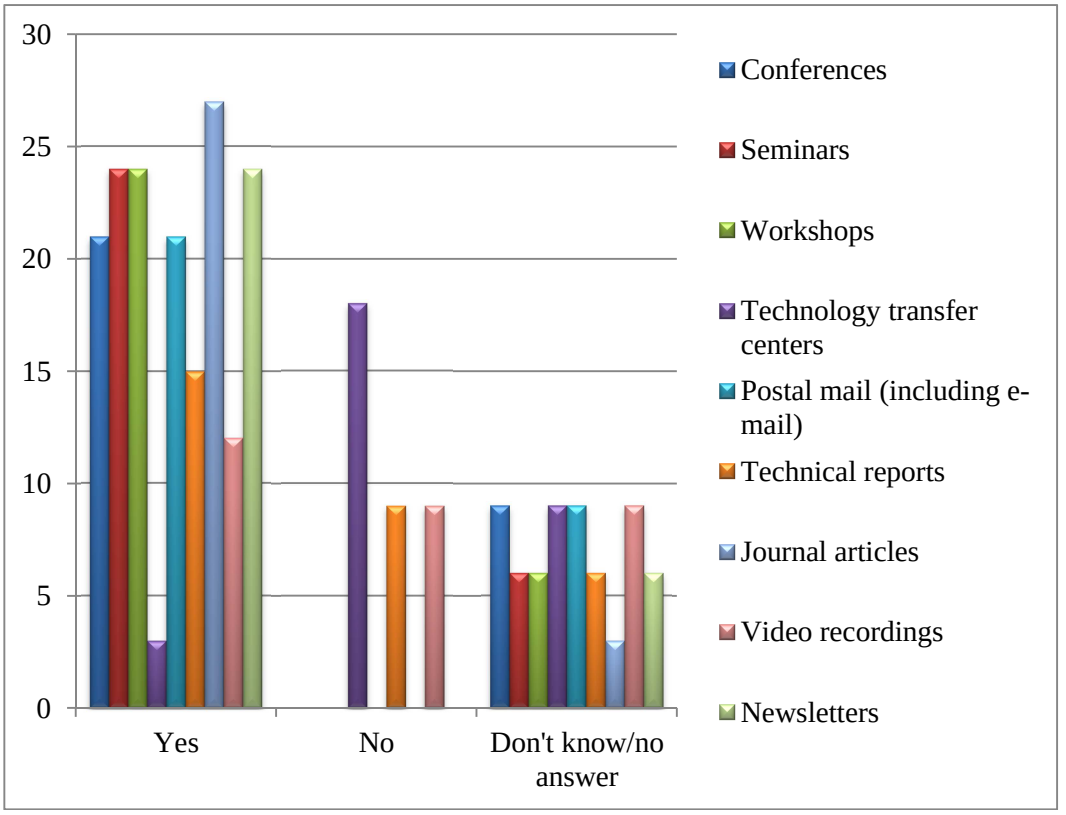

Figura 5. Regarding technology transfer mechanisms, can you please tell us what type of information dissemination does your university use?

Figură anterioară ne arată că cele mai folosite mecanisme de transfer tehnologic folosite în cadrul Universităţii McGill sunt cele care intră în categoria diseminării pasive a informaţiilor, şi anume: poşta (inclusiv e-mail-ul), rapoartele tehnice, articolele de jurnal, înregistrările video şi buletinele informative. Mecanismele de diseminare activă a informaţiilor (conferinţe, seminarii, ateliere de lucru, centre de transfer tehnologic) sunt şi acestea considerate a fi folosite, însă într-o manieră mai redusă.

La întrebarea "Are there research teams formed by students or mixed research teams (students and professors) in your university?", 27 de respondenţi au considerat că există astfel de echipe de cercetare, iar alţi 3 au răspuns cu *nu*.

[25] Tîrziu, A.M., Vrabie, C., *Education 2.0: universities' e-learning methods*, LAP Lambert Academic Publishing, Germania, 2015, pp. 47-60.

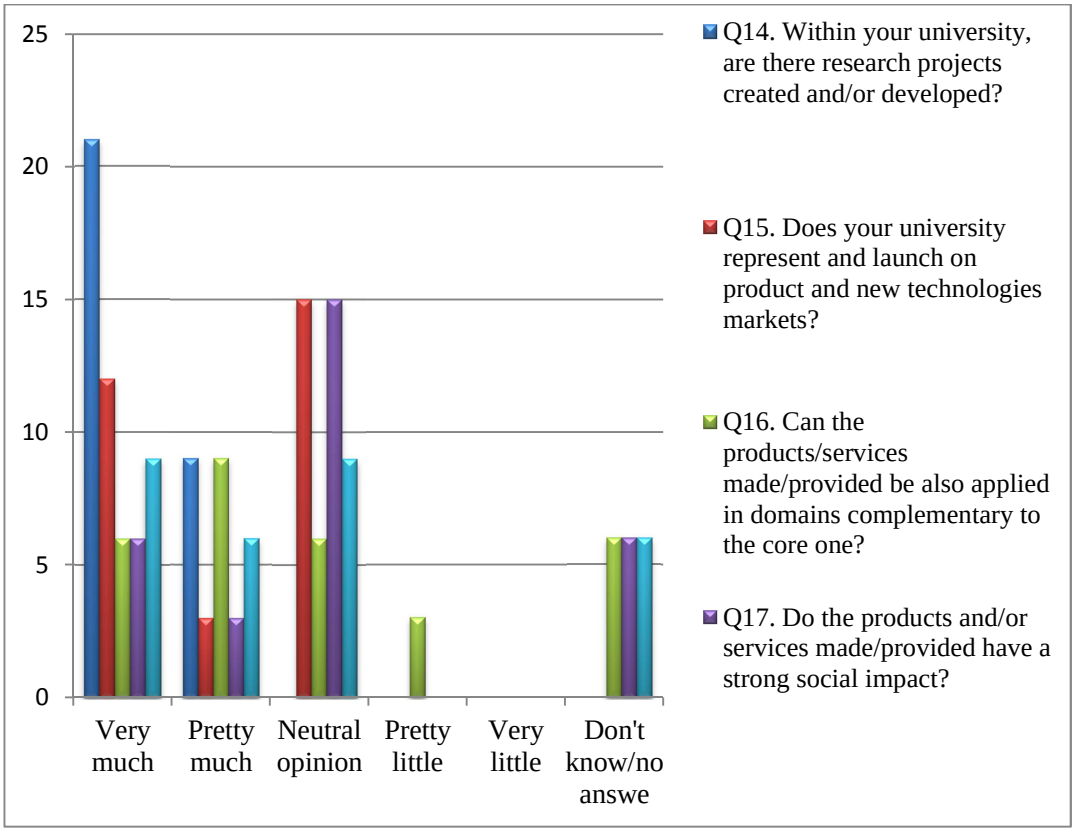

Figura 6. Q14-Q18

La întrebarea Q14, majoritatea respondenților (21) cred că există *foarte multe* proiecte de cercetare create și/sau dezvoltate în cadrul universității. În ceea ce privește întrebarea următoare, cei mai mulți dintre respondenți (15) au acordat o *părere neutră.* In schimb, pentru întrebarea Q16, cei mai mulți dintre respondenți (9) consideră că produsele/serviciile create/oferite de universitate pot fi utilizate și în domenii complementare celui de proveniență. Întrebarea următoare vine cu 15 răspunsuri de *părere neutră*, pe când întrebarea Q18 are același număr de răspunsuri (9) pentru două variante, și anume: *foarte mult* și *părere neutră.*

La sfârșitul chestionarului, putem vedea categoriile de vârstă în care se încadrează respondenții, și anume:

a) 19-22 (3 respondenți);
b) 23-26 (18 respondenți);
c) 27-30 (6 respondenți);
d) 31-34 (3 respondenți).

De asemenea, vom descoperi că 24 dintre aceștia au terminat, ca ultim nivel de educație, un program de masterat, 3 – studiile de licență și alți 3 – studii postdoctorale.

Implicațiile studiului, bazat pe colectarea și analizarea răspunsurilor primite prin împărțirea chestionarelor în rândul studenților Universității McGill din Canada,

ne ajută să înţelegem mai bine opinia sinceră a celor care beneficiază de serviciile de educaţie oferite de universitatea în discuţie privitoare la necesitatea stimulării spiritului creativ şi inovator şi a folosirii transferului tehnologic în instituţiile de învăţământ superior pentru a putea demonstra faptul că aceste elemente sunt fundamentale în realizarea unei relaţii şi colaborări mai eficiente între administraţie, societate şi sectorul de *business*.

Valoarea acestei cercetări rezidă în faptul că atât studenţii, cât şi absolvenţii reprezintă o parte fundamentală a populaţiei unei ţări, care are posibilitatea de a se dezvolta într-o manieră rapidă şi de a contribui la dezvoltarea şi a altor părţi ale unui stat, cum ar fi sectorul public şi cel privat, prin folosirea creativităţii, crearea de inovaţii şi, de asemenea, prin utilizarea transferului tehnologic în aproximativ toate direcţiile de activitate educaţională.

4. Concluzii

Această lucrare s-a bazat, aşa cum am menţionat anterior, pe înţelegerea opiniei sincere a studenţilor unei facultăţi de prestigiu, părerile acestora fiind prezentate în cadrul studiului de caz astfel încât, după colectarea şi înţelegerea deplină a lor, să se poată constitui ca nişte nevoi şi cerinţe ale unei părţi foarte importante ale populaţiei unui stat. Aceste nevoi şi cerinţe trebuie urmărite îndeaproape de instituţiile de învăţământ superior pentru a putea să le satisfacă, astfel încât indivizii care studiază în cadrul acestora să fie mulţumiţi şi să se simtă stimulaţi în a-şi dezvolta şi pune în practică creativitatea şi, implicit, ideile inovatoare. Evident, toate acestea se pot realiza într-o manieră mai ieftină, rapidă şi uşoară prin utilizarea tehnologiilor moderne, fără de care generaţiile actuale nu mai pot funcţiona eficient.

Totodată, considerăm că lucrarea de faţă are o importanţă fundamentală şi poate fi privită de universităţile din România ca un exemplu de bună practică pe care Universitatea McGill din Canada îl oferă zi de zi. Instituţiile din ţara noastră pot şi trebuie să urmeze astfel de exemple pentru a se putea dezvolta, pentru a satisface nevoile atât ale beneficiarilor serviciilor de educaţie pe care le oferă – studenţii, cât şi ale cadrelor didactice, întrucât aceasta poate fi privită ca o atitudine câştigătoare, care poate duce la îndeplinirea eficientă a obiectivelor educaţionale pe care fiecare instituţie în parte le are, cât şi a creării şi dezvoltării cu succes a unor proiecte sau programe care pot aduce beneficii nu numai societăţii în ansamblu, cât şi indivizilor. Indivizi creativi, mulţumiţi şi cu spirit inovator înseamnă, în definitiv, un stat mai puternic atât la nivel naţional, cât şi la nivel internaţional.

Bibliografie

Cărţi/articole de specialitate

Antonovici (Lazăr), C.G., (2014), *Schimbarea în organizaţiile publice în contextul utilizării tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor*, Sesiunea de comunicări ştiinţifice „Oraşul inteligent” – vol. I al Conferinţei “Smart Cities”, Ed. Economică, Bucureşti.

Australian Research Council (ARC) (1999), *University research:Technology transfer and commercialisation practices*, Commissioned report no. 60, realizat de Melbourne Consulting Group, citat de Sart, G. (2014), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences.

Baltac, V., (2015), *Orașul inteligent și infrastructura digitală*, vol. II al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București.

Chirimbu, S., (2015), *Creativity as an urban term in the contemporary smart cities' education*, vol. II al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București.

Dincă, D.V., (2014), *Orașe din România. O evaluare a stării*, Sesiunea de comunicări științifice „Orașul inteligent" – vol. I al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București.

Dumitrică, C.D., (2014), *Conceptul de „oraș inteligent"*, Sesiunea de comunicări științifice „Orașul inteligent" – vol. I al Conferinței "Smart Cities", Ed. Economică, București.

Lin, C.Y., Ho, Y.H., (2007), *Technological innovation for China's logistics industry*, Journal of Technology Management & Innovation, vol. 2, nr. 4, citați de Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences.

Matei, A., Săvulescu, C., (2014), *Enhancing the capacity for innovation of public administration. An exploratory study on e-Governance, ICT, knowledge management in Romania*, Theoretical and Applied Economics, vol. XXI, nr. 11(600).

OECD (2009), *Universities, innovation and entrepreneurship. Criteria and examples of good practice.*

Rânea, C., Filipoiu, I.D., Hadăr, A. Marin, A., Badea, D.C., (2012), *Bazele managementului inovării și transferului tehnologic*, Comunitatea Virtuală Interuniversitară, proiect al Universității Politehnica, București.

Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences.

Stiglitz, J.E., (2008), *Mecanismele globalizării*, Ed. Polirom, Iași.

Tîrziu, A.M., Vrabie, C., (2015), *Education 2.0: universities' e-learning methods*, LAP Lambert Academic Publishing, Germania.

Trott, P., (2012), *Innovation Management and New Product Development*, 5th edition, Prentice Hall, citat de Sart, G., (2012), *Effects of Technology Transfer Offices on Capacity Building in Creativity, Innovation and Entrepreneurship*, The European Journal of Social & Behavioural Sciences.

Vrabie, C., (2014), *Elemente de IT pentru administrația publică*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. II, Ed. Pro Universitaria, București.

Surse online

Association of University Technology Managers (AUTM), *About Technology Transfer*, http://www.autm.net/autm-info/about-tech-transfer/about-technology-transfer/, accesat în 20.05.2016.

QS World University Rankings® 2015/16,

http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015#sorting=rank+region=+country=+faculty=+stars=false+search=, accesat în 20.05.2016.

Ruano, J.C., *The Internet of Everything and the Case of Barcelona Smart City Proposed by Cisco Networking Academy*, Global Education Magazine, http://www.globaleducationmagazine.com/internet-everything-case-barcelona-smart-city/, accesat în 20.05.2016, citat de Chirimbu, S., (2015), *Creativity as an urban term in the contemporary smart cities' education*, vol. II al Conferinţei "Smart Cities", Ed. Economică, Bucureşti.

Reforma administrației publice. Schimbarea socială la nivel de prefectură

Drd. Luminița IORDACHE,
Facultatea de Administrație Publică, SNSPA

luminita.iordache@administratiepublica.eu

Rezumat:

Prezenta lucrare abordează legătura dintre conceptul de schimbare socială și reformă, analizând modul în care prefecturile României gestionează schimbările produse de aceasta, succesul reformei reprezentând un deziderat. Instituția prefecturilor se confruntă cu numeroase provocări în Societatea informațională și a cunoașterii, cu o creștere a așteptărilor societății în contextul unor resurse financiare limitate și presiune politică. Practicile acestora sunt un produs al culturii administrative, cum sunt valorile, ideologia, rutina, prioritățile care influențează modul în care acestea manageriază schimbarea și inițiază politici și strategii aplicate la nivel teritorial. Prefecturile au un nou rol în societate, sunt agenți sociali în schimbarea socială durabilă și au nevoie de instrumentele necesare pentru a reuși să se adapteze unui climat schimbător în care își transformă structurile, procedurile și cultura. Scopul acestei lucrări este acela de a oferi o imagine asupra mediului în care prefecturile își desfășoară activitatea, ce instrumente trebuie să utilizeze în schimbarea socială durabilă, ce elemente ar trebui îmbunătățite de către aceste instituții pentru creșterea performanței acestora. Lucrarea are la bază cercetarea literaturii de specialitate referitoare la reforma administrației publice și schimbarea socială, cât și un studiu de caz pe tema abordată la nivelul prefecturilor. Prin rezultatele studiului se dorește evidențierea importanței prefecturilor ca actori sociali în schimbarea la nivel teritorial pentru creșterea bunăstării cetățenilor, pentru a răspunde Globalizării și pentru a acorda o atenție deosebită schimbării, valorilor necesare în managementul schimbării, unei viziuni unitare și un bun leadership.

Cuvinte cheie: schimbare socială, agent social, reformă.

1. Introducere

Obiectivul general al lucrării constă în aplicarea conceptului managementului schimbării în cadrul prefecturilor în contextul reformei sectorului public. Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, programele guvernamentale au început să abordeze direct accelerarea reformei administrației publice ce a avut ca punct de pornire evaluările critice ale Comisiei Europene. Pentru a fi în conformitate cu

standardele Uniunii Europene, administraţia publică trebuie să aibă obiective bine conturate şi aplicabile şi să se adapteze noilor cerinţe care sunt numeroase şi complexe. Adaptabilitatea reprezintă o valoare pe care administraţia publică trebuie să o adopte şi să o implementeze. Studierea schimbării sociale este deosebit de importantă deoarece înalţii funcţionari publici, managerii publici se confruntă cu sarcina de a realiza schimbări în cadrul instituţiilor lor şi este necesară o mai mare flexibilitate şi inovare.

Obiectivele specifice sunt trasate pentru îndeplinirea obiectivului general şi sunt următoarele:

1. evidenţierea importanţei schimbării sociale;
2. cunoaşterea instrumentelor necesare schimbării sociale durabile pentru gestionarea activităţii de la nivelul prefecturii, cărora înalţii funcţionari publici, managerii şi funcţionarii publici trebuie să le acorde importanţă;
3. perfecţionarea sistemului de management la nivelul prefecturilor în vederea alinierii la standardele europene.

Motivul alegerii temei este acela de a arăta importanţa rolului pe care îl au instituţiile prefecturilor în dezvoltarea durabilă a societăţii românești. Instituţiile şi sistemele administrative trebuie să fie deschise şi să se adapteze noilor transformări ale societăţii, acestea fiind factori definitorii în competitivitatea economică, reinventându-se prin digitalizare şi noi tehnici de management astfel încât să contribuie la eficientizarea aparatului administrativ.

Ipotezele de lucru ale acestei cercetări sunt:

1. Conceptul de schimbare socială se poate aplica Instituţia prefecturilor.
2. Reforma reprezintă un instrument al schimbării sociale.

Obiectivele cercetării sunt:

1. înţelegerea şi explicarea schimbării sociale la nivelul prefecturii;
2. evidenţierea impactului pe care reforma administraţiei publice îl produce asupra rolului şi activităţii prefecturilor;
3. analizarea şi cunoaşterea opiniei respondenţilor chestionarelor, angajaţi în cadrul prefecturilor în ceea ce priveşte schimbările produse de reforma administraţiei publice, mediul organizaţional şi importanţa pe care aceştia o acordă anumitor factori, valori necesare schimbării sociale.

Pentru eficientizarea paşilor ce trebuie urmaţi în demersul ştiinţific, instrumentul de cercetare a fost ales şi aplicat în funcţie de obiectivele generale şi specifice urmărite. Metodologia cercetării a presupus într-o primă etapă documentarea ce s-a realizat pe baza consultării literaturii de specialitate, legislaţiei în domeniu, cercetărilor de specialitate şi a revistelor. În următoarea etapă s-a avut în vedere aprofundarea cercetării şi elaborarea unor lucrări cu importanţă pentru subiectul abordat.

Studiul se bazează pe surse bibliografice în domeniu, metoda calitativă care a constat în studiul documentelor, publicaţiilor, analiza proceselor şi instrumentelor. Metoda cantitativă va cuprinde utilizarea, analizarea şi interpretarea datelor din

chestionarele obţinute de la prefecturile României privind reforma sectorului public şi schimbarea socială.

Etapizarea cercetării:

Etapa 1: Stabilirea obiectivelor şi ipotezelor cercetării-presupune realizarea planului cercetării ce se doreşte a fi realizat prin intermediul lucrării.

Etapa 2: Culegerea şi prelucrarea informaţiilor căutarea şi sistematizarea informaţiile necesare pentru realizarea obiectivelor propuse în cadrul cercetării.

Etapa 3: Elaborarea părţii teoretice în cadrul lucrării.

Etapa 4: Aplicarea concretă a cercetării - studiul de caz.

Descrierea conceptului şi procesului de „schimbare sociabilă durabilă" în literatura de specialitate în relaţia acesteia cu administraţia publică nu este evidenţiată însă reprezintă o oportunitate în perspectiva realizării unei lucrări. Tema reprezintă o provocare datorită conceptelor interdisciplinare abordate în cadrul cercetării, fiind necesare cunoştinţe în ştiinţe administrative, economice, politice şi juridice.

2. Cadrul teoretic

Ca referinţe pentru tema studiată, Christopher Pollitt şi Geert Bouckaert abordează reformele pentru o perioadă de trei decade, concentrându-se pe procesul de schimbare în administraţia publică în cartea "Public Management Reform" (2000). Stephen Osborne şi autori precum Louise şi Kerry Brown descrie inovarea socială şi managementul schimbării în serviciile publice în „Handbook of Innovation in Public Services" (2013), "Managing Change and Innovation in Public Service Organizations" (2005), "The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance" (2010).

Raymond Boudon abordează subiectul de schimbare socială în „The Theories of Social Changes" (1984). În cartea „The Sociology of Social Change" (1993), Piotr Sztompka vorbeşte despre acest subiect, de asemenea. Studiile moderne ale schimbării sociale sunt bazate pe teoria sistemelor, teoriile structural-funcţionaliste şi teoriile funcţionaliste, teorii care au ca punct de pornire emergenţa procesului de schimbare socială şi teorii care analizează numai structura. Mulţi remarcabili sociologi au contribuit la teoriile schimbării sociale din diferite perspective.

Provocările globalizării, tehnologiei, ale schimbării societale au mai mult ca niciodată un impact considerabil asupra sectorului public. Aceste schimbări împreună cu importanţa creşterii capacităţii administrative necesită instituţii puternice, agile şi flexibile, deschise la schimbare. La nivelul Uniunii Europene, premisele pentru o reformă de succes tratează cu mare importanţă conceptul de „consolidare a capacităţii administrative". Potrivit autorului Stiglitz, J.E. (2008:92), în cartea Mecanismele globalizării, „guvernarea –problemele asociate cu modul în care sunt luate deciziile în arena internaţională – se află la temelia eşecurilor globalizării". Tot astfel, problemele referitoare la modul în care sunt luate deciziile la nivel naţional şi local pot conduce la eşecul reformei administraţiei publice.

Reforma administraţiei publice include toate aspectele organizării sectorului public, printre care: „arhitectura" generală a ministerelor şi agenţiilor, organizaţiile

şi instituţiile de la nivel local, sistemele, structurile, procesele, motivaţiile, precum şi modul de supraveghere a acestora şi de adaptare periodică a sistemului (M. Profiroiu, T. Andrei, D. Dincă, Radu Carp, 2006). Reforma trebuie abordata în mod global, ca un proces deschis deoarece fiecare schimbare este parte integrantă a strategiei de reformă şi trebuie adaptată schimbărilor din mediul extern.

Începând cu anul 1993, reforma administraţiei publice se fundamentează pe principiul modificării raporturilor dintre administraţia publică şi societate. Prin programul de guvernare 2001-2004, două strategii succesive au fost adoptate privind reforma administraţiei publice: Strategia privind accelerarea reformei administraţiei publice în perioada 2001-2003 şi în perioada 2004 2006, care au stat la baza implementării unor reforme privind politicile publice.

Prin programul de guvernare din 2005-2008, se dorea aplicarea unei strategii naţionale ce presupunea trei obiective: reforma serviciilor publice de bază şi a utilităţilor publice de interes local, consolidarea procesului de descentralizare administrativă şi fiscală şi întărirea capacităţii instituţionale a structurilor din administraţia publică centrală şi locală.

În lipsa unei strategii aferentă administraţiei publice care să urmărească creşterea capacităţii acesteia de a formula politici publice şi de a gestiona eficient furnizarea serviciilor în perioada 2007-2013, atât Cadrul Naţional Strategic de Dezvoltare a României cât şi Programul Naţional de Reforme au avut rolul principal de a sprijini procesul de reformă.

Pentru programul de guvernare din perioada 2013-2016, Guvernul şi-a stabilit drept obiective în ceea ce priveşte administraţia publică şi serviciile publice, următoarele: creşterea gradului de absorbţie a fondurilor europene, reorganizarea administrativ teritorială prin crearea cadrului instituţional pentru funcţionarea regiunilor administrativ teritoriale, elaborarea unui plan strategic de dezvoltare, continuarea reformei în administraţia publică, armonizarea legislaţiei care guvernează administraţia publică, introducerea unui sistem de indicatori de evaluare a modului de funcţionare a tuturor instituţiilor din administraţia publică, operaţionalizarea conceptului de „ghişeu unic" si a sistemelor de guvernare electronică pentru reducerea birocraţiei (D. Dincă, 2015:225).

Potrivit Acordului de Parteneriat propus de România pentru perioada de programare 2014-2020, necesitatea reformelor structurale reprezintă un obiectiv pentru creşterea inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii sociale şi economice.

Pentru ca administraţia publică să fie în măsură să îşi îndeplinească rolul în condiţii de calitate şi eficienţă este esenţial ca structura organizatorică şi procesele interne să asigure flexibilitatea şi adaptarea la situaţii noi.

Potrivit autorului Don Tapscott, în cartea „Crescuţi digital. Generaţia Net îţi schimbă lumea" (2011:30), este descris faptul că atitudinile înrădăcinate ale oamenilor se împotrivesc schimbării iar inovaţiile şi schimbările de paradigmă sunt întâmpinate chiar cu ostilitate. Pentru a se schimba administraţia publică este necesar ca funcţionarii publici să aibă capacitatea de a arăta deschidere şi de a nu rămâne cu acele atitudini înrădăcinate faţă de situaţiile noi.

Utilizarea managementului calităţii, a bunelor practici şi a inovării reprezintă instrumente şi practici de natură să contribuie la eficientizarea activităţii

instituţiilor publice care va aduce efecte pozitive pe termen lung asupra gradului de satisfacţie a cetăţeanului.

Dezvoltarea capacităţii administrative reprezintă o condiţie esenţială pentru dezvoltarea şi implementarea reformelor politice şi pentru îmbunătăţirea absorbţiei fondurilor europene. Eforturile depuse de autorităţi pentru reformarea şi modernizarea diferitelor aspecte ale administraţiei publice au fost recunoscute în cadrul analizelor efectuate de către organismele internaţionale, inclusiv de către Banca Mondială, şi în diverse proiecte de sprijinire a transferului de bune practici, fiind susţinute financiar de organizaţii internaţionale şi de UE.

Prin Strategia de dezvoltare spaţială a României, elaborată pentru un orizont de timp de 20 de ani, se urmăreşte: asigurarea dezvoltării echilibrate şi durabile, creşterea competitivităţii în zonele de dezvoltare. Strategia naţională pentru dezvoltare regională accentuează rolul regiunilor în promovarea creşterii la nivel naţional, având în vedere potenţialul acestora. Fiecare regiune are propriul potenţial economic şi de dezvoltare, dar şi caracteristici specifice, care să contribuie la creşterea economiei naţionale.

Lucrarea prezentă analizează impactul reformelor asupra managementului public la nivelul prefecturilor şi rolul pe care îl are Instituţia prefecturilor în asigurarea implementării reformei. Printre direcţiile de acţiune ale Instituţiei prefecturilor[1] se regăsesc:

1. Creşterea gradului de absorbţie a fondurilor europene pentru dezvoltarea locală/regională, modernizarea şi eficientizarea administraţiei publice;
2. Urmărirea şi aplicarea prevederilor cuprinse în strategiile şi programele pentru susţinerea reformei în administraţia publică;
3. Implementarea şi dezvoltarea sistemului de control intern managerial în cadrul Instituţiei Prefectului;
4. Susţinerea dezvoltării economice a judeţului, în concordanţă cu prevederile planurilor de dezvoltare regionale, cu consultarea autorităţilor publice locale şi a conducătorilor serviciilor publice deconcentrate (în contextul unei dezvoltări durabile şi echilibrate);
5. Întocmirea planului anual de acţiune pentru realizarea în judeţ a obiectivelor cuprinse în Programul de guvernare;
6. Monitorizarea modului de aplicare în judeţ a programelor şi strategiilor guvernamentale sau ministeriale cu privire la restructurarea sectorială.

Potrivit Regulamentului de organizare şi funcţionare (ROF) al fiecărei instituţii, Instituţia Prefectului urmăreşte îndeplinirea unor obiective generale, astfel:

1. Coordonează şi asigură îndeplinirea la nivelul judeţului a obiectivelor cuprinse în Programul de guvernare şi în politicile naţionale şi de afaceri europene;
2. Exercită controlul privind legalitatea actelor emise sau aprobate de autorităţile administraţiei publice de la nivelul judeţului;

[1] http://www.prefectura-teleorman.ro/doc/programe-guvernamentale/planul-de-actiuni-2016.pdf, pag. 58.

3. Gestionează situaţiile de urgenţă şi iniţiază măsuri ce se impun pentru prevenirea acestora;

4. Conduce activităţile serviciilor publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din subordinea Guvernului organizate la nivelul judeţului;

5. Îndeplineşte atribuţii în domeniul reconstituirii dreptului de proprietate;

6. Eficientizează relaţia cu cetăţeanul şi comunicarea internă şi externă;

7. Eficientizează activitatea instituţiei şi asigură îndeplinirea politicilor naţionale referitoare la reforma administraţiei publice;

8. Elaborează proiecte finanţate din fonduri europene, în care instituţia este eligibilă.

9. Eliberează paşapoarte simple şi se ocupă de regimul permiselor de conducere, al certificatelor de înmatriculare, având şi alte atribuţii conform unor reglementări speciale.

Instituţia prefectului funcţionează în temeiul Legii nr. 340/2004 privind prefectul şi instituţia prefectului, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi a altor legi, hotărâri şi ordonanţe.

3. Chestionar privind reforma sectorului public şi schimbarea socială la nivel de prefectură – prezentarea rezultatelor

Ca instrument de cercetare am folosit chestionarul, informaţiile obţinute pe baza acestuia fiind de tip cantitativ şi calitativ. În crearea chestionarului am urmărit un proces tip pâlnie, pornind de la întrebări generale la întrebări sonda continuând cu întrebări cu caracter administrativ. Pentru acest studiu, s-au folosit întrebări cu răspunsuri fixe, majoritatea fiind cu o singură variantă de răspuns, astfel încât persoanele chestionate să aibă ca posibilităţi de răspunsuri, cele deja stabilite de cercetător, pentru o mai bună înţelegere a fenomenului analizat, excepţie făcând ultima întrebare, care a fost deschisă, solicitând respondentului să îşi formuleze răspunsul propriu.

Ca suport teoretic am avut studiul Public Sector Reform in the Netherlands: Views and Experiences from Senior Executives, Country Report as part of the COCOPS Research Project, având autori pe: Sebastian Jilke, Steven Van de Walle, Roxanne van Delft, publicat în luna Mai, anul 2013.

Scopul chestionarului a fost acela de a analiza instituţiile prefecturilor din România, de a analiza şi evaluarea percepţiei înalţilor funcţionari publici, managerilor publici, precum şi a funcţionarilor publici în poziţii ierarhice de conducere sau executiv cu privire la modul în care influenţează reforma administraţiei publice, schimbarea socială, mediul de lucru, activitatea acestora, cum este percepută instituţia în contextul actual dar şi alţi factori precum valori şi atitudini ale acestora.

Colectivitatea statistică analizată a fost formată din totalitatea prefecturilor din România. Constituirea colectivităţii statistice a vizat acoperirea tuturor prefecturilor din România, astfel încât să se obţină o reprezentativitate cât mai

bună. Colectivitatea statistică a fost formată din 42 de Instituţii ale Prefecturilor. Chestionarul a fost aplicat celor 42 de prefecturi în condiţii de obiectivitate şi confidenţialitate.

Chestionarul a fost trimis pe adresele oficiale de e-mail ale celor 42 de prefecturi ale României, perioada de colectare fiind cuprinsă între 9 şi 26 mai 2016, obţinând un număr de 28 de chestionare, de la 27 de prefecturi. Baza de date a fost realizată imediat după primirea chestionarelor, informaţiile au fost prelucrate şi analizate.

Chestionarul a fost alcătuit din 22 de întrebări structurate în mai multe clase de analiză:

1. **Informaţii socio-demografice privind respondentul:**
   a. Vârstă
   b. Sex
   c. Poziţie ierarhică în cadrul instituţiei
   d. Studii absolvite
   e. Domeniul în care a absolvit studiile
   f. Experienţa de muncă.

Aceste informaţii au fost necesare pentru a observa profilul respondentului, vechimea în muncă în diferite sectoare şi prin aceasta înţelegându-se şi modul în care priveşte administraţia publică prin prisma experienţei dobândite dar şi gradul de deschidere, poziţia în instituţie.

2. **Valori şi atitudini ale respondenţilor:**
   a. Identitatea şi înţelegerea rolului pe care îl deţine în instituţie
   b. Motivaţia de a lucra în cadrul instituţiei
   c. Preferinţele privind valorile sociale.
3. **Caracteristicile contextului de lucru în cadrul prefecturii**:
   a. Ambiguitatea scopului si obiectivelor instituţiei
   b. Gradul de autonomie al managementului
   c. Nivelul de comunicare la nivelul instituţiei de transmitere a deciziilor şi informaţiilor necesare desfăşurării activităţii.
4. **Relevanţa Noului Management Public (NMP) şi reformele post NMP**
   a. Nivelul naţional
   b. Nivelul judeţean
   c. Nivelul instituţional

În această parte am dorit să evidenţiez importanţa reformei administraţiei publice şi impactul pe care îl are asupra activităţii respondenţilor, misiunii instituţiei şi rolului pe care îl are printre actorii sociali, dinamica reformei la nivelul prefecturilor, dinamica schimbărilor, nivelul performanţei instituţiei pe diferite dimensiuni, dacă instituţia tinde spre un trend pozitiv sau nu.

5. Instrumentele necesare administrației publice în schimbarea socială durabilă

Aceasta a fost ultima întrebare adresată, fiind o întrebare deschisă în care respondentul să poate veni cu un răspuns propriu.

Cu excepția a trei întrebări, restul de 19 întrebări au avut 5 valori depinzând de întrebarea adresată:

1. 1 deloc ..... 5 foarte mult
2. 1 dezacord total ..... 5 acord total
3. 1 foarte scăzută ..... 5 îmbunătățită semnificativ
4. 1 foarte puțin ..... 5 foarte mult

Pentru a evidenția anumite părți ale studiului de caz, am optat pentru reprezentarea grafică a anumitor întrebări ale chestionarului, cu cifrele relevante obținute prin colectarea informațiilor.

Informații socio-demografice privind respondentul

Vârstele respondenților au fost cuprinse între 26 și 60 de ani, astfel: 26-35 ani → 2, 36-45 → 17, 46-60 → 9. Sexul persoanelor a fost relativ apropiat ca rezultate, M →12, F →15, un respondent nu și-a declarat sexul. Ca poziție ierarhică în cadrul instituției, poziție de conducere → 10 respondenți, executiv → 13 respondenți iar poziție de manager → 3 respondenți.

În ceea ce privește studiile absolvite, dintr-un total de 28 de chestionare: 25 de respondeți au studii superioare de lungă durată, 2 respondenți au studii doctorale iar 1 respondent- studii postdoctorale.

Domeniul în care respondenții au absolvit studiile: științe administrative/ științe politice -10 respondenți, drept -7, management -3, științe economice -10, inginerie - 9, medicină - 0, alt domeniu -5.

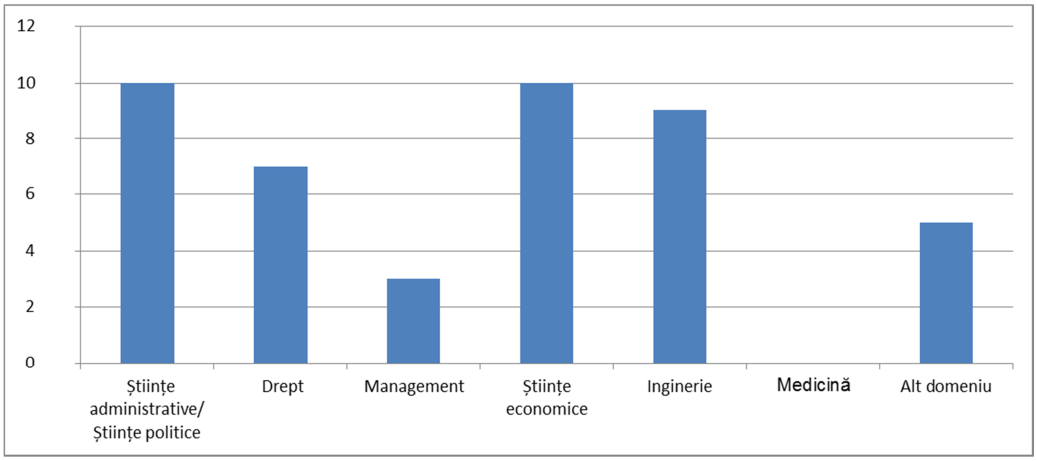

Figura 1. Domeniul de absolvire al studiilor

În ceea ce privește experiența de muncă, foarte puțini dintre respondenți au lucrat în sectorul non-profit, puțini au lucrat în sectorul privat, iar peste ¾ din respondenți având o experiență în sectorul public de peste 11 ani.

Valori şi atitudini ale respondenţilor

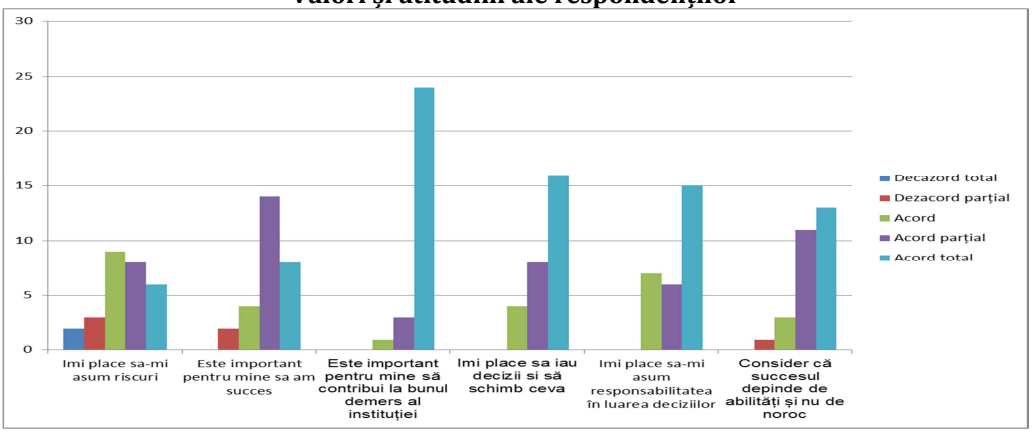

Figura 2. Preferinţele privind anumite valori sociale

Caracteristicile contextului de lucru în cadrul prefecturii

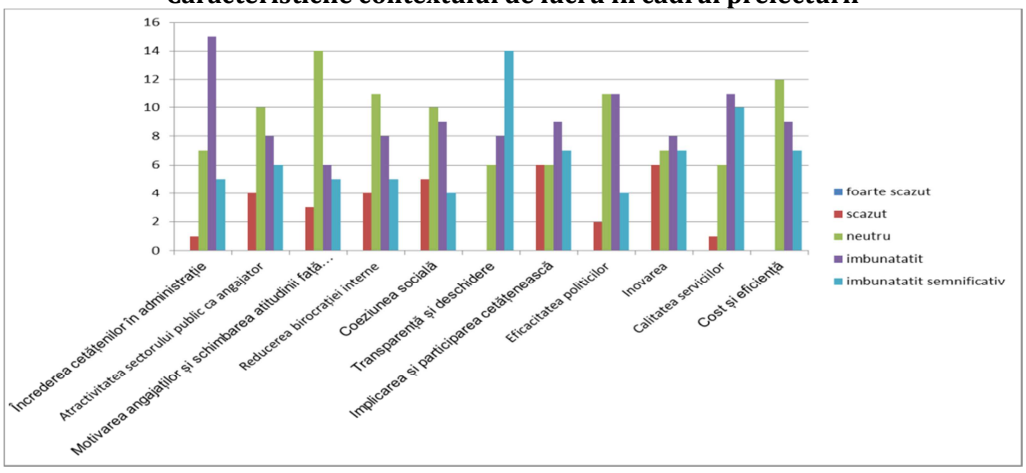

Figura 3. Evaluarea performanţelor Instituţiei Prefectului peste 5 ani

Relevanţa Noului Management Public (NMP) şi reformele post NMP

a. Nivelul naţional

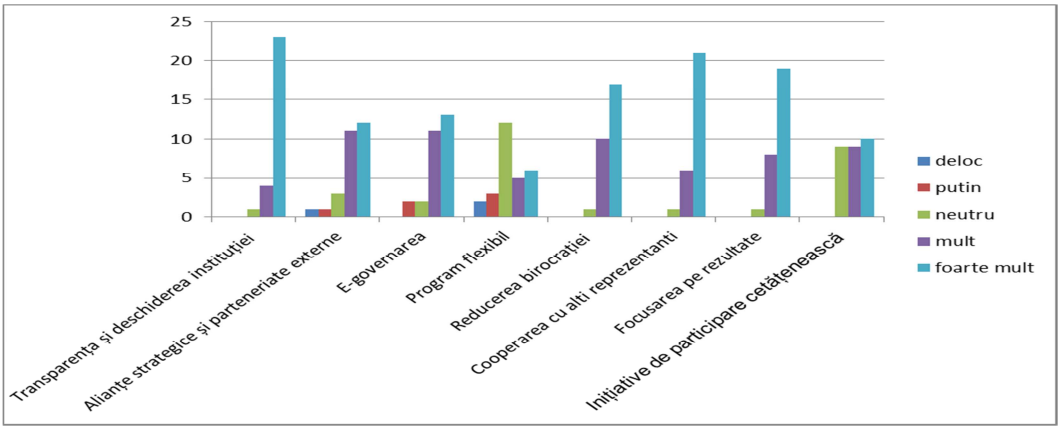

Figura 4. Importanţa factorilor

b. Nivel județean

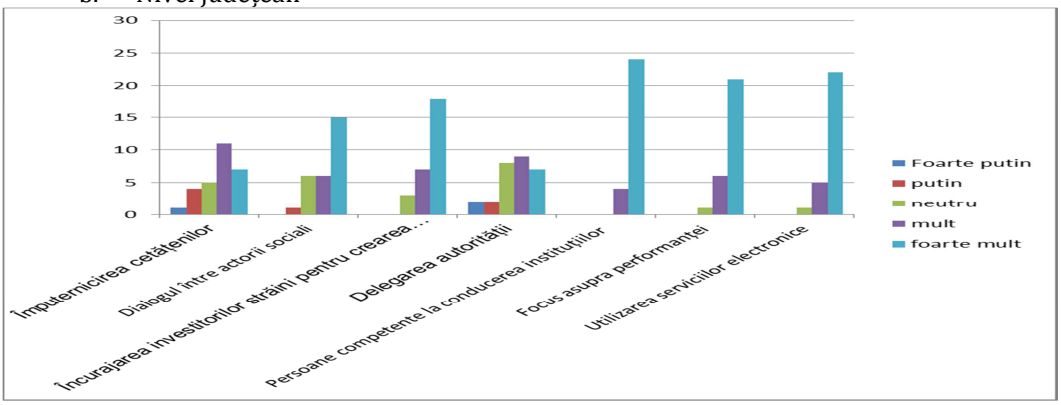

Figura 5. Gradul de influenţă al factorilor în schimbarea la nivelul judeţelor

c. Nivelul instituţional

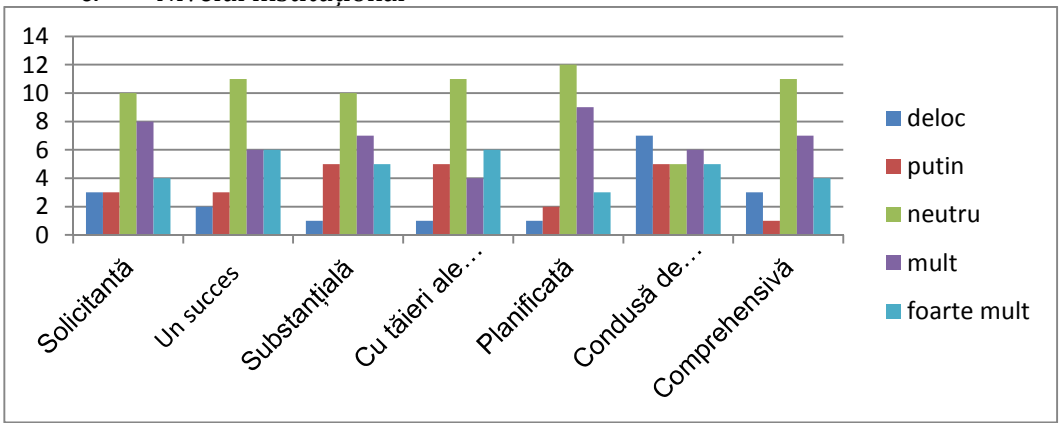

Figura 6. Cum este percepută reforma administraţiei publice

La întrebarea deschisă **„Ce instrument consideraţi că trebuie să utilizeze administraţia publică în schimbarea socială durabilă?”**, am avut următoarele răspunsuri:

1. Completarea periodică a unui chestionar de către cetăţenii dintr-un eşantion statistic cu privire la calitatea serviciilor administrative oferite de instituţiile publice. Şi, în contrapartidă, conducătorii instituţiilor de la nivel ministerial să dispună subordonaţilor din teritoriu completarea unor chestionare vizând strângerea de informaţii cu privire la deficienţele din sistem şi sugestii pentru îmbunătăţirea activităţii. În felul acesta, ar putea fi îmbinate în mod constructiv cele două abordări manageriale, reactivă (soluţionarea problemelor actuale) şi proactivă (prevenirea potenţialelor blocaje).

2. Respectul reciproc, comunicarea eficientă şi onestă

3. Dialogul intre actorii sociali.

4. Realizarea de politici publice coerente şi bine procedurate

5. Transparenţa, eficienţa, eficacitate, inovare, servicii electronice, servicii de calitate, reducerea birocraţiei.

6. Egalitatea de şanse

7. Strategii, planuri, analize

8. Competenţa, atitudine, modele pentru oameni şi transparenţa 100% în activitate. Simultan normele (în general) trebuie regândite într-o formă simplificată, actualizate şi puse în slujba scopului urmărit.

9. Responsabilitatea socială bazată pe o legislaţie coerentă, previzibilă, aplicată ferm şi pe resurse adecvate

10. Consultare publică pentru transparenţă

11.Participare activă la reţele/grupuri de lucru create pentru implementarea politicilor naţionale/europene (inputuri relevante, bine fundamentate, transmise în timp util factorilor decidenţi atât în ceea ce priveşte politicile naţionale şi/sau iniţiativele comunitare)

12. Colaborare îmbunătăţită cu structuri similare atât la nivel naţional cât şi european (parteneriate, acorduri de colaborare, proiecte comune)

13. Facilitarea dialogului structurat şi eficient între nivelul local si nivelul central, a dialogului civic responsabil şi transparent între diferitele grupuri sociale şi autorităţile centrale;

14. Predictibilitatea şi profesionalismul deasupra disputelor politice

15.Schimbări incrementale, implicarea angajaţilor/cetăţenilor în procesul de luare a deciziilor, dezvoltare durabilă şi sustenabilitatea proiectelor

16. Guvernarea participativă, evaluarea reală a competenţelor şi introducerea unui mandat în exercitarea funcţiei publice de conducere, cu un plan de management evaluat la final

17. Cadrul comun de autoevaluare a funcţionării instituţiilor publice (CAF) şi Balance scotecard (BSC)

18. Responsabilitatea socială a tuturor factorilor de decizie, la nivelul administraţiei locale/centrale sau al marilor întreprinderi private

19. Leadership-ul, stabilitatea funcţiilor de conducere şi stimularea performanţei prin utilizarea de pachete motivaţionale

20. Promovarea bunei guvernări, a noilor tehnologii şi respectarea ciclului politicilor publice

Implicaţiile acestui studiu de caz, bazat pe strângerea şi analizarea informaţiilor primite în urma chestionarelor obţinute de la 27 de Instituţii ale prefecturilor României, sunt utile pentru înţelegerea modului în care înalţi funcţionari publici, manageri publici şi funcţionari publici privesc reforma administraţiei publice şi schimbarea socială la nivel de prefectură şi ce valori, factori, instrumente sunt necesare schimbării administraţiei publice în contextul actual.

Potenţialele contribuţii pe care lucrarea le aduce la dezvoltarea domeniului de cercetare sunt:

1. identificarea punctelor slabe ale instituţiilor prefecturilor în ceea ce priveşte funcţionarea lor;

2. identificarea aspectelor relevante unui sistem de management performant în cadrul prefecturilor;

3. valorificarea conceptului de schimbare socială durabilă în cadrul administraţiei publice.

4. Concluzii proprii asupra studiului realizat

Prin intermediul reformei administraţiei publice se doreşte instituirea unui sistem modern si eficient al administrării publice, redefinirea rolului pe care statul îl are în calitate de promotor al democraţiei şi economiei de piaţă.

Alte aspecte necesare acestui proces privesc formularea de propuneri de reformare şi restructurare, luându-se în considerare o strategie pe termen lung şi determinate măsurile care urmează a fi întreprinse de către autorităţile administraţiei publice pentru stabilirea şi exercitarea sarcinilor.

În urma interpretării rezultatelor chestionarului concluzionez astfel:

1. menţinerea unei mediu care să stimuleze creativitatea, deschiderea instituţiei la nou;

2. promovarea unui management al schimbării deschis şi flexibil care să sprijine inovarea şi schimbarea;

3. dezvoltarea cooperării cu alţi reprezentanţi ai sectorului public, mediului universitar şi cu mediul privat;

4. necesitatea creşterii gradului de comunicare şi transmitere a informaţiilor între angajaţii instituţiei;

5. Conştientizarea importanţei schimbării sociale şi reformei administraţiei publice de către funcţionarii publici reprezentanţi ai instituţiilor publice, organizaţii private şi non-profit şi cetăţeni precum şi utilizarea instrumentelor necesare schimbării sociale şi reformei administraţiei publice, transfer de bune practici în domeniul.

Bibliografie

Dincă, D., (2015), *Strategii de reformă şi programe de guvernare privind serviciile publice locale, Oraşul inteligent.* Ediţia a II-a, Ed. Economică, Bucureşti.

Tapscott, D., (2011), *Crescuţi digital. Generaţia Net îţi schimbă lumea,* Ed. Publica, Bucureşti.

Stiglitz, J.E., (2008), *Mecanismele globalizării,* Ed. Polirom, Seria Economie şi Societate, Iaşi.
Documentul „Analiza cauzelor structurale care au dus la reducerea capacităţii administrative a instituţiilor publice".
„Analiza socio-economică realizată la nivelul Comitetului Consultativ Tematic Administraţie şi Bună Guvernare"
http://www.fonduriadministratie.ro/pictures/analiza%20socio%20economica%20-%20CCT%20ABG.pdf
„Analiza funcţională a administraţiei publice în România", elaborată de experţii Băncii Mondiale în 2011, însoţită de planurile de acţiune aferente
http://www.sgg.ro/index.php?politici_publice_documente
„Evaluarea reformei procesului politicilor publice la nivelul administraţiei publice centrale") - Cod SMIS: 12124 - Proiect co-finanţat prin Programul Operaţional "Dezvoltarea Capacităţii Administrative" – 2011
http://www.sgg.ro/index.php?politici_publice_programe_si_parteneri
„Disparităţi şi fluxuri în fundamentarea social-economică a regionalizării administrative a României" – 2013
http://regionalizare.mdrap.ro/wp-content/uploads/2013/04/Raport-de-progres-2_CONREG.pdf
„Fundamentele procesului actual de regionalizare în România" -2013
http://regionalizare.mdrap.ro/wp-content/uploads/2013/04/Raport-CONREG-I-final.pdf
„Organizarea administrativ-teritorială a României - Evoluţie. Propuneri de optimizare" – 2013
http://regionalizare.mdrap.ro/wp-content/uploads/2013/04/Organizarea-administrativ-teritoriala-a-Romaniei.pdf
Raport privind dificultăţile administraţiei publice locale în gestionarea proceselor de resurse umane
http://www.anfp.gov.ro/DocumenteEditor/Upload/2013/proiecte/Raport%20dificultati%20procese%
Coordination for Cohesion in the Public Sector of the Future (COCOPS): www.cocops.eu

Studiu asupra site-ului Guvernului României

Anastasia CIUPERCA
Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA

ciuperca.nastica@gmail.com

Rezumat:

Lucrarea de faţă reprezintă o analiza a site-ului Guvernului României, conform listei de criterii întocmită în baza legii 544/2001 privind accesul la informaţii de interes public. Pentru a prospecta opinia utilizatorilor a fost realizat un chestionar cu întrebări referitoare la site, rezultatele căruia a demonstrat că site-ul oficial al Guvernului României este bine structurat, prietenos în navigare şi cu conţinut reprezentativ referitor la activitatea Guvernului. De asemenea, au fost punctate şi unele aspecte care necesită îmbunătăţire.

Cuvinte cheie: informaţii de interes public, transparenţă, comunicare.

Introducere

Accesul la informaţiile de interes public – este unul dintre obiectivele prioritare ale organelor de stat. Informaţiile de interes public sunt orice fel de informaţii care se referă la sau rezultă din activităţile unei instituţii sau autorităţi publice ce utilizează sau administrează resurse financiare publice, ale unei regii autonome, companii naţionale, precum şi oricărei societăţi comerciale aflate în subordinea unei autorităţi publice centrale sau locale şi la care statul Român sau, după caz, o unitate administrativ-teritorială este acţionar unic ori majoritar. În România există legea 544 din 12 octombrie 2001 (care include ulterioarele actualizări) prin care se reglementează dreptul de acces la informaţii de interes public, iar art. 5 (al. 1) prevede obligaţia tuturor autorităţilor sau instituţiilor publice de a comunica din oficiu următoarele informaţii de interes public:

a) actele normative care reglementează organizarea si funcţionarea autorităţii sau instituţiei publice;

b) structura organizatorică, atribuţiile departamentelor, programul de funcţionare, programul de audienţe al autorităţii sau instituţiei publice;

c) numele şi prenumele persoanelor din conducerea autorităţii sau a instituţiei publice şi ale funcţionarului responsabil cu difuzarea informaţiilor publice;

d) coordonatele de contact ale autorităţii sau instituţiei publice, respectiv: denumirea, sediul, numerele de telefon, fax, adresa de e-mail şi adresa paginii de Internet;

e) sursele financiare, bugetul şi bilanţul contabil;
f) programele şi strategiile proprii;
g) lista cuprinzând documentele de interes public;
h) lista cuprinzând categoriile de documente produse şi/sau gestionate, potrivit legii;
i) modalităţile de contestare a deciziei autorităţii sau a instituţiei publice în situaţia în care persoana se consideră vătămată în privinţa dreptului de acces la informaţiile de interes public solicitate.

Conform art. 5 (al. 4) din legea 544/2001, informaţia de interes public se comunică prin, afişare la sediul autorităţii sau al instituţiei publice, prin publicare în Monitorul Oficial al României, în mijloacele de informare în masă, în publicaţii proprii, precum şi în pagina de Internet proprie, şi consultarea lor la sediul autorităţii sau al instituţiei publice, în spaţii special destinate acestui scop.

Administraţia publică română trebuie adaptată la cerinţele lumii moderne, în care internetul nu mai este un canal de comunicare opţional. Bazându-se pe angajaţi calificaţi care utilizează tehnologiile moderne mai eficient, ceea ce conduce la creşterea productivităţii şi a competitivităţii şi la siguranţa că obiectivele sunt atinse cu eficacitate (Lazăr, 2014). În acest fel autorităţile publice au fost încurajate să creeze şi să menţină site-uri oficiale, acestea reprezentând cea mai simplă şi eficace forma de furnizare a informaţiilor către cetăţeni.

Metodologia de cercetare

Website-ul Guvernului român a fost analizat din perspectiva conformităţii cu legea nr.544/2001 art.5 la fel şi a revistei E-Guvernarea care a întocmit câteva criterii de transmitere a informaţiilor de interes public (lista detaliată a elementelor de cercetare vezi în tabelul 2):

- **Comunicare**
- **Transparenţă**
- **Conţinut util**
- **Accesare prin telefon**
- **Generalităţi**

Aceste elemente au fost urmărite pe site şi le-au fost atribuite valori după cum urmează:

- A - nu există, B - există, C - există dar este incomplet (conform tabelului 2 - primele patru grupe);
- Au fost notate cu valoare de la A până la D, grupa a cincea *Generalităţi*, cu riscul ca rezultatele să fie subiective.

Suplimentar, a fost realizat un chestionar cu întrebări generale referitoare la site. Rezultatele acestui chestionar au fost analizate şi comparate cu criteriile de conformitate cu legea nr.544/2001 art.5 şi în baza lor au fost formulate concluziile studiului.

Descrierea rezultatelor

Conţinutul site-ul a fost minuţios analizat pentru a asigura calitatea studiului.

Tabel 1.

Criteriile de analiză

Elementele de cercetare	Valori	Rezultate
Comunicare		
- Hotărâri de guvern	A sau B sau C	B
- Posibilitatea de a trimite un e-mail direct pri-ministrului	A sau B	B.1
- Forum de discuţii între/cu cetăţenii	A sau B	B.2
Transparenţă:		
- Organigrama	A sau B	B
- Declaraţii de avere	A sau B sau C	B
- Şedinţe de guvern (video)	A sau B	B
- Program de guvernare	A sau B sau C	B
- Obiective, strategii, politici	A sau B sau C	B
- Cv-uri angajaţilor	A sau B sau C	C
Conţinut util:		
- Ştiri/ noutăţi ale guvernului	A sau B sau C	B
- Posibilitatea de a alege limba	A sau B	B
- Opţiunea de căutare în site	A sau B	B
- Posibilitatea de abonare la newsletter	A sau B	B
- Trimiterea către ministere	A sau B	B
- Harta site-ului	A sau B	B
Accesare prin telefon:		
- Versiune mobilă a site-ului	A sau B	B
- Aplicaţie pentru telefon	A sau B	B
Generalităţi*		
- Design plăcut	A, B, C, D, E	D
- Navigare uşoara	A, B, C, D, E	D

B.1, B.2 explicaţii în descrierea rezultatelor, privind părţii *Comunicare*

* în cazul categoriei *Generalităţi* criteriile au fost punctate în mod separat (vezi tabelul 2)

Explicaţii:

A – elementul nu există site;

B – elementul a fost găsit pe site;

C – elementul a fost găsit pe site dar nu este complet;

Ce presupune un răspuns incomplet? Să luăm drept exemplu criteriul „Hotărâri de guvern” din categoria *Comunicare*. Acest criteriu nu se regăsește pe site-ul oficial al Guvernului României și atunci se notează cu valoarea A. Altfel, se notează cu valoarea B. Însă dacă criteriul se regăsește dar nu este actualizat (pentru anul 2015-2016), sau nu sunt publicate toate Hotărârile de Guvern, care sunt în vigoare, criteriul se notează cu valoarea C.

Comunicare: Comunicarea reprezintă un element crucial din perspectiva deschiderii a administrației publice. Facem parte dintr-o lume în care informația poate să-si piardă valoarea de la o ora la alta, acesta fiind motivul de bază pentru setea noastră de informații. Forumurile de discuții ar putea fi o soluție. În februarie 2016 a fost lansată o platforma online ce are ca scop debirocratizarea administrației publice prin eliminarea unor documente sau tipuri de dosare, prin posibilitatea depunerii petițiilor online. Partener al proiectului sunt Guvernul României prin Cancelaria Primului Ministru și Ministerul Pentru Consultare Publică și Dialog Civil. Totuși nu găsim nicio mențiune despre platformă pe site-ul Guvernului și nu există o trimitere directă către platformă aceasta poate fi accesată din site-ul Ministerului Pentru Consultare Publică și Dialog Civil.

Opțiunea, *Posibilitatea de a trimite e-mail direct către prim-ministru*, este accesibilă doar în cazul dacă configurația actuală a sistemului de operare vă permite să trimiteți un mesaj direct din browser pe care îl folosiți (prin intermediul link-ului mailto: pm@gov.ro). În caz contrar, facilitatea este imposibilă. Specificul acestui caz poate deveni o problemă pentru persoanele care nu sunt alfabetizați cu astfel de aspecte tehnice.

Transparență: Legea nr. 52/2003, prevede măsurile de asigurare a transparenței instituționale, a instrumentelor și cadrului prin care va fi realizată transparența decizională determinând o mai bună administrare în România.

Printre informațiile care trebuie publicate de instituții se numără execuția bugetară, fișele obiectivelor de investiții, agenda persoanelor din conducere, nomenclatorul arhivistic, veniturile salariale ale persoanelor din aparatul public și beneficiile acestora, centralizatorul achizițiilor publice care să arate execuția contractelor de peste 5.000 euro, cu afișarea contractelor aferente, formularele tip cerute de autorități persoanelor fizice sau juridice.

Website-ul cuprinde toate aceste elemente ale legii cu excepția *CV-uri angajaților.* Doar cele aparținând funcționarilor din cabinetul de miniștri au fost publicate. Legea transparenței prevede și alte criterii cum ar fi *Conținut util (Știri/ noutăți ale guvernului)* acestea, la fel, au fost regăsite în format actualizat pe site-ul Guvernului României.

Conținut util: Conținutul unei pagini poate fi compus din text, imagini, video, fișe tehnice, manuale, legături (*links*) și acțiuni specifice cerute de vizitator. Postarea conținutului este cea mai solicitantă parte din crearea paginii web, toate

elementele trecând prin mai multe filtre de verificare înainte de a fi postate, iar în cazul textelor, ele sunt verificate după consistenţă, diacritice şi mărime.

Din punct de vedere al conţinutului şi prin prisma activităţii desfăşurate în cadrul comunităţii pe care o coordonează, site-ul guvernului este bine structurat, ştirile/noutăţile se regăsesc pe prima pagină, evidenţiate prin mărimea fontului şi culoare, însoţite de un mic text consistent despre noutatea respectivă. Posibilitatea de a schimba limba, opţiunea de căutare în site, trimiterea către paginile oficiale ale ministerelor face găsirea informaţiilor necesare uşoară şi rapidă.

Accesare prin telefon: Am ales să adaug şi acest criteriu ca element de cercetare, pentru că majoritatea dintre noi purtam în buzunar un telefon, pe care îl folosim oricând avem nevoie să căutăm o informaţie.

Un mare beneficiu pentru site-ul Guvernului României este că are aspect receptiv (din engleză *responsive layout*) pentru ecranele de pe care accesaţi la informaţia. Astfel nu contează mărimea ecranului, pentru că design-ul şi aspectul paginilor va rămâne la fel de plăcut. Aplicaţia „Guvernul României" reprezintă un bonus atrăgător prin care se facilitează accesarea informaţiilor, pentru acei cetăţeni care preferă telefonul mobil. De exemplu studenţii din cadrul Administratei Publice pot descărca şi folosi această aplicaţie, pentru verificarea rapidă şi comodă a ultimilor noutăţi ale Guvernului.

Generalităţi: Categoria *Generalităţi* a fost analizată şi punctată conform tabelului:

Tabel 2.
Descrierea scalei de evaluare pentru criteriul *Generalităţi*

Valoarea	Descriere
A.	Design-ul site-ului foarte slab, neprofesionist; Navigare dificilă, structurarea haotică a informaţiilor, astfel numărul de click-uri necesare pentru a ajunge la ultima pagină dintr-o ramură este mai mare de 3.
B.	Design-ul site-ului slab, executat cu resurse proprii; Navigarea dificila, conţinut imobil.
C.	Design-ul satisfăcător, paginile sunt încărcate cu informaţii; Navigarea greoaie şi cu conţinut încărcat.
D.	Design-ul plăcut, pagina aerisită Navigare uşoara dar cu meniuri stufoase şi complexe.
E.	Design-ul atrăgător, realizat în mod profesional; Navigarea uşoara, conţinutul este dinamic.

Cercetarea acestei părţi cuprinde examinarea accesibilităţii site-ului Guvernului României din perspectiva design-ului şi navigării pe site. Rezultatele obţinute sunt mai mult decât satisfăcătoare: site-ul are un aspect plăcut, paginile sunt aerisite, informaţiile sunt bine structurate lucru care uşurează navigarea şi o

face plăcută. Site-ul poate fi caracterizat ca prietenos cu vizitatorii săi.

Suplimentar la analiza site-ului, a fost elaborat un chestionar cu mai multe tipuri de întrebări, ce are drept scop de a afla dacă site-ul îndeplineşte una din responsabilităţile, legate de activitatea Guvernului României. Chestionarul cuprinde în mare parte întrebări de tip închis cu mai multe variante de răspuns, şi o întrebare deschisă la care participanţii aveau posibilitatea de a da un răspuns mai detaliat. Chestionarul a fost construit pentru a afla în paralel cu cercetarea, părerea cetăţenilor despre site-ului Guvernului, pentru a căpăta rezultate incontestabile.

Întrebările chestionarului:

1. Aţi accesat vreodată site-ul oficial al Guvernului României?
2. Dacă aţi răspuns „Nu", la întrebarea anterioară, care este motivul dvs.
3. Dacă aţi răspuns cu „Da", cât de des accesaţi site-ul Guvernul României în decursul unei luni?
4. În ce scop aţi accesat site-ul Guvernul României?
5. Consideraţi că site-ul Guvernului României, are drept scop informarea cetăţenilor despre activitatea Guvernului?
6. Atunci când aveţi nevoie de informaţie referitoare la activitatea Guvernului care este prima sursa la care apelaţi?
7. Care sunt punctele forte ale site-ului Guvernul României?
8. Care sunt punctele slabe ale site-ului Guvernul României?
9. Ce aţi îmbunătăţi la a site-ului Guvernului României?

Numărul participanţilor care au completat chestionarul este 25 de persoane cu vârsta cuprinsă între 19 şi 24 de ani, toţi sunt studenţi, dintre care 8% sunt şi angajaţi în câmpul muncii. Toţi participanţii au accesat cel puţin o dată, site-ul oficial al Guvernului României, la întrebarea *cât de des accesaţi site-ul*, participanţii s-au împărţit în mod aproximativ egal între 3 răspunsuri *destul de des* (40%), *rar* (30%), *destul de rar* (30%), scopul accesării, la toţi fiind de studiu, dintre care 16% din persoane au răspuns şi personal. Toţi participanţii consideră că site-ul, are drept scop informarea cetăţenilor despre activitatea Guvernului, dar în cazul în care au nevoie de informaţii referitoare la activitatea Guvernului doar 72% apelează în primul rând la site-ul oficial, 20% apelează la alte site-uri oficiale şi 8% la Monitorul Oficial. Punctele forte ale site-ului au fost repartizate în felul următor:

- *vizibilitatea site-ului de către motoarele de căutare* (40%)
- *viteza rapidă de încărcare a site-ului* (28%)
- *informaţii actualizate* (20%)
- *design-ul plăcut* (12%)

Punctele slabe ale site-ului au fost repartizate în felul următor:

- *Nu are puncte slabe* (52%)
- *Informaţiile neactualizate* (24%)
- *Navigare dificilă* (12%)
- *Design-ul slab* (12%)

Ultima întrebare a chestionarului le oferea participanţilor posibilitatea de a îmbunătăţi site-ului, 60% au răspuns că nu doresc sa producă modificări. Amintim că 52% au răspuns că site-ul nu are puncte slabe, automat au considerat că nu au ce îmbunătăţi. Au fost menţionate aspecte ca adăugarea a mai multor limbi, pentru necunoscătorii limbii engleză, franceză sau române, actualizarea datelor şi îmbunătăţirea design-ului. O idee ieşită în evidenţă a fost crearea unui chat pentru comunicarea în direct cu membrii Guvernului.

Concluzii

Tehnologiile informaţionale au intrat în viaţa noastră cu o viteza simţitoare. Cel mai interesant, este faptul ca omul modern deja nu poate să trăiască fără folosirea acestor noi tehnologii, în viaţa noastră am devenit atât de dependenţi de ele, încât uneori e înfricoşător să ne imaginăm, cum ne-am descurca fără telefon, calculator şi reţeaua globală. Aceste fiind deja o parte integrantă în viaţa oricărei persoane. Este lucrul care ne caracterizează generaţia avem nevoie de comunicarea, viteză, inovaţii.

Guvernele din toată lumea merg spre un scop comun de a îmbunătăţi viaţa cetăţenilor săi, iar guvernul României nu este o excepţie de la regulă. Se doreşte implementarea celor mai noi tehnologii şi servicii electronice, echilibrând aspectele tehnice şi partea practică a lucrurilor.

Rezultatele obţinute în urma analizei site-ului arată că site-ul în îndeplineşte majoritatea obiectivelor propuse, respectând cerinţele legii 544/2001 privind accesul la informaţii de interes public. Astfel, cetăţeanul de rând are acces la informaţiile actuale, referitoare la activitatea Guvernului. Site-ul s-a dovedit a fi prietenos, cu conţinut bine structurat, cu informaţii actualizate privind activitatea guvernului, iar unele mici corectări şi revizuiri ale paginilor vor face ca site-ul să devină ideal. Unicul criteriu important care ar trebui îmbunătăţit, este crearea condiţiilor speciale pentru accesarea site-ului de către persoane cu dezabilităţi, prevăzut de legea 448/2006. În urma analizei rezultatelor obţinute sa ajuns la concluzia, că cetăţenii sunt cei care nu accesează site-urile oficiale, care nu sunt cointeresaţi în activitatea administraţiei publice, care s-au prezentat ca cetăţeni sociali pasivi. Cei care lasă toate responsabilităţile pe umerii conducerii ţării, fără a se implică în activitatea acestora. Acest fapt arată problemele dintr-o altă latură, cum ar fi cultura cetăţeanului Român.

Bibliografie

Dincă Dragoş, Vrabie Cătălin, Dumitrică Cătălin, (2015), *Oraşul Inteligent. Ediţia II-a,* Ed. Economică, ISBN 978-973-709-745-3.

Dragomir Alina, (2000), *Criterii de evaluare a site-urilor Web,* publicată în Asociaţia Bibliotecarilor din România, Nr.1.

Gladwell Malcolm, (2004), *Punctul critic. Cum lucrurile mici pot provoca schimbări de proporţii*.

Lazăr Corina Georgiana, (2014), *Schimbarea în organizaţiile publice în contextul*

utilizării tehnologiei informației și comunicațiilor, în Sesiunea de comunicări științifice: Orașul Inteligent, Ed. Economică, ISBN 978-973-709-701-9, București.
Legea 544/2001 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 663 din 23 octombrie 2001, pentru mai multe detalii accesați http://www.mdrap.ro/comunicare/informatii-publice/-7611, accesat la data de 25.05.2016.
Marinescu Ruzandra Dora, (2012), *Accesibilitatea site-urilor web din administrația publică locală: evaluarea conformității cu WCAG 2.0*, Revista Română de Interacțiune Om-Calculator 5.
Rheingold Howard, (2006), *Găști inteligente. Următoarea revoluție socială*.
Tapscott Don, (2011), *Crescuți digital. Generația Net îți schimbă lumea,* ISBN: 978-973-1931-60-9.
Vrabie Cătălin, (2014), *Studiu de impact: Analiza orizontală a web site-urile primăriilor municipiilor din România*, publicată în E-Guvernarea în municipiile României, Nr.1,2,3, Ed. Pro Universitaria, ISSN 2360-5618.